

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

TÉMA
DIGITALIZACE, STANDARDIZACE A ÚZEMNÍ ROZVOJ

U&UR
2 | 2024

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA ČLÁNKŮ

Redakce přijímá články na e-mailové adrese redakce@uur.cz. Grafické přílohy většího rozsahu je možno zaslat prostřednictvím služby pro zaslání velkých souborů (Úschovna, WeTransfer). V zasláném e-mailu prosím uveďte jméno vč. titulů, adresu pracoviště a kontaktní údaje (e-mailová adresa, telefonní číslo). Při žádosti o zařazení článku do recenzního řízení je třeba tuto skutečnost výslovně uvést. Podrobnější informace naleznete na stránkách www.uur.cz v sekci Časopis UaÚR – Pro autory – Recenzní řízení.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

Rozsah textu by měl činit cca 3–10 normostran (1 normostrana = 1 800 znaků včetně mezer a poznámek pod čarou), nedohodne-li se autor s redakcí jinak. Za každým textem příspěvku musí být uvedeno jméno autora a instituce, pod kterou spadá. Vlastnímu textu vždy předchází zhruba desetiřádkový souhrn/abstrakt (stručná informace o obsahu článku), který bude přeložen do angličtiny. Překlad zajistí redakce, popř. po domluvě s redakcí autor článku. Za nedílnou součást příspěvku je považován seznam použitých zdrojů a jejich dostupnost. Bibliografické citace musejí být zpracovány podle normy ČSN ISO 690:2022 (upřednostňován je harvardský systém). Textová část je vyžadována v textovém editoru Word. Grafická část se posílá samostatně jako příloha s uvedením zdrojů, a to v rozlišení min. 300 DPI ve formátu JPEG, TIFF, EPS nebo AI. Redakce si vyhrazuje právo výběru grafického doprovodu textu.

AUTORSKÁ PRÁVA A AUTORIZACE

Redakce předpokládá, že nabízený článek dosud nebyl publikován. Autoři odpovídají za původnost díla (viz www.uur.cz – Časopis UaÚR – Publikační etika). Články jsou po vysazení a redakční úpravě zasílány k autorizaci. Pokud se autor nevyjádří do pěti dnů od odeslání redakční žádosti o autorizaci textu, považuje redakce text za odsouhlasený a zveřejní jej s případnými redakčními úpravami.

RECENZNÍ ŘÍZENÍ

Relevantní příspěvky jsou recenzovány. Podrobnosti k recenznímu řízení jsou uvedeny na www.uur.cz – Časopis UaÚR – Pro autory – Recenzní řízení. Struktura recenzovaného článku musí odpovídat požadavkům na vědecký text: **Abstrakt** – k recenzovaným příspěvkům redakce požaduje širší shrnutí v češtině. Překlad zajistí redakce, popř. po domluvě autor článku. **Úvod** – obsahuje vysvětlení cíle výzkumu a článku, rešerši literatury a její kritické zhodnocení, pojmenování řešeného problému, respektive formulaci výzkumné otázky / pracovní hypotézy. **Metodika** – charakteristika a popis použité metody/metod. Možné je i zdůvodnění, proč byly právě tyto metody použity a jejich případná omezení. **Výsledky** – prezentace výsledků výzkumu. **Diskuse** – verifikace hypotéz, omezení použitelnosti výsledků výzkumu. **Závěr** – vyhodnocení výzkumu, nastínění dalších námětů na jeho pokračování. Za nedílnou součást příspěvku je považován seznam použitých zdrojů a jejich dostupnost. Recenzované příspěvky nejsou honorovány.

Názory autorů se nemusí vždy shodovat se stanovisky redakční rady a vydavatele.

Urbanismus a územní rozvoj

Číslo 2/2024, XXVII. ročník
Vychází šestkrát ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3, 602 00 Brno
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Mgr. Tamara Blatová (šéfredaktorka)
+420 542 423 116, +420 603 885 728
blatova@uur.cz
Hana Čechlovská (redaktorka)
+420 542 423 123, +420 732 762 852
cechlovska@uur.cz

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. Eva Fialová
prof. Maroš Finka, M.Arch, Ph.D.
prof. Anna Geppert, Ph.D.
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. Jakub Kotrla (místopředseda)
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ing. arch. Vladimír Matuš
MgA. Bernard Storch
doc. Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc. (předseda)
Ing. Romana Vačkářová
doc. Ing. et Ing. Eliška Vejchodská, Ph.D.
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth
doc. Ing. arch. Maximilian Wittmann, Ph.D.

Roční předplatné: 720 Kč + poštovné
cechlovska@uur.cz

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY, s. r. o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad: 1 400 výtisků

Toto číslo vyšlo v dubnu 2024.

Úplný obsah čísel je zveřejněn s půlročním
zpožděním na webových stránkách ÚÚR.

Foto na titulní straně obálky:

Tallin, Estonsko © iStock.com/Mlenny

OBSAH

AKTUÁLNÍ INFORMACE K DIGITALIZACI STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ DLE NOVÉHO STAVEBNÍHO ZÁKONA Jana Hübschmanová a kolektiv Odboru digitalizace a informačních systémů MMR	2
DATOVÝ MODEL JEDNOTNÉHO STANDARDU ZÁSAD ÚZEMNÍHO ROZVOJE Kateřina Vrbová	5
ETL NÁSTROJ PRO KONTROLU DODRŽENÍ STANDARDU ÚZEMNÍHO PLÁNU Adam Balcar	7
VLÁDA SCHVÁLILA AKTUALIZACI Č. 7 POLITIKY ÚZEMNÍHO ROZVOJE ČR Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla	9
<hr/>	
Recenzovaný článek	
ČESKÉ ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ V KONTEXTU EVROPSKÉ UNIE Jan Mañas, Karel Maier	10
Recenzovaný článek	
STOLETÍ ČTVRTI KLÍŠE Tereza Štátná	20
JAK NA REFORMU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ? Ondřej Zabloudil	34
KOMENTÁŘ MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ K ČLÁNKU JAK NA REFORMU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ? Josef Morkus	40
DIGITÁLNÍ TECHNICKÉ MAPY KRAJŮ JAKO SOUČÁST DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ Romana Vačkářová	41
KRAJ VYSOČINA ZJEDNODUŠIL PROJEDNÁVÁNÍ ÚZEMNÍCH PLÁNŮ A JEJICH ZMĚN Petr Jirásek	47
STANDARDIZACE ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ. ANKETA	50
STANDARDIZACE ÚZEMNÍCH PLÁNŮ JINAK Jiří Čtyroký	55
KOMENTÁŘ MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ K ČLÁNKU STANDARDIZACE ÚZEMNÍCH PLÁNŮ JINAK Kateřina Vrbová	62
DIGITALIZACE NA ÚROVNI ŠVÉDSKÉHO ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ Irena Klingorová	63
<hr/>	
28. ROČNÍK STUDENTSKÉ SOUTĚŽE URBAN DESIGN AWARD UKAZUJE NETRADIČNÍ PRINCIPY ROZVOJE SOUČASNÝCH SÍDEL Zuzana Poláková	68
PROGRAM ESPON	73
CO PÍŠÍ JINDE	74

POŘIZOVATELSKÁ PRAXE & STAVEBNĚ SPRÁVNÍ PRAXE

SLOVO ÚVODEM

Ne náhodou bylo na obálku tohoto čísla vybráno město Tallin – Estonsko je průkopníkem v digitalizaci státní správy, ale i povolování staveb. Nedávno byl spuštěn proces vyřízení stavebního povolení založený na BIM.

Druhé číslo časopisu svým hlavním tématem reaguje na aktuální diskusi týkající se digitalizace agend v oblasti stavebního práva. V hlavní rubrice přinášíme informace Ministerstva pro místní rozvoj k aktuálnímu stavu digitalizace stavebního řízení v režimu nového stavebního zákona, ETL nástroji a informaci o připravovaném jednotném datovém standardu zásad územního rozvoje, jehož účinnost by měla naběhnout od 1. července letošního roku.

Názorovou rubriku otevírá recenzovaný článek věnovaný analýze vývoje klíčových myšlenek právních úprav od počátku 21. století v kontextu evropského rámce. Druhý recenzovaný článek mapuje sto let historie výstavby městské části Klíše, jež je součástí města Ústí nad Labem. Následující články jsou věnovány hlavnímu tématu. Článek Ondřeje Zabloudila představí stěžejní body návrhu reformy územního plánování vycházející z projektu zpracovaného společností Deloitte. Na článek reaguje v komentáři Josef Morkus z Ministerstva pro místní rozvoj s doplňujícími informacemi, která navržená opatření se z této analýzy do nového stavebního zákona promítla. Svoje zkušenosti s digitální technickou mapou kraje představuje Romana Vačkářová z Krajského úřadu Jihočeského kraje. S inovativní webovou aplikací „Projednávání územních plánů“ seznamuje článek Petra Jirásků z Kraje Vysočina. K hlavnímu tématu přinášíme rovněž anketu, ve které se se svými zkušenostmi a názory na standardizaci územních plánů i územního plánování obecně podělí respondenti z řad projektantů územně plánovací dokumentace, akademické obce i pracovníků orgánů územního plánování krajských úřadů. Vlastní pohled na současnou praxi a další možnosti standardizace územních plánů přibližuje diskusní článek Jiřího Čtyrkého z Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy, na který navazuje komentář Kateřiny Vrbové z Ministerstva pro místní rozvoj. Příspěvek Ireny Klingorové věnovaný současnému přístupu k digitalizaci územního plánování ve Švédsku pak tuto rubriku k hlavnímu tématu uzavírá.

Nechybí ani další informace z oboru i výběr rozsudků recentní judikatury. Uvítáme reakci na předložené články a připomínáme výzvu s vyhlášenými termíny pro zaslání příspěvků k tématům „Velké investice v území“ a „Kordinace rozvoje v území“.

redakce U&ÚR

AKTUÁLNÍ INFORMACE K DIGITALIZACI STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ DLE NOVÉHO STAVEBNÍHO ZÁKONA

Jana Hübschmanová a kolektiv Odboru digitalizace a informačních systémů MMR

Cílem digitalizace stavebního řízení je zjednodušit a zrychlit procesy v oblasti povolování staveb. Hlavními nástroji jsou Portál stavebníka a informační systém stavebního řízení pro oblast stavebního řízení. Nástroj pro digitalizaci územního plánování reprezentuje Národní geoportál územního plánování, tato oblast však není předmětem textu. Portál stavebníka slouží pro podání žádostí o povolení záměru, komunikaci se stavebním úřadem a přístup k informacím o probíhajícím řízení. Informační systém stavebního řízení integruje data a zefektivňuje práci stavebních úřadů a dotčených orgánů. Digitalizace přinese změny v práci úřadů a vyžádá si od nich v úvodním období zvýšené úsilí. Ministerstvo bude dále rozvíjet funkcionality informačních systémů a zajišťovat technickou a metodickou podporu. Očekávané výsledky digitalizace zahrnují zjednodušení a zrychlení stavebního řízení, zvýšení transparentnosti, zvýšení efektivity práce úřadů a lepší dostupnost informací pro stavebníky.

Od 1. 7. 2024 se začne používat nový stavební zákon (zákon č. 283/2021 Sb.) i v oblasti územního plánování a při povolování nevyhrazených staveb. I přes poměrně výrazné změny způsobené novelizací stavebního zákona, zejména v soustavě stavební správy, zůstává součástí zákona zcela nová úprava digitalizace stavebního řízení a územního plánování.

Cílem tohoto textu je poukázat na aktuální stav přípravy digitalizace stavebního řízení a popis hlavních výstupů, kterými jsou Portál stavebníka a informační systém stavebního řízení, s očekávaným zahájením od 1. 7. tohoto roku. Digitalizace územního plánování není předmětem tohoto textu.

S digitalizací stavební agendy se počítalo od počátku přípravy nového stavebního práva. Již v roce 2019 deklaroval věcný záměr stavebního zákona potřebu digitalizace tak, že: „nové stavební právo by mělo odpovídat 21. století i po stránce používaných technologií. Mělo by být samozřejmostí, aby agenda územního plánování, povolování staveb a souvisejících úkonů byla digitalizovaná, resp. digitální v podobě odkudkoli a kdykoli přístupného elektronického informačního systému stavebních úřadů, který by obsahoval rejstříková metadata, elektronický originál správních spisů stavebních úřadů a propojení na informační systémy

veřejné správy a další datové zdroje, a stal se náhradou za papírově vedený spis.“

Cesta k současné architektuře informačních systémů stavební správy se odvíjela poměrně složitě. První návrh architektury předpokládal existenci několika informačních systémů propojených integrační platformou. Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen „ministerstvo“) však přehodnotilo architekturu informačních systémů a předložilo Odboru hlavního architekta eGovernmentu¹ (dále jen „hlavní architekt“) ke schválení návrh nové architektury informačních systémů. Hlavní architekt k návrhu vyjádřil své souhlasné stanovisko v polovině listopadu 2022. Nová architektura odstranila zbytečnou neefektivní duplicitu ukládaných dokumentů a v neposlední řadě i výrazně zlevnila finanční nároky na pořízení soustavy informačních systémů o téměř polovinu nákladů (přibližně 900 mil. Kč). Výhodou nového uspořádání je modulárnost jednotlivých systémů, příprava na BIM, využití cloudu, standardizované technologie a aplikační programové rozhraní (API) a rovněž i přímé propojení s datovým fondem státu.

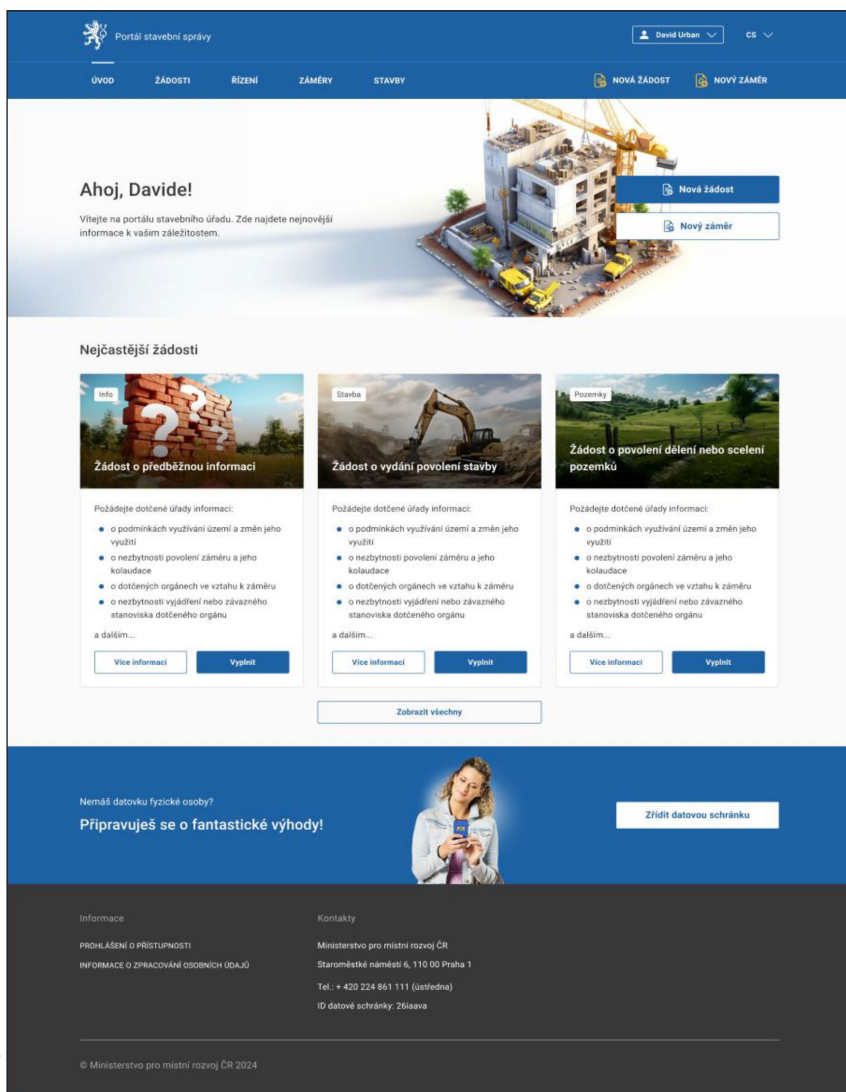
Stavební zákon v § 267 odst. 1 a 2 stanoví, že správcem informačních systémů veřejné správy ve věcech územního plánování a stavebního řádu je ministerstvo. Informačními systémy stavební správy jsou dle zákona:

- Portál stavebníka, který je vstupní bránou a kontaktním místem pro stavebníka při komunikaci se stavebním úřadem a dotčeným orgánem státní správy, činí-li dotčený orgán úkony podle jiného právního předpisu sloužící jako podklad pro vydání rozhodnutí podle stavebního zákona,
- evidence stavebních postupů a evidence elektronických dokumentací, které budou obsahovat dokumenty a údaje vzniklé při postupech stavebních úřadů a dotčených orgánů,
- informační systém identifikačního čísla stavby a
- informační systém stavebního řízení, který se stane novým agendovým informačním systémem především pro stavební úřady, tedy jejich hlavním pracovním nástrojem.

Mimo téma tohoto článku je Národní geoportál územního plánování, který bude novým agendovým informačním systémem pro orgány územního plánování.

Dvě nejviditelnější části digitalizace stavebního řízení reprezentují **Portál stavebníka** (dále v textu jen „portál“) určený pro stavebníky a širokou veřejnost vůbec a **Agendový informační systém** (informační systém stavebních řízení) určený pro úředníky stavebních úřadů a dotčených orgánů. Na oba systémy budou navázány evidence a podpůrné systémy

¹ Odbor hlavního architekta eGovernmentu v rámci Digitální a informační agentury.

Zdroj: MMR

Portál stavebníka

stavební správy. Je důležité zdůraznit, že ministerstvo jejich vývoj zadávalo s důrazem na jejich robustnost, stabilitu, škálovatelnost umožňující další rozšiřování a maximální uživatelskou přívětivost. Cílem je, aby všichni pracovali se státem garantovanými daty (propojený datový fond – PPDF). Uživatelé, ať již stavebníci či úředníci, nebudou muset do svých počítačů instalovat žádné zvláštní aplikace, vše poběží ve webovém rozhraní ve webovém prohlížeči po přihlášení se do účtu.

Portál

Veškeré informace o probíhajícím řízení bude mít uživatel k dispozici na portálu, který zajistí stavebníkům, případně účastníkům stavebního řízení, komunikaci se stavebním úřadem nebo dotčeným orgánem a přístup k informacím

a dokumentům v souladu se zákonným oprávněním. Bude-li stavebník chtít podat žádost o povolení záměru prostřednictvím portálu, přihlásí se pomocí dnes již běžně rozšířené „identity občana“, vyplní interaktivní formulář žádosti včetně příloh a dalších zákonem vyžadovaných dokumentů a odešle vše prostřednictvím portálu na stavební úřad. Vyžaduje-li záměr zpracování projektové dokumentace, vloží stavebník do portálu její elektronickou podobu. I po 1. 7. 2024 zůstává zachováno právo podat žádost v listinné podobě, nicméně je třeba dodat, že projektovou dokumentaci musí stavebník do portálu vložit vždy. I v případě, že stavebník využije poměrně dlouhého přechodného období dle ustanovení v § 329 odst. 3 zákona a použije při podání žádosti projektovou dokumentaci zpracovanou podle dosavadní úpravy i po nabytí účinnosti zákona, musí tuto dokumentaci „nahrát“ na

portál. Pouze v případech dokumentací některých jednoduchých staveb, které může zpracovat tzv. kvalifikovaná osoba, může stavebník tuto dokumentaci ke své žádosti předat v listinné podobě stavebnímu úřadu, který ji dle § 172 odst. 4 zákona vloží do evidence elektronických dokumentací.

Stavebník tedy nadále může učinit své podání na stavební úřad nebo dotčený orgán v listinné podobě. Nutno dodat, že v porovnání s „papírovými“ formuláři skýtá použití interaktivního formuláře přístupného na portálu zřejmou výhodu, neboť interaktivní formulář povede žadatele k vyplňování pouze relevantních údajů. I v tomto ohledu se tak naplňuje všeobecný trend atraktivnosti digitalizace procesů a dokumentů.

Portál poskytne přihlášenému uživateli přehled o tom, jaké procesní kroky v jeho věci stavební úřad, případně dotčený orgán, učinil, jaké další písemnosti ve věci přijal, případně kdo se již k jeho podání vyjádřil a jakou lhůtu nesmí promeškat. Portál také umožní stavebníkovi přístup ke všem dokumentům k jeho stavebnímu řízení.

Stavebníci se běžně nechávají v řízení před stavebními úřady nebo dotčenými orgány zastupovat. Do doby zavedení nového Registru zastupování (ReZa), který prokazování zastupování výrazně zjednoduší, bude zastupující osoba prokazovat oprávnění k zastupování stavebníka po přihlášení do portálu naskenovaným dokumentem (plnou mocí apod.).

Další vítanou funkcí zvyšující informační komfort pro veřejnost představuje možnost zaslání notifikací účastníkovi řízení například e-mailem či případně SMS. Při dalším rozvoji bude možné takto oslovit i potenciálního účastníka řízení (spolek) o zahájení řízení vybraným stavebním úřadem.

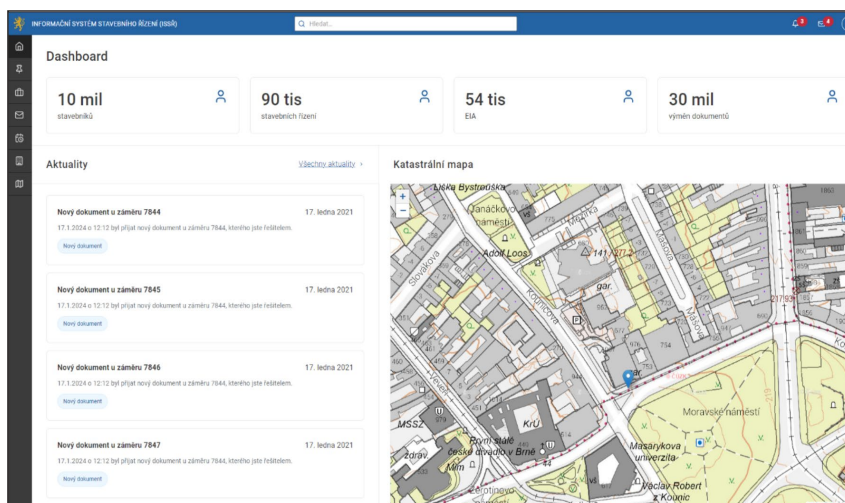
Informační systém stavebního řízení

Zavedení jednoho agendového informačního systému pro všechny stavební úřady a pro dotčené orgány je mimořádně složitým úkolem technickým, práv-

TÉMA

ním, finančním, organizačním i politickým. Důvody pro realizaci agendového informačního systému jsou však zřejmé a obecně srozumitelné: cílem je zajistit ve stavebních řízeních probíhající v České republice jednodušší předávání projektových dokumentací a jejich jednoznačnou identifikaci, maximálně automatizovat rutinní úkony na stavebních úřadech a dotčených orgánech nebo usnadnit zaměstnancům stavebních úřadů a dotčených orgánů vyhledávání potřebných informací. Úředníci budou díky propojenému datovému fondu agendového informačního systému přistupovat ke katastru nemovitostí, základním registrům, k centrálnímu registru a k digitální mapě veřejné správy. Přidáme-li k tomu benefit v podobě jednoduchého uživatelského prostředí portálu a agendového systému, můžeme očekávat, že digitalizací vytvoříme podmínky pro zrychlení stavebního řízení.

V současnosti je komunikace mezi stavebními úřady, dotčenými orgány, stavebníky a projektanty zatížena neefektivním a časově náročným preposíláním projektových dokumentací, obvykle v různých verzích, které následují po posouzení dotčenými orgány. Velkou část agendy provádějí úředníci manuálně, například při dohledávání účastníků řízení, při vyplňování identifikačních údajů nebo při doručování písemností. Zdržení přináší i dohledávání a ověřování informací v různých informačních systémech a aplikacích. Situaci komplikuje i nedostatečná úroveň výkonu spisové služby, která mnohdy, zvláště

Zdroj: MMR

Informační systém stavebního řízení

u malých stavebních úřadů, neodpovídá stále náročnějším požadavkům na fungování systémů elektronické spisové služby.

oncept jednoho celostátního agendového informačního systému pro stavební úřady a dotčené orgány představuje informační integraci ve stavební správě. Centrální správa dat a jejich sdílení přispěje k větší efektivitě výkonu stavební agendy. Informace o činnostech, úkonech a postupech získaných z informačních systémů stavebních řízení jsou nezbytným předpokladem pro identifikaci systémových i dílčích nedostatků v procesu stavebního řízení a stanou se cenným zdrojem pro koncepční plánování a audit. Jednotnost agendového systému se projeví v možnostech reagovat efektivně a s celostátním dopadem například na změny právních předpisů

nebo při jakýchkoli organizačních změnách.

Nový stavební zákon přinese stavebním úřadům a dotčeným orgánům od 1. 7. 2024 podstatné změny procesní a díky digitalizaci i provozní. Jako každá změna, bude i přechod na práci v nových informačních systémech vyžadovat od těchto zaměstnanců po určité období zvýšené úsilí. Zvýšené nároky v tomto období se očekávají i od ministerstva při zajišťování technické a metodické podpory. Kromě toho bude ministerstvo pracovat na dalším rozvoji nových funkcionalit informačních systémů, neboť digitalizace stavebního řízení je kontinuálním procesem.

*Mgr. Jana Hübschmanová
a kolektiv Odboru digitalizace
a informačních systémů MMR*

ENGLISH ABSTRACT

Current Information on the Digitisation of Building Regulation Proceedings under the New Building Act, by Jana Hübschmanová and collective of authors of the Department of Digitisation and Information Systems of the Ministry of Regional Development

Digitalization of building regulation proceedings aims to simplify and accelerate the processes in the field of building permits. The main tools are the Builder's Portal and the Information System for Building Regulation Proceedings. The tool for the digitisation of spatial planning is represented by the National Geoportal for Spatial Planning, however, this area is not the subject of this text. The Builder's Portal is used for submitting applications for building plan permission, communication with the Building Authority and access to information on ongoing building proceedings. The building management information system integrates data and facilitates the work of Building Authorities and other authorities concerned. Digitisation will bring changes in the work of the authorities and will require increased efforts from them in the initial period. The Ministry will further develop the functionalities of the information systems and provide both technical and methodological support. The expected results of digitisation shall include simplification and speeding up of building regulation proceedings, increased transparency, increased work efficiency of the authorities and better accessibility of information for builders.

DATOVÝ MODEL JEDNOTNÉHO STANDARDU ZÁSAD ÚZEMNÍHO ROZVOJE

Kateřina Vrbová

Článek podává základní informace o připravovaném jednotném datovém standardu zásad územního rozvoje, který připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Povinnost zpracování vybraných částí zásad územního rozvoje v jednotném standardu vyplývá ze stavebního zákona. Podrobnosti stanoví prováděcí vyhláška, jejíž účinnost plánuje ministerstvo k 1. 7. 2024 spolu s náběhem účinnosti nového stavebního zákona.

V souvislosti s postupnou digitalizací územního plánování zavádí s účinností k 1. 7. 2024 stavební zákon (zákon č. 283/2021 Sb.) požadavky na zpracování vybraných částí územně plánovací dokumentace, vymezení zastavěného území a územních opatření o stavební uzávěře a asanaci území v jednotném standardu. Podrobnosti jednotného standardu stanoví vyhláška o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu. Zatímco standardizace územních plánů se již v praxi naplno rozeběhla (a to zejména v návaznosti na nabytí účinnosti novelizace vyhlášek č. 500/2006 Sb. a č. 501/2006 Sb. k 1. 1. 2023), jednotný standard zásad územního rozvoje bude zaveden až v souvislosti s novou právní úpravou právě k 1. 7. 2024. Zásady územního rozvoje (dále jen ZÚR), jako základní koncepční dokument kraje sloužící k usměrňování jeho územního rozvoje a ochrany hodnot území, představují jeden ze stěžejních výstupů územně plánovací činnosti. Obsah a struktura ZÚR jsou stanoveny v příloze č. 7 stavebního zákona, ta se nijak zásadně neliší od dosavadní územně plánovací praxe. Rozsah výkresů grafické části se prakticky shoduje s přílohou č. 4 vyhlášky č. 500/2006 Sb. s výjimkou výkresu oblastí ploch a koridorů, ve kterých je uloženo pořízení a vydání regulačního plánu, protože tuto možnost nový stavební zákon vylučuje. Jedná se tedy o následující rozsah výkresů:

Povinně:

- výkres uspořádání území kraje obsahující zejména rozvojové oblasti a rozvojové osy, specifické oblasti a sídelní strukturu,
- výkres ploch a koridorů, včetně územního systému ekologické stability nadregionálního a regionálního významu,

- výkres krajin, pro které se stanovují cílové kvality,
- výkres veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací.

Je-li to účelné:

- výkres oblastí, ploch a koridorů, ve kterých je uloženo prověření změn jejich využití územní studií,
- výkres pořadí provádění změn v území.

Návrh datového modelu vychází z výše uvedeného obsahu ZÚR a ministerstvo ho připravilo ve spolupráci s Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Při tvorbě byly zároveň zohledněny dosavadní praktické zkušenosti z uplatňování jednotného standardu územního plánu. Zpracovány jsou samozřejmě i nové požadavky vyplývající ze stavebního zákona. Standardizovanými jevy zásad územního rozvoje tak jsou:

- a) sídelní struktura, která zahrnuje centrum osídlení a sídelní strukturu jinou,
- b) oblast a osa, která zahrnuje rozvojovou oblast, rozvojovou osu a specifickou oblast,
- c) dopravní infrastruktura, která zahrnuje silniční, drážní, leteckou a vodní dopravu a dále dopravní infrastrukturu jinou,
- d) technická infrastruktura, která zahrnuje elektroenergetiku, plynárenství, produktovod, teplovod, zásobování vodou a odkanalizování, nakládání s odpady a technickou infrastrukturu jinou,
- e) vodní hospodářství,
- f) plocha a koridor jiný,
- g) těžba nerostů,
- h) zajištění obrany a bezpečnosti státu,
- i) územní systém ekologické stability,
- j) územní rezerva,
- k) krajina,
- l) asanace,
- m) pořízení územní studie,
- n) doplňkový typ objektu.

Doplňkový typ objektu mohou zpracovatelé využít v případě potřeby regulace, kterou nelze vyjádřit předchozími uvedenými jevy. K tomuto řešení byla inspirací technická specifikace tématu „plánované využití území“ dle směrnice INSPIRE, stejně jako pro řešení problematiky metadat, kdy je jejich součástí i vymezení řešeného území a jsou předávána spolu s ostatními daty ZÚR.

V rámci tvorby datového modelu byla následně vytvořena jednotná sada atributů, která je z části společná všem typům objektů, z části je relevantní jen pro některé typy objektů. Při jejich návrhu byl kladen důraz na zajištění maximální provázanosti údajů napříč samotnou dokumentací (údaje o tom, zda se jedná o veřejně prospěšnou stavbu, zastavitelnou či transformační plochu apod., jsou vedeny formou atributu u jednotlivých záměrů). Zároveň by měla být zajištěna provázanost i v rámci hierarchického systému územně plánovacích dokumentů (atribut úroveň povede informaci o tom, zda je daný prvek vymezen na základě politiky územního rozvoje, územního rozvojového plánu či jen přímo zásadami územního rozvoje, v případě vymezení na základě nadřazeného dokumentu bude uvedeno označení objektu v nadřazeném dokumentu). Datový model počítá s tím, že bude možné předávat do centrálního systému (Národní geoportál územního plánování) jak data nová, tak změnová. To umožní v rámci databáze jasně určit, kterou změnou byl daný prvek v rámci ZÚR ukotven. Dále bylo potřeba vyřešit problém zrušených částí územně plánovacích dokumentací. V návaznosti na § 114 odst. 2 stavebního zákona má pořizovatel nově povinnost při zrušení změny územně plánovací dokumentace zajistit úpravu úplného znění, je-li to ne-

zbytné. V reálné praxi mohou nastat dva různé případy. Buď je prvek zcela zrušen (v rámci zápisu se u prvku v centrální databázi vyznačí ukončení jeho platnosti a nebude tedy ani předmětem výdeje dat), nebo je zrušen pouze z části, zůstal tedy v nějakém rozsahu v platnosti (v takovém případě se v rámci zápisu u prvku v centrální databázi vyznačí dotčení tohoto prvku rozsudkem soudu či rozhodnutím v rámci přezkumného řízení, prvek bude předmětem výdeje dat). Spolu s platnou dokumentací budou v Národním geoportálu územního plánování k dispozici i příslušné soudní rozsudky a rozhodnutí o zrušení v rámci přezkumného řízení.

Z hlediska výměnného formátu přistoupilo ministerstvo na základě dohody se zpracovatelem a i s ohledem na doporučení otevřené formální normy k prostorovým datům (dostupná na <https://ofn.gov.cz>) k formátu GML, byť řada krajských úřadů by uvítala spíše dosud nejčastěji používaný výměnný formát ESRI Shapefile. Tento výměnný formát je však již považován za zastaralý a není doporučen k používání. Ministerstvo je připraveno případnou problematiku převodu dat z nativních formátů zpracovatelů pomoci řešit (aktuálně se jedná o zajištění konektoru do/z prostředí ArcGIS).

Zavedení jednotného standardu ZÚR přinese v první fázi nutnost naučit se pra-

Přehled navržených společných atributů pro všechny typy objektů v rámci datového modelu ZÚR

Atribut	Hodnota
centrální identifikátor	kód objektu přidělený Národním geoportálem územního plánování
identifikátor zdroje	kód objektu původního zdroje
název vyššího územně samosprávného celku	zkratka názvu kraje dle číselníku Registru územní identifikace, adres a nemovitostí
název	název objektu
zápis	založeno ZÚR zrušeno vydáním nových ZÚR založeno změnou upraveno změnou zrušeno změnou zrušeno soudem či přezkumem dotčeno rozsudkem soudu či přezkumem výpis dat (vydání dat)
zpochybněno	dotčeno rozsudkem soudu či přezkumem
odkaz zrušení	dálkový přístup ke zveřejněnému rozhodnutí soudu či opatření obecné povahy v rámci přezkumu nadřízeného orgánu
kód dokumentace z evidence územně plánovací činnosti	kód dokumentace přidělený v evidenci územně plánovací činnosti
číslo změny	pořadové číslo změny
poznámka	text

covat s novou strukturou, novými vzory. V rámci metodické činnosti se bude ministerstvo snažit o maximální podporu zpracovatelů i pracovníků krajských úřadů tak, aby bylo zavedení jednotného standardu ZÚR pro všechny ve výsledku

přínosem a jeho zavedení práci ulehčovalo, nikoliv komplikovalo.¹

*Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

Unified Data Standard Model of the Spatial Development Principles, by Kateřina Vrbová

The article provides basic information about the prepared Unified Data Standard of the Spatial Development Principles, which was developed by the Ministry of Regional Development in cooperation with the Prague Institute of Planning and Development. The obligation to develop selected parts of the Spatial Development Principles in a unified standard, results from the Building Act. The details are set out in an Implementing Decree, which is planned to come into force on 1 July 2024 together with the new Building Act coming into effect.

¹ Upozorňujeme, že výsledná podoba jednotného standardu zásad územního rozvoje mohla ještě na základě výsledku meziresortního připomínkového řízení doznat odchylek, text článku byl připraven v dubnu 2024.

ETL NÁSTROJ PRO KONTROLU DODRŽENÍ STANDARDU ÚZEMNÍHO PLÁNU

Adam Balcar

Stavební zákon a jeho prováděcí předpisy stanovují standardizované části územně plánovací dokumentace a požadavky na jejich strukturu, grafické vyjádření, výměnný formát dat a metadata. V současné době je zaveden podrobný jednotný standard pouze pro územní plány a v souladu s § 21a odst. 6 vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, jejich soulad s jednotným standardem prokazuje pořizovatel dokladem z elektronického kontrolního nástroje, který článek stručně představuje. Tento nástroj Ministerstvo pro místní rozvoj bezplatně zpřístupnilo způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Pro kontrolní nástroj se rovněž používá označení ETL, což je zkratka pro proces extrakce, transformace a nahrání dat z různých zdrojů do datového skladu (*Extract, Transform, Load*). Zdroje dat mohou být různé – databáze, tabulky apod., mohou být strukturované i nestrukturované. Po extrakci dat následuje transformace, kdy dochází k očištění dat a jejich převodu (transformaci) do požadované podoby pro jejich uložení do datového skladu. Důležitou součástí extrakce je validace dat, kdy se testuje, zda data nabývají správných či předpokládaných hodnot a zda jsou dodržena i předepsaná topologická pravidla. Právě tento krok celého procesu je z hlediska postupů v současné době nejdůležitější, neboť doklad z elektronického kontrolního nástroje slouží pořizovatelům pro prokázání souladu územně plánovací dokumentace s jednotným standardem.

Elektronický kontrolní nástroj připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci se společnostmi HYDROSOFT Veleslavín, s. r. o., a T-MAPY, spol. s r. o. Jeho první verze byla k dispozici pracovníkům ministerstva a krajských úřadů v souvislosti se zavedením metodiky k jednotnému standardu od února 2020. Následovala verze druhá, která byla zveřejněna na podzim 2023 a zohlednila verzi jednotného standardu územního plánu tak, jak byl zaveden vyhláškou od 1. 1. 2023. Vývoj elektronického kontrolního nástroje byl pak završen jeho současnou verzí zpřístupněnou v březnu 2024 všem pořizovatelům a projektantům. Tato verze nově kontroluje již i přítomnost výkresů a jejich rastrových ekvivalentů včetně jejich usazení. Jejím zveřejnění předcházelo školení, které se konalo v prostorách ministerstva dne 25. 3. 2024 a současně z něj byl vyslán

stream, který sledovaly přes dvě stovky zájemců. Záznam z tohoto školení je zveřejněn na webových stránkách ministerstva, stejně jako prezentace ze školení. Přímo na stránkách kontrolního nástroje je rovněž zveřejněna metodická příručka, která obsahuje popis veškerých činností uživatelů.

Samotná práce s kontrolním nástrojem začíná registrací nového uživatele, kterému je po vyplnění základních údajů a ověření jeho e-mailové adresy přiřazena základní role „Projektant“. Ta mu umožňuje provádět průběžné i úplné kontroly souladu vektorových a rastrových dat s jednotným standardem. Tato nová registrace uživatele je současně notifikována administrátorovi aplikace, který má přehled o všech uživatelích.

Dalšími rolami jsou „Pořizovatel“, který může zkontrolovat a bezchybná data též předávat k uložení do centrálního datového skladu, role „Správce“, kterému jsou navíc dostupné všechny zkontrolované, bezchybné a do datového skladu předané balíčky dat všech uživatelů, a role „Administrátor“, který má

práva nejvyšší a kromě již uvedených provádí operace svázané se správou uživatelských účtů. Uživatel, který má k některé z těchto rolí oprávnění (nejčastěji tedy pořizovatel), požádá o její přiřazení administrátora, který po ověření oprávnění požadavku požadovanou roli přidělí.

Již registrovaný uživatel po svém přihlášení nejprve nastavuje základní parametry kontroly dat, které se chystá odeslat – zda se jedná o nový územní plán (ÚP), změnu ÚP či změnu ÚP současně s úplným zněním. Rovněž vybere, o jaký typ kontroly se má jednat – zda pouze o kontrolu průběžnou (tj. kontrolu pouze vektorových dat), nebo o kontrolu úplnou (tj. vektorová data, rastry a texty).

Ve druhém kroku uživatel vyplňuje další informace o dokumentaci, přičemž rozsah povinných informací závisí na typu kontroly a typu dokumentace (povinné údaje jsou nadepsány tučně a označeny hvězdičkou).

V případě průběžné kontroly je formulářem povinně požadováno vyplnění pouze

The screenshot shows a web form titled "Kontrola" and "Uživatelé". It contains several input fields and dropdown menus for entering document information. The form is organized into two main columns. The left column includes fields for "Typ dokumentace" (Nový ÚP), "Název dokumentu" (ÚP Sadská), "Zhotovitel" (Terraplan, s. r. o.), "Projektant" (Ing. arch. Marek Janatka, Ph. D.), "Etapa pořizování" (Společné jednání), "Typ dat" (GIS selected), and "Vydávající orgán" (zastupitelstvo obce selected). The right column includes fields for "Datum vydání použité KM" (30. 04. 2023), "Zastavené území ke dni" (30. 04. 2023), "Datum nabytí účinnosti" (30. 12. 2023), "Pořizovatel" (Městský úřad Polička), "Oprávněná úřední osoba pořizovatele" (Ing. Monika Veselá), and "Kód EUPC" (973891951362). At the bottom right, there are two buttons: "Zkontrolovat" and "Exportovat formulář".

Průběžná kontrola – základní informace o dokumentu

informací, které jednoznačně identifikují obec, danou akci a formát dat v balíčku (bez těchto údajů by nebylo možné některé kontroly provést). V případě úplné kontroly se ve formuláři povinně vyplňují i informace důležité pro následnou evidenci dokumentace.

Při přípravě kontrolního nástroje se původně nepočítalo, že budou probíhat kontroly změn územních plánů. Na základě zkušeností s uplatňováním metodiky od roku 2019 se však potřeba těchto kontrol ještě před vydáním změn ukázala jako nezbytná. Z tohoto důvodu byla kontrola změn územních plánů zavedena, byť možnosti kontroly těchto dat jsou velmi omezené.

Protože lze u stejné dokumentace předpokládat provádění opakovaných kontrol, umožňuje nástroj exportovat data vyplněná ve formuláři do *.xml souboru, který lze následně při příští kontrole použít přes tlačítko „Import formuláře“ místo opakovaného ručního vyplňování údajů. Po úplném vyplnění všech povinných informací uživatel již vybere příslušný datový soubor ve formátu *.zip a odešle data ke kontrole. V případě kontroly dat změny územního plánu včetně úplného znění uživatel odesílá datové balíčky dva.

Uživatelé, kteří mají roli „Pořizovatel“ či „Administrátor“, mají v případě varianty úplné kontroly vedle tlačítka „Zkontrolovat“ i tlačítko „Zkontrolovat a uložit“, které v případě bezchybné kontroly data následně ukládá do datového skladu.

Samotná kontrola probíhá v několika krocích. Nejprve se kontroluje soulad struktury a obsahu datového balíčku s požadavky jednotného standardu. Kontrolováno je dodržení názvů a struktury složek, zda jsou přítomné všechny povinné vrstvy, texty či výkresy a zda jsou

přítomné všechny povinné soubory s popisem dat (metadata).

Pokud je balíček z tohoto pohledu v pořádku, je nástrojem odeslán ke kontrole a uživateli je to oznámeno hlášením v zeleném pruhu. V opačném případě se v červeném pruhu vypíší chyby, které brání provedení kontroly a které je nutné opravit. V tomto případě se současně ve žlutém pruhu vypíší různá upozornění na další potenciální nesoulady s jednotným standardem, které však samy o sobě kontrole nebrání.

U všech vrstev vektorových dat se kontroluje správný typ geometrie, soulad s datovým modelem (struktura, názvy atributů, datové typy atributů) a zda se všechny objekty nacházejí uvnitř řešeného území. U standardizovaných vrstev se dále kontroluje topologie – díry mezi polygony, překryv polygonů a dále dané vztahy mezi jednotlivými vrstvami definované jednotným standardem.

U souborů obsahujících texty a výkresy se kontroluje jejich správný formát (PDF/A), u výkresů správné rozlišení, barevná hloubka a u rastrových souborů jejich správné zeměpisné usazení. Pokud zpracovatel neumí odevzdat rastrové výkresy zeměpisné usazené, má možnost odevzdat tzv. osazovací rámy – omezující obdélníky odevzdaných rastrů v souřadnicovém systému. Kontrolní nástroj je též schopen kontroly dělených výkresů používaných u velkých územních plánů.

Z pochopitelných důvodů kontrolní nástroj nekontroluje soulad grafického zobrazení jednotlivých jevů s jednotným standardem, jejich povinnou přítomnost v daných výkresech apod. – toto je i nadále zodpovědností pořizovatele (stejně jako například dodržení náležitostí obsahu textové části).

Po úspěšném odeslání datového balíčku a po dokončení kontrol (doba jejich provedení závisí jak na objemu kontrolovaných dat, tak na množství v nich obsažených chyb, pohybuje se v řádu minut) přijde uživateli e-mailová zpráva, ve které jsou odkazy na stažení výsledků kontroly. Pokud jsou data v pořádku, uživateli přijdou odkazy na stažení dvou datových balíčků a dvou textových souborů obsahujících různé rozsáhlé popisy průběhu kontroly. První datový balíček obsahuje původní, uživatelem odeslaná data ke kontrole. Druhý datový balíček obsahuje data, která jsou již převedená do výstupního datového modelu a jsou vždy ve formátu *.shp. První textový soubor obsahuje stručný přehled výsledků kontroly datového balíčku pro jednotlivé kontrolované soubory. Druhý textový soubor obsahuje podrobný a obsáhlý protokol průběhu zpracování dat s komentáři jednotlivých kontrol. V případě, že odeslaná data v pořádku nejsou, uživateli přijde místo odkazu ke stažení dat ve výstupním formátu odkaz na stažení balíčku dat obsahující pro určité typy chyb jejich přibližnou lokalizaci.

Nejpozději k 1. 7. 2024 má být spuštěn nový informační systém územního plánování (Národní geoportál územního plánování), který bude sám o sobě rovněž obsahovat kontrolní nástroj, skrze který budou data z územně plánovací činnosti validována a nahrávána do centrální databáze. Vzhledem k přechodným ustanovením stavebního zákona však ministerstvo předpokládá, že současný kontrolní nástroj bude provozován i nadále a bude k dispozici projektantům a pořizovatelům pro dokončení pořízení územních plánů pořizovaných dle dosavadní právní úpravy.

*Mgr. Adam Balcar
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

ETL Tool for Checking Compliance with the Spatial Plan Standard, by Adam Balcar

The Building Act and its implementing regulations set out standardised parts of spatial planning documentation and requirements for their structure, graphical representation, exchangeable data format and metadata. At present, a detailed uniform standard is introduced only for spatial plans and in accordance with Section 21a(6) of Decree No. 500/2006 Coll., on spatial analytical documents, spatial planning documentation and the process of recording spatial planning activity. Their compliance with the uniform standard is documented by the developer by means of a document from an electronic check tool, which is briefly presented in the article. This tool allowing remote access has been made available by the Ministry of Regional Development free of charge.

VLÁDA SCHVÁLILA AKTUALIZACI Č. 7 POLITIKY ÚZEMNÍHO ROZVOJE ČR

Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla

Vláda České republiky dne 7. února 2024 schválila svým usnesením č. 89 Aktualizaci č. 7 Politiky územního rozvoje České republiky, kterou pořídilo Ministerstvo pro místní rozvoj. Touto aktualizací byla zrušena územní ochrana průplavního spojení Dunaj–Odra–Labe.

Politika územního rozvoje ČR je celostátním závazným nástrojem územního plánování a strategickým materiálem vlády v oblasti územního rozvoje, jehož hlavním účelem je koordinovat jak územně plánovací činnost krajů, resp. obcí, tak i tvorbu odvětvových a meziodvětvových koncepcí, politik, strategií a dalších dokumentů ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, které mají průmět do území.

Návrh Aktualizace č. 7 Politiky územního rozvoje ČR byl předložen vládě na základě usnesení vlády č. 105 ze dne 8. února 2023, kterým vláda rozhodla o pořízení mimořádné aktualizace politiky územního rozvoje, jejímž účelem bylo zrušení územní ochrany pro celé průplavní spojení Dunaj–Odra–Labe. Podnět pro pořízení této aktualizace vzešel od Ministerstva dopravy.

Aktualizací č. 7 Politiky územního rozvoje ČR nedochází ke koncepční změně materiálu. Jejím obsahem bylo zrušení článků 180 a 198 v kapitole 7 platné Politiky územního rozvoje ČR týkajících se prověření účelnosti a reálnosti průplav-

ního spojení Dunaj–Odra–Labe a zajištění územní ochrany formou územní rezervy pro průplavní spojení Dunaj–Odra–Labe. Díky tomu se uvolní dosud blokováno území a umožní další rozvoj obcí a krajů.

Návrh Aktualizace č. 7 Politiky územního rozvoje ČR byl vládou projednán a schválen v rozsahu měněných částí oproti znění platné Politiky územního rozvoje ČR.

Sdělení Ministerstva pro místní rozvoj o schválení Aktualizace č. 7 Politiky územního rozvoje ČR bylo zveřejněno dne 29. února 2024 ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv pod č. 46/2024.

Dnem 1. března 2024 je Aktualizace č. 7 Politiky územního rozvoje ČR závazná pro pořizování a vydávání územního rozvojového plánu, zásad územního rozvoje, územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v území, v souladu s § 31 odst. 4 stavebního zákona.

Aktualizace č. 7 Politiky územního rozvoje ČR, včetně úplného znění Politiky

územního rozvoje ČR po této aktualizaci a další související dokumenty, jsou zveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup, tj. na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj a Ústavu územního rozvoje. Současně Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ústavem územního rozvoje připravuje brožuru Politika územního rozvoje ČR (ve znění závazném od 1. 3. 2024) v českém, anglickém a německém jazyce.

V současné době Ministerstvo pro místní rozvoj dále pořizuje, na základě vlády projednané Zprávy o uplatňování Politiky územního rozvoje ČR, po Aktualizaci č. 4 v souladu s usnesením vlády č. 552/2023, Aktualizaci č. 8 Politiky územního rozvoje ČR, která má být pořízena a vládě předložena v termínu do 30. června 2025.

*Ing. Filip Novosád
Ing. arch. Hana Máchová
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

*Ing. Jakub Kotrla
Ústav územního rozvoje*

ENGLISH ABSTRACT

Government approved Update No. 7 of the Spatial Development Policy of the Czech Republic, by Filip Novosád, Hana Máchová, Jakub Kotrla

The Government of the Czech Republic approved Update No. 7 of the Spatial Development Policy of the Czech Republic developed by the Ministry of Regional Development, by its Resolution No. 89 on 7 February 2024. This update cancelled the territorial protection of the Danube-Oder-Elbe water corridor.

ČESKÉ ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ V KONTEXTU EVROPSKÉ UNIE

Jan Mañas, Karel Maier

Předkládaný příspěvek se zabývá problematikou územního plánování v České republice a analyzuje vývoj klíčových myšlenek právních úprav od počátku 21. století. Zaměřuje se na schopnost územního plánování reagovat na aktuální výzvy, včetně integrace mezi sektorálními politikami, přizpůsobení se proměnám společenských a politických podmínek a zapojení občanů do procesů rozhodování, v souladu s ustanoveními stavebního zákona. Článek prezentuje výsledky studií týkajících se územního plánování v rámci Evropské unie s důrazem na Českou republiku a zařazuje tyto poznatky do kontextu vývoje právních předpisů v oblasti územního plánování v zemi. Tím přispívá k lepšímu porozumění současného stavu a perspektivám územního plánování v České republice v kontextu evropského rámce.

Klíčová slova: územní plánování, integrace politik, adaptace, Evropská unie

Úvod

Plánování rozvoje území sídel, krajiny a regionů je v evropských zemích předmětem národních, popřípadě regionálních právních úprav. Protože souvisí s řadou dalších národních předpisů týkajících se vlastnických vztahů, ochrany a prosazování veřejných zájmů, Evropská unie (EU) neusiluje o sjednocení plánovacích systémů v členských zemích. V souladu s Lisabonskou smlouvou, která mezi sdílené působnosti EU a národních vlád zařazuje ekonomickou, sociální a územní soudržnost [EU, 2008: část 1, hlava I, článek 4 odst. 2c] ale orgány EU dlouhodobě sledují vývoj osídlení, regionální rozvoj a roli plánování v jeho změnách.

Obsah pojmu prostorové plánování (*spatial planning*) a jeho podoby v evropských zemích poprvé vymezilo Kompendium systémů a politik prostorového plánování [EC, 1997]. Pod pojmem prostorové plánování zahrnuje regionální politiku, strategie rozvoje regionů (regionální plánování) a fyzické plánování měst a regionů. Z tohoto pohledu je české územní plánování možno zařadit pod fyzické plánování měst a regionů. Kompendium respektuje různorodost národních systémů managementu rozvoje území, jehož nástrojem je prostorové plánování jako odpověď na předchozí snahy tyto systémy nějak unifikovat, a namísto toho zdůrazňuje potřebu sjednotit cíle prostorového plánování v souladu s principy udržitelného rozvoje. Z toho vychází první dokument Evropského společenství ESDP – *European Spatial Development Perspective* (Ev-

ropská perspektiva prostorového rozvoje) [EC, 1999], která se stala základem pro prostorové plánování v celoevropském měřítku a prostřednictvím shody členských zemí na společných cílech sociální, ekonomické a územní soudržnosti reflektovaných ve společných politikách a podporovaných strukturálními fondy i nadnárodním plánováním.

Nadin a Stead [2009] vytvořili na podkladu předchozích prací Newmana, Thornleyho a Dasího typologii plánovacích systémů kategorizovaných na severské ve Skandinávii a Dánsku, britské založené na zvykovém právu, kontinentální odvozené od napoleonských zákonů, urbanistické v jižní Evropě a blíže nespecifikované východoevropské.

Editoři Adams, Cotella a Nunes [2010] analyzovali územní rozvoj v evropských zemích z pohledu politiky soudržnosti EU a role prostorového plánování v této interakci. Dominic Stead a Vincent Nadin navazují na svoji předchozí publikaci z roku 2009 a v knize se věnují vývoji územní správy a „poevropšťování“ národních systémů prostorového plánování v zemích středovýchodní Evropy. Autory jednotlivých národních vstupů do tohoto tématu jsou Maroš Finka (Slovensko), Karina Pallagst (Německo), Naja Marot (Slovinsko), Marcin Dabrowski (Polsko), Beatrix Haselberger a Paul Benneworth (Rakousko), Karel Maier (Česko) a Lila Kule et al. (Litva).

Maier [2010] se věnoval východnímu „čtení“ výzev a politik, jak byly importovány pro vstup do EU ze „starých“ člen-

ských zemí, a zdůrazňuje rozdíl mezi formálním přijetím společných pravidel a praxí jejich uplatňování v odlišných podmínkách kultury veřejné správy a plánování.

Důkladnou analýzu evropských systémů prostorového plánování provedl výzkumný projekt ESPON COMPASS – *Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe* (Srovnávací analýza systémů územní správy a prostorového plánování v Evropě) z roku 2018. Výstupy této práce jsou dále podrobněji popsány v části Trendy a stav prostorového / územního plánování v zemích EU. Souhrn poznatků z tohoto projektu publikovali Nadin, Stead a Fernandez-Maldonado [2021] a Nadin a Fernandez-Maldonado [2023].

Tématu plánování v evropských zemích v transformaci se věnoval výzkum organizovaný německou Akademie für Raumforschung und Landesplanung od roku 2017. Do výzkumu přispěla řada plánovačů ze zemí střední Evropy. Český vstup se věnoval zejména přeměně tradice urbanistické stavby měst vytvářející ideální plány na flexibilní plánování přizpůsobené investorům a nejednoznačné reakci měst a plánovačů na vstup občanských iniciativ do procesů plánování.

Specificky se Česku věnoval výzkumný projekt aplikovaného výzkumu ESPON COMPASS – Extension, o němž informuje článek Maier, Kabrhel, Dabrowski [2024] Cross-fertilisation Between Spatial Planning and Cohesion Policy: Case of the Czech Republic připravený k publikaci

v časopise *European Planning Studies*. Český čtenář se mohl s některými výstupy z tohoto projektu seznámit v článku Maier, Kabrhel [2024] v č. 1/2024 tohoto časopisu.

Cíle

Předkládaný text se snaží sledovat vývoj české právní úpravy územního plánování od vstupu do EU a jejího zasazení do kontextu usměrnění prostorového rozvoje Evropskou unií. Zejména sleduje, jak se české územní plánování vypořádává s celoevropskými tématy prostorového rozvoje, novými výzvami a odevzvy na ně tak, jak je obsahují přijaté relevantní celoevropské politické dokumenty věnované politice soudržnosti a vyjádřené v územních agendách [znění pro aktuální období viz EU, 2020].

Výzkumnou otázkou je, zda se české územní plánování ve zkoumaném období od vstupu do EU přibližovalo střednímu proudu právních úprav prostorového / územního plánování zemí EU, včetně vývojových trendů, které byly ve zkoumaném období pro prostorové / územní plánování v zemích EU typické.

Metodika

Analýza je provedena jako desk research, tedy z rešerší předemtných předpisů, politik a publikovaných výzkumných materiálů. Jako podklad pro vývoj a dosažený stav prostorového / územního plánování evropských zemí byly využity zejména poznatky projektu ESPON COMPASS – Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe (Srovnávací analýza systémů územní správy a prostorového plánování v Evropě) z roku 2018 [ESPON, 2016].

Analýza porovnává tyto podklady navzájem a v případě české právní úpravy územního plánování sleduje její vývoj v čase se zaměřením na změny během platnosti zákonů, které mají vztah k tématům a trendům vysledovaným v evropském kontextu. Aby popsala dynamiku přípravy právních úprav, analýza porovnává ve zkratce vývoj návrhů stavebních zákonů č. 186/2006 Sb.

a č. 283/2021 Sb., přičemž ve druhém případě se věnuje změnám, jež prodělal návrh zákona za dobu své přípravy.

Práce neusiluje o komplexní pohled postihující celou problematiku vývoje českého územního plánování, ale sleduje zejména témata, kde se naše právní úprava, popřípadě praxe jejího uplatňování od pomyslného hlavního proudu evropských systémů managementu rozvoje území popsaného zejména projektem ESPON COMPASS odlišuje.

Trendy a stav prostorového / územního plánování v zemích EU

Závěrečná zpráva výzkumného projektu ESPON COMPASS z roku 2018 mimo jiné uvádí, že nejčastějším trendem ve vývoji prostorového plánování v evropských zemích byla decentralizace z národní na regionální a místní úroveň, přesun k plánování funkčních plánovacích regionů, které lépe postihují realitu environmentálních, ekonomických a lidských (dojíždka) toků přes hranice obcí. Zejména pro metropolitní území vznikly i formální organizační útvary, které slouží ke koordinaci plánování. Vzrostl význam „měkkých“ forem spolupráce v území včetně spolupráce přeshraniční.

Prostorové plánování je nejvíce integrováno s plánováním dopravy, ochranou životního prostředí, energetikou a plánováním cestovního ruchu. Většina zemí klade důraz na integraci sektorálních politik, transparentnost a zapojení občanů.

Nástroje prostorového plánování mají podle výzkumu ESPON COMPASS řadu rozdílných funkcí: na národní úrovni převládají dokumenty strategického charakteru, zatímco místní plánování je ponejvíce regulativní. Nejdynamičtější vývoj byl zaznamenán na lokální úrovni, kde byl zaznamenán trend ke zjednodušování procesů s využitím digitalizace a vytváření podmínek pro širší účast veřejnosti při plánování.

Zvláštní pozornost věnoval výzkumný projekt poevropšťování národních plánovacích systémů. Konstatuje se, že nejvíce byly územní správa a prostorové plánování ovlivněny prostřednictvím

sektorální legislativy týkající se například životního prostředí a energetiky. V zemích s vysokým podílem financování rozvoje ze strukturálních fondů EU bylo plánování významně ovlivňováno prioritami politiky soudržnosti EU.

Rešerše a analýza evropských plánovacích systémů vyústila do sady doporučení. Územní správa a prostorové plánování by měly při zachování stávající různorodosti více přispívat k dosažení společných rozvojových cílů EU. Na všech úrovních plánování je třeba monitorovat vlivy sektorálních politik na územní rozvoj a posílit funkční zpětné vazby. Na regionální a místní úrovni je třeba využívat hodnocení územních dopadů politik. Pro posílení a institucionalizaci spolupráce mezi regiony a obcemi se doporučuje vytvořit podporu ve strukturálních fondech EU.

Vývoj právní úpravy územního plánování v Česku

Vznik stavebního zákona z roku 2006

Vstup České republiky do Evropské unie byl spojen s úpravami řady předpisů, aby se české právní prostředí harmonizovalo s předpisy platnými v ostatních členských zemích. Došlo tak k modifikaci legislativního rámce upravujícího i územní rozvoj. V červnu 2001 schválila vláda záměr nového stavebního zákona, který zpracoval ministr pro místní rozvoj ve spolupráci s ministry životního prostředí a vnitra a který měl nahradit právní úpravu zákona č. 50/1976 Sb. Výsledkem byl zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), vydaný pod č. 183/2006 Sb. (dále stavební zákon 2006).

Důvodová zpráva k zákonu uvádí tyto cíle právní úpravy:

- zjednodušit procesy přípravy,
- vytvořit robustní datovou základnu pro „evidence-based“ plánování, tedy plánování na základě objektivních dat,
- územně plánovací dokumentaci (ÚPD) vydávat formou opatření obecné povahy podle správního řádu a zpřehlednit dokumentaci striktním oddělením výrokové části od odůvodnění,
- přesněji vymezit pozice územního plá-

nování vůči partikulárním zájmům v území – upřesnění rozsahu institutu vyvlastnění (i za cenu jeho minimalizace),

- vytvořit možnosti pro účast veřejnosti na pořizování ÚPD a v územním řízení,
- kodifikovat monitoring územního plánování – ex-ante pomocí SEA, ex-post pravidelnými aktualizacemi, respektive zprávami o uplatňování ÚPD,
- odlišit role a obsah jednotlivých úrovní, na kterých se ÚPD pořizuje.

Zákon nově pojmenoval cíle a úkoly územního plánování, zejména princip souladu výstavby s udržitelným rozvojem území. Jako součást harmonizace s předpisy zemí EU zavedl úrovně plánování totožné se správním členěním státu a implementoval příslušné směrnice EU, konkrétně směrnici Rady 2001/42/EC, o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí (SEA), směrnicí Rady 92/43/EHS z roku 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a směrnicí Rady 79/409/EHS z roku 1979, o ochraně volně žijících ptáků, a to vše v rozsahu, v jakém se týkají politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace.

Cíl zjednodušit proces přípravy znění zákona účinného od 1. 1. 2007 byl naplněn přechodem na jednostupňový invariantní návrh územně plánovací dokumentace zrušením nutnosti pořízení konceptu. Koncept byl z procesu pořizování zcela vypuštěn změnou č. 350/2012 Sb. v § 48 a 49.

Významným příspěvkem k racionalizaci plánování vycházející z dostupnosti objektivních dat a práce s nimi se staly územně analytické podklady (ÚAP). Ty byly původně uvažovány jako náhrada za průzkumné a rozborové práce prováděné ad-hoc při tvorbě ÚPD dle zákona č. 50/1976 Sb. na úrovni krajů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP), v působnosti nově zřízených úřadů územního plánování a rad udržitelného rozvoje.

Příspěvkem zákona k demokratizaci územního plánování se stalo zabezpečení přístupu k informacím podle požadavků Aarhuské úmluvy. Byla upravena účast veřejnosti v postupech a řízeních při projednávání územně plánovací do-

kumentace a nově byl zaveden institut zástupce veřejnosti. Dále zákon umožnil vznik rad pro udržitelný rozvoj jako zastupitelského orgánu na úrovni ORP.

Hierarchie nástrojů byla stanovena podle územní působnosti v sestupném pořadí:

- Politika územního rozvoje (PÚR) obsahující obecné priority územního plánování a vyjádření celostátních rozvojových záměrů.
- Zásady územního rozvoje (ZÚR) ztotožňující regionální úroveň s územními obvody krajů, avšak s omezením jejich působnosti pro krajskou úroveň, tedy se zamezením vstupu do samosprávné působnosti obcí. Název zásady neznamená detailní regulaci, ale popisuje základní pravidla, tudíž se jedná o aplikaci priorit a rozvojových záměrů PÚR.
- Územní plány, které v sobě obsahují jak koncepční, tak regulatorní rovinu – alespoň v textové části.
- Regulační plány rozlišené podle pořizování na z podnětu a na žádost. Regulační plány na žádost usilovaly o jistý outsourcing pořizování stejně jako dohody o parcelaci a plánovací smlouvy, které byly jejich součástí.

Patrně nejvíce byl vstupem do EU posílen environmentální pilíř udržitelného rozvoje. Stavební zákon 2006 zavedl pro vybrané nástroje anebo pro vybrané případy posuzování vlivů koncepcí a záměrů na životní prostředí (SEA a EIA), ale posuzování se nestalo integrální součástí územního plánování. Obdobně územní plánování reagovalo na Úmluvu Rady Evropy o krajíně (podepsána 20. října 2000, platná od 1. března 2004) začleněním vymezení krajiny a stanovením cílových charakteristik (v dnešní dikci cílových kvalit) pro ně v ZÚR a požadavkem stanovení koncepce krajiny v územních plánech, ale na rozdíl od některých členských zemí EU nebyl vytvořen strategický dokument zabývající se samotnou Úmluvou Rady Evropy o krajíně, který by dával návod, jak integrovat problematiku krajiny do politik dalších rezortů a sektorů. ÚPD tak zůstává jediným nástrojem, do kterého se promítají zájmy ochrany přírody a krajiny a který pokrývá celé území a má potenciál zabývat se krajinou na místní úrovni i na celém území státu [Semánčiková, 2019]. Praxe řešení problematiky krajiny v těchto doku-

mentech ale bývá někdy nedostačující, nebo pouze formální [Mackovič, 2018]. Důvody pro tento neutěšený stav se hledají v nerozvinuté profesionální kapacitě projektantů územního plánování ve vztahu ke krajíně a přírodnímu prostředí [Maier, 2018; Maier & Peltan, 2015].

Modifikace stavebního zákona 2006 během jeho platnosti

Stavební zákon 2006 prodělal za dobu své působnosti řadu změn. Ty byly vyvolány především poznatky z praxe uplatňování zákona v reálných podmínkách institucionální kapacity orgánů vstupujících do procesů územního plánování. Pokud záměry zákona narazily na limity této kapacity, byl zákonodárce nucen z požadavků zákona slevit:

- prodloužením periodicity úplných aktualizací ÚAP z původních dvou let (změnou č. 225/2017 Sb.) na čtyři,
- postupným odsouváním termínů, ke kterým měla být ÚPD uvedena v soulad s platnou právní úpravou stavebního zákona 2006 a prováděcích vyhlášek: z původně požadovaných pěti let ode dne nabytí účinnosti zákona (§ 188 původního znění zákona), změnou č. 191/2008 Sb. byl tento úkol posunut do 31. 12. 2015, změnou č. 350/2012 Sb. do 31. 12. 2020, změnou č. 225/2017 Sb. do 31. 12. 2022; nový stavební zákon v § 322 stanovuje termín do 31. 12. 2028.

Reálné podmínky a také silící kritika zdoluhavých procesů v územním plánování byly v pozadí ústupu od trendu otevírání územního plánování participací občanů:

- zrušení instituce rad pro udržitelný rozvoj změnou zákona č. 350/2012 ze dne 19. 9. 2012,
- postupné omezování možností vstupu do procesů územního plánování pro občanská sdružení, respektive zástupce veřejnosti. Nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 59/14 ze dne 30. 5. 2014 byla občanským sdružením (spolkům) dána možnost se za určitých podmínek procesu účastnit; dnem 31. 12. 2017 skončila možnost ekologických spolků charakterizovaných v § 70 zákona č. 114/1992 Sb. vstupovat do správních řízení mimo řízení vedená podle zákona č. 114/1992 Sb., v nichž se řeší zájmy

ochrany přírody a krajiny [Snopková, 2018].

Na sílící kritiku zdlouhavých a často duplicitních procesů v územním plánování reagovala změna č. 225/2017 Sb., již byl zaveden zkrácený postup, kterým se sloučilo společné a veřejné projednání v rámci aktualizací a změn územně plánovací dokumentace. Další změny reagovaly na potřebu prosadit dodržovat koncepce a regulativy obsažené v územně plánovací dokumentaci a na poznatek, že se nepodařilo prosadit zlepšení kvality prostředí zejména nových obytných částí za součinnosti developerů širším využíváním regulačních plánů, plánovacích smluv a dohod o parcelaci:

- zavedení závazných stanovisek do agendy pořizovatelů územně plánovací dokumentace změnou č. 225/2017 Sb. ze dne 27. 6. 2017. Praxe ukázala personální poddimenzování úřadů územního plánování, zejména v rozvojových částech republiky, kde probíhá cílý stavební ruch, a tak byl tento požadavek na posuzování v průběhu následujících let redukován o několik záměrů, k nimž nadále nebylo vyjádření pořizovatele třeba;
- postupný návrat k částečné regulaci třetího rozměru zástavby: nejprve umožněním stanovení hladiny zástavby v územních plánech a posléze změnou č. 225/2017 Sb. přibyla možnost pořizování územního plánu s detailnější regulací odpovídající regulačnímu plánu.

Záměr nového stavebního zákona a úpravy zákona stávajícího

Po 12 letech platnosti stavebního zákona 2006 schválila vláda dne 24. června 2019 věcný záměr nového stavebního zákona s těmito cíli:

- zvýšení stability ÚPD a zvýšení míry právní jistoty v území;
- pokud možno redukce úkonů vyžadovaných zákonem v souvislosti s pořizováním ÚPD;
- zavedení nového nástroje územního plánování, který by v dostatečné podrobnosti řešil celostátně významné záměry;
- zvýšení míry koordinace územního plánování na úrovni krajů a umožnění podrobnějšího vymezování některých zá-

měrů významných pro celý kraj v krajské ÚPD;

- vytvoření podmínek pro zvýšení míry přijímání nejpodrobnější ÚPD v podobě regulačních plánů anebo územních plánů s prvky regulačních plánů;
- posílení ekonomického rozměru územního plánování;
- standardizace vybraných částí územně plánovacích dokumentací, resp. územně plánovacích podkladů;
- zavedení informačních systémů veřejné správy, kde budou k dispozici z hlediska úplnosti a správnosti garantované informace o území a umožnění dálkového přístupu k těmto informacím na jednom místě;
- podpora systematického výzkumu v oblasti architektury, urbanismu a územního plánování.

Věcný záměr posuzuje soulad navrhovaného řešení s mezinárodními smlouvami a se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z členství v EU a konstatuje, že s nimi není v rozporu.

Během přípravy paragrafového znění zákona, jehož termín vydání a platnosti nebyl jasný, proběhly některé změny stavebního zákona 2006, které lze chápat jako předstupeň změn zamýšlených v novém zákoně:

- standardizace územních plánů změnou č. 47/2020 Sb. ze dne 29. 1. 2020; tato změna byla přijata jako součást digitalizace a měla by napomoci k datové objektivnosti a transparentnosti;
- zavedení územního rozvojového plánu (změnou č. 403/2020 Sb.), který tvoří nadřazený stupeň všem ostatním územně plánovacím dokumentacím.

Obě tyto změny byly následně začleněny i do nového stavebního zákona, který ze svého názvu v duchu optimalizace vypustil *územní plánování* a název ponechal v krátkém znění, tedy stavební zákon.

Nový stavební zákon v původně koncipované podobě

Důvodová zpráva k novému stavebnímu zákonu na úseku územního plánování uváděla zejména tyto změny:

- vytvoření nové soustavy státní stavební správy v čele s Nejvyšším stavebním úřadem, Specializovaným a odvolacím

stavebním úřadem a krajskými stavebními úřady, které integrují ochranu veřejných zájmů státu,

- omezení problému systémové podjatosti stavebních úřadů a dotčených orgánů a rizika jejich politického ovlivňování zájmy samospráv,
- posílení územních samospráv v oblasti územního plánování, plánovacích smluv s investory a ochraně jimi reprezentovaných veřejných zájmů jako účastníků v řízení,
- úplná digitalizace stavební agendy od nástrojů územního plánování, přes projektové dokumentace staveb až po elektronický spis stavebních úřadů,
- úprava opatření obecné povahy, kterým se jednotlivé nástroje územního plánování vydávají.

Uvedené změny měly vést především k urychlení procesu přípravy výstavby, včetně procesů pořizování ÚPD. K tomu směřovalo i heslo, pod kterým se nový stavební zákon prezentoval veřejnosti: jeden úřad – jedno řízení – jedno razítko. V územním plánování za tím účelem mělo dojít k úpravě formy opatření obecné povahy, kterou se ÚPD vydává – tento věcný záměr byl zpracován ve variantách, a sice vydávat ÚPD formou upraveného opatření obecné povahy, nebo formou obecně závazné vyhlášky. Vláda při schvalování věcného záměru usnesením č. 448 ze dne 24. června 2019 rozhodla o vydávání ÚPD formou obecně závazné vyhlášky, avšak z připomínek, které byly uplatněny v rámci mezirezortního připomínkového řízení k návrhu paragrafového znění, jasně vyplynula potřeba návratu k formě (upraveného) opatření obecné povahy.

Úsilí o urychlení a zpřehlednění procesů vyústilo především do jejich zjednodušení cestou omezení možností do procesu vstupovat, a tím jej komplikovat či zdržovat. Tak se upustilo od práva dotčených vlastníků uplatnit při projednávání ÚPD námitky, napříště budou moci uplatnit pouze připomínky. Ve stejném duchu nový stavební zákon ustupuje od závazných stanovisek, ale neřeší problém spočívající v omezené institucionální kapacitě orgánů zabývajících se výstavbou a územním plánováním. Převládající narativ urychlení procesů, tedy rychleji dosahovaných výsledků, přitom pomíjí důsledky pro kvalitu rozhodová-

ní v území a nehledá poučení v jiných, českému územnímu plánování nejbližších, systémech. I nadále se tak zcela nevyužila mimo pozornost zákonodárce možnost urychlit a současně zprůhlednit povolovací řízení pomocí předem připravených a vydaných regulačních plánů pro rozvojové plochy.

Strategickým nástrojem územního plánování se stala Politika architektury a stavební kultury České republiky, které byl statut nástroje sňat změnou č. 152/2023 Sb. a dokument se stal pouze strategickým. Dosud se tato politika, kterou v nějaké podobě má řada evropských zemí, pořízovala mimo působnost stavebního zákona.

Oproti stavebnímu zákonu 2006 nový stavební zákon ustupuje od rozlišení regulačních plánů z podnětu a na žádost, stejně jako od dohody o parcelaci. Nově se vymezují plánovací smlouvy jako veřejnoprávní. Bude je možno s regulačním plánem spojit a uzavřením plánovací smlouvy vydání regulačního plánu podmínit. Plánovací smlouvy by měly vytvořit podmínky pro větší spoluúčasť investorů na pořízování vyvolaných investic. Na rozdíl od obdobných nástrojů v zahraničí ale budou omezeny pouze na veřejné infrastruktury a veřejně prospěšné stavby vyvolané záměrem (§ 131 odst. 2 a 3). Obdobné dokumenty přitom v zahraničí řeší nad toto sjednávání (a lepší vymáhání) i závazků k naplnění např. bytových potřeb pro specifické skupiny obyvatel [Felcman & Vejchodská, 2022]. Limitujícím faktorem je pro uzavírání takových smluv lhůta 4 let od nabytí účinnosti územního plánu, kde je tento nedostatek možno podle některých odborníků mírnit formální změnou územního plánu, kterou by se lhůta prodloužila [Buryan & Korbel, 2021], tento přístup však veřejnou správu významně vzdaluje od efektivity, zejména v administrativní náročnosti [Felcman & Vejchodská, 2022].

Změny nového stavebního zákona 2021 před jeho uplatněním

V mezidobí od schválení nového stavebního zákona do jeho (oddalovaného) data uplatnění došlo k jeho některým korekcím:

- bylo upuštěno od zřízení Nejvyššího

stavebního úřadu v Ostravě, který měl od MMR převzít agendu centrálního orgánu v oblasti výstavby,

- byl zřízen Dopravní a energetický stavební úřad (§ 33), který spadá pod Ministerstvo průmyslu a obchodu a pod Ministerstvo dopravy a který je stavebním úřadem pro vyhrazené stavby, stavby s nimi související a vydává rámcové povolení pro stavby s jaderným zařízením,
- do souboru nástrojů územního plánování se po chvilkovém vynětí změnou č. 152/2023 Sb. navrátila PÚR, která v první verzi nového stavebního zákona nebyla obsažena,
- územní plán může vymezit plochy a koridory, v nichž bude rozhodování v území podmíněno architektonickou nebo urbanistickou soutěží (§ 81).

Stávající podoba nového stavebního zákona v části týkající se územního plánování je podstatně méně radikální, než byla původní verze, ale jak ukážeme dále, ve vztahu k problémům českého územního plánování identifikovaným ve výzkumných projektech podporovaných EU se ani původní verze ani verze stávající výrazněji neuplatnila.

Problémová témata českého územního plánování z pohledu výzkumných projektů EU

Tato část se věnuje vztahu českého územního plánování ke čtyřem základním problémovým okruhům zjištěným v evropských zemích v řadě výzkumných prací prováděných v uplynulých dvaceti letech [Nadin, 2007; Nadin & Fernández-Maldonado, 2023; Asarpo-ta & Nadin, 2020]. Česká republika byla zahrnuta bohužel pouze v případě práce Nadin et al. [2021].

Aktuálnost plánů a proaktivní plánování

Pravidelná aktualizace byla zakotvena již ve stavebním zákoně 2006, nicméně v praxi územního plánování se jedná více o reaktivitu, nežli proaktivitu [Maier et al., 2021] způsobenou účelovými změnami, které v území vyvolávají silní aktéři. Reaktivní změny nejsou leckdy v souladu s koncepcí plánu a opakovanými změnami se původní koncepcí vy-

prazdňuje. Tím se mj. ztrácí informační hodnota plánů a jimi poskytovaná jistota o vývoji území pro aktéry a vlastníky nemovitostí [Schwimmer & Schaufler, 2023; Nadin et al., 2021].

Účast veřejnosti

Nový stavební zákon v oblasti účasti veřejnosti pokračuje v trendu nastoupeném změnami stavebního zákona 2006 a ruší právo dotčených vlastníků podávat námítky, čímž dává jejich práva na roveň těm, kteří dotčenými vlastníky nejsou. Zatímco připomínky se pouze vypořádávají, o námítkách musí (na základě návrhu připraveného úřadem) příslušné zastupitelstvo rozhodnout, rozhodnutí musí být odůvodněno a odůvodnění musí být obsaženo v odůvodnění územně plánovací dokumentace [Záhumenská, 2018; Frank Bold, 2021]. Tím se pozice dotčených vlastníků oslabuje a zůstává jim oproti ostatním občanům pouze možnost soudní žaloby. Upravena byla i práva spolků, jejichž předmětem je ochrana přírody či životního prostředí – došlo k optimalizační možnosti, kdy mohou spolky námítky vznášet, čímž byl podle důvodové zprávy naplněn požadavek účasti veřejnosti na rozhodování veřejné správy, ale zároveň bude podle ní zajištěn řádný průběh a rychlost a efektivnost povolovacích procesů ve veřejné správě. Krátká tradice účasti veřejnosti v procesu plánování a zejména na místní úrovni plánování [Maier & Peltan, 2015] je dále oslabena zrušením institutu zástupce veřejnosti.

Ve srovnávacích analýzách systémů územního / prostorového plánování v evropských zemích prováděných pro období 2000 až 2016 v projektu EU ESPON COMPASS se v hodnocení míry a účinnosti účasti veřejnosti v procesu pořízování plánů Česká republika zařadila spolu se Španělskem, Irskem a Rakouskem mezi těmito roky na nejnižší úroveň [Nadin et al., 2021]. Nový stavební zákon sice podle důvodové zprávy vyhovuje všem požadavkům EU, nicméně dalším omezováním vstupů veřejnosti do procesu pořízování územně plánovací dokumentace svoji nízkou evropskou pozici na „participačním žebříčku“ [Arnstein, 1969] spíše zvyrazňuje.

Koordinace sektorálních politik a jejich integrace v plánování (horizontální, vertikální)

Územní plánování výrazně ovlivňuje sektorální (odvětvové) politiky, zejména ty, které se týkají dopravy, energetiky a výroby. Institucionální aktéři, kteří hájí konkrétní veřejné zájmy vyjádřené v sektorových politikách, mají při projednávání plánovacích dokumentů velmi silnou právní pozici [Maier et al., 2021], avšak tyto politiky často nezohledňují prostorové dopady [Sýkora, 2017].

K fragmentaci nástrojů managementu území na národní úrovni dochází nízkou provázaností strategických dokumentů: Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, Politiky územního rozvoje ČR, Politiky architektury a stavební kultury ČR a nově též územním rozvoje plánem.

Porovnání integrace sektorálních politik do procesu územního plánování v evropských zemích zařadilo Českou republiku na nejnižší stupeň ze všech zkoumaných zemí v Evropě. Mírné zlepšení bylo zaznamenáno v míře adaptivnosti, kde se české územní plánování dostalo na slabý stupeň adaptivnosti, čímž se ocitlo na průměrné úrovni ve srovnání s ostatními zkoumanými členskými státy EU [Nadin et al., 2021].

Nový stavební zákon zřídil Dopravní a energetický stavební úřad, kde nadřízeným orgánem v případě dopravních staveb je Ministerstvo dopravy a u energetických staveb Ministerstvo průmyslu a obchodu. Teprve praxe ukáže, zda se vedle požadovaného urychlení přípravy dopravních a energetických staveb zlepší i koordinace těchto staveb s ostatními zájmy v území.

Objektivní data jako základ pro „evidence-based“ plánování; posuzování vlivů na životní prostředí

Stavební zákon 2006 zavedl územně analytické podklady, které měly za cíl objektivizovat podkladová data sloužící pro územní plánování. Praxe ukázala, že se tyto podklady napříč republikou a hierarchickou úrovní liší. Aktuálně řešená standardizace územních plánů (dána změnou č. 47/2020 Sb. ze dne

29. 1. 2020) by měla přispět k datové objektivnosti, stejně jako následně práci s nimi.

Nový stavební zákon se snaží o lepší integraci ochrany životního prostředí do stavebního zákona, respektive do procesu pořizování. Posuzování vlivů na životní prostředí obsahuje i některé prvky týkající se společenské udržitelnosti, ale postrádá komplexní ex-ante posouzení celkové efektivity se sociální a ekonomickou udržitelností zejména velkých (infrastrukturálních) investic, popřípadě kumulativních efektů rozsáhlých individuálních záměrů (například výstavby rodinných domů v suburbánních zónách). Hodnocení územního dopadu by bylo vhodné používat například v případě suburbánních zón obsluhovaných převážně silniční infrastrukturou [Hamidi et al., 2015; Ewing et al., 2003].

Výsledky

Výzvy a odezvy na ně v požadavcích na územní plánování v novém stavebním zákoně

Globalizace ekonomiky a společnost sítí

Tyto výzvy, projevující se rozvolněním prostorového ukotvení ekonomických aktivit, na něž jen omezeně může reagovat prostorová mobilita lidí, působily už v době uplatňování stavebního zákona 2006. Odpovídající odezvou je koordinace plánování na regionální (včetně aglomerací a v rámci metropolitních regionů), národní, přeshraniční a mezinárodní úrovni v kontextu EU. Na místní i regionální úrovni ale vzniká rozpor mezi „ostrovním“ plánováním vymezeným správními obvody územně samosprávných celků a toky a vztahy překračujícími správní území. Problém je nejpalčivější v metropolitních a aglomeračních územích. Nový stavební zákon nevytváří nové či lepší podmínky pro plánování překračující správní hranice, a to ani formou účinnější koordinace plánování obcí z úrovně krajů. V případě metropolitních center (Praha, Brno, Ostrava) navíc umožňuje vytvářet odlišné prováděcí předpisy pro jejich území, včetně odlišné terminologie (v rámci § 152 a 333 zákona č. 283/2021 Sb.), kte-

rým byly zmocněny. [Praha tyto předpisy měla již v rámci zákona č. 183/2006 Sb. v § 194 písm. e).] Vymezování struktury osídlení a center osídlení v ZÚR má jen minimální praktický dopad na koncepcie v územních plánech.

Společenská a ekonomická polarizace

Územní rozměr lze zvládat v koordinaci územního plánování a strategického sociálně-ekonomického managementu území představovaného regionální politikou. Propojení nástrojů územního plánování s regionální politikou není v předpisech zakotveno. Strategický rámec ČR 2030 jako součást cílů veřejných služeb uvádí, že „strategické a územní plánování je na všech úrovních koordinováno“ a „postupy strategického a územního plánování jsou koordinovány na úrovni přesahující úroveň jednotlivých obcí“ [Česká republika, 2017]. Přestože strategie regionálního rozvoje i územní plánování v rámci gesce spadají pod tentýž rezort, jsou obě agendy institucionálně odděleny, a to i na národní úrovni. Nový stavební zákon dokonce na národní úrovni zmnožuje nástroje územního plánování – vedle PÚR nově zřizuje územní rozvojový plán, který však doposud není zhotoven. Ani jeden z těchto nástrojů není formálně provázan se Strategií regionálního rozvoje ČR 2021+ pro období 2021–2027.

Plánování jako (preventivní) forma rizikového managementu

Množící se výskyt mimořádných situací v posledních desetiletí vyvolalo potřebu plánování robustních, rezilientních (pružně odolných) infrastruktur. Odezvou v rámci stavebního zákona 2006 byla fluktuace tématu vazby na rizikový management, zúžený na rizika havárií, popřípadě přírodní katastrofy. Téma rezilience není v územním plánování nijak uchopeno, avšak potenciál pro řešení tohoto tématu je možné spatřovat v rámci SEA.

Klimatická změna

Již stavební zákon 2006 pojímal plánování krajiny (přínejmenším formálně) jako rovnocennou složku s plánováním urbanizovaného území. V zásadách

územního rozvoje se stanoví cílové kvality krajiny (v původní dikci cílové charakteristiky krajiny), které dále rozpracovávají územní studie krajiny pro ORP; problémem v jejich zpracovávání se však ukázala absence odborníků [Mackovič, 2018; Tunka, Maier, 2018]. Kvalifikační požadavky pro pořizovatele se neustále vyvíjejí, rozšiřují a změnou č. 152/2023 Sb. byly rozšířeny požadavky na vzdělání o absolventy geografických oborů. Nový stavební zákon se v poslední dostupné podobě proklamativně hlásí v § 150, pak v § 39 bod f a bod m k zohledňování dopadů klimatických změn. Definice veřejné infrastruktury je v § 10 doplněna o zelenou infrastrukturu, kterou je myšlen plánovaný, převážně spojitý systém ploch a jiných prvků vegetačních, vodních a pro hospodaření s vodou, přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují nebo významně podporují plnění široké škály ekosystémových služeb a funkcí; součástí zelené infrastruktury je také územní systém ekologické stability krajiny.

České územní plánování a Územní agenda 2030

Evropský strategický rámec, kterým je Územní agenda 2030, má dva zastřešující cíle, *Spravedlivou Evropu a Zelenou Evropu*. Jelikož se jedná o strategickou úroveň plánování, od které by se měly odvíjet politické dokumenty, musí být posouzeno, jak se cíle územní agendy EU, které jsou rozděleny do dílčích šesti priorit, propisují též do priorit PÚR.

Spravedlivá Evropa

Spravedlivá Evropa nabízí budoucí perspektivy pro všechna místa a lidi. Prioritami při dosahování tohoto cíle jsou vyvážená Evropa – lépe vyvážený územní rozvoj využívající rozmanitost Evropy, utváření funkčních regionů – místní a regionální rozvoj a menší nerovnosti mezi místy a přeshraniční integrace – možnost žít a pracovat bez omezení hranicemi.

Z vymezení územního plánování jako činnosti zabývající se prakticky výhradně fyzickým prostředím by na první pohled vyplývalo, že téma spravedlnosti je mimo takto vymezený rámec. Prioritu vyvážené Evropy ale také lze zajistit vztáhnout k tomu, jak je území – tedy

regiony, obce v rámci regionů a části obcí vůči sobě navzájem – vybavováno veřejnými infrastrukturami a jaká je dostupnost zařízení občanského vybavení, služeb a pracovišť z jednotlivých částí území. Priority PÚR v této souvislosti uvádějí pod prioritou 18, v rámci které má být podporován vyvážený a polycentrický rozvoj sídelní struktury a mají být vytvářeny územní předpoklady pro posílení vazeb mezi městskými a venkovskými oblastmi s ohledem na jejich rozdílnost z hlediska přírodního, krajinného, urbanistického i hospodářského prostředí. Spíše v podzákoné úrovni se v poslední době objevují nástroje pro zabezpečení alespoň minimálního standardu dostupnosti základní úrovně veřejné občanské vybavenosti [Maier et al., 2020].

Téma funkčních regionů nový stavební zákon explicitně neřeší. Vymezení rozvojových oblastí celostátního významu stanovených PÚR je předmětem ZÚR, ale takto vymezené oblasti nejsou totožné s vymezením metropolitních území a aglomerací ve Strategii regionálního rozvoje ani s územími pro integrované územní investice (ITI) [Ouředníček et al., 2020].

Pokusy o přeshraniční integraci skončily na pořizování přeshraničních studií zabývajících se propojením a posílením infrastruktur mezi sousedními zeměmi na regionální úrovni a v rámci zemí V4 též na mezinárodní úrovni koordinací záměrů celoevropského významu v druhé polovině 90. let a v první dekádě 21. století [ÚÚR, 2010].

Zelená Evropa

Prioritami Zelené Evropy, která chrání naše společné životy a formuje procesy společenské transformace, jsou zdravé životní prostředí – ekologicky lepší životy a klimaticky neutrální města a regiony, cirkulární ekonomika – silné a udržitelné místní ekonomiky v globalizovaném světě a udržitelná spojení – udržitelná digitální a fyzická konektivita míst.

Zdravé životní prostředí má v českém územním plánování poměrně rozvinutou právní ochranu přírody a krajiny včetně přírodních zdrojů „zevně“, tedy

předpisy mimo stavební zákon, v podobě dotčených orgánů, které vstupují do procesů pořizování nástrojů územního plánování a limitů využívání území. Relevanci těchto institucí nový stavební zákon v podstatě zachovává, přichází však s novinkou v podobě jednotného environmentálního stanoviska, o němž je zákon č. 148/2023 Sb., které má ambici správní řízení v oblasti ochrany životního prostředí zjednodušit u všech záměrů posuzovaných v procesu EIA. V rámci územního plánování vymezeného stavebním zákonem se ochraně a tvorbě zdravého prostředí věnují zejména priority PÚR, zejména priorita č. 20 a 20a. Požadavky hygieny prostředí a ochrany před jeho znečišťováním do územního plánování vstupují „zevně“ prostřednictvím norem a hygienických předpisů. Některé z těchto norem a předpisů jsou v posledním období vystaveny silným tlakům ze strany developerů a dalších subjektů územního rozvoje směřujícím k minimalizaci požadavků v nich obsažených. Výsledky těchto tlaků lze pozorovat například ve změkčování požadavků na kvalitu obytného prostředí, konkrétně na denní osvětlení obytných místností a přípustnou hlukovou zátěž.

Cirkulární ekonomiku lze pro územní plánování interpretovat jako tlak na přednostní využívání zastavěného území k novému stavebnímu využití. PÚR to vyjadřuje v prioritě 19 o využití potenciálu a polyfunkčním využívání opuštěných areálů a ploch, hospodárně využívat zastavěné území (podpora přestaveb revitalizací a sanací území) a zajistit ochranu nezastavěného území (zejména zemědělské a lesní půdy). Cílem této priority je účelné využívání a uspořádání území úsporné v nárocích na veřejné rozpočty na dopravu a energie, které koordinací veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území omezuje negativní důsledky suburbanizace pro udržitelný rozvoj území. V jistém smyslu lze za prioritu směřující k cirkulární ekonomice považovat i prioritu PÚR č. 31 o vytváření územních podmínek pro rozvoj decentralizované, efektivní a bezpečné výroby energie z obnovitelných zdrojů, šetrné k životnímu prostředí. Vztah cirkulární ekonomiky a územního plánování nový stavební zákon nepostihuje, občasné se však objevuje tendence včlenit některé z myšlenek vycházejících

z této idey, jako např. § 151 (2), v němž je apelováno na opětovné použití materiálů a konstrukcí, které vznikly při realizaci nebo odstraňování záměru, případně opětovné využití vedlejších produktů nebo stavebních výrobků, které přestaly být odpadem.

Udržitelná spojení se v územním plánování aplikují jako urychlení a zprůchodnění výstavby dopravní a energetické infrastruktury, udržitelnost obslužnosti území těmito infrastrukturami ale není v cílech a nástrojích územního plánování explicitně pojmenována. Praxe územního plánování se zaměřuje především na vymezování koridorů pro „velké“ dopravní a technické tahy. Daleko méně se ale věnuje zprostředkování zejména venkovské krajiny, ale i urbanizovaného prostředí pro bezmotorovou dopravu, tedy pěší a cyklisty. Územní plánování by přitom mohlo a mělo k udržitelnému spojení v území výrazně přispívat například cílevědomým plánováním sídelní struktury tak, aby nevytvářela nadměrný tlak na obslužné infrastruktury. Nový stavební zákon požaduje stanovit koncepci sídelní struktury v PÚR a upřesnit ji v ZÚR. Aplikace hierarchie obslužných a pracovištních center, včetně zajištění jejich dostupnosti a s ním související účinné regulace růstu mimo centra a rozvojové oblasti do místní úrovně plánování v územních plánech, zůstává zatím otevřená.

České územní plánování a politika soudržnosti EU

Politika soudržnosti EU je východiskem pro podporu regionálního rozvoje prostřednictvím strukturálních fondů EU (ESIF). V Česku je podpora regionálního rozvoje předmětem strategií regionálního rozvoje ČR a krajů schvalovaných vždy pro jednotlivá plánovací období EU, jež nejsou explicitně institucionálně propojeny se systémem územního plánování. Přesto (nebo právě proto) má smysl se zabývat tím, do jaké míry právní úprava územního plánování směřuje k podpoře naplnění cílů politiky soudržnosti vyjádřených ve strategiích regionálního rozvoje.

Pro období 2021–2027 bylo formulováno pět hlavních cílů investiční politiky EU, které jsou vyjádřeny v prioritách politiky soudržnosti. Jsou jimi Evropa inte-

ligentnější, zelenější a bezuhlíková, propojenější, sociálněji a bližší občanům.

Inteligentnější Evropa

Cíle má být dosaženo prostřednictvím inovací, digitalizace, ekonomické transformace a podpory malých a středních podniků. Agendy územního plánování se posouvají směrem k digitalizaci procesů a výstupů. A to spíše v úrovni prováděcích předpisů a standardizace, jejichž aktualizace probíhá, nebo již proběhla. Portál stavebníka, který má být dokončen a spuštěn v následujícím roce, pak má usnadnit komunikaci mezi stavebníky a stavebními úřady stejně jako s dalšími dotčenými orgány. Portál stavebníka souvisí i s cíli, které se soustředí na propojenost a blízkost k občanům. Obdobně v rámci digitalizace má pro účely územního plánování sloužit národní geoportál (§ 269), jehož posláním má být podle posledního znění nového stavebního zákona (mj.) zveřejňování ÚPD a možnost sledování, v jakém stavu pořizování se daná dokumentace nalézá.

Zelenější a bezuhlíková Evropa

Do původního politického zadání právní úpravy nového stavebního zákona se tento cíl nijak nepromítal. Teprve dodatečné úpravy paragrafového znění postupně zařadily mezi veřejné infrastruktury zelenou infrastrukturu. Nakonec se do úkolů územního plánování dostalo i uplatňování požadavků na adaptaci sídel a uspořádání krajiny vyplývající ze změny klimatu v § 39 písm. m.

Propojenější Evropa

České územní plánování pod tímto cílem rozumí především rozvoj dopravní infrastruktury. K urychlení procesů při přípravě nových dopravních a energetických infrastruktur nová právní úprava zřizuje na celostátní úrovni Dopravní a energetický stavební úřad (§ 17 a 33). Dále zřizuje instituci oprávněného investora, jímž je správce nebo provozovatel veřejné dopravní nebo veřejné technické infrastruktury [§42 (1)].

Sociálněji Evropa

Cíl, jímž se naplňuje evropský pilíř sociálních práv obsahující podporu kvalit-

ního zaměstnání, vzdělání, dovedností, sociálního začlenění a rovného přístupu ke zdravotní péči, není předmětem českého územního plánování. Na rozdíl od systémů plánování v řadě evropských zemí není v českém územním plánování sledována ani prioritou dosahování sociálního mixu v nově plánovaných obytných územích.

Evropa blíže občanům

Namísto přibližování územního plánování občanům a rozšiřování možností jejich zapojování do jeho procesů se dosavadní vývoj od roku 2006 ubírá opačným směrem. Poté, co byly zpřísněny podmínky pro vstup občanských sdružení do procesů a byl vytvořen institut zástupce veřejnosti (původně v § 23), nový stavební zákon zástupce veřejnosti neuvádí a ruší právo dotčeného vlastníka podat námitku proti záměru obsaženému v územně plánovací dokumentaci.

Diskuse

Systémy prostorového plánování včetně fyzického plánování, pro které česká právní úprava používá název územní plánování, jsou v evropských zemích velmi různé. Ani zmíněné pokusy o typologii plánovacích systémů v evropských zemích [Nadin & Stead, 2009] nejsou zcela přesvědčivé, takže porovnávání jednotlivých systémů, popřípadě jejich hodnocení z hlediska jejich účinnosti bude vždy spíše diskutabilní. Všechny systémy prostorového plánování ale – přinejmenším proklamativně – sledují tentýž cíl vyjádřený v dokumentech EU a jsou ovlivňovány směrnicemi a politikami EU. Také prostředí, v němž prostorové plánování působí, se vyvíjí v zemích EU obdobným směrem a plánovači čelí obdobným výzvám. Proto se analýza věnovala právě těmto dvěma momentům – vývoji právní úpravy českého územního plánování na pozadí současných trendů vysledovaných pro evropské země ve výzkumu ESPON a provázanosti systému územního plánování s aktuálními relevantními politickými a strategickými dokumenty EU [EU, 2020; EC, 2012: čl. 1474–1478].

I s vědomím omezených možností jednoznačně pojmenovat „střední proud“

právních úprav prostorového plánování lze tedy odpovědět na výzkumnou otázku formulovanou na začátku této statě, že české územní plánování v uplynulých desetiletí spíše udržovalo své pozice, takže „střední proud“ – pohybující se k proaktivitě, větší otevřenosti vůči veřejnosti, horizontálnímu propojení se sektorálními politikami a překonávání bariér jurisdikcí – se mu spíše vzdaluje. Reakce na nejnovější výzvy a z nich vycházející strategické rámce EU je výrazně determinována soustředěním územního plánování na fyzické prostředí bez institucionálních vazeb na ostatní složky prostorového plánování.

Zjištěné skutečnosti zajisté vypovídají spíše o politickém a společenském klimatu a silovém poli, ve kterém se územní plánování nachází a v němž právní úpravy vznikají a vyvíjejí se. Tomu lze přičítat i změny, které směřovaly či směřují jiným směrem, než kterým se ubírá hlavní proud evropských plánovacích systémů [srovnej zejména ESPON, 2018; Knieling, Othengrafen, 2015]. Dokonce lze spekulovat, že opuštění některých institutů v územním plánování, jako byly rady pro udržitelný rozvoj nebo účast občanských sdružení, respektive zástupce veřejnosti, bylo důsledkem „společenské nepřípravenosti“ tyto instituty adekvátně využívat. Zde se lze odvolat na práce vztahující se k plánovací kultuře jako vztahu mezi plánováním a socioekonomickými normami a z nich odvozenými hodnotami, zvyklostmi a postoji [Taylor, 2013; Othengrafen, 2014; Knieling, Othengrafen, 2015], které implicitně zpochybňují možnost bezproblémového transferu formálních systémů do jiného kulturního prostředí. Nebylo by tedy správné obviňovat územní plánování ze zkosnatělosti a nepřipravenosti na probíhající výzvy, jak se namnoze děje, pokud není možno dosáhnout zásadních změn v politické kultuře a společenských prioritách.

Závěr

Analýza ukázala, že právní úprava českého územního plánování je již od platnosti stavebního zákona 2006 v souladu se směrnicemi EU a že i nový stavební zákon tento soulad zachovává. Vývoj právní úpravy směřuje v souladu s obec-

nými trendy k digitalizaci a standardizaci procesů a výstupů, od čehož se očekává urychlení a zřehlednění. Zatím se ale nepodařilo vytvořit uspokojivé právní prostředí pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru na rozvoji; nový stavební zákon je dalším pokusem o spoluúčast stavebníků na pořizování veřejných infrastruktur. Občanská veřejnost je díky informačním technologiím informována, ale prostor pro její aktivní vstup do procesů se spíše zužuje. České územní plánování tak zůstává především doménou zasvěcených. Pro laickou veřejnost jsou sice jeho výstupy zpřístupněny, ale vůči vstupům veřejnosti do procesů se spíše uzavírá.

Úzké vymezení územního plánování především na uspořádání fyzického prostředí omezuje jeho kapacitu reagovat na aktuální globální výzvy a na politiky EU, které je reflektují. Toto omezení by bylo možno zmírnit jeho účinnějším propojením a koordinací s regionální politikou. Nový stavební zákon ale k tomuto cíli obsaženému ve Strategickém rámci ČR 2030 nesměruje.

Analýza prostřednictvím fragmentárních sond do vývoje právní úpravy územního plánování dále rozvinula poznatky z relevantních částí Analýzy rozvoje Strategického rámce Česká republika 2030 a analýz prováděných v letech 2019–2020 firmou Deloitte [EC – DG REFORM & MMR, 2020]. Oba tyto materiály vyústily do návrhů a doporučení, což nebylo cílem analýzy v tomto článku. Další výzkum by proto bylo vhodné zacílit na hlubší posouzení, jak se tato doporučení daří prostřednictvím vývoje právní úpravy územního plánování uskutečňovat.

Použitá literatura:

ADAMS, Neil; Giancarlo COTELLA; Richard NUNES (eds.). 2010. *Territorial Development, Cohesion and Spatial Planning*. Routledge. ISBN 978-0-415-55194-6.

ARNSTEIN, Sherry R. 1969. A Ladder Of Citizen Participation. In: *Journal of the American Planning Association*, 35(4). [on-line]. ISSN 01944363. Dostupné z: doi:10.1080/01944366908977225.

ASARPOTA, Karishma; Vincent NADIN. 2020. Energy strategies, the Urban dimension, and spatial planning. In: *Energies*, 13(14). [on-line]. ISSN 19961073. Dostupné z: doi:10.3390/en13143642.

ČESKÁ REPUBLIKA. 2017. *Strategický rámec Česká republika*. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie>.

EC – DG REFORM; MMR. 2020. *Analysis, Recommendations and Legislative Proposals for a Building Act Reform in the Area of Spatial Planning*. Deloitte Consultancy contract number: SRSS/SC2019/150.

EC – European Communities. 1997. *The EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies, Regional Development Studies*, no. 28. Luxembourg: European Communities.

EC – European Communities. 1999. *European Spatial Development Perspective (ESDP)*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/reports/1999/european-spatial-development-perspective_en.

EC. 2012. *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2012.326.01.0001.01.CES&toc=OJ%3AC%3A2012%3A326%3ATOC.

EC. 2020. *Územní agenda 2030*. Český překlad dostupný z: <https://territorialagenda.eu/ta2030/>.

ESPON. 2018. *ESPON COMPASS – Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe*. ISBN: 978-99959-55-55-7. Dostupné z: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1314644/FULLTEXT01.pdf>.

EU. 2008. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. In: *Official Journal of the European Union*, vol. 51. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/treaty-of-lisbon.aspx>.

EWING, Reid; Rolf PENDALL; Don CHEN. 2003. Measuring Sprawl and Its Transportation Impacts. In: *Transportation Research Record*. [on-line]. ISSN 03611981. Dostupné z: doi:10.3141/1831-20.

FELCMAN, Jindřich; Eliška VEJCHODSKÁ. 2022. Plánovací smlouvy v novém stavebním zákoně: promarněná příležitost. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XXV(1), str. 43–47.

FRANK BOLD. 2021. *Námítky dotčeného vlastníka proti územnímu plánu*. Dostupné z: <https://frankbold.org/poradna/uzemni-planovani/uzemni-planovani/nastroje-uzemniho-planovani/vzor/namitky-dotceneho-vlastnika-proti-uzemnimu-planu>.

HAMIDI, Shima; Reid EWING; Ilana PREUSS; Alex DODDS. 2015. Measuring Sprawl and Its Impacts: An Update. In: *Journal of Planning Education and Research*, 35(1). [on-line]. ISSN 15526577. Dostupné z: doi:10.1177/0739456X14565247.

KNIELING, Joerg; Frank OTHENGRAFEN. 2015. Planning Culture—A Concept to Explain the Evolution of Planning Policies and Processes in Europe? In: *European Planning Studies*, 23(11), str. 2133–2147. Dostupné z: doi: 10.1080/09654313.2015.1018404.

- MACKOVIČ, Vladimír. 2018. Proč má územní plán řešit uspořádání krajiny? In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XXI(1), str. 44–46.
- MAIER, Karel. 2010. Europeanization of Planning: an Easterner's View. In: *Planning Practice and Research*, 27(1), str. 137–154. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02697459.2012.661596>.
- MAIER, Karel; Jakub VOREL; Veronika ŠINDLEROVÁ; Tomáš PELTAN. 2020. *Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury*. TB050MMR001.
- MAIER, Karel; Jan KABRHEL. 2024. České územní plánování jako předmět výzkumu EU. Projekt ESPON COMPASS. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XXVII(1), str. 17–22.
- MAIER, Karel; Jan KABRHEL; Marcin DĄBROWSKI. 2024. *Cross-fertilisation Between Spatial Planning and EU Cohesion Policy in the Czech Republic*.
- MAIER, Karel; Tomáš PELTAN. 2015. Evropská úmluva o krajíně a české územní plánování. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XVIII(2), str. 9–16.
- NADIN, Vincent. 2007. The emergence of the spatial planning approach in England. In: *Planning Practice and Research*, 22(1). [on-line]. ISSN 02697459. Dostupné z: [doi:10.1080/02697459.2007.1455934](https://doi.org/10.1080/02697459.2007.1455934).
- NADIN, Vincent; Ana María FERNÁNDEZ-MALDONADO. 2023. *Spatial Planning Systems in Europe: Multiple Trajectories*. [on-line]. ISSN 13600583. Dostupné z: [doi:10.1080/02697459.2023.2258568](https://doi.org/10.1080/02697459.2023.2258568).
- NADIN, Vincent; Dominic STEAD. 2009. Planning Cultures Between Models of Society and Planning Systems. In: J. Knieling & F. Othengrafen (eds.) *Planning Cultures in Europe: Decoding Cultural Phenomena in Urban and Regional Planning*, str. 283–300. Farnham, Surrey: Ashgate.
- NADIN, Vincent; Dominic STEAD; Marcin DĄBROWSKI; Ana María FERNÁNDEZ-MALDONADO. 2021. Integrated, Adaptive and Participatory Spatial Planning: Trends Across Europe. In: *Regional Studies*, 55(5). [on-line]. ISSN 13600591. Dostupné z: [doi:10.1080/00343404.2020.1817363](https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1817363).
- OTHENGRAFEN, Frank. 2014. The Concept of Planning Culture: Analysing How Planners Construct Practical Judgements in a Cultured Context. In: *International Journal of E-Planning Research* (IJEPR), 3(2), str. 1–17. Dostupné z: <http://doi.org/10.4018/ijepr.2014040101>.
- OUŘEDNÍČEK, Martin; Jiří NEMEŠKAL; Lucie POSPÍŠILOVÁ. 2020. *Vymezení území pro Integrované teritoriální investice (ITI) v ČR*. [on-line]. B.m.: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Urbánní a regionální laboratoř, Building a better working world. [vid. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/d60073f1-5e12-4554-aa-30-b703cf110cff/Vymezeni-uzemi-pro-ITI-v-CR.pdf.aspx?ext=.pdf>.
- SEMANČIKOVÁ, Eva. 2019. *Landscape policy in the Czech Republic*. České Budějovice. PhD Thesis. University of South Bohemia in České Budějovice.
- SCHWIMMER, Edith; Claudius SCHAUFLE. 2023. Towards Adaptive Planning of Urban Spaces in the Context of a New Agile Urbanism. In: *Advances in Science, Technology and Innovation*. [on-line]. ISSN 25228722. Dostupné z: [doi:10.1007/978-3-031-20995-6_1](https://doi.org/10.1007/978-3-031-20995-6_1).
- SNOPOKOVÁ, Tereza. 2018. (Ne)účást spolků při ochraně přírody v územním a stavebním řízení. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XXI(2), str. 34–38.
- STEAD, Dominic; Vincent NADIN. 2010. Shift in Territorial Governance and the Europeanization of Spatial Planning in Central and Eastern Europe. In: *Territorial Development, Cohesion and Spatial Planning*. Routledge London.
- SÝKORA, Luděk. 2017. Urban Development, Policy and Planning in the Czech Republic and Prague. In: *Spatial Planning and Urban Development in the New EU Member States: From Adjustment to Reinvention*. [on-line]. Dostupné z: [doi:10.4324/9781315242675-18](https://doi.org/10.4324/9781315242675-18).
- TAYLOR, Zack. 2013. Rethinking Planning Culture: A New Institutional Approach. In: *The Town Planning Review*, vol. 84, no. 6, str. 683–702.
- TUNKA, Martin; Karel MAIER. 2018. Poznámky k textu V. Mackoviče „Proč má územní plán řešit uspořádání krajiny?“ In: *Urbanismus a územní rozvoj*, XXI(1), str. 46–47.
- ÚÚR. 2010. *Společný dokument územního rozvoje států V4+2*. Brno: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje. ISBN 978-80-87318-10-2.
- ZÁHUMENSKÁ, Vendula. 2018. *Jak bránit svá práva v rámci územního plánování po novele stavebního zákona*. Praha: Arnika. Dostupné z: https://arnika.org/soubory/CEPO/Jak_branit_prava%202018.pdf.

Ing. Jan Mañas, Ph.D.
✉ manasj@fzp.czu.cz
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
✉ maier@fzp.czu.cz
Katedra plánování krajiny a sídel
Fakulta životního prostředí
Česká zemědělská univerzita v Praze

ENGLISH ABSTRACT

Czech Spatial Planning in the Context of the European Union, by Jan Mañas, Karel Maier

This article examines the dynamics and development of legislation in this area from the perspective of current challenges. Particular attention is paid to the capacity of spatial planning to integrate sectoral policies, to adapt to changing social and political conditions, and to involve citizens in the decision-making process.

The article also includes studies conducted within the European Union focusing on spatial planning, with an emphasis on the situation in the Czech Republic. The results of these studies are placed in the context of the development of Czech legislation, providing deeper insight into the current state and prospects of spatial planning in the Czech Republic.

Too narrow focus of spatial planning primarily on the physical environment arrangement limits its capacity to address current global challenges and the EU policies that reflect them. This limitation could be mitigated by its more effective linking and coordinating with regional policy. However, the new Building Act does not seem to achieve this objective included in the 2030 Strategic Framework.

The conclusions of the article offer a comprehensive view of both the current state and the perspectives of spatial planning in the Czech Republic in the context of European standards and trends. It discusses possible directions for further development of legislation and how these changes may affect the spatial planning practice and the environment in the Czech Republic as a whole. Overall, the article makes an important contribution to the discussion on spatial planning in the context of a modern and dynamic social environment.

STOLETÍ ČTVRTI KLÍŠE

Tereza Štátná

Článek *Století čtvrti Klíše* se věnuje shrnutí historie výstavby této čtvrti v souvislosti se společenským vývojem. Klíše se nachází v Ústí nad Labem, na úpatí Střížovického, Holomešského a Ovčích vrchu.¹ Na území je nahlíženo komplexně a je zpracováno společně s jeho stručným sociálním a historickým kontextem. Studie sledovala hlavní milníky této čtvrti v časovém úseku od roku 1899 do roku 1999. Na základě kartografických pramenů a metody terénního plošného průzkumu byly sledovány podmínky vzniku této městské části a její turbulentní přeměna z vesnice tradičního venkovského rázu v moderní ucelenou čtvrť.

Klíčová slova: Ústí nad Labem – Klíše, urbanismus, historie, stavební vývoj

Úvod

Hlavním cílem průzkumu bylo zmapování 100 let této městské části v kontextu s jejími urbanistickými, sociálními a politickými souvislostmi a konkrétními specifiky. Vzhledem k vývoji uliční sítě pak definovat historický cestní systém a pomoci něj určit hranice čtvrti, které jsou v rámci jejího splynutí s centrem města dnes nejasné.

Podstatnou součástí výzkumu bylo také hledání odpovědí na otázky týkající se soudobého sporu ohledně názvu čtvrti, neshod s vymezením hranic čtvrti či nejasnosti ohledně dochovaných kartografických pramenů.

Metodika

Z hlediska zkoumání urbanistického vývoje dané oblasti byla využita metoda historické rešerše všech dostupných kartografických pramenů od nejstarších po nejnovější v rámci vymezeného časového úseku. Kvalita mapových podkladů se měnila v závislosti na proměnách společnosti. Pro následné srovnání vývoje dané oblasti byly primárně sledovány změny cestního systému, vodotečí, rybníčních soustav, rázovitosti krajiny a z nich patrné zásahy člověka.

V rámci badatelské činnosti se vyskytly problémy nejednotné lokace kartografických pramenů a archivních materiálů

rozmístěných mezi několika institucemi, situaci navíc ztěžovala absence písemných částí kartografických materiálů.

Notnou součástí badatelské činnosti bylo vyhledávání ikonografických pramenů. Vymezené území je velice dobře zdokumentováno do roku 1945 a tyto materiály jsou uloženy v Archivu města Ústí nad Labem. Dobová ikonografie z druhé poloviny 20. století již není tak početně zastoupena. Mnoho dobových fotografií se objevuje na různých stránkách v prostředí sociálních sítí, nicméně není často uveden rok, natož zdroj.

Pro sestavení celkového obrazu vývoje zkoumané oblasti bylo dále postupováno dle metod dokumentace hmotných pramenů, a to konkrétně dle metodiky plošného průzkumu, fotodokumentace a metody stavební analýzy.

V neposlední řadě bylo užito metody orální historie. Otázky byly kladeny formou strukturovaných rozhovorů, kterých se účastnily dvě desítky pamětníků a pamětnic přicházejících ve vlastním zájmu na komentované procházky po čtvrti. Většinou se jednalo o pamětníky a pamětnice, kteří do Ústí nad Labem přišli v 50. letech 20. století, nebo se zde v té době narodili. Komplikací bylo hledání pamětníků, kteří zažili Ústí nad Labem v předválečných letech a mohli by tak ve větší míře potvrdit vývoj názvu čtvrti nebo popsat tehdejší život ve městě.

Celý výzkum byl podložen studiem odborné literatury, pramené heuristiky a metodou komparace.

Výsledky

Ta, to, nebo ty Klíše?

Na základě živé diskuse o správném tvaru názvu čtvrti, konkrétně zda je možné v dnešní době použít rod střední čili označení „to“ Klíše, nebo pouze rod ženský „ta“ Klíše, byl zkoumán vývoj názvu čtvrti.

Publikace *Místní jména v Čechách* od autora Antonína Profouse uvádí, že se název čtvrti vyvinul z osobního jména Klich (Kliment), které původně označovalo potok nebo dvůr. Vzhledem ke stavebnímu vývoji v okolí potoka a v souvislosti s teorií Heleny Borské, autorky monografie *Poznámky k historii města Ústí nad Labem*, je možné předpokládat, že název prvotně označoval potok a byl až druhotně přenesen na osadu či dvůr.²

V písemných pramenech byl název variován v několika podobách, jazykových i gramatických mutacích, např. Klíše, Klisse, Cleysch, Klisch, Klysse, Kläsche, Klaysse. V 16. století se název ustálil v ženském rodě (podobně jako Stará a Mladá Boleslav) a napříště se v česky psaných pramenech užívalo označení „ta“ Klíše, nebo kratší tvar „ta“ Klíš. Toto označení bylo přejato do němčiny a nadále používáno ve tvaru Kleisch (Cleysch doložené již v roce 1335).³

¹ Průzkum vznikl v letech 2021–2022 a proběhl souběžně s tvorbou diplomové práce na téma *Století čtvrti Klíše od roku 1899 do roku 1999* a studentského grantového projektu číslo UJEP-SGS-2021-63-003-2 *Století čtvrti Klíše 1899–1999* na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

² BORSKÁ, Helena. *Poznámky k historii města Ústí nad Labem*. Str. 15.

³ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, díl II., CH–L*. Str. 246.

V publikaci Ústí, město nad Labem od autora Vladimíra Provažníka je zmíněna možnost původního pojmenování dle osobního jména Glic. Jedná se o jméno germánského původu Gliz nebo Glizo, označující Klíši jako Glizovo bydlíště.⁴

V díle Hrady, zámky a tvrze na Ústecku se uvádí dříve užívané německé názvy Kleischa a Kleische.⁵ Z obrazové ikonografie starých pohlednic je také doložitelné nejednotné označení používané v obou tvarech od přelomu 19. a 20. století až po 30. léta 20. století.

Z ústní výpovědi emeritního archiváře Vladimíra Kaisera se v tištěné a psané podobě uvádělo téměř výhradně Kleische,⁶ v hovoru německých rodáků se potom vyskytovala varianta Kleischa.

Vladimír Kaiser celý život používá rod střední „to“ Klíše. Užití středního rodu vztahuje k německému označení Das Kleische. V druhé polovině 20. století se dle něj dokonce kromě rodu ženského a středního používalo množné číslo „ty“ Klíše.

V seznamu osobního fondu PhDr. Franze Josefa Umlaufa, v části věnující se čtvrti Klíše inv. č. 1814, K 84, jsou dohledatelné popisy fotografií s označením čtvrti i v ženském i ve středním rodě, například u fotografií 1) Pohled na staré Klíše, 15–16) Pohledy ze Střížovického vrchu na Klíše, 17) Ulice starého Klíše.⁷

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky odpověděl na jazykový dotaz týkající se rodu jména Klíše takto: „Protože nejde o samostatnou obec, ale část města, není uvedeno v žádné jazykové příručce. Česká zeměpisná jména zakončená na -e mohou být jak rodu ženského, tak středního. Jméno Klíše mělo pů-

vodně podobu Klíš a od 16. století se užívalo v rodě ženském, novější podoba Klíše rod přejala a užití jména v rodě ženském zcela převládá.“⁸

Pokud bereme na vědomí, že použití rodu středního je stále živé a primární pro generaci starousedlíků, kteří vyrůstali v české menšině v německém Ústí v období první poloviny 20. století, může být změna rodu spojená s osidlováním pohraničí a příbytkem nových obyvatel ze středních Čech, kteří zpřetrhali kulturní kontinuitu a lokální poměry jim nebyly známy, což dokládá i historický a sociologický kontext.

V době vzniku výzkumu se varianta užití středního rodu z běžné mluvy rapidně vytrácí a užívá se téměř výhradně rodu ženského, který tvoří soudobý úzus.

Stručné dějiny Klíše do roku 1898

Dnešní městská část Klíše se nachází v severozápadní části Ústí nad Labem, na úpatí Střížovického, Holoměřského a Ovčího vrchu. V období středověku Klíše tvořila samostatný šlechtický statek. Později její význam jako panského sídla zanikl a roku 1900 byla připojena k tehdy modernímu průmyslovému a přístavnímu velkoměstu Ústí nad Labem.

Klíše vznikla pravděpodobně v závěru 12. století na území patřícím johanitům a v majetku jejich řádu zůstala s malou prodlevou do roku 1547, kdy se stala dědičným majetkem vlastněným drobnými šlechtickými rody, které původně jednotné panství v průběhu držby rozdělily na dvě části.

V té době byl na Klíšském potoce postaven Kleischer Mühle, neboli Klíšský mlýn, později také Kurzweilův mlýn, o němž je

v písemných pramenech první zmínka v roce 1525.⁹ Na stránkách u mlýna se psetovalo víno.¹⁰

Ke sjednocení obou částí došlo v roce 1590, kdy byla připojena k panství Chlumec. V tomto období byla Klíše malou zemědělskou obcí. V berní rule z roku 1654 je uvedeno, že zde bylo 11 chalupníků, 2 zahradníci.¹¹ Součástí chlumckého panství zůstala až do roku 1848, kdy se stala majetkem rodu Westphalenů-Fürstenberků.

Ke konci 19. století zůstal Westphalenům pouze panský dvůr s bývalou tvrzí, jejíž poloha není přesně známa,¹² a Klíše se stala samostatnou obcí s vlastní samosprávou.

Městu Ústí nad Labem byl panský dvůr odprodán v roce 1898. Následující rok uzavřel ústecký starosta Franz Ohnsorg a klíšský starosta Heinrich Kügler dohodu o sjednocení a Klíše byla připojena k Ústí nad Labem.¹³

Nejstarší urbanistickou podobu čtvrti Klíše je možné částečně rekonstruovat na základě císařského povinného otisku map stabilního katastru. Z něj je patrné, že mlýn zvaný Kleischer Mühle se nacházel na potoce zvaném Kleischerbauch, tedy Klíšský potok. V okolí mlýna jsou zakresleny tři nespalné objekty a tři spalné. Na křížení dvou nedalekých komunikací stála cihelna. Podél jižního okraje pozemku vedla veřejná cesta směřující jihozápadním směrem na klíšskou náves tvaru okrouhlice. V polovině 19. století ji tvořilo 27 nespalných objektů obytných i hospodářských typů a 26 spalných objektů. V jihovýchodním okraji zástavby se nacházel panský dvůr a na návsi retenční nádrž. V její blízkosti rostl listnatý strom a vedle něho se nalézala kaplička

⁴ PROVAŽNÍK, Vladimír. *Ústí, město nad Labem*. Str. 127.

⁵ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Ústecku*. Str. 64.

⁶ PhDr. Vladimír Kaiser je bývalým ředitelem Archivu města Ústí nad Labem, autorem několika publikací včetně *Dějin města Ústí nad Labem* a pamětníkem předválečného německého Ústí.

⁷ Archiv města Ústí nad Labem, osobní fond PhDr. Franze Josefa Umlaufa 1883–1960. Str. 124–125.

⁸ PhDr. Ivana Svobodová, Ústav pro jazyk český AV ČR, odpověď na jazykový dotaz.

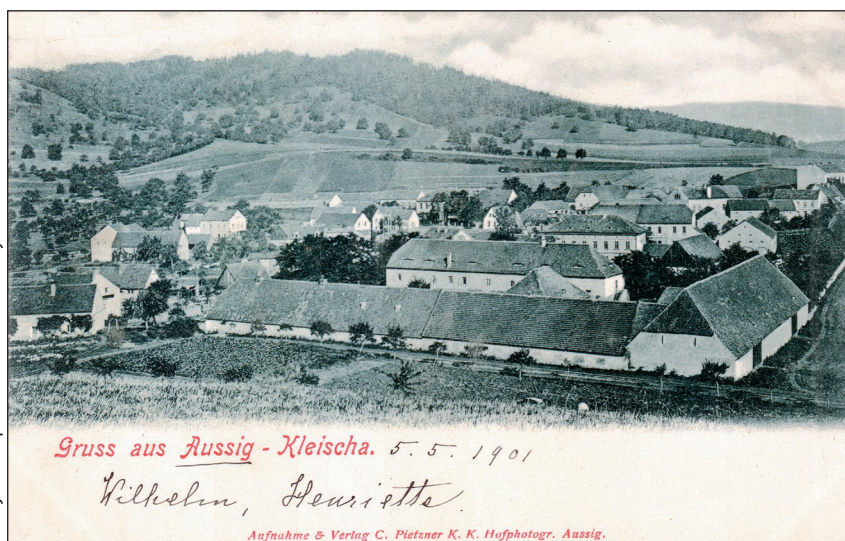
⁹ Mlýn byl provozován do roku 1923, kdy byl přestavěn na největší pivnici v Ústí nad Labem s kapacitou 2 000 osob, architektem přestavby se stal Paul Brockardt. Název zůstal zachován jako Restaurace Kurzweilmühle. V roce 1950 následkem požáru zanikla.

¹⁰ Vinice jsou patrné z I. vojenského mapování (Josefského) a nacházely se ve větší míře v úpatí Střížovického vrchu patrně kolem dnešní ulice Střížovická, V Zátíší a dále východním směrem k Bukovu.

¹¹ Archiv města Ústí nad Labem, fond AO Klíše 1848–1903.

¹² Z kartografických pramenů lze z pohledu stavební historie předpokládat, že se jedná o solitérní stavbu obdélníkového půdorysu vyobrazenou uprostřed panského dvora.

¹³ Archiv města Ústí nad Labem, fond AO Klíše 1848–1903.

Pohled na Klíši a poplužní dvůr z Ovčího vrchu, rok 1901

zasvěcená sv. Florianovi, pocházející zřejmě z roku 1788.¹⁴

V jihovýchodním okraji zástavby v blízkosti panského dvora se nalézala druhá retenční nádrž. Pozemky, které náležely k obytným či hospodářským objektům, byly ve většině zelinářské zahrady či pastviny s ovocnými stromy.

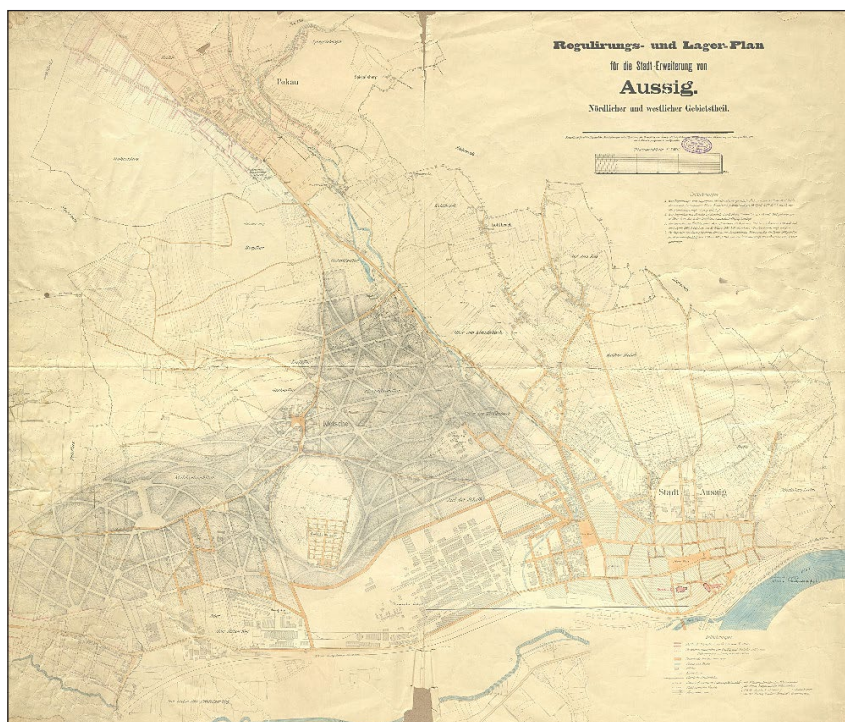
Klíše jako nová městská čtvrť

Jedním z nejdůležitějších kroků komunální politiky v roce 1898 byla koupě poplužního dvora od hraběte Westphalena s pozemky o rozloze 64 ha za 412 500 zlatých¹⁵ a v roce 1917 statek Předlice od hraběte Silva-Tarouca s pozemky o rozloze 90 ha za 310 000 rakouských korun.¹⁶

V druhé polovině 19. století začala transformace Klíše spojená s rozvojem průmyslu v Ústí nad Labem. Zemědělství jako primární obživa obyvatel ustoupilo a novou formou živobytí se stala práce v průmyslu. S tím byl úzce spojen i příbytek obyvatel. V roce 1880 bylo na Klíši 551 obyvatel. O necelých dvacet let později, v době připojení k městu, stoupl počet obyvatel na 2 392 ve 118 domech.¹⁷

Dle regulačního plánu pro rozšíření Ústí nad Labem severním a západním

směrem z roku 1899 je zřejmý záměr napojení Klíše na centrum města. Plán zobrazuje návrh urbanistické koncepce uliční sítě i stávající zástavbu, která v porovnání se situací ze stabilního katastru obsahuje několik změn. Jsou jimi například nově zbudovaný městský centrální hřbitov na Ovčím vrchu, východním směrem od návsí řádková koncepce no-

Regulační plán pro rozšíření Ústí nad Labem severním a západním směrem z roku 1899, autor Hartwig Fischer

vých budov nemocnice a jižním směrem od areálu nemocnice celá průmyslová čtvrť. Rozvíjí se i část čtvrti proti směru toku Klíšského potoka až k hranici s Bukovem. Zde je vyobrazen blok deseti domů tvořících částečně uzavřený celek vznikající zástavby.

Zahradní město, Heimatstil či Cottage 1900–1918

V letech 1900 až 1918 procházelo Ústí nad Labem turbulentním vývojem. Do města se z důvodů pracovních možností stěhovalo mnoho obyvatel okolních vesnic.

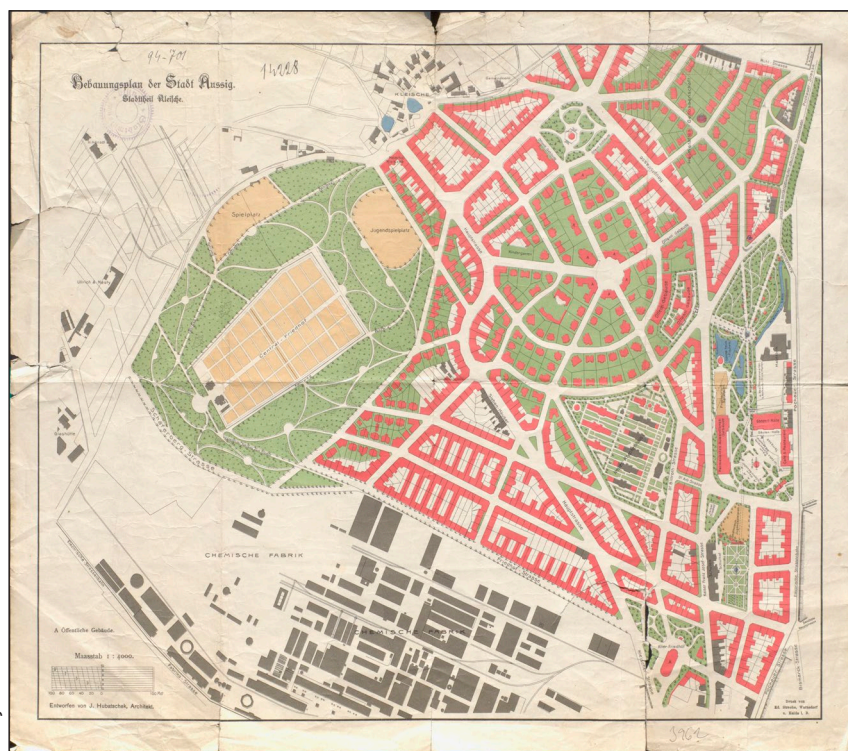
Kulturní ráz a architektonická podoba města byla v této době ovlivněna především vyšší sociální vrstvou německého obyvatelstva. Investorem občanských staveb na Klíši bylo město s podílem finanční dotace významných ústeckých podnikatelů v uhelném průmyslu Eduarda Jacoba Weinmanna nebo Ignáce Pettscheka. Činžovních a nájemních domů byl stále velký nedostatek. Již v roce 1909 podpořila ústecká městská rada peti-

¹⁴ WAGNER, Eduard. *Ein Heimatbuch, 3. Teil: Bilder aus der Geschichte Kleischa, Aussig*. Str. 87.

¹⁵ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVA, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 174.

¹⁶ KAISER, pozn. 16. Str. 174.

¹⁷ Archiv města Ústí nad Labem, fond AO Klíše 1848–1903.

Zastavovací plán městské části Klíše architekta Johanna Hubatscheka, rok 1902

ci 3 500 občanů na výstavbu obytných domů s malometrážními byty. Ke komunální výstavbě však nakonec nedošlo.¹⁸

Zásadní kartografický pramen pro toto období je Zastavovací plán městské části Klíše architekta Johanna Hubatscheka¹⁹ z roku 1902, který nese ideu teorie zahradního města autora Ebenezera Howarda.²⁰ Plán reflektuje terénní konfiguraci místa i z části urbanizované prostředí, do kterého je zasazen. Na rozdíl od dosavadních plánů vymezuje hlavní ulice, navrhuje určitá pojmenování, nese informace o stávající zástavbě vyznačené šedivou barvou a červenou barvou návrh zástavby nové.

Do plné realizace plánu zasáhla první světová válka. Je z něj převzata základní podoba uliční sítě, rozmístění volných zelených ploch a veřejného prostranství.

Okolo roku 1910 se začala rozvíjet výstavba soukromých vil vznikající v prostoru dnešních ulic Slavíčkova, Alešova, Bezručova a Brožíkova. Jejich investory byla povětšinou vyšší střední vrstva obyvatel. Zajímavé je, že na snímku z osobního fondu Franze Josefa Umlaufa je dohledatelná fotografie z roku 1914 s německým popisem, jehož část zní „Cottage in Kleische“.²¹ V publikaci Ústí, město nad Labem autor uvádí „Kottage“²² jako název používaný pro celou čtvrť.

Označení fotografie i čtvrti patrně upozorňuje na anglický stavební styl, který se rozvíjel na přelomu 19. a 20. století. Stavby připomínají anglickou venkovskou architekturu, vyvinuly se z archetypu chaty, zahradního domku nebo tzv. švýcarského domu vycházejícího z alpské architektury a loveckých chat. Typickými architektonickými prvky jsou vyřezávané části štítů a zábradlí, dekorativní konstrukce, lodžie, vikýře či rizality.²³

Tento anglicko-švýcarský styl se spolu s prvky historizující architektury (nejprve neobarokní) vyvinul v německy hovořícím prostředí do stylu označovaného jako Heimatschutzarchitektur neboli Heimatstil.²⁴ Zda se ale majitelé vil chtěli odlišit od německého Heimatstilu a zdůraznit jejich inspiraci v anglických domech typu Cottage, zůstává otázkou.

Realizace občanských staveb se rozvíjí v okolí areálu nemocnice. Ten je již v roce 1903 rozšiřován o pavilon chirurgie, navržený stále ještě městským architektem Maxem Loos von Losimfeldtem.²⁵ Roku 1916 přibyla největší budova tehdejšího areálu, pavilon pro léčbu plicních onemocnění, tzv. tuberkulózní pavilon. Architektonickou soutěž vypsanou na tuto budovu vyhrál architekt Ernst Krob.²⁶

V ulici tvořící severní hranici areálu nemocnice jsou zakresleny dvě nové budovy. Jedná se o Státní živnostenskou školu postavenou v letech 1908–1910, kterou navrhl společně s vilou ředitele a dílenskou budovou městský architekt Max Loos von Losimfeldt.

¹⁸ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 169.

¹⁹ Johann Hubatschek (1861–1933) německý architekt, který na počátku 20. století působil jako městský architekt v Ústí nad Labem, v roce 1901 navrhl nere realizovaný projekt městské radnice.

²⁰ Ebenezer Howard (1850–1928) byl anglický stenograf, člen londýnské městské rady, zakladatel hnutí zahradních měst, autor a vydavatel publikace *Zahradní města zítřka*. Realizátory jeho myšlenek byli například Barry Parker, Raymond Unwin a Louise de Soissons, viz HRŮZA, J. – ZAJÍC, J. *Vývoj urbanismu II*, ČVUT Praha, 1996 a HRŮZA, J. *Svět měst*, Praha, 2014. Za samostatnou studii by stála teorie, že se do Ústí n. L. dostal tento nový trend z bližšího německého prostředí. V roce 1908 byla v Drážďanech postavena s ideou zahradního města čtvrť Hellaerau.

²¹ Dobová fotografie z roku 1914, pohled na roh ulice Šaldova a Masarykova, vilová zástavba „Cottage in Kleische“. Archiv města Ústí nad Labem, osobní fond PhDr. Franze Josefa Umlaufa 1883–1960, 1814_3_K84.

²² PROVAZNÍK, Vladimír. *Ústí, město nad Labem*. Str. 128.

²³ ZEMAN, Lubomír; KONŮPEK, Jan a kol. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Str. 34.

²⁴ ZEMAN, Lubomír; KONŮPEK, Jan a kol. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Str. 37–53.

²⁵ Max Loos von Losimfeldt byl německo-český architekt pocházející ze šlechtického rodu, který působil převážně v Innsbrucku a severních Čechách. Od roku 1890 do začátku 20. století byl ústeckým městským architektem.

²⁶ Dr. techn. Ing. Ernst Krob (1887–1954) byl německý architekt působící v Ústí nad Labem. Mezi jeho stavby patří pavilon plicních onemocnění z roku 1916, Léčebna plicních nemocí podnikatele Jakoba Weinmanna Na Kabátě z roku 1920 a z období jeho působení v architektonické kanceláři města. Společně s architektem F. J. Arnoldem změnili podobu Klíše návrhy a realizacemi městských domů a komunální výstavby.

Další stavbou v této ulici je Státní reálná škola postavená v roce 1912 architektem Alexandrem Grafem.²⁷

Další občanskou stavbou je Lesní sanatorium Dr. Woltara a Dr. Fremda postavené roku 1910 na severovýchodním úpatí Střížovického vrchu. V jeho blízkosti směrem ke Klíšskému údolí byla v roce 1913 postavena Německá slepecká škola od architekta Adolfa Foehra.²⁸ V úrovni těchto dvou staveb po pravé straně ulice vedoucí od klíšské návsi směrem k údolí Klíšského potoka vznikl v roce 1920 Městský ústav pro šestinedělky založený Nadací Louisy Weinmanové.²⁹

V celé délce dnešní ulice Masarykova jsou na zastavovacím plánu městské části Klíše vyznačeny koleje pro elektrickou dráhu. Tlak na zřízení městské kolejové dráhy byl vyvíjen nejen z důvodů převozu osob mezi městem a přilehlými městskými čtvrtěmi, ale i pro potřeby nákladní dopravy z nedalekých uhelných dolů do průmyslové čtvrti.³⁰ O zřízení kolejové dráhy rozhodlo zastupitelstvo již v roce 1895, v roce 1896 dostalo město koncesi od rakouského ministerstva drah. Tramvaj poprvé vyjela dne 1. června 1899.³¹ Nejprve byly zavedeny dvě linky ve směru Krásné Březno – Hlavní pošta – Předlice a Hlavní pošta – Kreuzbrücke³² – Špitálské náměstí. V roce 1903 byla linka prodloužena podél Klíšského potoka směrem k Bukovu. Roku 1912 byla postavena nová vozovna tramvají v údolí Klíšského potoka a trať prodloužena do Telnice.

Zdroj: Archiv města Ústí nad Labem

Pohled na roh ulice Masarykova a Šaldova, první vilová zástavba Klíše. Fotografie z roku 1914 s popiskem „Cottage in Kleische“

Klíše mezi první a druhou světovou válkou 1918–1939

Do počátku druhé světové války bylo Ústí nad Labem největším průmyslovým městem severozápadních Čech s přibližně 70 000³³ obyvateli. Poskytovalo průmyslový potenciál, bohatý kulturní a společenský život, obchod i prosperující peněžnictví. Národnostní strukturu tvořili čeští Němci a česká třetinová až pětinnová menšina. Sociální struktura odpovídala průmyslovému městu s převahou dělnických voličů.³⁴

Od roku 1918 do roku 1938 postihly Ústí nad Labem dvě vlny hospodářských krizí, které s sebou nesly vlnu nezaměstnanosti. První nastala v letech 1922 až 1923

a druhá začala v roce 1931³⁵ a probíhala do roku 1938.³⁶ Nejvyšší stav nezaměstnanosti nastal v lednu 1932, bez práce bylo 3,2 %, tedy 2 335 osob z celkové počtu obyvatel.³⁷ V publikaci Ústí, město nad Labem je uvedeno, že koncem roku 1932 bylo v Ústí registrováno 6 000 nezaměstnaných dělníků.³⁸ Mnoho továren omezilo, nebo zcela zastavilo výrobu. Pohraniční oblasti vázané na export byly krizí postiženy nejvíce. V roce 1930 narostl počet obyvatel Klíše na číslo 8 256.³⁹

Primárním kartografickým pramenem pro vymezené časové období je mapa vyobrazující stavební vývoj čtvrti Klíše od roku 1899 do roku 1939, dle archivu vytvořena roku 1940, autor neznámý a textová část nedohledatelná.

²⁷ Alexander Graf (1856–1931) byl rakouský architekt, který působil převážně ve Vídni a kromě obytných domů postavil i několik divadel, mezi které patří i Městské divadlo v Ústí nad Labem, 1908, Městské divadlo v Mostě, 1911 (zbořeno), Městské divadlo ve Znojmě, 1908, a další.

²⁸ Adolf Foehr (1880–1943) byl německý architekt a stavební rada působící v Praze a v Severních Čechách. V Praze realizoval několik desítek staveb, mimo bankovní a kancelářské budovy i 57 nájemních domů. V Severních Čechách najdeme několik jeho staveb v Lovosicích, Bílině, Děčíně i Liberci.

²⁹ Manželka Ed. Jakoba Weinmanna finančně přispívala na dobročinné účely.

³⁰ Na dvůr stavební firmy Alwin Köhler, do pivovaru v Krásném Březně, do lihovaru a dalších.

³¹ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 171.

³² Jedná se o most přes Klíšský potok a zároveň název zastávky tramvajové linky, která se v této lokalitě nacházela.

³³ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 269.

³⁴ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 166.

³⁵ Následek události dne 29. 10. 1929 – „černý pátek“ – na newyorské burze.

³⁶ KAISER, pozn. 35. Str. 184.

³⁷ KAISER, pozn. 35. Str. 184.

³⁸ PROVAZNÍK, Vladimír. *Ústí, město nad Labem*. Ústí nad Labem. Str. 90.

³⁹ Archiv města Ústí nad Labem, fond AO Klíše 1848–1903.

Stavební vývoj čtvrti Klíše do roku 1939 vytvořen patrně v roce 1940

Stavební vývoj je zobrazen velice přehledně, dělen a barevně rozlišen na jednotlivé etapy výstavby, a to černou barvou do roku 1899, fialovou barvou do roku 1919 a červenou barvou do roku 1939. Červeně vyznačená zástavba je pro vývoj čtvrti zásadní, v tomto období prošla Klíše nejvýraznějším stavebním růstem, který určil její dnešní podobu.

Mapa nezahrnuje areál nemocnice. Hranice čtvrti jsou vedeny nad ním severním směrem do údolí podél toku Klíšského potoka. Mimo zakreslené území je také postavena pravá, jihovýchodní strana břehu Klíšského potoka tekoucího podél cesty směřující z Bukova do města, poslední severní stavbou je obdélná budova vozovny tramvají s č. p. 297.

Jedním z nejvýznamnějších politických kroků vedení města v čele s tehdejší starostou Leopoldem Pözlzem,⁴⁰ německým sociálním demokratem, byla výstavba komunálního bydlení a sociální program pro nejhudší obyvatele.

Několikaetapová výstavba sociálního bydlení probíhala na pozemcích vlastněných městem na území čtvrti Klíše, bývalých polnostech panského dvora. Výstavba těchto rozměrů neměla v Československu období a nemohla by v takové míře probíhat bez státní podpory. Vrcholem této městské architektury je třetí blok progresivních pavlačových domů, vlnovek (nebo také S-domů) schválených 27. listopadu 1931. Progresivní obytné domy jsou tvořeny dvěma budovami složenými ze čtyř pavlačových domů. Vlnovky jsou umístěné horizontálně v řadě za sebou, rytmicky kopírují svažující se terén na 238 a 207 metrech své délky.⁴¹ Pavlačové domy vycházejí ze závěrů týkajících se architektonického navrhování, které byly formulovány na druhém a třetím architektonickém kongresu CIAM. Další příklady takových domů nalezneme například v nedalekých Drážďanech, Brně, Vídní či v polské Vratislavi.

Leopold Pözl společně s městskými architekty Ernstem Krobem a Franzem Josefem Arnoldem⁴² významně proměnili vzhled Klíše, částečně vyřešili bytovou krizi a poskytli domov několika desítkám rodin, které si díky tomu mohly dovolit zdravé, hygienické a moderní bydlení.

Klíše se stala domovem pro všechny vrstvy obyvatel. V této době zde žili spolu Češi, čeští Němci, Němci židovského původu, dělníci i učitelé, podnikatelé, majitelé továren a další. Vyrostlo zde několik funkcionalistických staveb soukromých i občanských.

⁴⁰ Leopold Pözl (1879–1944) byl významný německý sociálnědemokratický politik, který od roku 1913 působil v Ústí nad Labem a byl oblíbený mezi Čechy i Němci. V letech 1920–1923 a 1931–1938 byl starostou a v letech 1923–1931 prvním náměstkem. Jedním z jeho výrazných úspěchů byla bezesporu výstavba sociálního bydlení v Klíši. Na počátku října roku 1938 byl napaden příznavci SdP, vláčen městem a kamenován. Přežil díky příslušníkovi gestapa, který jej zatk. Do roku 1939 byl vězněn. V období druhé světové války žil stále v Ústí nad Labem a byl organizátorem skupiny německých antifasistů, spolu s dalšími bývalými sociálními demokraty vykonal několik důležitých sabotáží. Asi nejdůležitější známou byla záchrana střekovských zydmedel. V roce 1944 byl hospitalizován v ústecké nemocnici, kde zemřel na selhání srdce (je známa i verze jeho úmrtí jako vražda vykonaná zdravotní sestrou). Jeho pamětní deska je od roku 1998 umístěna na zdi budovy Magistrátu města Ústí nad Labem.

⁴¹ PROUZA, Pavel. *Vybudovali jsme...! / Wir haben gebaut...!* Str. 142.

⁴² Franz Josef Arnold (1888–1962) byl německý hovořící architekt narozený v Ústí nad Labem, který působil od roku 1919 do května roku 1945 jako městský architekt a vedoucí stavebního úřadu. Spolupracoval s inženýrem Ernstem Krobem a ve 20. letech vedl sdružení německých výtvarných umělců *Metznerbund*. Jeho stavby výrazně utvářejí podobu města do dnešní doby. Nejvýznamnější jsou domy komunální výstavby bloky A, B, C a D, S-domy, dům Ústecké spořitelny, Německé dívčí reformní reálné gymnázium a demolovaná stavba pavilonu chirurgie.

Od roku 1919 do roku 1931 postavilo město především na Klíši celkem 68 obytných domů se 702 byty za cenu 52 milionů československých korun.⁴³ Soukromí investoři postavili na Klíši dalších 235 rodinných domů a vilek. Na jaře roku 1932 postavilo město dalších 14 obytných domů s 224 malometrážními byty. Výstavba bytových domů byla pro toto období podporována nejen soukromými osobami, městem, státem, ale i peněžními ústavy či stavebními družstvy. Mezi další významné architekty, kteří se zapsali do podoby Klíše, patří například Zdeněk Pštross,⁴⁴ Paul Brockardt,⁴⁵ Erwin Katona,⁴⁶ Josef Gočár,⁴⁷ František Fiala⁴⁸ a další.

Rozvoj výstavby vyžadoval regulační podmínky vztahující se například k bytovým domům, kde se setkáváme mimo blokového uspořádání i s rozvolněnou zástavbou. Pro vilové čtvrti je to kombinace řadových domů, dvojdomků i izolovaných domů. Mimo upravování dispozic ulic dle vznikající zástavby a zřizování nových tramvajových tratí či prodlužování stávajících se pracovalo i se zelení a veřejným prostorem. Na tyto regulace z meziválečné doby navazovaly dostavby proluk a výstavba obytných domů, vil a rodinných domů až do přelomu 50. a 60. let 20. století.⁴⁹

V souvislosti s narůstajícím počtem obyvatel se zvyšovala i potřeba dalších vzdělávacích institucí, veřejných staveb a dopravní obsluhy. Ve 30. letech byly

Dobový snímek z roku 1932 zachycující dokončenou třetí etapu progresivních pavlačových domů

otevřeny termální lázně (dnešní plavecký areál Klíše) a rozšířena tramvajová okružní trasa spojující centrum města s klíšským náměstím zvaným Hvězda.

Stavební aktivity se týkaly i severního cípu Klíše rozprostírajícího se u dnešní hranice se čtvrtí Bukov. Na volné zelené ploše ohraničené hlavní ulicí vedoucí klíšským údolím, vozovnou tramvajů a Kurzweilmühle, bylo navrženo v roce 1924 Franzem J. Arnoldem výstaviště pro Kulturní a hospodářskou výstavu *Ausstellung für Kultur und Wirtschaft*.

Výstavní areál obsahoval prostor výstaviště, vstupní budovu a průmyslovou hlavní halu. Šlo o dočasné stavby dřevěné konstrukce.⁵⁰ Pro tuto výstavu vznikla přestavbou bývalého Kurzweilmühle největší pivnice v Ústí nad Labem provozovaná měšťanským pivovarem.

Výstaviště bylo v roce 1927 přebudováno na městský sportovní stadion, fotbalové hřiště a běžeckou dráhu. Do roku 1939 byly dostaveny tribuny a vedlejší hřiště.⁵¹

Nové školské instituce přibývaly v okolí areálu nemocnice. Jedná se o České

⁴³ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 168–169.

⁴⁴ RTDr. Ing. arch. Zdeněk Pštross (1885–1954) architekt a profesor na Českém vysokém učení technickém v Praze. Navrhl budovu Českého reálného gymnázia (dnešní Pedagogická fakulta UJEP) v ulici České mládeže. V roce 1939 emigrovali s manželkou do Kanady. Navrhoval veřejné budovy, rodinné domy, dopravní stavby a věnoval se i interiérové tvorbě.

⁴⁵ Paul Brockardt (1882–1941) byl německý architekt, který se přistěhoval do Ústí nad Labem kolem roku 1914. Stojí za mnoha významnými stavbami, které projektoval pro rodinu Schichtů, Petschků i Weinmannů. Stál za přestavbou Kurzweilmühle. Mezi jeho stále stojící stavby patří například vila Hanse Weinmanna z roku 1930, vila Franze Petschka z roku 1931, kolonie Schichtových závodů z roku 1921, budova polikliniky z roku 1939 a další.

⁴⁶ Erwin Katona (1903–1980) byl německy hovořící architekt židovského původu, který pocházel z Uherského Brodu, studoval v Budapešti a ve 20. letech 20. století se přestěhoval do Prahy, kde působil do roku 1938. Poté emigroval do Anglie a o pár let později získal britské státní občanství. V roce 1947 se účastnil šestého architektonického kongresu CIAM. Téhož roku se stal členem Královského institutu britských architektů (RIBA). Jeho další působení není bohužel v Čechách známo. V Praze projektoval především činžovní domy a v Ústí nad Labem tři rodinné vily. Na všech jeho stavbách je patrný stejný rukopis stylu funkcionalismu doplněný osobitostí v konkrétních detailech.

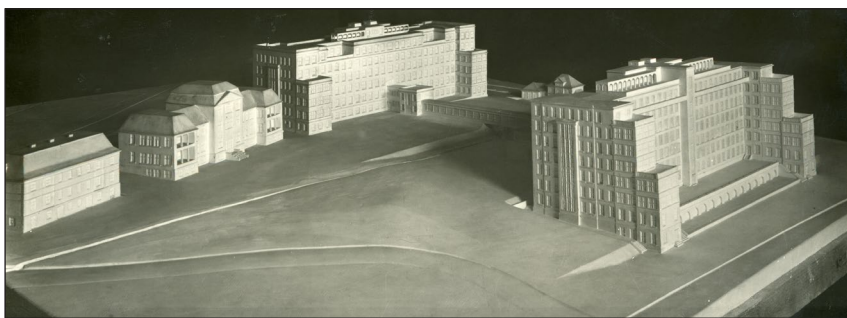
⁴⁷ Architekt Josef Gočár (1880–1945) byl významný český moderní architekt a urbanista. Jeho díla především z kubistického a funkcionalistického období patří k vrcholům české moderní architektury. V Ústí nad Labem byla dle jeho návrhu postavena Menšínová obecná a měšťanská škola, v roce 2022 zapsaná na seznam kulturních památek.

⁴⁸ František Fiala (1895–1957) byl český architekt, urbanista a profesor na Českém vysokém učení technickém v Praze. Byl žákem Jana Kotěry a Josefa Gočára.

⁴⁹ JANDÁČEK, Václav. Bytová otázka v Praze v letech 1918 až 1938. In: *Stavebnictví*. Praha. [on-line]. 2019. [cit. 3. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.casopisstavebnictvi.cz/clanky-bytova-otazka-v-praze-v-letech-1918-az-1938.html>.

⁵⁰ PROUZA, Pavel. *Vybuodovali jsme...! / Wir haben gebaut...!* Str. 194.

⁵¹ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 182.

Model návrhu I. a II. etapy výstavby nové nemocnice, rok 1926

reformní a reálné gymnázium, funkcionalistickou českou menšinou školu a jako reakci na ni i Německé dívčí reformní reálné gymnázium.⁵²

I když je areál nemocnice mimo území mapy, je nutné zmínit, že v této době prochází kompletní modernizací rozdělenou do několika etap výstavby.

Nejprve se jedná o rozšíření stávajícího areálu budovou pavilonu pro léčbu plicních onemocnění z roku 1916 a následně o infekční pavilon z roku 1923 – obě stavby projektované architektem Ernestem Krobem. Rok 1926 odstartoval další etapu vývoje areálu. Město rozhodlo o výstavbě velkokapacitní nemocnice s moderním vybavením. Návrhy nových budov a celkové koncepce nemocnice byla pověřena městská architektonická kancelář, tedy Ernst Krob a Franz J. Arnold.

První etapa se týkala výstavby velkého interního pavilonu, kuchyně a prádelny v severním cípu areálu u křižovatky ulic České mládeže a Resslerova. Nové budovy byly slavnostně otevřeny 1. března 1930. Druhá etapa výstavby chirurgického pavilonu následovala hned vzápětí. Jednalo se o stavbu šestipatrové, 100 metrů dlouhé budovy, která obsahovala kromě

oddělení chirurgie například i úrazové oddělení, porodnici a v šestém patře zaměstnanecké byty. Stavba byla slavnostně otevřena dne 5. února 1937.

Pavilony byly propojeny skrz celý areál od kuchyně a prádelny až po budovu chirurgického pavilonu krytou chodbou. Autorem této chodby byl architekt Rudolf Perthen.⁵³

Třetí a čtvrtá etapa nebyla v důsledku okupace a druhé světové války realizována.

V této době patřila nemocnice k nejmodernějším zdravotnickým zařízením v tehdejší Československu a dosahovala architektonické hodnoty nadnárodní úrovně.

V parlamentních volbách roku 1935 zvítězila s drtivou převahou Henleinova Sudetoněmecká strana. Němečtí sociální demokraté se starostou Leopoldem Pözlzem se drželi ve vedení města až do léta roku 1938. Zlomovým okamžikem byl den 30. září 1938, kdy došlo k podpisu Mnichovské dohody⁵⁴ a Sudety byly postoupeny Německu. Na základě této události zůstalo v Ústí n. L. šest procent Čechů z celkového počtu obyvatelstva. Ostatním se podařilo odjet do středních

Čech.⁵⁵ Dne 9. října 1938 probíhalo vítání přijíždějících vojsk wehrmachtu.⁵⁶ Oslavy pokračovaly i o pár dní později na ústeckém stadionu shromážděním za „osvobození Sudet“, kterého se účastnil Konrad Henlein i Karl Herman Frank. Na začátku prosince se konaly doplňující volby do říšského sněmu. Předvolební meeting měl Joseph Goebbels v restauraci Kurzweilmühle. Součástí kampaně byl i přelet vzducholodě Hrabě Zeppelin, ze které byly shazovány propagační materiály.⁵⁷

Válečná výstavba 1939–1950

Nacistická správa města nařídila dne 1. května 1939 integraci okolních obcí a měst. Do tzv. Velkého Ústí byl přičleněn Bukov, Hostovice, Předlice, Střekov, Stříbrníky a Trmice.⁵⁸

Na území Velkého Ústí žilo 68 228 obyvatel. Z tohoto počtu přibližně 2 000 Čechů s tzv. občanstvím protektorátu Čechy a Morava, ve vnitřním městě pouze 200.⁵⁹

Po konci druhé světové války se národnostní poměry výrazně proměnily. Od konce léta roku 1945 do 24. listopadu 1946 bylo odsunuto více než 75 % původního obyvatelstva. Ve městě zůstalo necelých 25 % obyvatel skládajících se z Čechů, smíšených manželství, německých antifacistů a tzv. nepostradatelných Němců, kteří tvořili 3,8 % z celkového počtu.⁶⁰ Počet obyvatel byl výrazně pohyblivý v závislosti na dosídlovacím procesu, osídlenci se často vraceli zpět do vnitrozemí, jejich pohyb se ustálil až po roce 1947.

Ústí nad Labem a jeho okolí prošlo v prvních poválečných letech nesmír-

⁵² KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 204.

⁵³ Architekt Rudolf Perthen (1884–1941) – architekt narozený v Podmoklech působící převážně v Rakousku, student Otto Wágnera a spolužák Josipa Plečnika.

⁵⁴ Dohoda mezi Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií o postoupení pohraničních území Československa Německu byla završením činnosti SdP a jedním z kroků německého kancléře Adolfa Hitlera k ovládnutí Evropy.

⁵⁵ PROVAZNÍK, Vladimír. *Ústí, město nad Labem*. Ústí nad Labem. Str. 104.

⁵⁶ Wehrmacht je označení pro ozbrojené síly Velkoněmecké říše, které působily v letech 1935–1945.

⁵⁷ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 204.

⁵⁸ Po osvobození Československa i přes zrušení říšských nařízení a zákonů se městská správa místního národního výboru rozhodla stav zachovat a legalizovat, dne 13. února 1946 bylo slučování obcí nařizováno i dekretem prezidenta, společný název zůstal Ústí nad Labem.

⁵⁹ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 209.

⁶⁰ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 234.

nou proměnou. Došlo k absolutnímu přerušení kontinuity přirozeného vývoje obyvatelstva. V důsledku toho se zde vytvořila velmi pestrá struktura obyvatel z různých sociálních vrstev, kteří se velice pomalu seznamovali s lokálními národnostními, zvykovými a náboženskými poměry.

Z důvodu určitých specifík vymezeného období jsou pro tuto kapitolu vybrány dva primární prameny, kartografický a literární.

Kartografickým pramenem jsou letecké měřické snímky z roku 1946.⁶¹ Zástavba vyobrazená na leteckých měřických snímcích z roku 1946 je ve velké míře shodná se situací na mapě zachycující stavební vývoj čtvrti Klíše do roku 1939. Stavební činnost v letech 1938 a 1939 je doložena v publikaci *Jahrbuch für den Stadt- und Landkreis Aussig 1940* od autora F. J. Umlaufa.⁶² Překlad této publikace vytvořil Jan Rykl v roce 2012. Jedná se o dobovou ideologicky zabarvenou literaturu, ve které jsou zaznamenány formou kroniky každodenní události odehrávající se v Ústí nad Labem v letech 1938 a 1939.

Nacistická stavební činnost v období války byla instrumentem politické propagandy. Na území čtvrti Klíše se vyskytuje sice menší množství těchto staveb, zastupují ale celé spektrum dobové stavební činnosti. Jedná se o stavby realizované i pouze plánované, zachované ve fázi studií. Vznikaly mezi lety 1939 až

1941, v letech následujících byla stavební činnost výrazně omezena.

Výstavba obytných domů se rozvíjela v jihozápadní části Klíše přiléhající k průmyslové zóně Předlic a v samém jádru Klíše na volných parcelách. Rozsáhlá nová zástavba navázala na stávající strukturu vystavěnou v meziválečné éře v pojetí zahradního města. Mezi severním obytným blokem nazývaným Vlastní krb a jižní komunální výstavbou městských domů vzniklo sídliště o deseti domovních blocích se 135 byty.⁶³ Plánová dokumentace je datována do května roku 1938, výstavba probíhala v roce 1939.⁶⁴ Domy mají v přízemí dřevěné okenice, vysoké valbové střechy a prvky tzv. stylu domoviny, tedy Heimatstil. Do dnešní doby se mezi místními nazývají Mnichovské domy.

Několik domovních bloků s prvky stylu Heimatstil vzniklo v roce 1940 na samé hranici Klíše a Předlic, kolem dnešní ulice Za Válcovnou a na nárožní parcelě ulic Na Nivách a Jateční.

V roce 1946 probíhala demolice objektů bývalého městského dvora. Solitérní budova umístěná uprostřed⁶⁵ již není na leteckých snímcích patrná, stejně jako celý objekt při její východní hranici. Zřejmá je parková úprava zelené plochy u náměstí Hvězda, přejmenovaném na Horst Wessel Platz.

Budova českého gymnázia vybudovaná v roce 1926 se stala úřadem vládního

prezidenta, který vedl Hans Krebs.⁶⁶ Prostory uvnitř byly značně přebudovány a za budovou vznikly dočasné dřevěné stavby.⁶⁷ Jednalo se o čtyři stavby obdélného půdorysu umístěné v řádkové zástavbě, v ose svahu od severu na jih, propojené chodbou vedoucí od budovy gymnázia. Tyto dřevěné dočasné stavby byly zbourány až na začátku 80. let 20. století z důvodu modernizace areálu. Budovu českého gymnázia po konci války využívalo ředitelství státních drah.⁶⁸

Jedním z nerealizovaných projektů, ze kterého se dochovala pouze půdorysná studie, byla novostavba civilního soudu na rohu ulic Jateční a Klíšská.⁶⁹ Mohlo se jednat o prostor vzniklý demolicí městského dvora.

V roce 1942 se začal připravovat projekt na vládní sportovní fórum. Lokalita byla vybraná pod Střížovickým vrchem směrem na Bukov, patrně v prostoru sportovního stadionu a jeho okolí. Projektem byli pověřeni dva architekti, výše zmiňovaný městský architekt Franz Josef Arnold a Richard Brosche.⁷⁰ Oba byli po dobu války ve vedoucích pozicích městského stavebního úřadu. Richard Brosche byl autorem návrhu haly a F. J. Arnold urbanistického pojetí areálu, budov a okolí. Vládní sportovní fórum byl projekt pro organizaci hitlerovy mládeže. Měl být vybudován stadion obklopený domy v čele s monumentální městskou halou pro 10 000 návštěvníků. K výstavbě však již nedošlo.⁷¹

⁶¹ Letecké měřické snímky z roku 1946. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>.

⁶² Franz Josef Umlauf (1883–1960) český Němec, jedna z nejvýznamnějších osobností města Ústí nad Labem, profesor, vlastivědec, archivář, historik, genealog a badatel. Jeden z hlavních představitelů ústecké Muzejní společnosti. Byl správcem ústeckého archivu. Od roku 1942 pracoval na knize *Dějiny města Ústí nad Labem – Geschichte der Stadt Aussig*. Na konci roku 1945 byl s rodinou odsunut nedaleko Bayreuthu. V 50. letech uskutečňoval cesty po Německu a přednášel o bývalé vlasti. Sbíral pohlednice a obrazový materiál z domoviny. V roce 1960 dokončil knihu *Geschichte der Stadt Aussig*. Dílo čítá 800 stran textu, 420 obrazových příloh a zachycuje dějiny města od počátku do roku 1945. Jeho potomci postupně darovali městu Ústí nad Labem otcovu osobní, odbornou i vlastivědnou pozůstalost.

⁶³ ZEMAN, Lubomír; KONŮPEK, Jan a kol. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Str. 260.

⁶⁴ Archiv města Ústí nad Labem, Klíše č. p. 848–849. Autory návrhu ve stylu *Heimatstil* byli Friedrich Unger a Leopold Fischer z architektonické kanceláře z Teplic.

⁶⁵ Patrně původní tvrz.

⁶⁶ Hans Krebs (1888–1947) český Němec, od mládí činný v německých nacionálních hnutích. V průběhu první světové války bojoval na italské frontě. Po skončení války organizoval činnost Německé nacionálně socialistické dělnické strany. Od roku 1920 působil v Ústí nad Labem a politicky se angažoval. Úřad vládního prezidenta dostal jako odměnu za zásluhy na rozbití republiky. Po válce byl zatčen a odsouzen jako válečný zločinec.

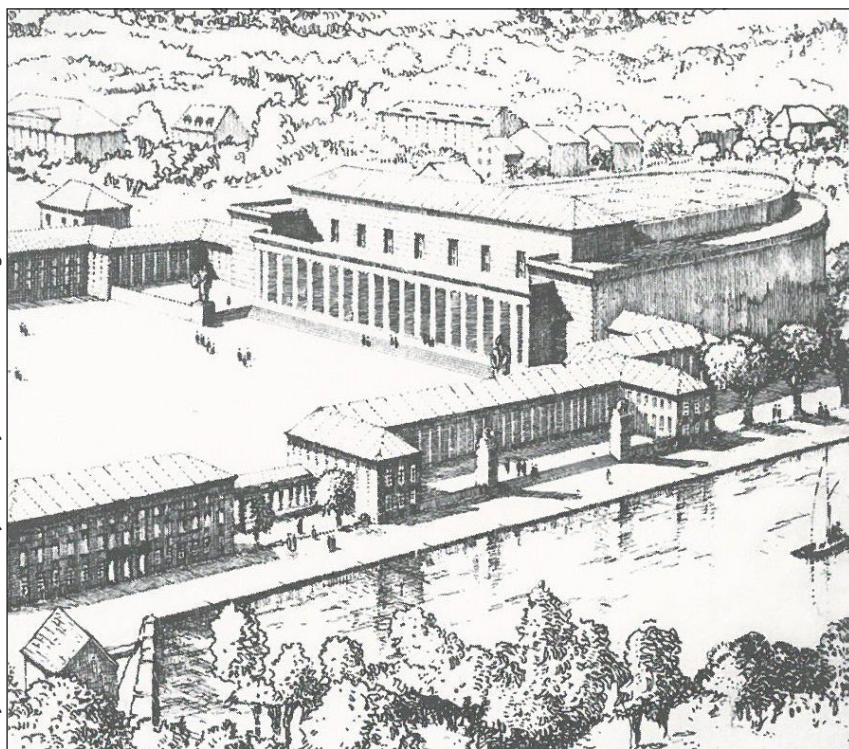
⁶⁷ Budova gymnázia brzy přestala úřadu kapacitně stačit a bylo rozhodnuto o výstavbě nového úřadu vládního prezidenta na Mariánské skále na místě kaple, k výstavbě však již nedošlo.

⁶⁸ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 290.

⁶⁹ ZEMAN, L. – KONŮPEK, J. a kol. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Loket. 2021. Str. 257.

⁷⁰ Richard Brosche (1884–1965) německý architekt působící zejména v severních a západních Čechách, specializoval se na návrhy a výstavbu kin. Mezi jeho stále stojící stavby patří například Činoherní studio města Ústí nad Labem, kino Sněžník v Děčíně, kino Jas v Tanvaldu a další.

⁷¹ ZEMAN, Lubomír; KONŮPEK, Jan a kol. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Str. 258.

Studie k nerealizovanému areálu vládního a sportovního fóra, autor F. J. Arnold, rok 1942

Klíše od roku 1950 do roku 1999

V 50. letech nastal další odliv obyvatelstva, jehož příčinou bylo extrémně znečištěné životní prostředí.⁷² Obyvatelé začali opět přibývat až v 60. a 70. letech, a to z důvodů nuceného stěhování z uhelně likvidovaných obcí a hledání lepšího živobytí v průmyslovém odvětví. V roce 1961 žilo na území města Ústí nad Labem trvale 63 819 obyvatel.⁷³

Stavební činnost byla obnovena až v 60. letech 20. století. Ke kultivaci městského jádra byla na přelomu let 1963 a 1964 vyhlášena architektonická soutěž o tzv. komplexní přestavbu. Návrh autorů Vladimíra Emingera, Luboše Kosa, Rudolfa Bergra, Jana Gabriela a Jaroslava Kováře se začal realizovat od poloviny 70. let a výrazným způsobem změnil

podobu a ráz tohoto místa.⁷⁴ Stavební vývoj šel ruku v ruce s asanační jednotlivých objektů i celých obytných bloků. Ta se netýkala jen centra města, ale i klíšské

Tramvaj č. 8 vjíždějící do prostoru náměstí Hvězda, rok 1965

Zdroj: Dobová pohlednice z CD vydaného firmou Xeroco, Ústí nad Labem

návsi, která v tomto období prošla nejradikálnější změnou, kdy byla asanována většina objektů staré návsi.

Vrchol této asanační činnosti nastal až na konci 80. let 20. století, nicméně nutno podotknout, že tato destruktivní metoda je bohužel i v dnešní době stále podporovaným řešením urbanistických změn v Ústí nad Labem.⁷⁵

Centrum města se stalo v důsledku blízkosti průmyslové čtvrti Předlice i Střekov zamořené exhalacemi a popílkem. Průmysl přerůstal do obytné části a vytvářel tak nezdravé podmínky pro bydlení. Hranice města se posunuly přes Bukov ke Všebořicím a nová obytná zóna do vyšších poloh, mimo intravilán města na hranici první inverzní zóny.⁷⁶

Patrně z důvodů nutné modernizace kolejí i samotných tramvají byla ukončena tramvajová doprava. Linka zajišťující dopravu na Klíši, trasa třída Rudé armády – Lázně Klíše – Smetanovy sady ukončila provoz ke dni 4. dubna 1966.⁷⁷ Tramvajová doprava byla nahrazena autobusovou, později pak trolejbusovou.

⁷² KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*, Str. 234–270.

⁷³ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 272.

⁷⁴ KREJČÍ, Václav. *Ústí nad Labem – rozvoj města*. Str. 159–163.

⁷⁵ MAŇÁSKOVÁ, Dagmar. *Petice za záchranu historické správní budovy bývalé Setuzy*. [on-line]. 2023. [cit. 19. 2. 2024]. Dostupná z: https://www.petice.com/petice_na_zachranu_historicke_spravni_budovy_byvale_setuzy.

⁷⁶ Sídliště Skřivánek 1963–1968, autor Ing. arch. Vladimír Eminger, součástí výstavby je i 14podlažní věžový dům o 72 bytech od Ing. arch. Ludka Filipa, inspirovaný mosteckým atypickým panelovým domem od Ing. Blahoslava Vrby. Sídliště Střekov 1966–1969, autor Ing. arch. Miroslav Fibiger.

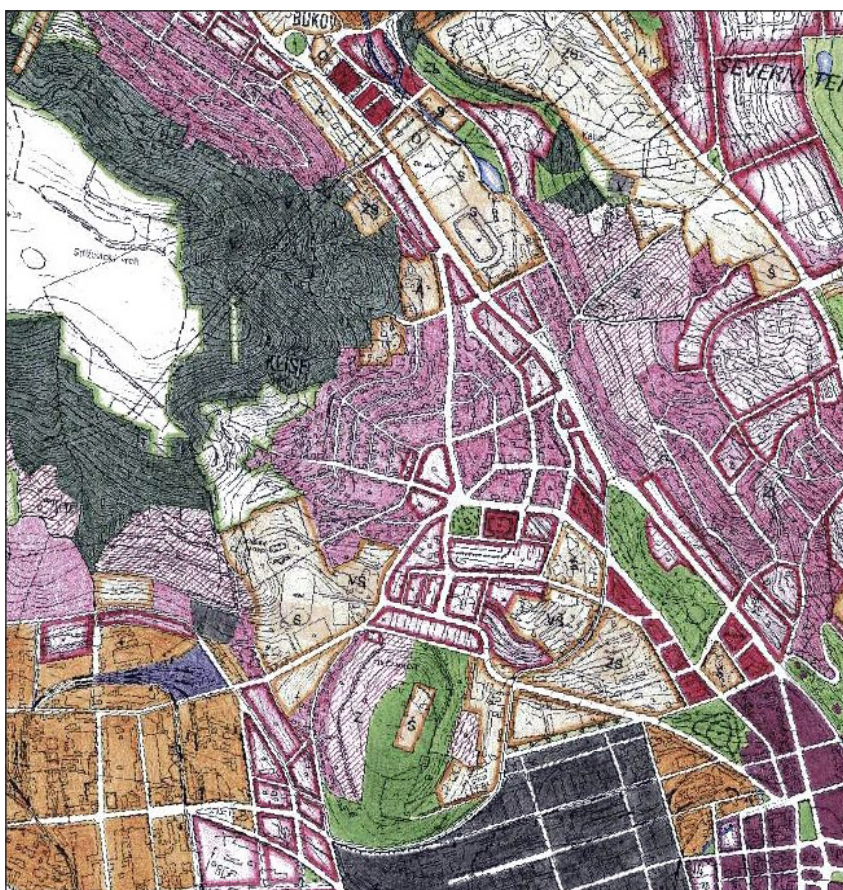
⁷⁷ KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Str. 284.

Přeměnu klíšské návsi a několika etapovou výstavbu kolejí Pedagogické fakulty odstartovala 70. léta.

Přelom 80. a 90. let 20. století znamenal pro Ústí nad Labem kromě transferu z komunistického režimu k demokracii i otevření otázky ekologie a špatného stavu životního prostředí. Koleje Pedagogické fakulty na Klíši se staly jedním ze dvou hlavních štábů Občanského fóra, místem setkávání lidí vyjadřujících svůj nesouhlas s režimem i ekologickou situací. Dne 1. prosince 1989 pořádalo Občanské fórum veřejný meeting ve sportovní hale na Klíši, v rámci kterého byla založena místní organizace Strany zelených a projednána mnohá témata týkající se zdravotního stavu obyvatel a ekologie.

Dne 28. září 1991 proběhla transformace Pedagogické fakulty sídlící v budově bývalého Českého státního reálného gymnázia v ulici České mládeže v Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Novou univerzitu tvořily tři fakulty – pedagogická, sociálně ekonomická, životního prostředí a Ústav slovansko-germánských studií.

Primárním kartografickým pramenem pro vymezené období je Územní plán Staré Klíše z roku 1962, který si nechal vyhotovit Severočeský krajský národní výbor od Krajského projektového ústavu pro výstavbu měst a vesnic Ústí nad Labem. Důvodem vzniku této studie bylo zmapování prostoru tzv. Panského dvora a Staré Klíše pro výstavbu bytových jednotek a ostatní občanské vybavenosti. V uvedeném prostoru mělo být umístěno doplnění čtvrtové vybavenosti.⁷⁸ Jednalo se primárně o plochy, kde byl tzv. již přežitý bytový fond. V novém centru čtvrti byla v prostoru bývalé návsi navržena osvětová beseda s kinem pro 350–400 diváků a zvětšeno termální koupaliště bazénem o ploše 1 000 m². Dále pak měl být vybudován internát pro 200 bydlících a v rámci území Ovčí vrch v okolí ulice Kekulova postavena garáž s autoservisem.⁷⁹ Návrh nebyl realizován.

Výřez čtvrti Klíše z Územního plánu Ústí nad Labem z roku 1996

Zdroj: Magistrát města Ústí nad Labem

Sekundárním kartografickým pramenem je Územní plán Ústí nad Labem z roku 1974, který je umístěn ve sbírce map a plánů Odboru územního plánování a stavebního řádu a neobsahuje textovou část. Zpracoval ho Útvar hlavního architekta města Ústí nad Labem, vedoucími projektanty byl Ing. Vladimír Provozník⁸⁰ a Ing. arch. Vladimír Eminger. Plán zobrazuje strukturální mapu území s definovanými druhy funkčního dělení, jako je obytné území, rekreační území, občanské vybavení, vodní plochy, vodoteče a další. Hranice sídelního sektoru je vedena jihozápadně nad ulicí Za Válcovnou, severně přes úpatí Střížovického vrchu, východně podél Ovčího vrchu, dále pod areálem nemocnice do klíšského údolí, kterým pokračuje severně na Bukov. Plán nezobrazuje detaily zástavby, pouze její zjednodušené vyobrazení společně s několika vymeze-

nými plochami určenými k realizaci pro léta 1976–1990. Jména ulic či náměstí nejsou zaznamenána. Plán je bohužel poničen v oblasti bývalé klíšské návsi.

Terciálním pramenem je Územní plán Ústí nad Labem z roku 1996. Ten je umístěn ve sbírce map a plánů Odboru územního plánování a stavebního řádu a taktéž neobsahuje textovou část.

Autory Územního plánu Ústí nad Labem z roku 1996 jsou Ing. arch. Jan Sedlák a Ing. arch. Martin Sedlák. Na rozdíl od Územního plánu Ústí nad Labem z roku 1974 není prostor čtvrti oddělen hranicí sídelního sektoru od zbytku města a také není použito takové množství značení definovaného území. Plán zobrazuje stávající zástavbu jen velice zjednodušeně a nejsou v něm uvedeny názvy ulic.

⁷⁸ Chybějící čtvrtové vybavení zahrnovalo tyto objekty: mateřská školka pro 120 dětí, objekt základních služeb, ve kterém jsou zahrnuty i sdružená sběrna, opravná obuv a koženého zboží, místnosti domovní správy, univerzální údržba domácností, údržba bytového fondu, okrsek SNB, zakázkové krejčovství, holičství a kadeřnictví. Dále pak jídelna se samoobsluhou, restaurace s 65 místy, kavárna, vinárna, bufet a cukrárna.

⁷⁹ Archiv města Ústí nad Labem, fond MěNV ÚL, inv. č. 2042, PÚP – Staré Klíše, karton 312.

⁸⁰ Vladimír Provozník pracoval od roku 1965 do roku 1991 na Útvaru hlavního architekta města, kde od roku 1971 byl v jeho vedení hlavním městským architektem. Je autorem publikace Ústí, město nad Labem.

Posledním kartografickým pramenem jsou letecké měřičské snímky od roku 1952 do roku 1995.⁸¹ Z těchto snímků jsou jasně patrné změny zástavby a transformace čtvrti v její dohledné minulosti pro možnou komparaci s územními plány. Většina snímku je tvořena s ročním rozestupem, největší mezera pro dané území nastává od roku 1975 do roku 1995.

Do roku 1968 byla na území Klíše realizována pouze drobná výstavba. Jednalo se o dva bloky obytných domů dodržující již urbanizovanou řadu první etapy komunální výstavby z let 1928 až 1930 v prostorách staveb bývalého Panského dvora.

V západním cípu ulice Střížovická vzniklo v úpatí Střížovického vrchu několik tzv. finských dvojdomků, které byly stavěny svépomocí brigádníků z řad zaměstnanců Československých státních drah z dřevěných panelů dovezených z Finska.

Centrální hřbitov na Ovčím vrchu, plnící svou funkci přes více než jedno století, byl roku 1953 vyhláškou národního výboru zrušen a zlikvidován, avšak nikoliv z důvodů plné kapacity. V 60. letech již ztratil svou jasnou cestní strukturu i hřbitovní zdi.

Úpravami prošel park při náměstí Hvězda, kde byla vytvořena zcela jiná síť parkových cestiček a zrušena centrální fontána.

Větší stavební ruch nastal v prostorách původní klíšské návsi. V roce 1968 začaly být realizovány nutné demolice domů z důvodů výstavby první části kolejí Pedagogické fakulty, která byla dokončena v roce 1972 a obsahovala tři hlavní budovy. Výstavba kolejí byla realizována v centru bývalé návsi. Jednalo se o výškový objekt ubytovny pro 455 studentů doprovázený mezičlánkem v podobě jednopodlažní budovy obsahující společenské místnosti, klubovny, bufet a budovu tělocvičny. Investorem bylo

Zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/> [5. 3. 2024]

Výřez klíšské návsi z leteckého měřičského snímku z roku 1963. V dolní linii snímku na levé straně vidíme venkovní sportovní areál Spolku pro hutní a chemickou výrobu. Po pravé straně od něj, v severním úpatí Ovčího vrchu, jsou dva nové bloky obytných domů na parcele bývalého panského dvora. V levém horním rohu snímku je patrná výstavba finských domků⁸² (BY-NC)

Ministerstvo školství a kultury v Praze. Stavbu prováděly Pozemní stavby Ústí nad Labem a projektantem byly Bářské projekty Teplice.

Povolení k trvalému provozu druhé části výstavby kolejí bylo uděleno v srpnu roku 1976.⁸³ Budova, nazývaná Domem hotelového bydlení, byla navržena v těsné blízkosti první výškové budovy, propojena schodištěm a chodbou a obsahovala 182 malometrážních bytových jednotek.

Z důvodu nutného navyšování ubytovací kapacity byla od října roku 1984 řešena s Projektovým a vývojovým ústavem Českého vysokého učení technického v Praze třetí etapa výstavby kolejí při ulici Jateční. Předpokládané zahájení výstavby bylo plánované na rok 1986. Stavba byla dokončena v roce 1989.⁸⁴

V rámci stavební činnosti druhé poloviny 20. století na území Klíše byla roku 1972 až 1975 vytvořena studie a návrh rozšíření termálního koupaliště architektky Josefem Slívou, Janem Doležalem a Josefem Zemanem. Nová hala s unikátním zastřešením byla dokončena v roce 1984.

V severní části čtvrti u fotbalového stadionu byla započata stavba zimního stadionu. Projektová dokumentace objektu pochází z roku 1965, budova byla dokončena v roce 1971. Autory projektu byli Jan Gabriel, Josef Slíva, Jan Doležal, Josef Zeman a Miloš Mandlík. Součástí projektu bylo zázemí pro hokejisty, restaurace, tělocvična a ubytovna.⁸⁵

V této době prošel jednou z posledních etap výstavby i areál nemocnice, expandovala západním směrem a byla rozšířena o několik budov a technické zázemí. Poslední realizací byla výstavba operač-

⁸¹ Letecké měřičské snímky z roku 1952–1995. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>.

⁸² Letecký měřičský snímek z roku 1963. Dostupný z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/> [5. 3. 2024].

⁸³ Magistrát města Ústí nad Labem, stavební meziarchiv, karta 1192.

⁸⁴ Magistrát města Ústí nad Labem, stavební meziarchiv, karta 1578.

⁸⁵ Původní architektonicky výjimečný vzhled stadionu byl v roce 2010 změněn zateplením a plechovým pláštěm.

ních sálu a skladů zdravotního materiálu v roce 1983. Areál se plochou ustálil do dnešní podoby, kdy jej vymezují ulice Londýnská, Klíšská, České mládeže, Resslerova a Pasteurova.

V závěru 20. století probíhalo stěhování nemocnice do nových prostor na Bukov. Celý areál byl v roce 2006 předán Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně, a tím byl odstartován vznik vysokoškolského kampusu. Tato událost má dodnes velký význam nejen pro složení obyvatel a podobu Klíše, ale i pro celé město. Koncentrace mladých lidí se přesunula do okolí univerzity a centrum města slouží spíše jako průchozí prostor.

Diskuse

Výzkum vývoje městské části Klíše přinesl komplexně zpracované téma s důrazem na urbanistický, historický a sociální vývoj metodicky podložený literaturou a prameny.

Podkladem byla existující ikonografie a kartografické prameny, počínaje císařským povinným otiskem z první poloviny 19. století, přes regulační a zastavovací plány z pera německých architektů, letecké snímkování, po územní plány z konce 20. století. Téma bylo rozšířeno lingvistickým rozbohem samotného názvu německého tvaru Kleische doložené archivními dokumenty i pomocí orální historie.

Možný rozvoj tématu vidím v hlubším vymezení vztahu Cottage a Heimatstil se zaměřením na lokalizaci inspiračního zdroje. Stejně tak rozdíl mezi pojmy Garden Cities a Garden Subburbs. Dále by bylo možné rozšířit část věnující se orální historii v rámci rozhovorů se současnými majiteli vil, kteří většinou přišli do Ústí nad Labem v období 50. let 20. století. V neposlední řadě z hlediska ikonografie podrobné prozkoumání sbírky fotografií Muzea města Ústí nad Labem.

Závěr

Do roku 1918 byla Klíše vesnicí tradičního rázu připojenou k velkému průmys-

Výřez z leteckého snímkování v roce 1995. V levém horním rohu je rozšířený plavecký areál Klíše a po jeho pravé straně prostor bývalé klíšské návsi s budovami kolejí univerzity⁸⁶

Zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/> [5. 3. 2024]

Fotografie zachycující jižní část kampusu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, rok 2022

Zdroj: soukromá sbírka autorky

lovému městu. Největší plochu tvořila zemědělská půda, pastviny, ovocné sady, soukromá políčka a lesy. Postupně zde začala vznikat vilová zástavba, areál nemocnice, školské instituce a velký centrální hřbitov. Během dalších třiceti let se tento poměr výrazně obrátil a Klíše dostala podobu, která jí ve větší míře zůstala do současnosti. Jednalo se o léta největšího stavebního rozvoje čtvrti, kromě individuálních vilových domů

vznikaly rodinné domy, nájemní obytné domy, bytové bloky, parky, ulice, školské instituce, lázně, obchody, restaurace a tramvajová obsluha.

Jádro čtvrti se urbanistickým vývojem přemístilo z prostoru staré návsi na náměstí Hvězda, které do druhé poloviny 20. století sloužilo jako velkorysý veřejný prostor doplněný parkem. S narůstající dopravou bylo náměstí upraveno kru-

⁸⁶ Letecký měřičký snímek z roku 1995. Dostupný z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/> [5. 3. 2024].

hových objezdem, a tím definitivně dokonána jeho transformace z veřejného prostranství na dopravní uzel. V druhé polovině 20. století došlo k zastavení zbylých volných parcel a nové ulice se natáhly až k úpatí Střížovického vrchu. Městský hřbitov na Ovčím vrchu byl v polovině 60. let zrušen. Posledním hmatatelným důkazem jeho existence je křížek mezi garážemi v ulici U Panského dvora a název ulice Ke Hřbitovu. K ambicióznímu plánu mnohých demolic ze 70. let 20. století nedošlo, přesto bylo v prostoru staré návsi demolováno přes dvě desítky objektů, mezi nimi i bývalý panský dvůr.

Na počátku 21. století se Klíše stala, díky centralizovaným školským institucím, čtvrtí mladé generace. Vznik kampusu univerzity tento fakt významně podpořil. Začala být vzdáleným centrem města, ze kterého plynule roste a vytváří jeho živou a funkční součást. Struktura zástavby nabízí různé kategorie bydlení od malometrážních bytů až po generační vily. Čtvrť je jasně definovaná obytnými zónami, prostorem individuální výstavby, veřejným prostranstvím, parky, občanskou a dopravní obslužností. V neposlední řadě je domovem pro rodiny s dětmi, seniory, mladé páry i studenty.

Dle dostupných kartografických pramenů je patrné, že hranice čtvrti je zachována v neměnné podobě od přelomu 19. a 20. století do dnešní doby. Cestní systém hlavních komunikací odpovídá tomu historickému a Klíše se rozkládá jihozápadně ke čtvrti Předlice, po úpatí Střížovického vrchu severně až k hranici se čtvrtí Bukov. Vývoj uličních názvů v rámci vymezeného časového úseku zrcadlí vždy soudobou politickou situaci. V současné době je z území vyňat kampus univerzity, bývalý nemocniční areál, který spadá do centra města a společně s Městskými sady tak tvoří jihovýchodní hranici čtvrti.

V rámci rozhovoru s pamětníkem PhDr. Vladimírem Kaiserem, emeritním ředitelem Archivu města Ústí nad Labem, a dle ikonografických pramenů, se podařilo dohledat a potvrdit užívání názvu Klíše ve středním rodě.

Z pohledu sociálního kontextu je Klíše, ostatně jako celé Ústí nad Labem, a celý region bývalých Sudet velice specifickým prostředím, ve kterém žily dva národy, dvě identity hledající svoje kořeny a milující své město či čtvrť. Následky druhé světové války a politické události druhé poloviny 20. století byly pro tuto lokalitu ničivé. Výsledkem byla zpřetrhaná kulturní tradice a ztracená kolektivní paměť, která by vyprávěla dětem a vnučatům, jak se pásly husy na návsi a proč ulice Na Drahačích nese tento název. Jedinou pamětí zůstávají objekty, uliční síť, aleje stromů, parky, názvy ulic, pomníky a fontány.

Důležitost tradice a hodnoty těchto památek minulosti dokládá rovněž četná snaha odborníků i lidí z řad široké veřejnosti upozorňující na kvalitu architektonických staveb v rámci vymezeného území. Mám na mysli například snahy z let 2004–2007 o záchranu pavilonů bývalého areálu Masarykovy nemocnice, Ing. arch. Pavla Prouzu, který se od roku 2013 věnuje souboru staveb ústecké komunální bytové výstavby a upozorňuje na jejich architektonickou hodnotu, dále pak aktivitu Ing. arch. Matěje Párala, který stojí mimo jiné také za webovými stránkami o ústecké architektuře a mnohé další.

Snad stojíme na zlomové čáře a zájem o architekturu a samotné místo, kde žijeme, se bude dále stupňovat. Prvním signálem by mohlo být úspěšné zapsání Základní školy v ulici Palachova od architekta Josefa Gočára na seznam kulturních památek v roce 2022.

Použité zdroje:

JANDÁČEK, Václav. 2019. Bytová otázka v Praze v letech 1918 až 1938. In: *Stavebnictví*. [on-line]. [cit. 30. 7. 2023]. Dostupný z: <https://www.casopisstavbnictvi.cz/clanky-bytova-otazka-v-praze-v-letech-1918-az-1938.html>.

PÁRAL, Matěj; VACA, Jan; KRSEK, Martin. *Zimní stadion, Masarykova 232* [on-line]. [cit. 30. 7. 2023]. Dostupné z: <https://usti-aussig.net/stavby/karta/nazev/138-zimni-stadion>.

MAŇÁSKOVÁ, Dagmar. 2023. *Petice na záchranu historické správní budovy bývalé Setuzy*. [on-line]. [cit. 19. 2. 2024]. Dostupné z: https://www.petice.com/signatures/petice_na_zachranu_historicke_spravni_budovy_byvale_setuzy/.

[ce.com/signatures/petice_na_zachranu_historicke_spravni_budovy_byvale_setuzy/](https://www.petice.com/signatures/petice_na_zachranu_historicke_spravni_budovy_byvale_setuzy/).

BORSKÁ, Helena. 2005. *Poznámky k historii města Ústí nad Labem*. Ústí nad Labem: Spolek pro chemickou a hutní výrobu. ISBN 80-9029991-2-1.

KAISER, Vladimír; KAISEROVÁ, Kristina; BOBKOVÁ, Lenka; GRISA, Miroslav; ENGLOVÁ, Jana; HOUFEK, Václav; HLADÍKOVÁ, Věra a CVRKOVÁ, Marta. 1995. *Dějiny města Ústí nad Labem*. Ústí nad Lanem: Město Ústí nad Labem. ISBN 80-901761-5-1.

KREJČÍ, Václav. 2013. *Ústí nad Labem – rozvoj města: 1950–2010*. Statutární město Ústí nad Labem. ISBN 978-80-86646-39-8.

PROFOUS, Antonín. 1946. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny, II. díl, CH–L*. Praha.

PROUZA, Pavel. 2017. *Vybuovali jsme...! / Wir haben gebaut...!* Praha: Novela bohemica. ISBN 978-80-87683-75-0.

PROVAZNIK, Vladimír. 1983. *Ústí, město nad Labem*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství.

ŠPAČEK, Petr. 2008. *Tak to bylo v Ústí*. Ústí nad Labem: Město Ústí nad Labem. ISBN 978-80-86646-25-1.

ŠTASTNÁ, Tereza. 2022. *Století čtvrti Klíše, od roku 1899 do roku 1999*. Diplomová práce obhájena v roce 2022 na FF UJEP.

ÚLOVEC, Jiří. 2002. *Hrady, zámky a tvrze na Ústecku*. Ústí nad Labem: Statutární město Ústí nad Labem. ISBN 80-86646-01-7.

ZEMAN, Lubomír; KONŮPEK, Jan a kol. 2021. *Heimatstil. Architektura ve službách vlasti a národa*. Loket: NPÚ, ÚOP v Lokti. ISBN 978-80-906866-8-7.

Archiv města Ústí nad Labem, fond AO Klíše 1848–1903.

Archiv města Ústí nad Labem, osobní fond PhDr. Franze J. Umlaufa 1883–1960, s. 124–125.

Magistrát města Ústí nad Labem, stavební meziarchiv, karton 1192, 1578.

UMLAUFT, Franz Josef. 1923. Die Anlage des Dorfes Kleische. In: *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig – Karbitzer Bezirkes, 3. Jahrgang*.

WAGNER, Eduard. 1927. *Ein Heimatbuch, 3. Teil: Bilder aus der Geschichte Kleischa*. Aussig.

Mgr. Tereza Štastná

✉ tereza.stastna@ujep.cz

Centrum pro dokumentaci
a digitalizaci kulturního dědictví
Filozofická fakulta
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
v Ústí nad Labem

Centenary of the Klíše Urban Borough, by Tereza Šťastná

The article Century of the Klíše Urban Borough summarizes the history of the construction development of the above mentioned important part of Ústí nad Labem from its incorporation in the city for the following hundred years. The delimited area was approached comprehensively with its urban development treated within a brief social and historical context. The study traces the main milestones of the borough in the period from 1899 to 1999. It traces the preconditions of the urban borough founding and its turbulent transformation from a traditional rural village into a modern compact urban borough based on cartographic sources and the method of field survey.

Klíše Urban Borough is located at the foot of Střížov, Holoměřice and Ovčí hills, to the north-west it passes into a valley running along the Klíše Brook up to the borders of the Bukov Urban Borough. This borough is rich in many architectural styles from Heimatstil through functionalism, and socialist realism to modernist buildings from the end of the 20th century. It is fully equipped with civic amenities with a well-defined space for both individual and residential development as well as public space. It combines several categories of housing, making it a vibrant and functional urban part. Its boundary is hardly traceable thanks to its natural merging with the city. The study addresses the issue of where exactly this boundary is located and how it was evolving based on the historical road system. It further seeks answers to issues concerning the contemporary dispute over the name of the borough or the unclear surviving cartographic resources. The whole research is supported by the study of scientific literature, source heuristics, the method of oral history, the method of historical research of all available cartographic resources from the eldest to the most recent, and the method of comparison.

JAK NA REFORMU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ?

Ondřej Zablouil

Článek představuje stěžejní body návrhu reformy územního plánování, jehož předchůdcem byl projekt „Analýza, návrh reformy a její legislativní návrh pro reformu stavebního zákona v oblasti územního plánování“ zpracovaný týmem společnosti Deloitte v letech 2020 a 2021 pro Ministerstvo pro místní rozvoj vč. doporučení, jak nedostatky stávajícího systému územního plánování eliminovat.

Úvodní slovo

V letech 2020 a 2021 jsem se spolu s týmem Deloitte podílel na návrhu reformy územního plánování v České republice. Projekt s názvem „Analýza, návrh reformy a její legislativní návrh pro reformu stavebního zákona v oblasti územního plánování“ byl zpracován pro Directorate-General for Structural Reform Support (DG REFORM), což je orgán Evropské komise sloužící pro přípravu a implementaci reforem v rámci Evropské unie. Konečným příjemcem pak bylo Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR). Na projektu se podíleli moji kolegové z Deloitte Advisory a Deloitte Legal: Miroslav Linhart, Lukáš Makovský, Jakub Leško a Vojtěch Kania (odborná část územního plánování) a Zdeněk Horáček, Martin Bohu-

slav, Kryštof Dosoudil a Jan Fišer (právní část). Odborné konzultace pro územní plánování poskytli Michal Kohout a Filip Tittl (UNIT architekti). Na straně MMR byli klíčovými osobami Roman Vodný a Josef Morkus, na straně DG Reform pak Milena Raykovska. V neposlední řadě celému projektu velmi významně přispěli také stakeholdeři z řad municipalit, stavebních úřadů, developerů, investorů, územních plánovačů, občanských sdružení a zájmových spolků a další, kteří obětovali svůj čas a zúčastnili se řízených rozhovorů a také několika celodenních workshopů.

Projekt vznikl v době, kdy již běžel legislativní proces přípravy nového stavebního zákona (dnes jako zákon č. 283/2021 Sb.) a jeho závěry nebyly do nového staveb-

ního zákona promítnuty. Je nutné zmínit, že reforma územního plánování přesahuje pouhou úpravu stavebního zákona. Územní plánování je v ČR upraveno zákonem a dále se řídí dalšími cca padesáti zákony. Jedná se o komplexní téma, které si vzhledem ke svému vlivu nejen na podobu měst a krajiny v ČR, ale také na ekonomiku, reformní úsilí zaslouží. Dokonce bych řekl, že je nejvyšší čas. V článku se pokusím stručně představit hrubé obrysy takovéto reformy.

Analýza stávajícího stavu územního plánování

Analýza stávajícího stavu územního plánování v rámci projektu probíhala v několika podobách: analýza české a zahraniční

legislativy, analýza odborné literatury, kvantitativní analýza dat (z výstavby, ze sčítání lidu, domů a bytů, satelitní data Copernicus, data z úředních desek stavebních úřadů apod.), rozhovory s více než třiceti zainteresovanými subjekty zapojenými do územního rozvoje a územního plánování a celodenní workshop se stakeholdery. Na tomto základě jsme identifikovali pět skupin problematických oblastí, na které by se reforma územního plánování měla zaměřit:

1. Nedostatečný systém posuzování veřejného zájmu a stanovování cílů v daném území pro dosažení udržitelného rozvoje

Současný systém územního plánování nedefinuje veřejné zájmy a místní cíle dostatečně jasně tak, aby reálně směřovaly k udržitelnému rozvoji. Definice veřejného zájmu jsou poměrně vágní a univerzální a nejsou přizpůsobeny místním podmínkám nebo potřebám. Příkladem mohou být:

- konkrétní požadavky na rozvoj (dané závaznou regulací) nemusí být v souladu s obecným principem udržitelného rozvoje;
- rigidní a formální způsob ochrany veřejných zájmů s omezenými možnostmi vyjednávání o lokálně optimálním řešení (s definovaným postupem pro řešení konfliktů / řešení rozporů, který dnes nezahrnuje možnost dohody s případnými kompenzacemi) a příslušnou harmonizaci;
- nadměrné zastoupení ochrany životního prostředí v rozhodování o územním rozvoji a naopak nedostatečné zohlednění sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje. Tyto pilíře reprezentované relevantními zájmy (jako např. místní zaměstnanost a hospodářský rozvoj) jsou dnes zastoupeny pouze velmi omezeně (respektive spíše vůbec).

Aktuální systém téměř nepropojuje územní plánování se strategickým a finančním plánováním a nemotivuje ani nestimuluje rozvoj prospěšný pro místní komunitu a životní prostředí. Systém také nedostatečně vyvažuje veřejné

a soukromé zájmy a neumožňuje vyjednávání nebo kompenzaci v případě konfliktů.

2. Nevhodné rozdělení plánovacích a řídicích kompetencí mezi jednotlivými úrovněmi (státní/krajská/obecní)

Některé kompetence v územním plánování jsou mezi různými úrovněmi správy nevyvážené, což vede k neefektivitě a konfliktům. Zcela jasným příkladem je často chybějící nadobecní koordinace pro aglomerace a regiony, přílišná centralizace regulace pro zohlednění místního kontextu, složité plánování projektů nadobecního významu atd. Výsledkem je limitovaná schopnost systému řešit suburbanizaci (okolí velkých měst, zejména Prahy a Brna) se všemi negativními důsledky, konflikty mezi státní správou v přenesené působnosti a municipalitami, závazná regulace nezohledňující místní kontext (hlukové limity), neřešené problémy v zajišťování meziobecní občanské vybavenosti (*free riding*), komplikované plánování projektů nadobecního významu – např. infrastruktury. Jako problematické vnímáme také převládající důraz na detailní a dané funkční zónování stanovené na národní úrovni.

3. Příliš úzká definice územního plánování a jeho dokumentů

Současný systém územního plánování je příliš zaměřen na funkční zónování. Přestože může být tento přístup často užitečný, velmi často nevede k tvorbě kvalitního urbánního prostředí. Systém také není dobře integrován se strategickým a finančním plánováním a prakticky postrádá pobídky a nástroje na podporu rozvoje v žádoucích oblastech (brownfieldy, intravilán města apod.). Slabou stránkou je také řešení kompenzací vlastníkům nemovitostí negativně ovlivněných v procesu plánování. Systém rovněž sehlává v koordinaci a harmonizaci zájmů různých zainteresovaných stran a sektorů zapojených do územního rozvoje. Téměř zcela chybějící je finanční (rozpočtová) a organizační vrstva plánování. Takto nastavený systém pak vede k neefektiv-

ním a neudržitelným vzorcům využívání půdy (suburbanizace).

4. Nedostatečné zapojení digitálních technologií

Současný systém územního plánování nedostatečně využívá digitální technologie ke zlepšení plánovacího procesu. Data v systému územního plánování nejsou mezi sebou dostatečně propojena. Dokumenty mají často podobu „elektronického papíru“ a nejsou dostatečně flexibilní, data k územnímu plánování jsou porůznu roztroušena, chybí standardizace podkladových dat, metodická podpora a vyhodnocení využití těchto dat a podkladů. Současně nejen mezi plánovalci a osobami s rozhodovací pravomocí chybí větší povědomí a odborné znalosti pro použití moderních digitálních technologií a nástrojů.

5. Nízká informovanost veřejnosti, vzdělání a lidské zdroje

Široká veřejnost má velmi malé povědomí o cílech a nástrojích územního plánování, sektor také trpí zásadním nedostatkem kvalifikovaných, motivovaných a dostatečně ohodnocených odborníků, zejména ve veřejné správě. Mezi důsledky můžeme řadit nízkou důvěru v plánovací instituce, problematickou participaci veřejnosti v rámci územního plánování (často formalistickou a probíhající v nesprávný moment), chybějící interdisciplinární spolupráci a sdílení znalostí se souvisejícími obory (ekonomie, sociologie, demografie apod.). Také lze pozorovat postupný posun k výrazně většímu důrazu na právní agendu.

Návrh reformy

Cílem návrhu reformy je podpořit efektivnější a flexibilnější územní rozvoj na všech úrovních plánování a veřejné správy. Podstatným prvkem je také důraz na rozvoj v dobře obslužených oblastech a snaha vyhnout se nadměrným veřejným investicím do rozvoje na zelené louce. Jako každá reforma i tato má více oblastí, které vyžadují pečlivou diskusi

¹ Nadobecní koordinaci se myslí koordinace nad úrovní obcí (např. na úrovni aglomerace – dobrým příkladem může být Praha a Středočeský kraj). Dnes tuto koordinaci a spolupráci vnímáme jako nedostatečnou (stále probíhající suburbanizace, problém *free ridingu*, složitá koordinace na straně veřejného sektoru u infrastrukturních staveb apod.).

mezi zúčastněnými stranami, např. výběr a přerozdělování daní (nejen daní z nemovitostí, ale i DPH a nastavení rozpočtového určení daní), otázka decentralizace kompetencí a integrace plánování se strategickým a finančním plánováním. Hloubka reformy pak bude záviset na ochotě všech zúčastněných stran. Náš návrh reformy stojí na šesti základních pilířích.

1. Integrace územního plánování do jedné skupiny plánovacích procesů a dokumentů

Tato část navrhuje více propojit strategické a územně plánovací dokumenty a zavést flexibilnější plánovací nástroje a politiky.

Koordinace strategických plánů: Dokumenty strategického plánování na národní, regionální a obecní úrovni by měly poskytovat rámec cílů udržitelného rozvoje pro územní jednotku a koordinovat všechny ostatní plány a politiky. Plány by měly respektovat princip subsidiarity, ale současně by mělo být možné se od plánu vyšší úrovně odlišit tak, aby bylo možné řešit místní témata (např. ochrana přírody a půdního fondu vs. výstavba bydlení – v různých oblastech by měly a mohly tyto cíle mít různou prioritu a váhu). Strategické dokumenty by měly specifikovat veřejné zájmy, nástroje, rozpočtová omezení a rámec financování územního rozvoje pro dané území.

Strategický plán jako definující rámec pro podřízené dokumenty: Strategické dokumenty by měly být do jisté míry pro územní plánování závazné. V nich je zapotřebí definovat plánovací cíle a požadavky na podřízené územní plány a další politiky a nástroje územního rozvoje. Měly by také prioritizovat veřejné zájmy v daném území a řešit konflikty mezi nimi.

Ekonomické nástroje územního plánování: Územní plánování by mělo využívat různé ekonomické nástroje k podněcování nebo demotivaci rozvoje v různých lokalitách, jako jsou daně z nemovitostí, poplatky za veřejné služby a vybavení, kontribuce, kompenzace změn územního plánu, pobídky a další. Cílem těchto nástrojů má být podpora rozvoje tam, kde je to žádoucí.

Flexibilnější povolování staveb v oblastech s vysokou poptávkou: Specifická motivační pobídka pro lokality s velkým požadavkem na rozvoj může spočívat v přímé participaci obcí na výběru části DPH z nové výstavby. Takovýto nástroj míří především na regulaci na úrovni aglomerací – typickým jevem je totiž vysoká intenzita výstavby v zázemí velkého města a nižší intenzita výstavby v aglomeračním jádru. V ČR se toto odehrává zejména v Praze a jejím blízkém okolí.

Zlepšení propojení územně plánovacích dokumentů a strategií na národní a regionální úrovni, zavedení aglomeračních plánů: Územní plánování na národní a regionální úrovni by mělo být integrováno se strategiemi regionálního rozvoje a dalšími relevantními plány, jako jsou plány infrastruktury, veřejných služeb a aglomerací. Plány na těchto úrovních by se měly zaměřit na témata celostátního nebo regionálního významu a měly by být koordinovány s nižšími a vyššími úrovněmi správy. Cílem těchto úprav by mělo být optimálnější plánování projektů nadregionálního významu a lepší plánování a koordinace aglomerací.

Územní plány dvojí úrovně: Územní plánování na úrovni obcí by mělo přejít na dvouúrovňový systém, kde územní plán vyšší úrovně je méně podrobný a vymezuje oblasti očekávaného rozvoje, které by měly být podrobněji plánovány v dokumentech nižší úrovně. Územní plán by měl implementovat strategii rozvoje obce a definovat podmínky rozvoje, jako jsou poplatky, nutné investice a další politiky. Pouze pro oblasti, které to vyžadují (rozvojová území, území přestavby apod.), by byly zpracovány územní plány nižší úrovně (obdobu dnešních územních plánů/regulačních plánů, územních studií). Zjednodušení územních plánů vyšší úrovně by mělo pomoci jejich projednání a schvalování, které je dnes neúměrně zdlouhavé (viz proces pořizování územního plánu v Praze a Brně). Plány nižší úrovně by měly být flexibilnější a přizpůsobitelné místním potřebám a potenciálu. Měly by být také více participativní a zapojit různé zainteresované strany do procesu plánování tak, aby lépe řešily lokální konflikty. Měly by být také propojeny

s územním plánem vyšší úrovně a dalšími relevantními plány a politikami.

Flexibilita plánovacích dokumentů: Plánovací dokumenty by měly být flexibilnější a přizpůsobitelné měnícím se okolnostem a potřebám. Flexibilita a odchylky na nižší úrovni by měly být možné za předpokladu, že bude naplněn cíl definovaný v plánovací dokumentaci vyšší úrovně. Soubor plánovacích dokumentů by měl být transparentnější, srozumitelnější a dobře přístupný veřejnosti. Je třeba klást důraz na lepší využití digitálních technologií ke zlepšení procesu plánování a komunikace jak procesu jejího vzniku, tak i samotného výsledku.

2. Redefinice kompetencí

Navrhujeme přenést více plánovacích pravomocí na obecní úroveň a současně vytvořit nové mechanismy pro nadobecní a aglomerační koordinaci.

Princip subsidiarity: Plánování by se mělo řídit zásadami subsidiarity s důrazem na plánování rozvoje vždy na odpovídající úrovni veřejné správy. Cílem je zmírnění negativních vedlejších účinků, motivace pro místní aktivní rozvoj, předcházení free-ridingu na vybavenosti a veřejných službách (neposkytování veřejné vybavenosti svým obyvatelům obce a spoléhání na to, že obyvatelé budou využívat vybavenost v obci jiné) a podporování efektivního územního rozvoje s vysokou přidanou hodnotou a nízkou ekologickou stopou.

Možnost určit místní cíle udržitelného rozvoje volenými zastupiteli: Místní samosprávy by měly definovat místní veřejné zájmy a priority pro udržitelný rozvoj ve strategických dokumentech a implementovat je do územních plánů. Národní a regionální dokumenty by měly umožnit místní variace a flexibilitu tak, aby odrážely místní kontext a potřeby.

Vyšší fiskální autonomie: Obce by měly mít větší fiskální autonomii stanovením vlastních daní z nemovitostí, poplatků za veřejné služby, poplatků za změnu územního plánu a dalších nástrojů. Základním tématem je také možná úprava nastavení systému rozpočtového určení daní. Při úpravě daňového systému by

se nicméně celková úroveň daňové zátěže neměla zvyšovat. Takovéto nástroje by pomohly obcím lépe financovat jejich místní rozvoj, podněcovat efektivní využívání půdy a kompenzovat pozitivní nebo negativní dopady územního rozvoje.

Plánování infrastruktury a dalších záležitostí nadmístního významu na vhodné úrovni: Některé záležitosti, jako je koordinace velkých infrastrukturních staveb nebo aglomerací, by měly být plánovány na vyšší úrovni veřejné správy (regionální, národní). Cílem je zamezení negativních důsledků nekoordinovaného a decentralizovaného rozhodování na místní úrovni. Místní samosprávy by měly být motivovány k zapojení do plánování vyšší úrovně a naplňování těchto plánů.

Procesy povolování staveb v rámci státní správy: Procesy povolování staveb by měly být zjednodušeny a zefektivněny snížením počtu požadovaných povolení, integrací posuzování vlivů na životní prostředí a digitalizací postupů. Měl by vzniknout jednotný stavební úřad, který by byl zodpovědný za vydávání všech povolení a souhlasů souvisejících s výstavbou. V rámci stavebního povolení by neměly být znovu řešeny otázky územního plánování, byl by pouze posuzován (mimo jiné) soulad s danou regulací.

Revize národní regulace: Národní regulace by měla být revidována mezioborovou komisí, aby byly stanoveny minimální a optimální požadavky na územní rozvoj. Některé příliš omezující předpisy, které je v některých oblastech obtížné splnit, by měly být uvolněny nebo ponechány na místní úpravu (např. hlukové limity). Regulace by měla vyvažovat různé veřejné zájmy a podporovat různý potenciál jednotlivých regionů.

3. Podporovat nástroje pro spolupráci mezi obcemi a zúčastněnými stranami

Navrhujeme podpořit spolupráci mezi obcemi při plánování a poskytování veřejných služeb a také lépe zapojit příslušné zainteresované strany do plánovacích procesů:

Pobídky pro obecnou meziobecní spolupráci a slučování obcí za účelem strategického a územního plánování: Zavedení pobídek s cílem motivovat malé obce ke spolupráci nebo sloučení s jinými obcemi za účelem zlepšení jejich plánovací kapacity a efektivity. Navrhujeme poskytnout finanční a technickou podporu pro tyto kroky a současně revidovat kritéria pro přidělování financí a dotací obcím ve prospěch větších a integrovanějších obcí. Cílem tohoto kroku je motivovat příliš vysoký počet obcí v ČR (cca 6 500) ke spojení a sdílení zdrojů pro efektivnější plánování. Tyto nástroje by měly stimulovat žádoucí snížení počtu obcí, pro které však nevidíme dostatečnou politickou vůli.

Meziobecní územní plánování v působnosti obcí: Se zavedením meziobecní spolupráce by byl spojen přenos kompetencí nad územním plánováním na obecní úroveň na rozdíl od současného stavu kompetencí sdílených mezi obcemi a státní správou. Následně by jednotlivé obce nebo společná obecní konsorcia měla připravit své strategické a územní plány. V případě společného plánu se domníváme, že optimální velikost konsorcia je 3 000–5 000 obyvatel a optimálně by tato konsorcia měla spolupracovat nejen v plánování, ale i v ostatních obecních agendách.

Aglomerční plány: V rámci reformy navrhujeme zavést novou úroveň územního plánování pro nadobecní a aglomerční oblasti. Hlavní rolí těchto plánů je řešení problémů rozrůstání měst, územní fragmentace a mobilita. Tyto plány by měly být dobrovolné, nicméně obce by byly motivovány pobídkami k tomu, aby pro potřeby vzniku a realizace těchto plánů spolupracovaly. Tyto pobídky by mohly být financovány změnou redistribuce daní – např. část DPH z výstavby by v rámci tohoto schématu připadla aglomerčním rozpočtům.

Stavět na zkušenostech z integrovaných teritoriálních investic (ITI) a zahrnout do systému finanční pobídky: Obce je potřeba ke spolupráci za účelem (nejen) územního plánování finančně motivovat. Dle našeho názoru je to neefektivnější. Zde se domníváme, že je možné stavět na zkušenostech ziska-

ných při využívání nástroje integrovaných teritoriálních investic (ITI).

Vertikální spolupráce zúčastněných stran: Považujeme za nutné zlepšit spolupráci a koordinaci mezi různými úrovněmi veřejné správy a zúčastněnými stranami v procesu územního plánování. Navrhujeme zapojit do přípravy, projednávání a schvalování strategických a územních plánů zástupce z národní, regionální a místní úrovně, jakož i stakeholdery z relevantních sektorů a zájmových skupin. Navrhujeme také používat participativní metody, jako jsou workshopy, fóra nebo průzkumy, k zapojení veřejnosti a shromažďování zpětné vazby k návrhům plánování.

4. Založit národní geoportál, provést digitalizaci a zlepšit odbornou podporu

Navrhujeme vytvořit národní geoportál, který by integroval veškerá prostorová data a plánovací dokumenty, dále digitalizoval plánovací a povolovací procesy a současně by sloužil jako participativní nástroj. Níže uvádíme základní principy, na kterých by tento geoportál měl fungovat.

Zpřístupnění podkladových dat z jednoho místa: Reforma navrhuje zřídit národní geoportál, který by integroval a zpřístupnil prostorová data a plánovací dokumenty z různých zdrojů a úrovní veřejné správy. Geoportál by byl jediným vstupním bodem pro přístup k prostorovým datům a jejich používání. Dnes jsou data v rámci jednotlivých územně analytických podkladů, dále data na katastru nemovitostí, Českém statistickém úřadě a dalších zdrojích. Důležitým bodem je také standardizace těchto dat.

Zobrazení plánovací dokumentace: Reforma navrhuje používat digitální technologie k prezentaci plánovací dokumentace uživatelsky přívětivějším a interaktivnějším způsobem. Dokumentace by měla být strukturovaná a do určité míry pro potřeby srozumitelnosti standardizovaná, nicméně vždy je žádoucí ponechat možnost specifické místní regulace – jiná regulace je zapotřebí pro centrum Prahy a jiná pro vesnici v Krkonoších. Dokumentace by měla umožňovat snadnou navigaci a vyhledávání. Dokumentace by

také měla být propojena s podkladovými prostorovými daty a dalšími relevantními informacemi.

Využívat systém geoportálu pro projednávání a připomínkování územně plánovací dokumentace: Národní geoportál by měl sloužit jako platforma pro projednávání a připomínkování územně plánovací dokumentace. Platforma by měla umožňovat účast veřejnosti a zpětnou vazbu, jakož i odbornou kontrolu a hodnocení. Platforma by také měla zajistit lepší transparentnost procesu plánování.

Začlenit monitoring povolovacích procesů: Reforma doporučuje využívat digitální technologie pro sledování a vyhodnocování povolovacích procesů pro výstavbu (územní řízení, stavební povolení) a další aktivity územního rozvoje. Monitoring by měl pokrývat celý proces od podání žádosti až po vydání povolení a měl by zajistit dodržování příslušných předpisů a norem. Monitorování by mělo žadatelům a orgánům rovněž poskytnout zpětnou vazbu o kvalitě a účinnosti procesu.

Založit otevřenou encyklopedii prostorových dat jako nástroj digitální účasti veřejnosti: Geoportál by měl sloužit jako otevřená encyklopedie prostorových dat, která by sloužila jako nástroj digitální účasti veřejnosti. Encyklopedie by také umožňovala zpětnou vazbu a návrhy veřejnosti (např. pocitová mapa apod.), jakož i odbornou kontrolu, hodnocení a mohla by sloužit jako podklad pro výzkum a návrh nových nástrojů územního plánování.

Systematické poskytování metodické podpory pro rozhodování: Protože v rámci reformy navrhujeme přenést více kompetencí na úroveň obcí, je důležitá metodická podpora ze strany kraje/státu. Podpora by měla zahrnovat pokyny, manuály a osvědčené postupy pro různé aspekty plánování, jako je strategické plánování, prostorová analýza, účast veřejnosti a monitorování. Podpora by také měla být dostupná všem úrovním a zúčastněným stranám a měla by být pravidelně aktualizována a vylepšována.

5. Podpora účinného soudního přezkumu

Předpokládáme dva hlavní typy sporů podléhající soudnímu přezkumu: přezkoumání územně plánovací dokumentace a za druhé střety mezi samosprávnými celky a jednotlivci ohledně omezení vlastnických práv. V rámci reformy navrhujeme z důvodu stability a předvídatelnosti v rozhodování omezit časový rámec pro soudní přezkum plánovacích dokumentů a zvážit alternativní opravné prostředky kromě zrušení územních plánů.

Potenciální spory mezi samosprávami: Územní plánování by mělo být výhradně v kompetenci samosprávných orgánů na všech úrovních veřejné správy podle principu subsidiarity. Lze očekávat, že priority a chápání udržitelného ekonomického rozvoje se budou na jednotlivých úrovních vládnutí lišit a budou vznikat spory, zda některé návrhy splňují požadavky vyšší úrovně a zda je třeba povahu návrhu posuzovat na obecní, regionální nebo národní úrovni. Vzhledem k těmto potenciálním sporům je třeba zvážit, zda je stávající systém řešení sporů mezi samosprávnými orgány dostačující, nebo zda navrhované změny vyžadují změny i v této věci. Mezi možné mechanismy mohou patřit mediace, rozhodčí řízení nebo společné rozhodovací orgány.

Přezkum plánovací dokumentace v daném časovém rámci: Každá územně plánovací dokumentace by měla být přezkoumatelná soudem. Je zapotřebí omezit časové období, během kterého mohou být v rámci tzv. incidenčního přezkumu (tzn. společně s přezkumem povolení o umístění stavby) plánovací dokumenty přezkoumány nebo zpočtybněny dotčenými stranami, jako jsou vlastníci nemovitostí, developeri nebo veřejné orgány. Cílem je odstranění nejistoty, kterou stávající systém časově neohrazeného tzv. incidenčního přezkumu do územního rozvoje vnáší.

Referenční východiska územního plánování daná strategickými dokumenty: Důraz je kladen na důležitost sladění územně plánovacích dokumentů se strategickými dokumenty, které stanovují rozvojové cíle a zásady pro jednotlivé

územní jednotky. Strategické dokumenty by měly poskytovat jasný a závazný rámec pro územní plánování a v případě soudního přezkumu by měl strategický plán být zásadním výchozím bodem pro posuzování územně plánovací dokumentace. Přestože by soud měl chránit zájmy menšin proti vůli většiny, měl by zohledňovat vůli většiny zakotvenou ve strategickém plánu.

Rozhodování o územně plánovací dokumentaci a zvažování spravedlivé kompenzace: Soudy by si měly být vědomy toho, že územně plánovací dokumentace nevratně ovlivňuje rozhodování velkého množství aktérů a výsledky plánování se promítají do hodnot dotčených nemovitostí. V důsledku toho by soudy měly vždy projednat optimální nápravu nad rámec pouhého zrušení plánovací dokumentace, které by mohlo způsobit mnohem větší ztráty. Příkladem takové nápravy může být materiální nebo finanční kompenzace.

6. Podpora zapojení veřejnosti a důraz na vzdělávání

Navrhujeme větší zapojení veřejnosti, zejména do raných fází plánovacích procesů a zaměřit se v rámci participace na relevantní stakeholdery podle rozsahu a charakteru plánů, jakož i zvýšit povědomí veřejnosti a větší osvětu v otázkách plánování.

Účast veřejnosti ve vhodný čas: Považujeme za důležité, aby k účasti veřejnosti docházelo v rané fázi plánovacího procesu, kdy jsou definovány problémy a cíle, nikoli až při přípravě návrhu plánu. To by umožnilo konstruktivnější vstupy od veřejnosti a předešlo by se později konfliktům a následným zpožděním.

Participace relevantních stakeholderů s ohledem na rozsah plánu: V principu navrhujeme, aby čím abstraktnější plán je, tím profesionálnější a odbornější by měly být oslovené zúčastněné strany. Například na regionální a národní úrovni by měly být zapojeny zejména konkrétní zájmové skupiny, jako jsou profesní komory, nevládní organizace, zástupci akademické sféry a zástupci samospráv. Při detailnějším plánování na nižší úrovni je žádoucí zapojení místních velkých zaměstnavatelů a místních nevládních

organizací a na lokální pak zapojení široké veřejnosti.

Stanovení minimálních požadavků na participaci a zavedení individuálních participačních plánů: Domníváme se, že současný rámec pro účast veřejnosti je příliš formální a rigidní a neodráží rozmanitost a složitost otázek a souvislostí plánování. Navrhujeme stanovit minimální požadavky na participaci pro každou plánovací úroveň a umožnit plánovacím orgánům navrhnout individuální plány participace, které vyhovují jejich specifickým potřebám a cílům.

Podpora informovanosti široké veřejnosti v oblasti územního rozvoje a plánování: Klademe důraz na zvyšování veřejného povědomí a porozumění územnímu rozvoji a plánování s cílem většího zapojení veřejnosti v rámci participace. I když se nedá očekávat, že by se většina obyvatel začala zajímat o územní plánování, intenzivnější informovanost a propagace prostřednictvím veřejných přednášek a výstav může zvýšit povědomí o územním plánování jako součásti tvorby komunální a regionální politiky.

Zahrnout územní rozvoj a plánování do všeobecného vzdělávání: Navrhujeme začlenění témat územního rozvoje a plánování do kurikula všeobecného vzdělávání, od primární po terciární úroveň. To by to pomohlo podpořit kulturu územního rozvoje a občanské angažovanosti mezi budoucími generacemi.

Zlepšit vzdělávání odborníků v oblasti plánování: Jako urgentní vnímáme

potřebu zlepšit kvalitu a rozmanitost vzdělávání odborníků na plánování, která je dnes zaměřena zejména na architekturu a urbanismus. Nejen v kontextu navrhované reformy považujeme za důležité posílit interdisciplinární vzdělání v oblasti územního rozvoje, a s tím související posílení akademického výzkumu, který by mohl být později aplikován při dalším rozhodování.

Možná implementace a souvislosti

Nedostatky stávajícího systému územního plánování jsou tak výrazné, že jeho reforma se jeví jako nezbytná a měla by být jednou z našich priorit. Výše uvedený rámec je výchozím bodem pro práci na implementaci reformy. V první řadě je třeba se zamyslet nad cílem a hloubkou reformy – od nulové varianty (beze změny) po komplexní variantu (hluboká a široká změna). Volba varianty závisí na ochotě a připravenosti zúčastněných stran reformovat stávající systém a očekávaných přínosech a nákladech každé varianty. Vzhledem k tomu, že aktuálně nabývá účinnosti nový stavební zákon (nicméně reformní úsilí se týkalo zejména stavebního řádu), se nabízí také úvaha o rozdělení stavebního zákona na dva samostatné zákony: zákon o stavebním řádu a zákon o územním plánování, a tyto části postupně reformovat. Ukazuje se totiž, že reformovat komplexně a najednou stavební zákon, tedy územní plánování i stavební řád, je téměř nemožné. Hlavními výhodami rozdělení mohou být srozumitelnost, flexibilita a soudržnost legislativy, za-

tímco hlavními nevýhodami jsou složitější zajištění provázanosti, nejistota a náklady na koordinaci a implementaci tohoto procesu. Vzhledem k tomu, že se reforma systému územního plánování jeví jako poměrně složitá a její přípravu a realizaci odhadujeme na několik let, bylo by vhodné celý proces řídit v rámci strukturovaného projektového řízení s jasně definovanými odpovědnostmi zúčastněných stran. Rámec projektového řízení by měl být vytvořen po rozhodnutí o formě a hloubce reformy. V návaznosti na rámec řízení projektu reformy by měly být nejprve zahájeny další analytické práce, které by mohly identifikovat oblasti, které ještě nejsou pokryty. Poté by měl následovat návrh komplexní reformy. Během procesu navrhování by mělo být uspořádáno několik kol participativních schůzek s relevantními stakeholdery s cílem získat zpětnou vazbu k návrhu a nasměrovat vývoj reformy požadovaným směrem. Naše praktická zkušenost z návrhu je, že odborníků, kteří mají znalosti, zkušenosti a jsou ochotni se na reformě podílet, má Česká republika dostatek. Bylo by škoda tento potenciál nevyužít, budeme z toho profitovat nejen my, ale hlavně generace, které přijdou po nás.

Použité zdroje:

Projekt „Analysis, Recommendations and Legislative Proposals for a Building Act Reform in the Area of Spatial Planning“ zpracovaný v letech 2020 a 2021 společností Deloitte Advisory.

*Ing. et Ing. arch. Ondřej Zabloudil, MRICS
ředitel Oddělení zaměřeného
na nemovitosti a stavebnictví
Deloitte*

ENGLISH ABSTRACT

How to Approach the Spatial Planning Reform? by Ondřej Zabloudil

The article represents the key points of the spatial planning reform proposal, the predecessor of which was the project “Analysis, Reform Draft and its legislative concept for the Reform of the Building Act in the Field of Spatial Planning” developed by the Deloitte team in 2020 and 2021 for the Ministry of Regional Development, including recommendations on how to remove the deficiencies of the current spatial planning system.

KOMENTÁŘ MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ K ČLÁNKU JAK NA REFORMU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ?

Ministerstvo pro místní rozvoj (dále též jen „ministerstvo“) iniciovalo zpracování projektu s cílem získat podklad pro nový stavební zákon a pro případně další reformy na úseku územního plánování. Dílo bylo objednáno Evropskou komisí v rámci programu Structural Reform Support Programme.

Do nového stavebního zákona byla promítnuta část navrhovaných opatření, další náměty slouží jako podklad pro diskusi o možných změnách systému a nástrojů územního plánování v České republice. Ministerstvo pro místní rozvoj oceňuje provedení analýzy z širokého spektra pohledů, které se neomezily pouze na oblast územního plánování, ale braly v úvahu i perspektivu ekonomickou či sociální. Dále je třeba ocenit rozsah konzultací s odbornou veřejností v průběhu zpracování díla. Některá témata se však bohužel dle názoru ministerstva nepodařilo zpracovat do potřebné hloubky.

V oblasti ekonomických nástrojů vnímáme jejich možné synergie s nástroji územního plánování. Projekt však bohužel dle našeho názoru nepřinesl náměty, které by byly natolik konkrétní, aby s nimi bylo možno nadále přímo pracovat. Jedním z nástrojů, který rozvíjí principy uvedené v práci a je zakotven v novém stavebním zákoně, je výrazné posílení plánovacích smluv.

Dílo poukazuje na to, že koordinaci velkých infrastrukturních záměrů by měl zajistit stát. To se do stavební legislativy propadlo doplněním územního rozvojového plánu, který má být územně plánovací dokumentací na úrovni státu. Koncepce sídelní struktury, stanovená v celostátní politice územního rozvoje a upřesněná v zásadách územního rozvoje, by měla přispět k lepšímu nastavení hierarchie v území. Souhlasíme s autory projektu, že krajská dokumentace v některých případech není dostačující pro koordinaci rozvoje na úrovni obcí a že mechanismy pro nadobecní, případně aglomerační spolupráci nejsou dostatečné. Navrhované aglomerační plány vnímáme jako přínosný námět, avšak nedostatečně propracovaný na to, aby mohl být zařazen do legislativních činností

při přípravě stavebního zákona. Naopak námět na územní plány dvojí úrovně neshledáváme jako vhodnou cestu, dle našeho názoru by znamenaly komplikaci systému nástrojů územního plánování. Ostatně ani v Praze, která tuto možnost již dlouhou dobu má, nebyl tento nástroj doposud využit. Za přínosnější považujeme příklon k masivnějšímu využívání regulačních plánů či jejich obdoby.

Velký počet obcí shledává ministerstvo shodně se zpracovateli projektu jako komplikací. Spíše než formou dobrovolného slučování obcí podpořeného finančními pobídkami se však plánujeme vydat cestou dobrovolných společenství obcí, které by otázky svého rozvoje řešily společně, což je v projektu rovněž naznačeno, včetně nadobecních strategických a územních plánů. Stejně jako autoři projektu vnímáme slabé propojení strategického a územního plánování jako podstatný deficit. Souhlasíme, že určení priorit rozvoje by mělo být součástí strategických dokumentů a že tyto priority, pokud nad nimi bude panovat shoda, by měly být propsány do územně plánovací dokumentace.

S autory projektu sdílíme názor, že využití digitálních technologií v územním plánování má v současné době obrovské rezervy. Národní geoportál je jedním z nástrojů, které projekt navrhoval a které byly zařazeny do nového stavebního zákona. Princip publikace dat územního plánování na jednom místě je zakotven shodně s projektem, Národní geoportál územního plánování však nemá ambici integrovat systém katastru nemovitostí ani Českého statistického úřadu. Shodně s návrhem projektu je zajištěna standardizace a zároveň ponechána možnost specifické místní regulace. Rovněž v souladu s projektem bude Národní geoportál územního plánování sloužit k projednávání a připomínkování územně plánovací dokumentace. V první fázi bude geoportál plnit minimální zákonné požadavky, do budoucna je možné jeho funkcionality dále rozvíjet.

V oblasti přezkumu územně plánovací dokumentace bychom časové omeze-

ní incidenčního přezkumu vnímali jako přínosné, nezdá se nám však reálné jeho prosazení. Ministerstvo nesdílí s autory projektu koncept řešení konfliktu zájmů dohodami s kompenzacemi, dle našeho názoru by veřejné zájmy neměly být „obchodovány“. Nicméně souhlasíme, že některé pilíře udržitelného rozvoje mají v současné době silnější oporu než jiné.

Plně se ztotožňujeme s potřebou zvýšení obecného povědomí o tvorbě kvalitního vystavěného prostředí. Rovněž souhlasíme s požadavkem většího zapojení témat územního rozvoje a plánování do výuky na školách, zároveň jsme si vědomi tlaku dalších oblastí, které je účelné do výuky zařadit, a oprávněné snahy žáky a studenty nepřetěžovat. Nesdílíme myšlenku, že by součástí procesu pořízení územně plánovací dokumentace měly být povinné participativní plány nad rámec zákonných požadavků. Domníváme se, že participaci lze přizpůsobit na míru potřebám daného sídla i bez povinnosti zpracovat plán participace.

K rozdělení stavebního zákona na samostatný zákon o stavebním řádu a samostatný zákon o územním plánování se nekloníme. Na Slovensku, které se touto cestou vydalo, dle našich informací tento krok vedl k částečnému oslabení koordinace mezi oběma právními úpravami, což je ostatně i riziko, které je v projektu zmíněno.

Celkově považujeme zpracovaný projekt reformy územního plánování za přínosný. Některé podněty byly do nového stavebního zákona zapracovány, s některými se ministerstvo neztotožnilo a některé by bylo vhodné rozpracovat do větší hloubky, aby bylo možno o jejich implementaci diskutovat. K reformě územního plánování je Ministerstvem pro místní rozvoj zřízena pracovní skupina, která se pravidelně schází a jednotlivé okruhy diskutuje. Při její činnosti vznikají dodatečné podklady týkající se např. regulačních plánů nebo kompetencí dotčených orgánů v územním plánování.

*Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

DIGITÁLNÍ TECHNICKÉ MAPY KRAJŮ JAKO SOUČÁST DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Romana Vačkářová

Digitální technické mapy krajů jsou zajímavým zdrojem informací využitelných jak pro územně plánovací činnost, tak i pro potřeby přípravy, povolování a provádění staveb, dále i pro poskytování informací o životním prostředí a pro poskytování údajů o fyzické infrastruktuře. Česká republika zavedla digitální technické mapy do své legislativy v roce 2020, určila jejich správce, okruh povinných subjektů a osob a termín, kdy mají kraje digitální technické mapy spustit. Jelikož se termín spuštění digitálních technických map krajů, jako jedné z částí konceptu digitalizace stavebního řízení a územního plánování, neúprosně blíží, bylo by vhodné trochu si tento mapový podklad přiblížit, vysvětlit si základní principy jeho správy a aktualizace a ukázat si možnosti jeho využití.

Úvod

Pojem digitalizace jako nástroje ke zlepšení a urychlení procesů ve všech oblastech veřejné správy je v této době skloňován napříč všemi obory, nicméně nejvíce rezonuje právě v oblasti přípravy a povolování staveb a v oblasti územního plánování. V přijetí digitalizace je vkládána obrovská naděje, že vše již bude dostupné, kvalitní, garantované, přehledné a hlavně rychlé.

Celý svůj profesní život se věnuji územnímu plánování, a to vždy s důrazem na využívání dostupných softwarových nástrojů a digitálních dat. Není tedy úplnou náhodou, že po zavádění územně analytických podkladů do územně plánovací činnosti jsem se pustila i do další nové výzvy směřující k poskytování digitálních podkladových dat pro územně plánovací činnost a pro rozhodování v území. Novou výzvou je myšleno založení a spuštění digitálních technických map krajů. V následujícím textu se pokusím čtenářům přiblížit, co to vlastně jsou digitální technické mapy, k čemu jsou dobré, jak je mohou územní plánovači ve své praxi využívat a za jakých podmínek.

Vznik digitálních technických map krajů

Technické mapy na úrovni obcí existují již poměrně dlouho, nicméně dosud se vždy jednalo o rozhodnutí samosprávy dané obce, zda chce, nebo nechce

na své náklady zřídit technickou mapu obce. Obec měla možnost vydat i obecně závaznou vyhlášku dle § 20 odst. 3 zákona č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením (dále jen „zákon o zeměměřičství“), což umožňovalo vyžadovat po stavebníkovi v rámci podání žádosti o vydání kolaudačního souhlasu předložení dokladu o tom, že příslušnému obecnímu úřadu ohlásil a doložil změny týkající se obsahu technické mapy obce. Základní obsah technických map obcí byl stanoven ve vyhlášce č. 233/2010 Sb., o základním obsahu technické mapy obce. Technické mapy obce byly obvykle zakládány v rámci vícestranného smluvního aktu, na kterém se podílela obec, obvykle i provozovatel technické mapy, ale i významní vlastníci sítí technické infrastruktury, kteří byli zároveň významným zdrojem dat pro aktualizaci datového obsahu technické mapy.

S ohledem na skutečnost, že vést technickou mapu na úrovni obce byla činnost dobrovolná, nikoliv povinná, nebylo možné využívat toto mapové dílo na celém území ČR, ani na celém území kraje. Kraje si byly vědomy využitelnosti technických map pro rozvoj území obcí a krajů, a proto se některé rozhodly založit pro území svého kraje digitální technickou mapu (DTM), a to i bez legislativní podpory, neboť zákon umožňoval založit technickou mapu jen obcím. Před zavedením DTM krajů v dnešní podobě existovala DTM v těchto krajích: Zlínský, Plzeňský, Karlovarský

a Hlavní město Praha. Za účelem založení DTM kraje bylo možné využít i tehdejšího dotačního titulu EU v podobě Integrovaného operačního programu (IOP), Oblast intervence 2.1 – Zavádění ICT v územní veřejné správě, kdy výše podpory činila 85 % pro investiční část způsobilých výdajů. V rámci tohoto dotačního titulu vznikaly mimo několika DTM krajů například i krajské geoportály územního plánování (tzv. nástroje pro tvorbu a údržbu územně analytických podkladů), účelové katastrální mapy a technologická centra.

Tlak krajů, odborné veřejnosti a příprava digitalizace stavebního řízení na úrovni státu vyústila v roce 2020 v přijetí zákona č. 47/2020 Sb., který ukotvil digitální technické mapy krajů do českého legislativního prostředí. S účinností od 1. 7. 2024 jsou digitální technické mapy krajů součástí zákona o zeměměřičství, stejně jako digitální mapa veřejné správy (DMVS) a digitální technická mapa obce (DTMo).

Termín spuštění digitálních technických map je k 1. 7. 2024, přičemž cca od 1. 4. 2024 by mohl být spuštěn tzv. pilotní provoz pro ověření fungování celého systému, v něm obsažených služeb (prohlížečích, stahovacích), připojení třetích stran v podobě vlastníků, provozovatelů a správců dopravní a technické infrastruktury, kteří jsou jedním z editorů obsahu DTM.

Obsah a využitelnost digitálních technických map krajů

Jaký je vlastně rozdíl mezi digitální mapou veřejné správy, digitální technickou mapou kraje a digitální technickou mapou obce? Poměrně výrazný, protože každá z výše uvedených úrovní má své vlastní poslání, svůj vlastní účel. V následujícím textu si zkusíme jednotlivé části vysvětlit, přiblížit si jejich vzájemné vazby a hlavně si zkusíme zhodnotit přínos DTM krajů pro územní plánovací činnost, příp. okrajově i pro stavební řízení.

Digitální technická mapa kraje

Založení a vedení DTM kraje je ze zákona povinné, je přeneseným výkonem státní správy. Správcem DTM kraje je krajský úřad, který je zároveň i editorem tzv. základní prostorové situace, kterou si přiblížíme v textu později.

Digitální technická mapa kraje je mapovým dílem obsahujícím dvě základní kategorie údajů:

- údaje o objektech a zařízeních dopravní a technické infrastruktury dle § 4b odst. 4 písm. a) zákona o zeměměřictví (DTI), jejich editorem je vlastník dopravní a technické infrastruktury, příp. provozovatel nebo správce této infrastruktury (na základě dohody může tuto povinnost zajistit prostřednictvím jiné osoby), zápis změn údajů probíhá bezodkladně prostřednictvím jednotného rozhraní DMVS;
- údaje o vybraných stavebních a technických objektech a zařízeních a vybraných přírodních objektech na zemském povrchu, pod ním nebo nad ním, které charakterizují základní prostorové uspořádání území, zjednodušeně základní prostorová situace dle § 4b odst. 4 písm. b) zákona o zeměměřictví (ZPS), jejichž editorem je ze zákona správce DTM kraje, tedy krajský úřad, a to na základě podkladů pro zápis předaných od stavebníka prostřednictvím jednotného rozhraní DMVS.

Podrobný obsah DTM je stanoven v příloze č. 1 vyhlášky č. 393/2020 Sb., o digitální technické mapě¹ (vyhláška DTM), v členění na těchto 11 kategorií:

1. Budovy
2. Dopravní stavby
3. Vodní díla
4. Stavby technické infrastruktury
5. Stavby pro průmyslové účely a hospodářství
6. Rekreační, kulturní a sakrální stavby
7. Součásti a příslušenství staveb
8. Vodstvo, vegetace a terén
9. Geodetické prvky
10. Záměry na provedení změn dopravní a technické infrastruktury
11. Ochranná a bezpečnostní pásma

Malá ukázka pro zjištění obsahu DTM krajů, sledovaných objektů a zařízení a způsobu vyhledávání informací o jednotlivých sledovaných objektech (druh objektu, zařazení do ZPS či DTI, sledované popisné údaje, zařazení do neveřejné části, způsob zaměření uvedených objektů aj.):

Příloha č. 1 vyhlášky DTM obsahuje u jednotlivých výše vyjmenovaných kategorií seznam a základní sledované vlastnosti mapovaných objektů a zařízení.

Z tabulky na obr. 1 je patrné, že budovy jsou mapovány jako obsahová část ZPS, jejich geometrie je tvořena plochou a definičním bodem a u objektu typu budova je vyžadován i údaj o výšce (souřadnice Z). Ke sledovaným údajům o výšce je potřeba upozornit, že se nejedná o plnohodnotné 3D mapování objektů, výška definuje měřený bod objektu obvykle na styku s terénem. Ovšem z popisu ve vyhlášce není zcela patrné, jakým způsobem má být budova zaměřena a vyhotoven její zákres pro potřeby DTM. K tomuto účelu byly vytvořeny další dva zdroje – tzv. Slovník datového modelu DTM (ontologie DTM), ve kterém je možné si najít bližší upřesnění, jakým způsobem mají být objekty, v ukázkovém případě budovy, zaměřeny. Za zřízení takto důležitých informačních zdrojů je potřeba poděkovat Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR).

Z popisu objektu „budova“ ve slovníku datového modelu na obr. 2 je patrné, co je myšleno pojmem budova, jakým způsobem se tento objekt mapuje, jak

Typ objektu	Obsahová část			Vlastnosti a další vedené údaje	Hodnoty, kterých mohou vedené údaje nabývat	Nev. údaj	Výška	Kód typu objektu
	ZPS	DI	TI					
Skupina: Objekt budovy								
budova	x			geometrie	plocha		x	0100000001
					definiční bod			0100000002
				popis objektu	-			

Obr. 1: Ukázka popisu mapovaného objektu „budova“ ve vyhlášce DTM

pojmy Vyhlášky o DTM / objekty/zařízení, které jsou obsahem digitální technické mapy / budovy / objekt budovy - skupina / budova

budova

Slovník datového modelu DTM ve verzi k 1. 7. 2024

Definice: Budovou se rozumí nadzemní stavba spojená se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek převážně uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.

Zdroj definice:

Poznámka: Předmětem mapování (v zájmovém území) jsou budovy ve veřejných prostranstvích a budovy na soukromých pozemcích (zahrady apod.) se zastavěnou plochou nad 16m² a budovy se zastavěnou plochou menší než 16m², které jsou svým charakterem významnou stavbou na pozemku.

Budova se mapuje pouze ve dvou úrovních - level objektu + 0 a level objektu + 1 (pokud je budova členitá ve více úrovních).

V úrovni terénu se objekt budova mapuje na styku zdíva se zemí nebo na styku konstrukčních částí budovy (pilíře...) se zemí.

Level 0 Level 0 + 1

Obr. 2: Ukázka popisu objektu „budova“ ve Slovníku datového modelu (ontologie)

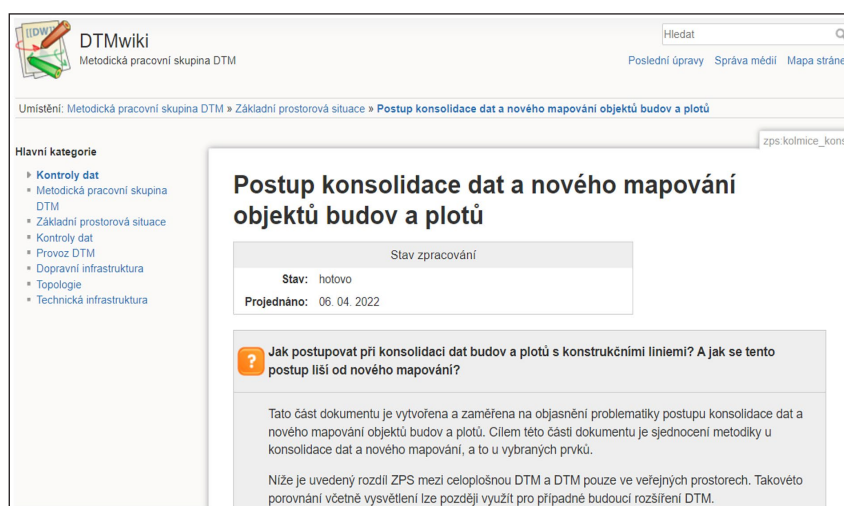
¹ Uveřejněno v č. 159/2020 Sbírky zákonů na str. 3944.

chápat pojem „level“² v případě mapování členitějších budov a jiná upřesnění.

A jelikož ani řádný popis v DTM vedných objektů a zařízení není pro práci geodetů a správců DTM dostačující, vznikají různá metodická upřesnění a návody. Tato upřesnění obvykle odpovídají přímo na dotazy z praxe, na zajištění potřebného souladu pořizování dat a jejich správy napříč všemi kraji. Veškerá metodická upřesnění, návody a doplňující technické informace jsou dostupné na tzv. DTMwiki (obr. 3). Za vznik a následné vedení DTMwiki je namísto poděkovat Zlínskému kraji. V našem vzorovém příkladu k objektu „budova“ je dostupné metodické upřesnění postupu při provádění konsolidace³ existujících DTM obcí, tedy jak převzít, případně doplnit či vymazat data pro prvotní naplnění ZPS v DTM kraji.

Digitální technické mapy krajů obsahují nejen polohopis v podobě ZPS a informace o existenci a poloze sítí dopravní a technické infrastruktury, ale obsahují i ochranná a bezpečnostní pásma dle § 4b odst. 4 písm. a) zákona o zeměměřičtví. Ochranná a bezpečnostní pásma sítí dopravní a technické infrastruktury (a některé další ve vyhlášce definované údaje) jsou však součástí tzv. neveřejné části DTM, přístup k nim je omezen dle § 4b odst. 10 zákona o zeměměřičtví pouze pro orgány veřejné správy (pro plnění jejich úkolů jejich působností), dále pro vlastníky, provozovatele a správce sítí (v rozsahu nezbytném pro provoz, údržbu, obnovu a rozvoj této infrastruktury) a dále pro osoby dle jiných právních předpisů (např. pro územně plánovací činnost nebo pro činnost projektanta staveb). O výdej dat z neveřejné části DTM kraje je nutné si požádat prostřednictvím Portálu DMVS, který je dostupný pod odkazem <https://dmvs.cuzk.cz/portal>.

V případě údajů o technické infrastruktuře je potřeba zmínit ještě jednu velmi důležitou věc, a tou je ochrana kritické infrastruktury. DTM krajů povedou údaje o technické infrastruktuře, které

Obr. 3: Ukázka metodického postupu při konsolidaci dat objektu „budova“ v DTMwiki

jsou zařazeny na seznam kritické infrastruktury, v trochu odlišné podobě, aby se zamezilo zneužití těchto údajů. Editor DTI bude sítě kritické infrastruktury vkládat do DTM kraje ve dvojí podobě:

- přesnou polohu sítí s ochranným a bezpečnostním pásmem (tento údaj bude součástí neveřejné části, výdej těchto dat je omezen na zákonem definovaný okruh oprávněných žadatelů);
- zkrácenou identifikaci polohy sítí v podobě polygonového zákresu.

Po spuštění DMVS a DTM krajů a jejich prvotním naplnění dostupnými daty, kdy kraje při prvotním naplnění vkládají údaje (data) z konsolidace existujících DTM měst či krajů, případně z nového mapování ZPS a vlastníci dopravní a technické infrastruktury vkládají údaje (data) jimi vlastněné infrastruktury, bude nastaven princip aktualizace tohoto mapového díla prostřednictvím stavebníků. Po dokončení stavby, kterou vzniká nebo se mění, nebo naopak zaniká objekt nebo zařízení, které je obsahem DTM kraje, má stavebník povinnost předat údaje o tomto objektu nebo zařízení prostřednictvím DMVS do DTM kraje. Dojde-li ke změně údajů DTI, potom je editor povinen bezodkladně zapsat změnu do DTM kraje. Dojde-li ke změně ZPS, potom je stavebník povinen předat do DTM kraje podklady pro zápis změny. Krajský úřad jako správce a editor tuto změnu do DTM

kraje zapíše. Povinnost předávat údaje o změnách DTI a ZPS do DTM je uložena zákonem o zeměměřičtví (§ 4b odst. 8 a 9) a vymahatelnost této povinnosti je zajišťována prostřednictvím požadavků v § 230 odst. 3 písm. b) a § 232 odst. 2 písm. g) zákona č. 283/2020 Sb., stavební zákon (NSZ).

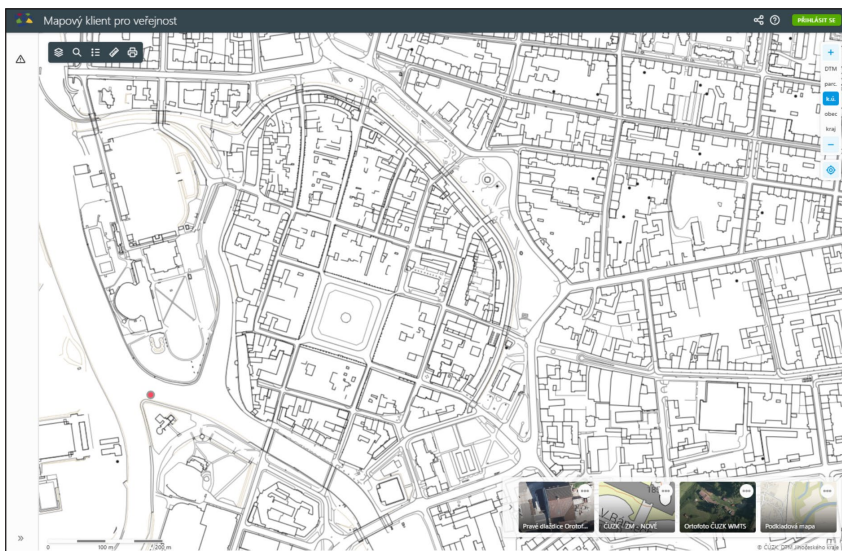
Vyvolá-li stavebník realizací své stavby změnu DTM pouze v části ZPS, potom předkládá stavebnímu úřadu pro účely kolaudace jenom identifikátor záznamu, kterým předal správci DTM podklady pro zápis aktualizace těchto údajů ZPS. Přitom se musí jednat o takové podklady, které jsou skutečně způsobilé k tomu, aby podle nich mohl být zápis do DTM proveden. Domnívám se, že by v rámci informačního systému stavební správy měla být zajištěna funkcionální, která umožní automatické provedení kontroly identifikátoru záznamu uvedeného v žádosti o kolaudaci, resp. ověření naplnění materiálního smyslu předmětného požadavku. V tuto chvíli si lze identifikátor záznamu ověřit pouze v Portálu DMVS.

Povinnost stavebníka, který je vlastníkem DTI, bezodkladně aktualizovat obsah DTM je uložena zeměměřičtím zákonem, nikoliv zákonem stavebním, a to i v případě staveb, které nevyžadují ani ohlášení, ani povolení. Zápis údajů o DTI do DTM a předání podkladů pro

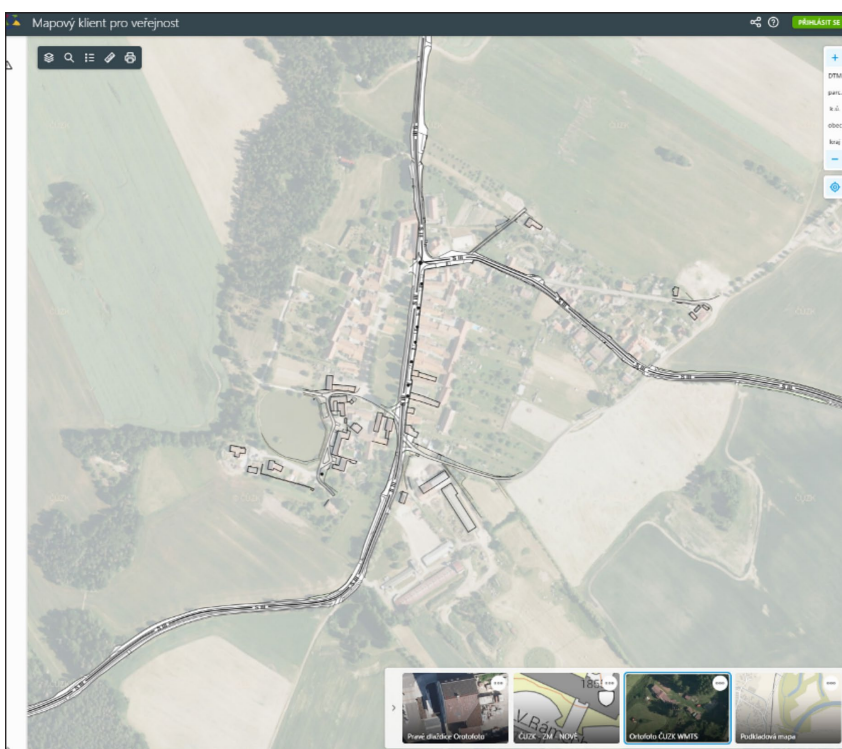
² Level je pojem používaný při vytváření plošné podoby DTM, kdy je potřeba odlišit různé výškové úrovně umístění objektu (např. „level 0“ budou objekty na terénu a „level 1“ bude nad terémem vedoucí most).

³ Konsolidace znamenala při pořizování dat do DTM převzetí existujících technických map obcí či jiných dostupných geodetických měření, provedení kontroly jejich aktuálnosti a přesnosti a převedení a do podoby jednotného výměnného formátu.

Zdroj: <https://dtmwiki.kr-zlinsky.cz/start>

Obr. 4: Ukázka z prohlížečské mapové služby IS DTM Jihočeského kraje – konsolidovaná ZPS z DTM města České Budějovice (zatím v testovacím provozu)

Obr. 5: Ukázka z prohlížečské mapové služby IS DTM Jihočeského kraje – konsolidovaná ZPS v obci Holašovice (zatím v testovacím provozu)

zápis změny údajů ZPS do DTM nejsou tedy spjaty s termínem podání oznámení o dokončení stavby nebo podáním žádosti o vydání kolaudačního rozhodnutí, ale tyto úkony by měly být učiněny bezodkladně po realizaci změny.

Data z DTM je možné pro účely dle stavebního zákona získat prostřednictvím Portálu DMVS, kde si může zaregistrovaný subjekt (osoba) vyžádat data formou tzv. ad hoc výdeje, tedy výběrem požá-

dovaného rozsahu území, formátu dat, druhu dat (ZPS, DTI), včetně neveřejných dat. Neveřejná data jsou pro územně plánovací činnost dostupná ve vazbě na § 60 odst. 4 NSZ a pro potřeby přípravy, povolování a provádění staveb dle § 156 odst. 3 NSZ. Velikost ad hoc výdeje je omezena velikostí území do 100 ha.

Údaje evidované v DTM kraje, které jsou obsahem DTM a zároveň jsou obsahem databáze sledovaných jevů územně ana-

lytických podkladů (ÚAP), bude možné získat i prostřednictvím Národního geoportálu územního plánování a zřejmě i prostřednictvím některých krajských geoportálů. Databáze ÚAP přebírá údaje o území v rozsahu dopravní a technické infrastruktury z DTM krajů (viz § 64 odst. 1 NSZ), vložení těchto údajů do DTM kraje je povinnost poskytovatele údajů o území dle § 63 odst. 2 písm. b) NSZ vůči ÚAP splněna.

Pro potřeby zpracování regulačního plánu je možné využít i dat ZPS, která je možné získat také prostřednictvím Portálu DMVS jako ad hoc výdej dat za konkrétní požadované řešené území, nebo je možné využít předpřipravených datových balíčků ZPS, které jsou k dispozici v režimu otevřených dat ve výměnném formátu JVF DTM, v členění po správních územích obcí, v případě Prahy v členění podle městských částí. Datové balíčky ZPS po obcích jsou generovány měsíčně (vždy k poslednímu dni kalendářního měsíce), změnová data budou potom vydávána denně, a to vždy za celé území kraje nebo Prahy.

Z obrázku č. 4 a 5 je patrné, jak vypadá obsah DTM Jihočeského kraje po prvotním naplnění daty, tedy po provedení importu existujících dat z DTM měst a obcí (v tomto případě centrum Českých Budějovic a obec Holašovice). Na první pohled je patrné, že kresba ZPS není kompletní, bude potřeba provést domapování chybějících objektů a zařízení nebo jejich částí a poté provést tzv. zapločování, tedy dokončení plošného pojetí mapy ZPS. V místech, kde obec nedisponovala technickou mapou, jsou obvykle obsažena pouze data vybraných vlastníků DTI, kteří poskytli polohopis pro potřeby provedení konsolidace a prvotního naplnění. V některých obcích tak není ZPS zatím žádná nebo pouze minimální, bude potřeba ji postupně doplnit.

Na obrázku 6 je vidět ukázka zmapovaných sítí technické infrastruktury v majetku Jihočeského kraje, včetně ochranných pásem. Bohužel ne všechny sítě je možné dodatečně zaměřit v požadované třetí třídě přesnosti, ale snahou je maximální zpřesnění polohy všech sítí. V případech, kdy nebude možné zjistit dodatečně polohovou a výškovou přes-

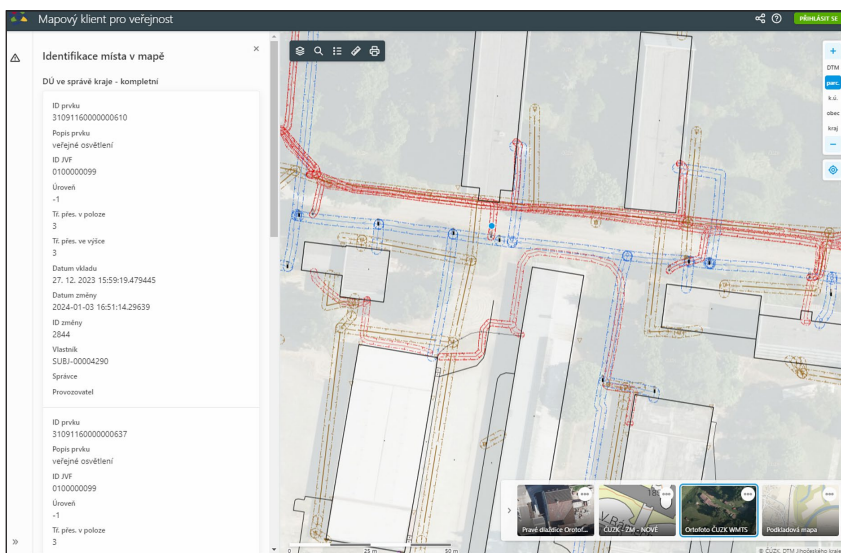
nost sítě technické infrastruktury (nejčastěji u starých vodovodů a kanalizací), bude možné vést v DTM údaje s tzv. přesností „9“, což znamená orientační zákres. Každá síť technické infrastruktury má i svou popisnou část, z níž bude možné identifikovat zejména druh sítě, jejího vlastníka, případně provozovatele nebo správce, ale také důležitou informaci o třídě přesnosti (v poloze, i ve výšce) a další doplňující informace.

Digitální mapa veřejné správy

Tato centrální část bývá někdy chybně nazývána DTM ČR, ale ve skutečnosti je DMVS informačním systémem veřejné správy širšího obsahu, jehož správcem je Český úřad zeměměřický a katastrální (obr. 7). DMVS zajišťuje propojení tří základních mapových podkladů: katastrální mapy, ortofotomapy a digitálních technických map krajů. DMVS má ze zákona úkol poskytnout a vést:

1. jednotné rozhraní pro prohlížeč a stahovací služby katastrálních map, ortofotomapy a DTM krajů;
2. jednotné rozhraní pro předávání údajů k aktualizaci obsahu DTM krajů;
3. seznam (někdy bývá používán i pojem registr) vlastníků, správců a provozovatelů technické a dopravní infrastruktury, včetně informace o tom, v jakém území působí a v jakém území se vyjadřují z hlediska možnosti a způsobu napojení záměru nebo k podmínkám dotčených ochranných a bezpečnostních pásem;
4. seznam (někdy bývá používán i pojem registr) editorů a osob, které za editora plní jeho editační povinnost.

Na základě uvedených seznamů (registru vlastníků, provozovatelů a správců), včetně údaje o tom, v jakém území plní povinnost dle § 168 písm. b) NSZ, je možné z Portálu digitální mapy veřejné správy zjistit např. výčet vlastníků dopravní a technické infrastruktury, které by měl stavebník obeslat žádostí o vyjádření dle § 180 NSZ. DTM kraje potom obsahuje údaje o konkrétní poloze sítě dopravní a technické infrastruktury (včetně základních popisných údajů), jejím druhu a vlastníkovi, některé z uvedených informací jsou však součástí neveřejné části DTM.

Obr. 6: Ukázka z IS DTM Jihočeského kraje – zmapovaná technická infrastruktura (zatím v testovacím provozu)

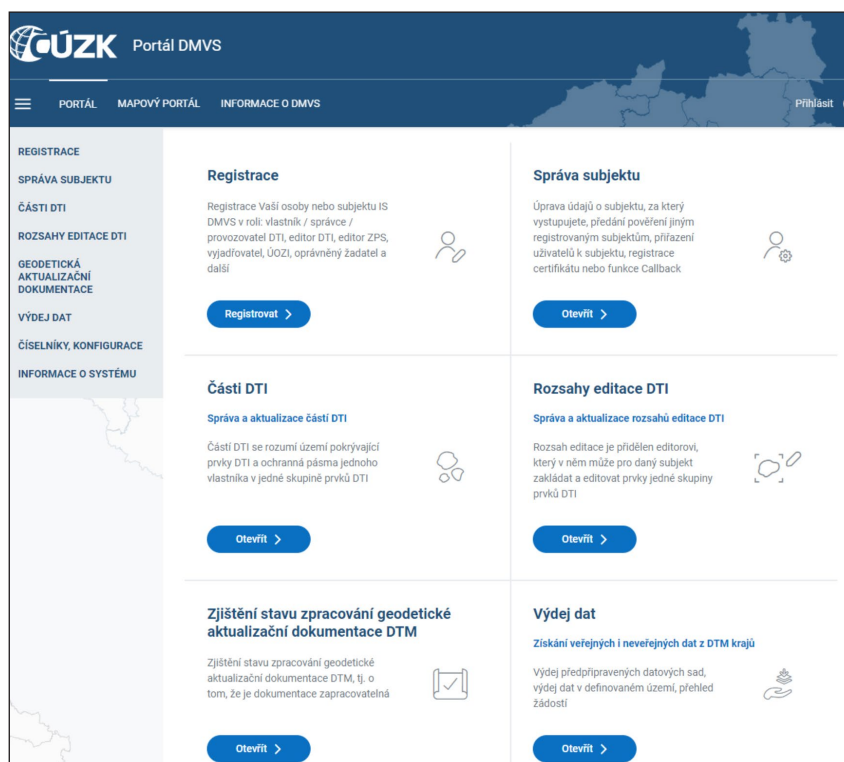
Pro využívání služeb DMVS (např. podání žádosti o výdej dat, plnění role editora ZPS nebo DTI aj.) je potřeba provést nejprve registraci v Portálu DMVS, který je dostupný pod odkazem <https://dmvs.cuzk.cz/portal>.

Vlastník, provozovatel nebo správce DTI by měl pamatovat na povinnost provést registraci v Portálu DMVS, provést registraci tzv. rozsahů jím vlastněné dopravní a technické infrastruktury

a dále provést nastavení tzv. částí DTI, které budou následně sloužit pro určení okruhu vyjadřovatelů k podmínkám napojení a ochrany sítí.

Digitální technická mapa obce

Digitální technické mapy mohou být i nadále vedeny i pro správní území obce (nebo jeho část), přičemž základní

Obr. 7: Ukázka úvodní stránky Portálu DMVS

Zdroj: <https://dmvs.cuzk.cz/portal> (zatím v testovacím provozu)

rozsah přebírají z DTM kraje. Ve svých dobrovolných DTM obcí si však mohou obce vést další objekty a zařízení nad rámec obsahu vyhlášky DTM potřebné pro výkon správy obce, ovšem na své vlastní náklady a svou vlastní činností. Obec nemůže stavebníky ve svém území zavázat obecně závaznou vyhláškou k předávání stejných údajů, které jsou předávány do DTM kraje. Mohou však stavebníky zavázat k předávání dalších pro správu a rozvoj obce potřebných údajů, které nejsou obsahem DTM kraje. Údaji, které si obec chce obvykle vést nad rámec DTM kraje, bývají údaje potřebné pro pasportizaci zeleně, mobiliář, pasportizaci vodorovného a svislého dopravního značení apod.

Přístup k výdeji dat z DTM obce zajišťují jednotlivé obce vlastními silami, prostřednictvím svých informačních systémů. Data z DTM obce tedy není možné získat pro územně plánovací činnost nebo činnost projektanta staveb prostřednictvím Portálu DMVS, vždy je nutné kontaktovat příslušnou obec.

Vazba digitální technické mapy a územně analytických podkladů

Podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (StSZ), konkrétně dle § 27 odst. 2, mohla již dříve být podkladem pro pořízení územně analytických podkladů i technická mapa (myšleno technická mapa obce). Zároveň bylo možné dle § 27 odst. 3 StSZ využít údajů o území obsažených v databázi ÚAP pro potřeby založení a vedení technické mapy. Tato možnost byla ze strany obcí před vznikem DTM krajů čím dál častěji využívána, což činilo při užívání tohoto mapového díla velkého měřítka nemalé potíže. Údaje o území z oblasti sítí dopravní a technické infrastruktury byly vytvořeny obvykle pro potřeby územně plánovací činnosti, tedy v přesnosti zákresu do katastrální mapy, někdy i v horší přesnosti (orientační zákres polohy sítě), nešlo tedy v žádném případě o údaje v kvalitě geodetické přesnosti měření (pro zajímavost – dnes je požadována v DTM kraje třetí třída přesnosti, což znamená chybu maximálně 14 cm v poloze, 12 cm ve výšce). Vypovídací

schopnost dat technické infrastruktury tak byla dostačující pro potřeby územního plánování, ale zcela nedostatečná pro další využití DTM, tedy např. pro řešení napojení záměru na síť v projektové dokumentaci stavby, pro rozhodování stavebních úřadů apod. Přesná poloha sítí v DTM kraje (ideálně ve třetí třídě přesnosti, pouze nelze-li dodatečně vyhledat polohu sítě, bude uváděn zákres orientační polohy sítě – vždy však s uvedením informace o přesnosti zákresu) umožní využití jak pro rozhodování v území, projektovou činnost staveb, tak i pro územně plánovací činnost.

Podle § 64 odst. 1 NSZ bude možné splnit povinnost poskytnutí údajů o území do ÚAP několika způsoby:

- vložením do DTM kraje (§ 4b zákona o zeměměřictví),
- vložením do Národního geoportálu územního plánování (§ 269 NSZ),
- vložením do Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (dle zákona č. 111/2006 Sb., o základních registrech).

Z uvedeného je patrné, že poskytovatel údaje o území (v našem případě vlastník dopravní a technické infrastruktury) bude plnit svou povinnost předáním údajů do DTM kraje podle zákona o zeměměřictví, v požadovaném rozsahu, přesnosti a datové struktuře. Pro potřeby územně analytických podkladů budou údaje o území přebírány přímo z DTM kraje do databáze ÚAP. Zákondárce se snažil držet zásady, aby poskytovatel údajů o území poskytl své údaje pouze jednou a státní a veřejná správa si tyto údaje v souladu se zákonnými podmínkami jejich užití vzájemně vsdílela, poskytla k nim přístup. Oprávnění k přístupu plného obsahu DTM krajů, tedy i k neveřejným datům, je pro územně plánovací činnost ukotveno v § 60 odst. 4 NSZ.

Poživatelům ÚAP by se přebíráním dat z oblasti dopravní a technické infrastruktury z DTM mělo do značné míry ulevit, budou se moci více zaměřit na dnes trochu opomíjené „územářské“ jevy, tedy na průzkumy území, potřebné analýzy apod.

Závěr

Z toho, co bylo v předchozím textu sděleno, je zřejmé, že DTM krajů by mohly být pro územní plánování i pro rozhodování v území velkým pozitivním přínosem. Čeká nás však dlouhá cesta k pořízení kvalitních dat ZPS a pořízení kvalitních dat sítí. Kraje, budou-li mít dostatek finančních prostředků, budou schopné doplnit chybějící mapování ZPS, pokud možno ve spolupráci se stavebníky (budou-li stavebníci svou povinností aktualizovat obsah DTM plnit). Největší problém však představuje pro územní plánování a stavební řád nedostupnost nebo špatná kvalita dat DTI. Povinnost vložit a aktualizovat údaje o sítích do DTM je uložena vlastníkům, provozovatelům nebo správcům, což může být poměrně velký problém pro zajištění úplnosti obsahu DTM. Kdo zákon nečetl nebo nebyl s povinností seznámen jiným způsobem, ten zřejmě svou povinnost nesplní a jeho infrastruktura jako by pro územní plánování a rozhodování neexistovala. Vlastnictví sítí v území je navíc často poměrně nejasné (např. síť budovaná v rámci tzv. akcí Z, černé stavby apod.) Stavební zákon sice ukládá vlastníkově technické infrastruktury již poměrně dlouho povinnost vést o této infrastruktuře evidenci a na žádost sdělit ve lhůtě 30 dnů údaje o poloze, případně i o výškovém umístění, o podmínkách napojení a ochrany, nicméně ne vždy mají tuto evidenci vlastníci v takovém stavu, aby bylo možné splnit povinnost vůči ÚAP nebo nyní dokonce vůči DTM. Povinnost předávat údaje o území byla uložena již v souvislosti se zaváděním územně analytických podkladů, přesto se od roku 2008 nepodařilo územně analytické podklady těmito údaji naplnit. Obvykle chybí údaje o sítích obcí a měst, ale často chybí i údaje různých zájmových sdruženích obcí či dalších vlastníků. Dalším rizikem z pohledu využitelnosti DTM je splnění povinnosti pouze formálně, tedy vložením pouze orientačního zákresu trasy sítí bez snahy o vyhledání co nejpřesnější polohy sítě. Orientační zákres polohy sítě je jistě využitelný v nějaké podobě pro zpracování územního plánu, zásad územního rozvoje, ale již podstatně méně pro potřeby regulačního plánu a pro zpracování projektové dokumentace je již

naprosto nedostačující, stejně tak pro rozhodování v území.

V následujících měsících a letech nás čeká velká práce, a to nejen v oblasti doplnění chybějících dat do DTM krajů, ale čeká nás i úkol naučit odbornou, ale i laickou veřejnost pracovat s digitálními daty, jak je pořizovat, jak s nimi pracovat a hlavně jak je správně interpretovat.

Přes všechna rizika uvedená v závěru textu věřím, že založení DTM krajů je velkým a správným krokem vpřed a budu se snažit, aby byla očekávání z přínosů v co největší míře naplněna.

Použité zdroje:

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (od 1. 1. 2024 již neúčinný). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 2. 2024].

Zákon č. 283/2020 Sb., stavební zákon. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 2. 2024].

Zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 2. 2024].

Vyhláška č. 233/2010 Sb., o základním obsahu technické mapy obce. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 2. 2024].

Vyhláška č. 393/2020 Sb., o digitální technické mapě. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 2. 2024].

DTMwiki. Dostupné z: <https://dtmwiki.kr-zlinsky.cz/start>.

Slovník datového modelu DTM. Dostupné z: <https://app.ippraha.cz/apl/app/slovník-dtm>.

Portál digitální mapy veřejné správy. Dostupné z: <https://dmvs.cuzk.cz/portal>.

Ing. Romana Vačkářová
Oddělení digitální technické mapy
a územně analytických podkladů
Odbor regionálního rozvoje,
územního plánování a stavebního řádu
Krajský úřad Jihočeského kraje

ENGLISH ABSTRACT

Digital Technical Maps of Regions as a Part of Digitisation of Building Regulation Proceedings and Spatial Planning, by Romana Vačkářová

Digital technical maps of regions become an interesting source of information useful for spatial planning activities, as well as for the needs of preparing, permitting and implementing building construction, as well as for providing information on the environment and data on physical infrastructure. The Czech Republic introduced digital technical maps into its legislation in 2020, appointing their administrator, the range of obligatory entities and persons, as well as the deadline for regions to launch digital technical maps. As the deadline for the launch of the digital technical maps of the regions, as one of the parts of the digitisation of building regulation proceeding concept and spatial planning, is inevitably approaching, it would be useful to become more familiar with this map concept, to explain the basic principles of its management and updating and to demonstrate the possibilities of its use.

KRAJ VYSOČINA ZJEDNODUŠIL PROJEDNÁVÁNÍ ÚZEMNÍCH PLÁNŮ A JEJICH ZMĚN

Petr Jirásek

Kraj Vysočina se v oblasti územního plánování stává průkopníkem v digitalizaci a participaci veřejnosti. Svou inovativní webovou aplikaci „Projednávání územních plánů“ umožňuje všem zájemcům snadný a pohodlný přístup k informacím a aktivní zapojení do procesu tvorby a projednávání územních plánů a jejich změn.

Kraj Vysočina vytvořil webovou aplikaci Projednávání územních plánů, která umožňuje veřejnosti připomínkovat územní plány a jejich změny on-line. Aplikace je dostupná na webových stránkách na Portálu územního plánování

Kraje Vysočina. Aplikaci mohou využívat všechny úřady územního plánování v Kraji Vysočina. Prostřednictvím aplikace může veřejnost nahlédnout do dokumentace projednávaného územního plánu či jeho změny, a to včetně všech

projednávaných výkresů, textových částí a dalších dokumentů. Dle typu jednání mají uživatelé aplikace možnost také vytvořit připomínku nebo námitku k územně plánovací dokumentaci.

Mapová část

Mapová část aplikace poskytuje uživateli nástroje pro zobrazení a jednoduchou analýzu projednávaných územních plánů. Uživatelům umožňuje vyhledávat zájmové území podle parcely či adresy, zjišťovat informace o parcelách z katastru nemovitostí, nastavovat průhlednost výkresů a přidávat podkladové mapy, zjišťovat podmínky využití ploch s rozdílným způsobem využití (regulativy) a nahlednout do panoramatických pohledů (mapy.cz, google.com/maps). V případě potřeby může uživatel využít v aplikaci formulářové rozhraní k vytvoření připomínky či námítky k projednávanému dokumentu, a to včetně vyznačení dotčeného území. Následně vygenerované znění připomínky či námítky je odesláno uživateli na zadanou e-mailovou adresu s poučením o dalším postupu pro zákonné uplatnění tohoto podání. Podání

Územní plán Kadov
VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ návrhu

Na této stránce můžete vytvořit JEDNU připomínku. Po stisknutí tlačítka POKRÁČOVAT se dostanete na souhrn Vašeho podání, kde můžete případně vložit další připomínky.

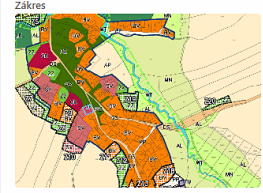
Typ **Připomínka**
Uplatnit může každý

Námítka

- o Územní plán: Uplatňují pouze vlastníci pozemků a staveb dotčených návrhem řešení, oprávněný investor a zástupce veřejnosti.
- o Zásady územního rozvoje: Uplatňují dotčené obce, oprávněný investor a zástupce veřejnosti.

* Zadejte připomínku

Zákres

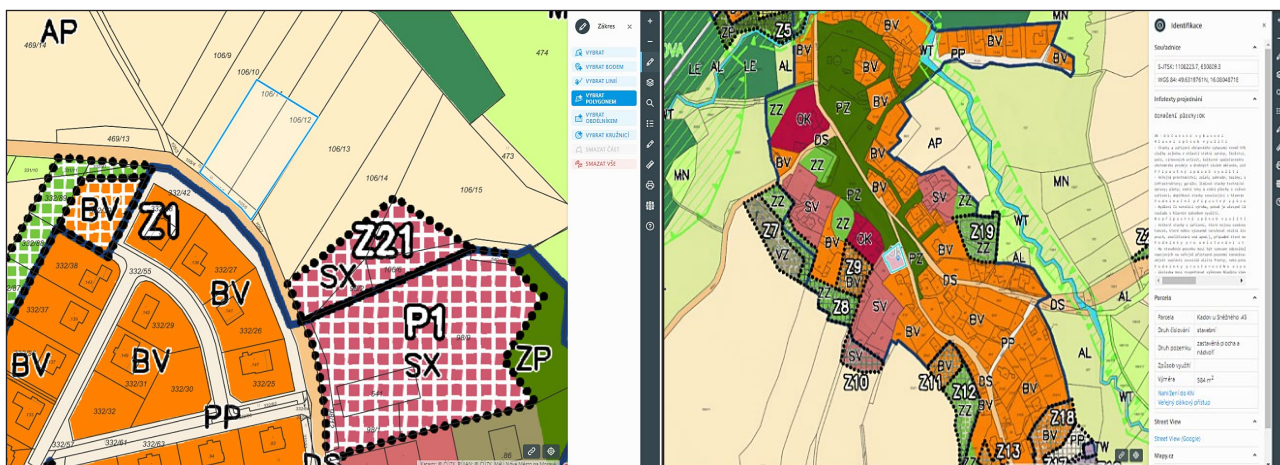
POKRÁČOVAT

Vytvoření textového podání

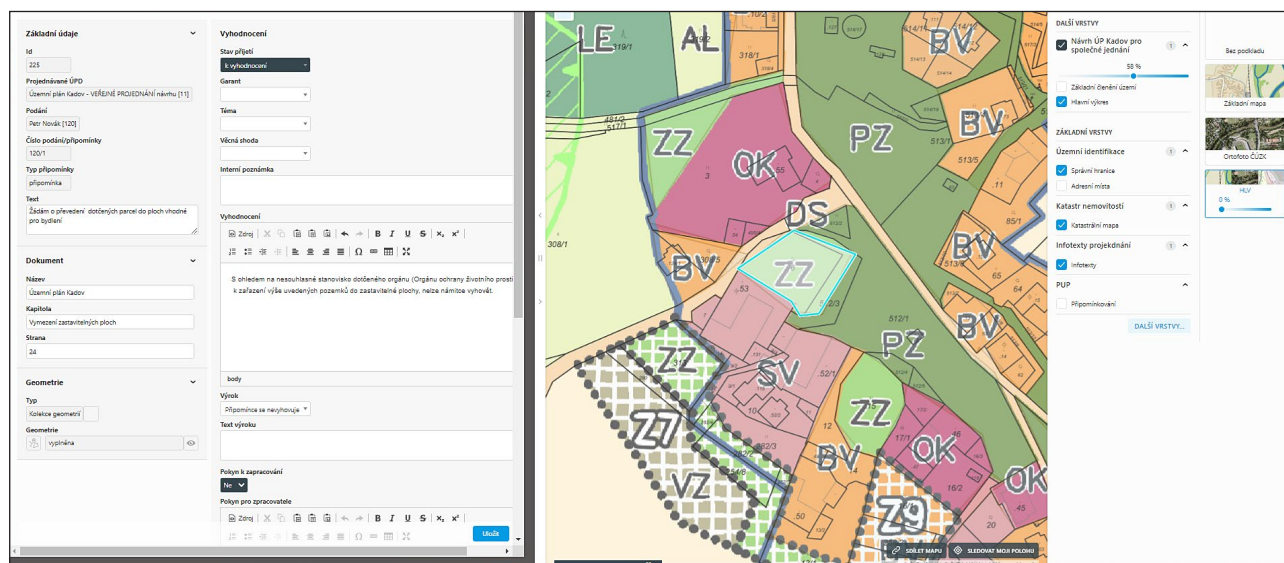
je tedy nutno oficiálně doručit, a to buď osobně na podatelnu, datovou schránkou, elektronicky s využitím elektronického podpisu, případně prostřednictvím pošty.

Agendová část

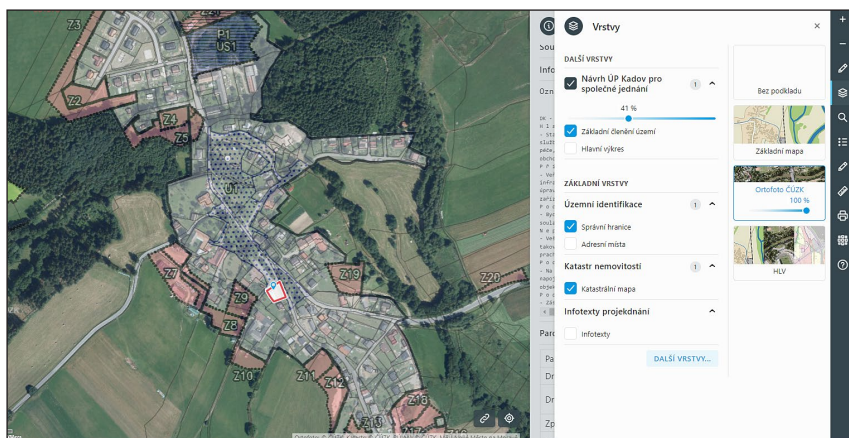
Interní část aplikace poskytuje pořizovateli přehled o všech přijatých podáních, v mapovém okně jsou pak tato podání lokalizována. Na základě zákre-

Úkázka mapové části aplikace

Úkázka agendové části aplikace

Úkázka agendové části aplikace

su území dotčeného námitkou či připomínkou aplikace identifikuje konkrétní dotčené pozemky. Připomínky a námitky jsou rozděleny do skupin podle toho, zda byly přijaty, vyřízeny, nebo vyřízeny s výhradou. Pořizovatel má k dispozici nástroje, které umožňují podání řádně vyhodnotit, editovat, vyřídit nebo zaslat pokyny zpracovateli projednávaného územního plánu. Výhodou aplikace je možnost vytisknout nebo exportovat přehled všech podání v rámci porřízení územního plánu.

Závěr

Projednávání územních plánů prostřednictvím on-line aplikace má několik výhod. On-line projednávání je dostupné pro všechny, kteří mají přístup k internetu. Aplikace umožňuje veřejnosti nahlédnout do dokumentace projednávaného územního plánu kdykoliv a odkudkoliv. To zvyšuje transparentnost procesu projednávání a umožňuje veřejnosti lépe se do něj zapojit. On-line forma projednávání oproti klasickému ve-

řejnému projednání přináší značné zjednodušení a úsporu času i administrativní zátěže. To vede k zefektivnění celého procesu projednávání a umožňuje snažší zapojení široké veřejnosti.

Již několik územních plánů v rámci celého kraje bylo projednáno on-line. Tato inovativní metoda se osvědčila a přinesla řadu benefitů. V současné době se Kraj Vysočina chystá na on-line projednávání Aktualizace zásad územního rozvoje, která se bude zabývat vysokorychlostní tratí. Tato důležitá infrastrukturní stavba vyvolává mnoho otázek a on-line projednávání dává veřejnosti možnost se aktivně zapojit a vyjádřit své připomínky či námítky.

Aplikace pro on-line projednávání územních plánů byla dokončena v listopadu 2023 a následně prezentována všem úřadům územního plánování v Kraji Vysočina. Jelikož aplikace klade specifické požadavky (např. georeferencovaný TIFF nebo infotexty) na zpracování územního plánu, je nezbytná úzká spo-

lupráce s úřady územního plánování již ve fázi tvorby zadání.

Pro obce s rozšířenou působností, které chtějí projednávat územní plán on-line, je nutné, aby tyto specifické požadavky do zadání územního plánu zahrnuly. Tím bude zajištěno, že návrh územního plánu bude zpracován v souladu s požadavky aplikace a umožní jeho bezproblémové on-line projednání. Doposud bylo v aplikaci projednáno pět územně plánovacích dokumentací.

Kraj Vysočina je tak prvním krajem, kde může veřejnost dokumentaci územního plánu prohlížet a připomínkovat on-line. Aplikace umožňuje vygenerovat připomínku z pohodlí domova prostřednictvím internetu. Kraj Vysočina reaguje na proces digitalizace státní správy a chce tak nabídnout obcím projednávat své územně plánovací dokumentace transparentně a v souladu s moderními trendy. Kraj Vysočina se zařadil se svým projektem on-line projednávání územních plánů mezi průkopníky v této oblasti. Aplikace má potenciál zvýšit participaci veřejnosti na tvorbě územních plánů a učinit tento proces transparentnějším a efektivnějším.

Webová aplikace Projednávání územních plánů: <https://gisbbox.kr-vysocina.cz/ost/projednani-upd/public/>

Portál územního plánování Kraje Vysočina: <https://pupo.kr-vysocina.cz>

*Mgr. Petr Jirásek
Oddělení územního plánování
Krajský úřad Kraje Vysočina*

ENGLISH ABSTRACT

Vysočina Region Simplified the Discussion of Spatial Plans and their Amendments, by Petr Jirásek

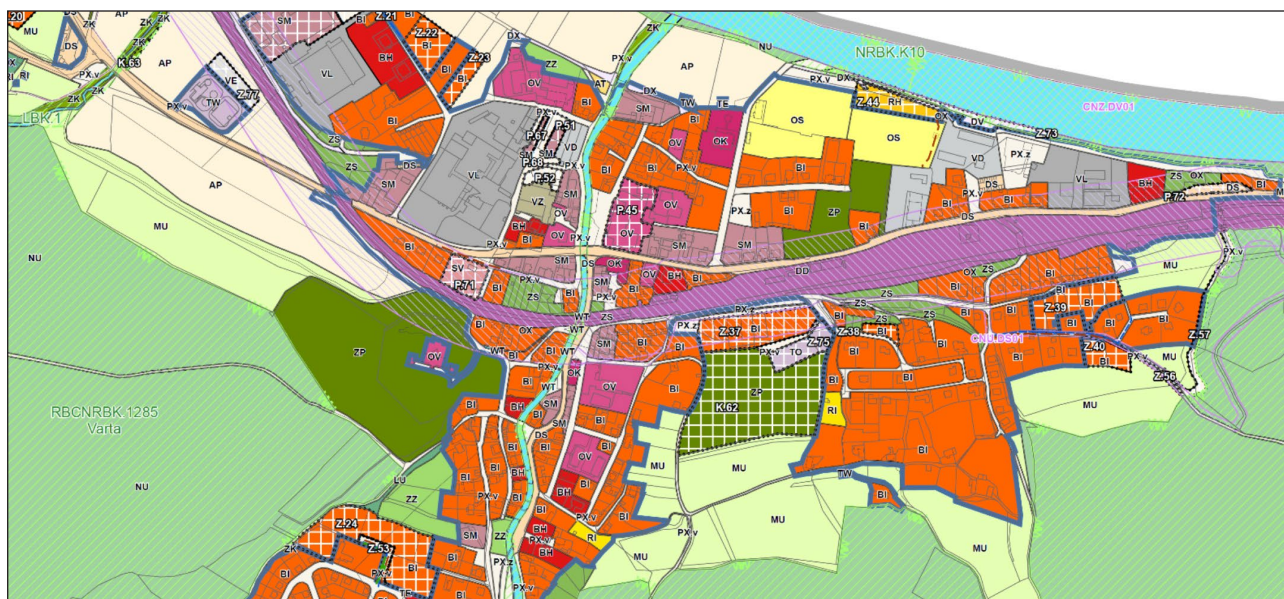
The Vysočina Region is becoming a pioneer in the field of spatial planning in terms of digitisation and public participation. Introducing its innovative web application "Discussion of Spatial Plans", the Vysočina Region enables all interested parties to easily and conveniently access information and actively participate in the process of creating and discussing spatial plans and their amendments.

STANDARDIZACE ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

ANKETA

Redakce časopisu oslovila v lednu 2024 zhruba tucet respondentů z řad projektantů územně plánovací dokumentace, akademické obce a orgánů územního plánování na krajských úřadech s několika otázkami ohledně jejich pohledu na standardizaci. Do redakční uzávěrky v březnu 2024 jsme obdrželi odpovědi sedmi respondentů, které níže otiskujeme.

Respondenti vesměs vztáhli otázky jen ke standardizaci územních plánů, která je aktuálně nejdál a s níž se i nejčastěji setkávají. Otázky byly ovšem položeny širěji, umožňovaly se tedy vyjádřit i ke standardizaci územního plánování obecně, čehož též někteří respondenti využili. Anketa proběhla v době, kdy kontrolní ETL nástroj k územnímu plánu ještě nebyl volně k dispozici pořizovatelům na obcích a projektantům; kontroly dat ETL nástrojem v době pořádání ankety prováděli pracovníci krajských úřadů, případně pracovníci MMR.

Výřez hlavního výkresu územního plánu v jednotném standardu dle legislativy platné od 1. 1. 2023

Ankety se zúčastnili: Ing. arch. **Vladimír Dujka** (projektant), Ing. **Daniel Franke**, Ph.D. (Ústav prostorového plánování FA ČVUT v Praze, Katedra plánování krajiny a sídel FŽP ČZU v Praze), Ing. **Lukáš Petr** (Ateliér DISprojekt, s. r. o.), Ing. arch. **Vlasta Poláčková** (Urbanistický ateliér UP-24), Mgr. **Dagmar Smičková** (Oddělení prostorových dat a systémů, Olomoucký kraj), doc. Ing. arch. **Veronika Šindlerová**, Ph.D. (Ústav prostorového plánování FA ČVUT v Praze, Katedra plánování krajiny a sídel FŽP ČZU v Praze) a Ing. **Romana Vačkářová** (Oddělení digitální technické mapy a územně analytických podkladů, Krajský úřad Jihočeského kraje).

Co vám zatím standardizace územního plánování přinesla?

V. D. Pokud projektant působil ve více krajích, které měly odlišné datové modely (metodiky), tak s nástupem jednotného standardu mu odpadá neustálé přemýšlení, v jaké metodice vlastně aktuálně pracuje.

D. F. Domnívám se, že standardizace přinesla určitý pořádek tím, že jasně definuje standardizované jevy územního

plánu, jejich datovou strukturu a požadavky na vzájemný soulad vrstev. Vzhledem k předchozímu využívání datových modelů, jako například MINIS, byl přechod na standardizaci v prostředí GIS relativně snadný.

L. P. Standardizace územního plánování přinesla našemu ateliéru z hlediska pracovních příležitostí výrazný nárůst poptávky po zpracování územních plánů (ÚP) a jejich změn s požadavkem na konverzi do jednotného standardu.

Zvýšení poptávky jednoznačně souviselo s velkou dotační podporou standardizace v minulém roce. Územně plánovací dokumentaci (ÚPD) jsme již dříve zpracovávali v prostředí geografického informačního systému a v souladu s minimálním standardem pro digitální zpracování (tzv. MINIS) nebo s předchozím metodickým pokynem MMR k jednotnému standardu, takže z hlediska samotného zpracování to pro nás podstatná změna nebyla. Museli jsme se vypořádat pouze s formou

zpracování standardizovaných výkresů změn územních plánů, pro které nebyla a stále není pomocná metodika.

V. P. Tématem standardizace se zabýváme již 20 let. Je zajímavé, jak se měnili hlavní aktéři „sjednocení“ výstupů územního plánování. Sjednocení ve svých počátcích bylo vyvoláno snahou zefektivnit práci. Byli to zejména pracovníci krajských úřadů, kteří první, jako uživatelé velkého počtu dokumentací, pochopili, že se zde otevírá možnost pro efektivnější využívání ÚPD. Samozřejmě našli podporu u odborníků na výpočetní zpracování dokumentací i u části projektantů. Bez podpory ústředních orgánů se bohužel nevyvíjel na území státu standard jediný. Přesto se v tomto období v mnoha krajích prokázalo, že standardizace je zvládnutelná a užitečná.

Jako spoluautorka jedné z těchto dnes již historických verzí standardu ÚP vnímám současné období na jednu stranu jako jistou satisfakci, že došlo k všeobecnému pochopení potřeby sjednocení dokumentací, na druhé straně při hledání společné řeči v nejširší odborné urbanistické veřejnosti dochází v novém standardu ke kompromisům, které nejsou, dle mého názoru, vždy optimálním systematickým a logickým řešením.

Co se týče technického zvládnutí transformace dokumentací do nyní platného standardu, není to pro naše pracoviště problém. Pracujeme již 25 let se softwarem GIS a technické nároky nového standardu nejsou pro nás ničím novým. Na pracovištích, kde využívají CAD software, je pochopitelně situace o něco složitější.

D. S. Já jsem stále v procesu očekávání. Standard pro územní plány je tady teprve krátce, další standardy nás čekají. Dle mého názoru teprve praxe přínosy standardizace ukáže. Pro mě je obecně největším přínosem jednotné zpracování datové části územního plánu.

V. Š. Doslova zahlcení kapacit zpracovatelského týmu agendou standardizace územních plánů. Se všemi úskalími standardizace (zejména s nároky na geometrii a formu předávání vektoro-

vých dat) se potýkáme „za pochodu“, často metodou pokus omyl, což značně zvyšuje pracnost a časovou náročnost standardizace.

R. V. Standardizace územního plánování je zásadní pro digitalizaci procesů spojených nejen se stavebním zákonem. Již od roku 2007 pořizujeme územně analytické podklady (ÚAP), jejichž základem je poskytnout pro územně plánovací činnost digitální data, zajistit k nim přístup pro veřejnou správu a pro projektanty územně plánovacích dokumentací a územně plánovacích podkladů. Během celé této doby se snažíme digitalizovat i výstupy územně plánovací činnosti, jejich zpětné zapracování do sledovaných jevů ÚAP, jejich zpřístupnění projektantům navazujících změn ÚPD apod. Bohužel cesta přes pouhé uložení povinnosti vyhotovit a předat územní plán ve strojově čitelném formátu (SČF) se příliš neosvědčila. Data SČF byla pro potřebné další využití často nedostačující. V datech byly například často chybně vymezené hranice ploch s rozdílným způsobem využití – nejčastěji se plochy překrývaly, což nebylo při pohledu na výkresovou část vůbec patrné, ale z pohledu vytěžování informací z dat to problematické bylo. (Která plocha kde končí a kde začíná ta druhá plocha, jaká funkce tedy platí v místě překryvu?) Dalším častým nedostatkem ÚP ve SČF bylo, že digitální verze předaného ÚP neodpovídala vydané podobě ÚP, data nebyla topologicky čistá. Standardizace sjednotila nejen datovou strukturu a grafické pojetí standardizovaných jevů v grafické části, ale sjednotila i pravidla zpracování ÚP – např. (ne)přípustnost překrývání ploch s rozdílným způsobem využití (RZV), pojetí koridorů pro dopravní a technickou infrastrukturu (překryvné, plošné), způsob plošného vyjádření prvků ÚSES atd.

Co na standardizaci nejvíc oceňujete a co vám nejvíc vadí?

V. D. Kladem je vytvoření jednotné metodiky závazné pro území celého státu (s výjimkou Prahy), i když se v jednom kraji setkávám s tendencí vytvářet si vlastní modifikovanou metodiku, která neumožňuje využívat celou nabídku

prvků obsaženou v platném Standardu ÚP. Vadí mi relativně často se měnící verze metodiky Standardu ÚP [2019, 2023], kdy je nutno územní plán rozpracovaný v metodice 2019 převádět do metodiky 2023, přičemž i tato verze dozná s účinností nového stavebního zákona další úpravy a změny. Dalším negativem je u některých druhů ploch a označení některých prvků velmi nešťastně zvolená barevná paleta (např. plochy silniční dopravy, označení ÚSES ad.). Periodicky se také vynořují úvahy, že s (další) novou metodikou už budou územní plány mnohem kvalitnější, než byly doposud, tj. nadřazování formy nad obsah.

D. F. Nejvíce oceňuji metodickou podporu, která průběžně reaguje na změny. Množství změn v metodice a jejich rychlost sice neusnadňují implementaci standardu, ale oceňuji průběžnou aktualizaci katalogu jevů a tvorbu vzorových struktur a stylů pro různé softwary, včetně open-source. Vadí mi, že ETL nástroj zatím není veřejný a občas generuje chyby, které v topologii nejsou. Jedná se zvláště o překryv ploch s rozdílným způsobem využití.

L. P. Pokud jsou územní plány zpracovávány přímo v prostředí geografického informačního systému, tak standardizace přináší zjednodušení a zrychlení procesu zpracování grafické části dokumentace. Při zpracování lze využít vzorové struktury a styly, takže „překreslení“ původního územního plánu nebo vytvoření výkresů změny není zejména u menších obcí časově náročné. Odpadá také nutnost převodu výstupů grafické části z jiných zpracovatelských prostředí do povinných datových struktur. Od pořizovatelů, zástupců obcí a od ostatních uživatelů územních plánů máme pozitivní ohlasy na sjednocení barevného zobrazení a kódového označení ploch s rozdílným způsobem využití. Standardizaci ale v současné podobě územního plánování vnímám i negativně. Kvalita urbanistického řešení se přes zvyšující se tlak na formu zpracování územního plánu definitivně dostává tzv. na druhou kolej. Dle mého názoru měla povinné standardizaci územního plánování předcházet odborná diskuse o podobě územního plánu s následnou úpravou územně plánovací legislativy. Je územní plán spíše

koncepční, nebo regulační dokument? Je možné standardizovat koncepci? A potřebujeme stejné, jednotně standardizované územní plány pro města a menší obce?

V. P. Jsem ráda, že standard bude konečně celostátní. Myslím, že je nastaven tak, že umožňuje smysluplné řešení územních plánů i ve specifických podmínkách a lze jej použít i při rozdílných přístupech k územnímu plánování. Mám na mysli větší či menší míru „určitosti“ využití území a míru a způsoby regulace.

Každému je jasné, že sjednocení umožní lepší srozumitelnost ÚPD pro všechny uživatele, možnost přenosu dat, provádění analýz i ve velkém měřítku. Jde také o vstup dat územního plánování do procesu digitalizace státní správy, o jejich využití v plánovaném Národním geoportálu územního plánování a zrychlení stavebních řízení.

Myslím, že odborná veřejnost není o potřebě jednotného standardu plně přesvědčena. Důvodem je i nedostatek informací, k čemu bude standard užitečný. Z hlediska běžného projektanta i lokálního uživatele se jedná jen o formální úpravu, která nijak nezvyšuje kvalitu řešení území.

Pro většinu projektantů znamená přechod na standard v počáteční fázi zvýšenou pracnost a finanční náklady. Pokud však dosud v žádném standardu nepracovali, neměli například svůj vnitřní firemní standard, může jim zavedení standardu v budoucnu efektivitu práce zvýšit.

D. S. Oceňuji, že vůbec přišla. Já jsem zastáncem standardizace, bez ní by se digitalizace územního plánování neobešla. V „provozu“ je zatím jen standard územního plánu, na kterém mi od začátku vadí fakt, že stále hodně lidí, a pro mě překvapivě i z řad odborníků, se na něj dívá jako na barvičky v mapě, přestože jeho podstata je někde jinde. Samozřejmě, že se musí počítat i s jednotlivými grafickými vyjadřováními, ale mám pocit, že je to upřednostňováno nad celkovým pojetím (principy) standardu. Cítím také, že se vytrácí tvůrčí činnost, která v územním plánování byla, to je za mě trochu negativní důsledek standar-

dizace. Na druhou stranu si myslím, že to není důsledek pouze standardizace.

V. Š. Na standardizaci oceňuji dostatečnou flexibilitu standardu vybraných částí územního plánu a možnost jeho přizpůsobení a individualizace potřebě regulovat prakticky jakékoli typy a velikosti území. Zatím jsem nenarazila na případ, že by některý územní plán (ať již malé vesnice či velkého města, zpracovaný jakoukoli metodou) nebylo možné převést do jednotného standardu, anebo jej v jednotném standardu zpracovat. Oceňuji, že nad rámec standardu je připuštěné používat i další jevy, které nejsou standardizované, a dále oceňuji sjednocení vizuální podoby územních plánů, a tedy usnadnění základní orientace v jejich obsahu.

Na standardizaci mi vadí že k procesu převodu již existujících územních plánů do jednotného standardu není vůbec využito automatizovaných procesů, například s využitím umělé inteligence. Domnívám se, že některé rutinní činnosti v rámci převodu do jednotného standardu může nahradit automatizovaný postup. ETL nástroj mohl místo prosté kontroly geometrie a základních vlastností dat rovnou automatizovaně provádět převod dat.

Dále mi vadí, že ETL nástroj toliko detekuje nevalidní geometrie dat a opravu musí „po svém“ řešit „na kolení“ každý projektant územního plánu. ETL nástroj by přeci mohl rovnou automaticky provádět opravy nevalidních geometrií. Jinak řečeno – vadí mi, že každý projektant individuálně hledá svoje vlastní způsoby, jak zajistit správnou geometrii dat, což klade velké nároky na lidský kapitál. Postup opravy geometrie dat (např. skript pro GIS) mohl být centralizovaný a koordinovaný ze strany MMR.

Vadí mi i zaměření jednotného standardu vybraných částí územního plánu výhradně na grafické zpracování a na geometrii dat územního plánu bez provazby na věcný obsah územního plánu a regulaci jednotlivých typů ploch či koridorů. Sjednocení čistě vizuální podoby územních plánů může být zavádějící, protože regulativy stejných typů ploch v různých územních plánech mohou být různé.

Dalším problémem je nepřipravenost a nevyjasněnost procedur kontroly standardizovaných dat ETL nástrojem. Před zavedením standardizace (od 1. 1. 2023) nebylo jednoznačně stanoveno (například metodickým pokynem MMR), co přesně bude předmětem kontroly ETL nástroje. Zároveň nebylo (a de facto dodnes není) zcela jednoznačně vyjasněno, kdo odpovídá za proceduru kontroly dat ETL nástrojem, zda zpracovatel, nebo pořizovatel. Také není zcela zřejmé, ve které etapě má být kontrola standardizovaných dat provedena (zda v každé etapě projednání, nebo jen před vydáním, nebo také ve fázi úplného znění po vydání změny atp.) anebo jak má být přesně naloženo s protokolem o kontrole dat atp.

Počínaje povinnou standardizací se pozornost územního plánování upnul prakticky výhradně na technickou stránku provedení územních plánů, zvláště pak na geometrii, topologickou čistotu a formu zpracování vektorových dat. Z odborného diskurzu se jakoby úplně vytratilo (snad jen dočasně) téma obsahu řešení územních plánů, v souvislosti s aktuálními trendy, potřebami a výzvami rozvoje území (klimatická změna, rezilience, změny v dopravním chování, demografické změny atp.).

Měřítkem úspěchu a odborných kvalit územního plánovače se ze dne na den stalo, jak se po technické stránce zvládne vypořádat s provedením standardizace. Obsah řešení územních plánů zůstává mimo pozornost.

Vadí mi také to, že se obsah standardu opakovaně mění, a to v poměrně krátkém čase. Když už si konečně na něco zvykne a na něco se adaptujeme, změní se to. Rovněž barevné spektrum standardu vybraných částí územního plánu není v některých případech intuitivní a výsledná barevnost územního plánu nevyjadřuje dostatečně názorně základní koncepci rozvoje území obce ani urbanistickou koncepci a koncepci uspořádání krajiny. Například: Mám za to, že plochy lesní či přírodní by měly být syté a tmavé, protože tvoří kostru ekologické stability krajiny, podobně jako plochy smíšené obytné většinou tvoří těžiště sídel, a měly by proto být graficky nejvýraznější/nejtmavší.

R. V. Na standardizaci nejvíce oceňuji snahu o sjednocení struktury předávaných dat, sjednocení metodického přístupu při zpracování standardizovaných částí ÚP a v neposlední řadě definované členění ploch s rozdílným způsobem využití, což umožní poskytnutí informace srovnatelné napříč celou ČR a zároveň vůči Evropě (INSPIRE – bod „využití území“). Za velmi přínosné považuji i sjednocení grafického vyjádření jevů pro zlepšení čitelnosti výkresů. Oceňuji způsob, jakým se odborná veřejnost, zejména projektanti ÚPD, dokázali vypořádat se zaváděním jednotného standardu do praxe, jejich aktivní přístup při ladění struktury dat, grafického znázornění i metodického upřesnění zpracování standardizovaných částí územního plánu.

Za největší problém při zavádění standardizace do územně plánovací činnosti považuji tlak některých zájmových skupin na zavedení alternativních způsobů provádění ÚPD ve standardizované podobě, zejména na vlastní členění ploch s rozdílným způsobem využití, na vlastní grafické pojetí standardizovaných jevů, na provádění některých upřesnění regulace v území prostřednictvím překryvných (nestandardizovaných) vrstev. Další nepříjemnou zkušeností při zavádění standardizace je často se objevující argument, že díky standardizaci zmizela z územního plánu koncepce, že standard neumožňuje provádění a znázornění jednotlivých druhů koncepce v územním plánu.

Co od standardizace očekáváte do budoucna?

V. D. Zlepšení technické úrovně a datové kvality územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů (včetně ZÚR a ÚAP), jejich vzájemnou kompatibilitu a propojitelnost.

D. F. Očekávám snadnější přenositelnost jevů z územního plánu do jevů územně analytických podkladů pro zajištění vzájemné návaznosti mezi jednotlivými územními plány. Zároveň si dovedu představit pokročilejší datovou analytiku nad plochami s rozdílným způsobem využití a rozvojovými plochami. Očekávám, že průběžně budou odstraněny některé logické a grafické nedostatky,

kteří byly prezentovány například v rámci workshopu ke standardizaci územního plánu v září 2023.

L. P. Přes výše zmíněné výhrady považuji standardizaci za nezbytný krok v komplexním procesu digitalizace územního plánování a stavebního řádu. Očekávám možnost interaktivního prohlížení schválených územních plánů a celkové zvýšení uživatelského komfortu při práci s územně plánovací dokumentací. Standardizace by měla přinést zvýšení kvality krajských a obecních portálů územního plánování (například po vzoru Kraje Vysočina) a vytvoření Národního geoportálu územního plánování se zpřístupněním dat potřebných k analýze území. Samotnou standardizaci územního plánování tak považuji spíše za prostředek a nástroj analýzy území. Více od standardizace nelze očekávat. Aktuální problémy a výzvy územního plánování musí být řešeny jinými nástroji, které v české územně plánovací praxi buď zcela chybí, nebo nejsou dostatečně využívány.

V. P. Doufám, že standard se „usadí“ a bude přinášet efekty, které jsou od něj očekávány. Projektanti jej přijmou jako dobrý nástroj, který se naučí optimálně využívat. Také veřejnost a státní správa jej začne vnímat jako samozřejmost. Využívány budou i další možnosti jako propojení územního plánu s dalšími databázemi, například katastrem nemovitostí a ÚAP.

D. S. Že neustane a standardy se budou dále vyvíjet a reagovat na jejich zavedení do praxe, ale i na vývoj informačních technologií a potřebu jejich prezentace v prostředí webu. Přece jen je to teprve začátek. Ráda bych se dočkala toho, že budeme mít na celém území ČR digitální a standardizované územní plány ve všech obcích, ale to je nejspíše hudba daleké budoucnosti.

V územním plánování jsou mi nejvíce blízké územně analytické podklady, kterým se věnuji od počátku své praxe. Olomoucký kraj, kde pracuji, má již více než 10 let jednotný datový sklad a datový model územně analytických podkladů se všemi svými ORP, má tedy nastavenou vzájemnou spolupráci. Přínosy takového sjednocení a spolupráce

jsou z mé praxe jednoznačně jen pozitivní a přála bych si, aby toto přinesla i standardizace územně analytických podkladů na národní úrovni.

S kolegy provozujeme Portál územního plánování Olomouckého kraje a v posledních letech sledujeme významný nárůst návštěv portálu veřejností, územní plánování se dostává do širšího povědomí odborné, ale i laické veřejnosti, a doufám, že standardizace přispěje k tomu, že se v něm budou lidé lépe orientovat.

V. Š. Do budoucna očekávám zavedení některých automatizovaných postupů a že se standard rychle zavede a další práce územního plánovače už bude zase primárně koncepční a tvůrčí. Dále sjednocení vizuální podoby a celého vyjadřovacího/komunikačního jazyka územně plánovacích dokumentací a územně plánovacích podkladů, a tedy lepší orientace v nich napříč územím. Očekávám také snadnou dostupnost validních a vzájemně kompatibilních vektorových dat územně plánovacích dokumentací pro využití v územně plánovací činnosti, datové analytice atp.

R. V. Cílem standardizace by měla být využitelnost dat z územně plánovací činnosti, zejména schvalovaných částí ÚPD, pro rozhodování v území, pro získávání objektivních informací o aktuálním využití území, o jeho plánovaném rozvoji, o nastavených podmínkách pro ochranu nebo naopak rozvoj stabilizovaného území či identifikovaných hodnot v území.

Kvalitní a srovnatelná data umožní vzdálený přístup k datům pro rozhodování v území, usnadní kvalitní interpretaci údajů a informací, umožní zpracování podrobných a co nejpřesnějších analýz v různých oblastech, rozšíří okruh uživatelů dat, umožní zavedení automatizace procesů v povolování staveb a v případných dalších agendách. Do budoucna očekávám propojení standardizovaných částí ÚPD s klasifikačními číselníky užívanými při klasifikaci staveb ve stavebním řízení, pro případnou automatizaci povolovacího procesu.

Co navrhuje pro zlepšení vámi očekávaných efektů standardizace?

V. D. Ověřování nových úprav nebo změn Standardu ÚP v předstihu a na konkrétních příkladech/územích. Dodržování a jednotnou platnost Standardu územního plánu.

D. F. Nedokáži posoudit, zda je to možné, ale dovedl bych si představit vnést do kontroly dat pomocí nástroje ETL určitou míru chybovosti, která je akceptovatelná. Ve většině případů je v podobných situacích v rámci softwaru GIS nastavena pro systém S-JSTK tolerance na 0,001 metru. Domnívám se, že by se tím mohla odstranit nahodilost výskytu chyb při kontrole dat. Dále bych zvážil možnost standardizace určité textové části územního plánu, například formou standardizované tabulky tak, aby bylo možné tuto část textu s datovou částí zkontrolovat, například soulad kódů ploch změn.

L. P. Jako projektant bych ve standardizaci územního plánování ocenil zejména ponechání dostatečného prostoru pro potřebný tvůrčí přístup a možnost zohlednění individualit řešených území. Za důležitou považuji také předvídatelnost v pokračujícím procesu standardizace – zpřístupnění kontrolního nástroje a co nejméně úprav v již přijatých a požadovaných standardizovaných jevech. A podle možností bych v dalších letech pokračoval v dotač-

ní podpoře standardizace územního plánování.

V. P. Pokračování MMR ve snaze standard zdokonalovat. Na jednu stranu jsou změny v široce používaném standardu nežádoucí a ti, kteří je navrhují, musejí myslet na dalekosáhlé důsledky takových změn (v celostátním měřítku je to obrovské množství práce, času, peněz). Na druhou stranu je třeba navržený standard v dobře odůvodněných případech aktualizovat a případně i doplňovat v souladu s potřebami rozvíjející se praxe.

Myslím také, že je třeba pokračovat v osvětě o významu standardu u odborné veřejnosti a ve státní správě a podporovat návazné využívání dat ÚPD a ÚAP. U laické veřejnosti zavést osvětlu o územním plánování a urbanismu a začít už na základních školách.

Standardizace územního plánování je spojena s využitím systému GIS v územním plánování. Trápí mne stále malý podíl projektantů, kteří GIS při své práci na ÚPD používají. V tom vidím rezervy ve výuce zejména na vysokých školách.

D. S. Téměř vše se dnes odehrává v digitálním světě a směřuje ke sdílení a otevření maximálního množství dat. Cílem digitalizace a standardizace by mělo být umět taková data jednoduše nalézt a maximálně je vytěžit. Doufám, že toto po spuštění Národního geoportálu územního plánování a zavedení

všech standardů nastane. Pokud bych měla být konkrétní, v praxi mi chybí propojení textové a grafické (datové) části územního plánu pro jejich efektivnější využití např. v geoportálech a mapových aplikacích měst a krajů.

V. Š. Doplnění vektorových dat ÚPD o stanovené regulativy/podmínky jednotlivých ploch a koridorů, a tedy zvýšení informační hodnoty vektorových dat.

R. V. Pro případné naplnění cílů standardizace je nutné pokračovat ve standardizaci jevů schvalovaných v ÚPD, v jednoznačné podobě, s připuštěním minima výjimek z definovaných pravidel standardizace. Výhledově pro případné rozhodování podle digitálních dat ÚPD je nutné, aby byla standardizována celá schvalovaná část ÚPD (např. dnes využívané překryvné vrstvy upřesňují regulaci ve vybraných lokalitách, chráněných územích apod.) Standardizované jevy ÚP bude potřeba doplnit o tzv. infotexty, tedy o informace o další regulaci vztahující se k jednotlivým plochám s rozdílným způsobem využití, aby byla zajištěna maximální vypovídací schopnost digitálních dat.

Pro zajištění plné využitelnosti dat z výstupů územně plánovací činnosti pro rozhodování v území by bylo vhodné zajistit pokračování standardizace směrem k propojení definovaných ploch s rozdílným způsobem využití s klasifikačním číslem staveb pro jednoznačné určování souladu s ÚPD při povolování záměrů staveb.

ENGLISH ABSTRACT

Spatial Planning Standardisation. Survey

In January 2024, the editors of the journal approached about a dozen respondents from among spatial planners, academics and regional planning authorities with several questions about their opinions on standardisation. Seven respondents' answers, which are listed below, were received by the editorial deadline in March 2024. Respondents generally related the questions only to the spatial plans' standardization, which is currently the most advanced and with which they interact most often. However, the questions were meant more broadly, allowing for comments on the spatial planning standardisation in general, which some respondents also took advantage of. The survey was conducted at a time when the ETL tool for checking the spatial plan was not yet freely available to municipal planners and designers; so at the time of the survey, the ETL tool data checks were carried out by regional office staff or by the staff of the Ministry for Regional Development of the Czech Republic.

STANDARDIZACE ÚZEMNÍCH PLÁNŮ JINAK

Jiří Čtyroky

V České republice v současnosti probíhá postupné zavádění standardu obsahu a datového zpracování územních plánů. Článek se věnuje rozboru východisek, ze kterých proces standardizace musí vycházet, a konfrontuje je s aktuální praxí. Ukazuje, jaké vlastnosti by měl mít datový standard územního plánu pro účelné využití v informačních systémech veřejné správy a jakým způsobem by měl být lépe upraven. Zvláštní pozornost je věnována možnostem vytvoření jednotného standardu v podmínkách územních plánů různých velikostních kategorií obcí a měst.

Úvod

Digitální zpracování územních plánů je od svých počátků v 90. letech provázeno snahou o zavedení standardu, který by určil jednotnou strukturu datového zpracování a umožnil územní plány lépe pořizovat i využívat. Na rozdíl od států západní Evropy, v nichž územní plánování do digitální éry vstupovalo jako vyžralá disciplína, se u nás územní plánování v době nástupu digitálních technologií nacházelo ve fázi restartu a hledání své podoby v nových podmínkách svobodné společnosti. Přestože návrh prvního standardu pro digitální územní plánování u nás vznikl již před více než dvaceti lety [6], téma standardu digitálního zpracování územně plánovací dokumentace (ÚPD) nebylo po velmi dlouhou dobu praktikujícími urbanisty ani veřejnou správou považováno za prioritní. Prakticky celé uplynulé období od roku 1990 se územní plánování soustředilo na hledání nástrojů a forem pro stanovení fungující regulace využití území, které by zohledňovalo jak přirozený zájem obyvatel, podnikatelů a obcí na rozvoji svého území, tak umožňovalo dostatečnou ochranu veřejných zájmů vykonávanou zejména orgány státní správy. To vše v podmínkách obrovské rozříštěnosti územní samosprávy v naší zemi.

Dvojitý způsob standardizace ÚPD

Standard je vždy dohoda na nějaké míře jednotnosti, která snižuje náklady na pořízení a využívání standardizovaného výstupu spolu s obdobnými výstupy pořízenými jinými původci tím, že sjednocuje základní vlastnosti nebo parametry. Cenou za standard je jistá

míra ztráty flexibility a možnosti dělat věci libovolně, tedy zejména vytvářet výstupy vždy přesně na míru podmínkám používání. Typickým příkladem jsou technické normy. Technické normy přinášejí výhodu svým uživatelům, protože umožňují kombinovat výstupy více původců, usnadňují používání, protože výstupy mají očekávatelné vlastnosti, chování aj. Technické normy jsou koncipovány tak, aby mohly být uplatněny ve většině typických situací. Při přípravě výstupů v konkrétní situaci má každý možnost zvážit, jestli výhoda řešení podle normy převažuje nad nevýhodami, které uplatnění normy přinášejí. Existují situace, kdy v souladu s normami nelze žádoucího výsledku dosáhnout.

Účelem standardizace výstupů územního plánování je zejména usnadnit používání plánů uživatelům, tedy občanům, firmám, samosprávě a státní správě. Toho lze dosáhnout v zásadě dvěma způsoby. Za prvé, můžeme detailně standardizovat metodiku zpracování územních plánů tak, aby všechny územní plány byly zpracovány stejně, včetně pojetí, míry detailu, struktury a obsahu regulativů, využívaných číselníků a slovníků a také vzhledu výstupů, především grafické části. Druhou možností je ponechat metodice zpracování větší volnost, ale podrobně standardizovat formální způsob zápisu informací o obsahu plánu tak, aby umožnil následné strojové zpracování a vyhodnocení obsahu plánu. Zatímco v prvním případě se jedná o vytvoření pevně definované struktury a detailu plánu a pro něj na míru připravený datový model, druhý případ si lze představit spíše jako formální jazyk, který umožní pomocí standardních datových vět popsat více variant organizace, obsahu a detailu uspořádání plánu.

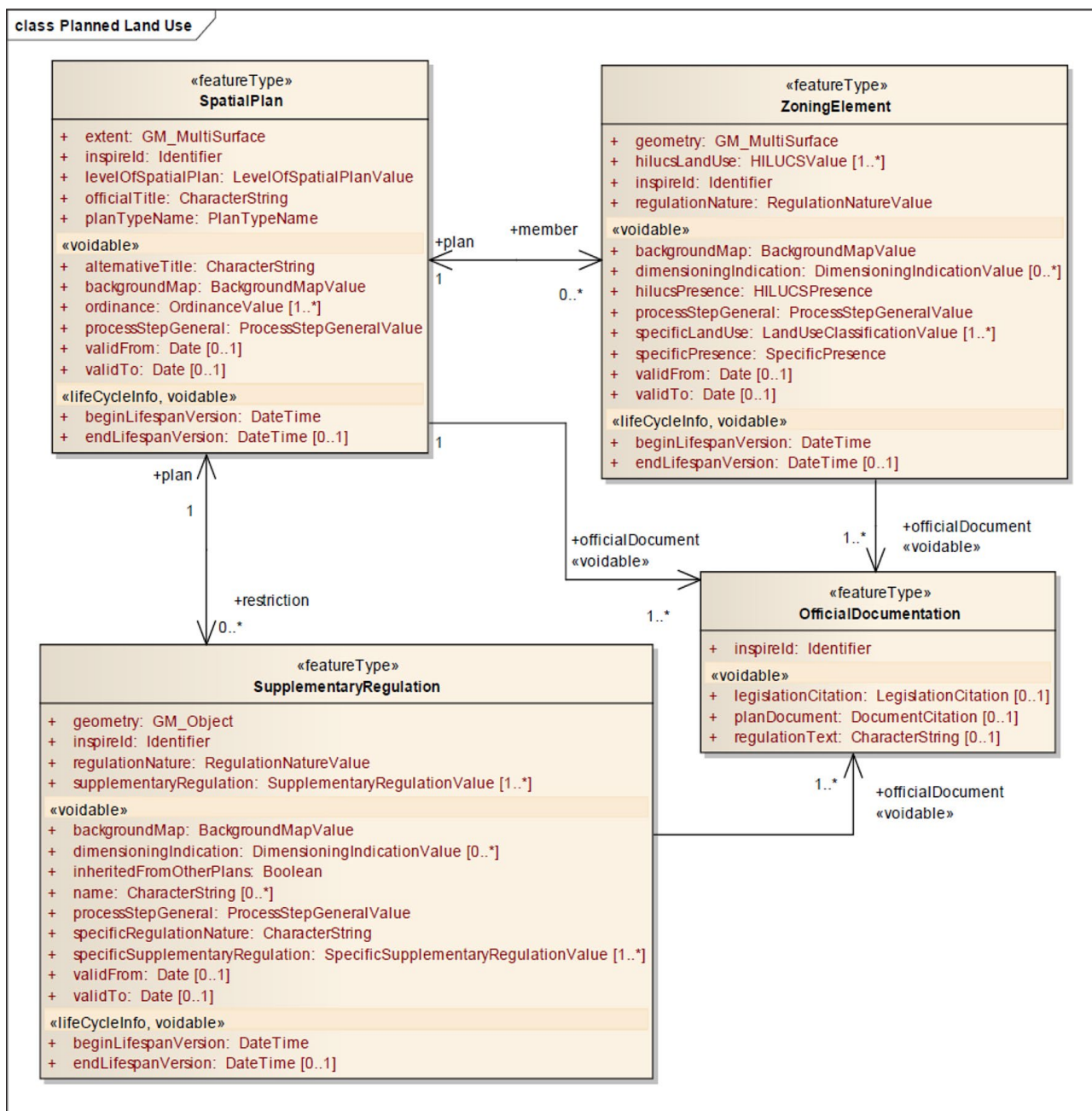
Ukázkou prvního způsobu je i aktuální podoba jednotného standardu územně plánovací dokumentace (obr. 1) [7]. Pevně určuje právě jeden z možných způsobů zpracování regulativů územního plánu, v grafické části v členění na pevně definované třídy objektů a jejich vlastnosti včetně způsobu grafického zpracování ve výkresech.

Příkladem druhého přístupu je datová specifikace INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information in Europe*) pro plánované využití území (obr. 2) [8]. I přesto, že postupy a výstupy územního plánování nejsou v EU harmonizovány, je žádoucí sdílet a využívat data územních plánů napříč jednotlivými státy. Proto byl vytvořen velmi obecný způsob datového popisu, který umožňuje pomocí několika základních datových objektů a jejich vlastností popsat a předat obsah grafické části víceméně libovolně pojatého územního plánu. Jedná se o formální jazyk specifikace XML (*Extensible Markup Language*) [4] a GML (*Geography Markup Language*) [5]. Specifikace INSPIRE definuje zejména druhy popisných tříd objektů, jejich závaznost, společné informativní klasifikace a způsob zápisu originálních hodnot a číselníků. Uvedení „metadatových“ specifikací o povaze každé třídy objektů z hlediska jejího názvu, významu, závaznosti, struktury a dalších vlastnostech zajišťuje, že uložená data je možné strojově číst a významově automaticky interpretovat.

Pevný standard metodiky zpracování je vhodný v situaci, kdy se území, pro která se územní plány zpracovávají, příliš neliší velikostí, strukturou zástavby nebo ekonomickými a demografickými podmínkami anebo kdy území sice jsou heterogenní, ale výstupy územního

Ostatní standardizované jevy											
kód	Název jevu	Výkres HLV		Výkres ZCU		Výkres VPS		Výkresy	Vrstva GIS	Vrstva CAD	Poznámka
		barva RGB obryš/výplň	symbol / vizualizace	barva RGB obryš/výplň	symbol / vizualizace	barva RGB obryš/výplň	symbol / vizualizace				
	řešené území	178-178-178 —		178-178-178 —		178-178-178 —		---	Reserueluzemi_p	Reserueluzemi_d	řada čtvercové linie 7 mm
U	část územního plánu s prvky regulačního plánu			0-0-0 0-90-230				0-0-0 255-255-255	UzemniPrvkyRP_p	UzemniPrvkyRP_d	řada čtvercové linie 0,2 mm, průměr bodů 1,1 mm, odstup bodů 3 mm písmo: Arial bold, velikost 15
	zastavěné území	67-113-168 —		67-113-168 242-242-242				---	ZastaveneUzemi_p	ZastaveneUzemi_d	řada čtvercové linie 1,4 mm
R	územní rezerva		viz list "Plochy s RZV"	255-127-127 —				0-0-0 0-0-0 0-0-0	UzemniRezervy_p	UzemniRezervy_d	řada čtvercové linie 1,8 mm písmo: Arial bold, velikost 12
CPU	koridor plošné vymezení územním plánem	210-140-240 210-200-255						255-255-255 210-140-240	KoridoryP_p	KoridoryP_d	řada čtvercové linie 0,4 mm písmo: Arial bold, velikost 10
CPZ	koridor plošné vymezení z nadřazené dokumentace	210-140-240 210-200-255						255-255-255 210-140-240	KoridoryP_p	KoridoryP_d	řada čtvercové linie 0,4 mm písmo: Arial bold, velikost 10
CNU	koridor nad plochami a rozdílným způsobem využití vymezený územním plánem	210-140-240 210-200-255						255-255-255 210-140-240	KoridoryN_p	KoridoryN_d	řada čtvercové linie 0,4 mm, odstup linií řady 1,8 mm písmo: Arial bold, velikost 10
CNZ	koridor nad plochami a rozdílným způsobem využití z nadřazené dokumentace	210-140-240 210-200-255						255-255-255 210-140-240	KoridoryN_p	KoridoryN_d	řada čtvercové linie 0,4 mm, odstup linií řady 1,8 mm písmo: Arial bold, velikost 10
Z	zastavěná plocha	0-0-0		0-0-0 255-255-257				0-0-0 255-255-255	PlochyZmen_p	PlochyZmen_d	průměr bodů v obvodové linii 1 mm, odstup bodů 1,1 mm písmo: Arial bold, velikost 15
P	plocha přestavby	0-0-0		0-0-0 223-233-247				0-0-0 255-255-255	PlochyZmen_p	PlochyZmen_d	průměr bodů v obvodové linii 1 mm, odstup bodů 1,1 mm písmo: Arial bold, velikost 15

Obr. 1: Ukázka z katalogu jevů jednotného standardu ÚPD [7]

Obr. 2: UML diagram aplikačního schématu datové specifikace INSPIRE – plánované využití území [8]

plánu nejsou všeobecně závazné. V českých podmínkách máme územní plány závazné a uplatňování stejné metodiky pro odlišné typy sídel má bezprostředně negativní dopad při jejich uplatňování v průběhu povolování staveb. Například ale v sousedním Německu, kde je také zpracován jednotný standard výměnného formátu pro územně plánovací dokumentace – XPlanung [9], který obdobně jako český standard vychází z podrobné pevné datové struktury, nejsou územní plány pro povolování staveb závazné. Závazná je až obdoba našich regulačních plánů, jejichž digitální standard je také v XPlanung obsažen. Protože prvky regulace v regulačních plánech mají vesměs povahu technických parametrů pro umístění staveb, je vytvoření univerzální metodiky pro jejich stanovení jednodušší. Zajímavostí XPlanung je i měkčí tlak na převod do jednotného standardu. Obce nejsou nuceny standard aplikovat v plném rozsahu, dokud se k tomu samy nerozhodnou. XPlanung je příležitost využívat výhod digitalizace, nikoli povinnost.

Od standardizované metodiky stanovení regulativů plánu se očekává, že způsob stanovení regulativů bude v jednotlivých plánech natolik obdobný, že osvojení každého dalšího plánu uživatelem bude snadné. Protože hlavním vyjadřovacím prostředkem plánu je grafická část, standardizace regulativů je dále spojována se standardizací legendy výkresové části. Cílem je, aby všechny územní plány „vypadaly stejně“ a uživatelé rychle získali intuitivní vodítko o hrubých možnostech využití každého území.

Od standardizovaných dat územních plánů se zejména očekává, že je budou moci specializované informační systémy jednotně zpracovávat, zejména s jejich pomocí poskytovat úplné, správné a aktuální informace o možnostech využití území a současně nad nimi bude možné provádět analytické úlohy v kombinaci s daty dalších plánů. Grafické vyjádření výstupů není tak podstatné, a to z toho důvodu, že se pro strojové zpracování dotazů na možnosti využití území nevyužívá legenda výkresů, ale údaje o jednotlivých prvcích regulativů a jejich vlastnostech, které jsou předávány v jednotném výměnném formátu.

Součásti a východiska standardizace

Princip LOIN

V informačních systémech pracujících s modely se často využívá tzv. principu LOIN (*Level of Information Needed*). Znamená to, že datový model by měl být co nejučelnější a obsahovat pouze takové minimum údajů a v takové struktuře, která právě stačí pro řešení úkolů, ke kterým je model určen. Hodně přitom záleží na tom, jakými nástroji se budou data modelu využívat. Má-li model sloužit především pro zprostředkování informací uživatelům-lidem pomocí aplikací, může obsahovat méně strukturované textové popisy a údaje, protože člověk je schopen jim porozumět a využít je. V případě, že se předpokládá strojové zpracování dat, je nezbytné údaje v modelu většinou strukturovat mnohem detailněji. Čím přesněji se podaří informace v modelu rozčlenit a jednoznačně definovat, tím lepší a bohatší výstupy bude možné získat strojovým zpracováním. A nejde jen o množství, využitím strukturovaných údajů získáme jednoznačněji interpretovatelné, a tedy i spolehlivější a hlavně zpětně ověřitelné, údaje.

Pro návrh standardu datového modelu pro územní plány z toho vyplývá, že musíme vědět, pro jaké účely mají být data využívána. Co chceme? Jednoduchou prohlížečku pro stavebníky, projektanty a úředníky, která usnadní prohlížení a čtení plánu? Nebo chceme data využívat pro automatickou validaci souladu elektronické projektové dokumentace s regulativy územního plánu a limity využití území? Musíme také vědět, jestli chceme přesnou informaci pro potřeby individuálního správního rozhodnutí, nebo nám stačí základní informativní údaj pro analytické účely, např. pro posouzení možností využití v širší oblasti. Shoda na účelu využití určuje požadavky na detail a strukturu datového popisu. V českých podmínkách jednoznačné a detailní určení očekávaných způsobů využití standardizovaných dat územních plánů zatím chybí. Pokusme se tedy ukázat na ta užití, pro která by měl být standard přednostně určen.

Digitální stavební řízení

Cílem digitálního stavebního řízení a územního plánování je zejména usnadnění a urychlení povolovacích procesů a zvýšení jejich transparentnosti. Digitalizace má dvě části. První je digitalizace procesu, tj. možnost podávat elektronická podání, vést a předávat elektronicky všechny části spisu včetně projektové dokumentace a elektronicky doručovat výstupy řízení. Druhou částí digitalizace je automatizace kontrolních a rozhodovacích úloh. V rámci řízení je velké množství kroků, které vyžadují zjištění údaje nebo vlastnosti stavebního záměru pro rozhodnutí o dalším postupu. V řadě případů se jedná o rutinní úkony – jaké má být využití budovy? Jakou má zastavěnou plochu? Leží v památkové zóně? Kolik má mít podlaží?

Automatizace kontrolních a rozhodovacích úloh vyžaduje strojovou čitelnost a zpracovatelnost údajů projektových dokumentací i územních plánů. Protože územní plány určují právní omezení možností nakládání s územím, musí být pro digitální zpracování převedeny do strojově zpracovatelné, a tedy strukturované podoby, v ideálním případě celý obsah výrokové části. Čím menší část obsahu je strojově zpracovatelná, tím větší množství úkonů je ponecháno na lidském zpracování. Cílem digitalizace však není zcela nahradit rozhodování člověkem, ale zbavit stavebníky, projektanty i úředníky činností, které jsou mechanické, nesporné a nevyžadují koncepční lidský úsudek.

Strojově zpracovatelná data

Pro strojové zpracování dat je potřeba zajistit, aby informace, které mají být vyhodnocovány automaticky, byly rozloženy na jednotlivé dílčí údaje. Chceme-li, abychom obsah mohli přesně interpretovat, musíme jednotlivé údaje i všechny použité číselníky co nejpřesněji popsat co do významu a metodiky zpracování. Chceme-li navíc, abychom mohli data zpracovaná dle standardu pocházející z různých zdrojů porovnávat nebo vyhodnocovat, musíme navíc sjednotit i výčet údajů.

Údaje, které nemají být vyhodnocovány automaticky, ale mají být pouze

zobrazovány vhodnou formou v aplikaci pro koncového uživatele, nemusí být věcně standardizovány. Stačí, aby pro data, která tyto údaje popisují, existoval nějaký popis (metadata) toho, co údaj znamená, jaký má význam v daném plánu aj.

Stávající standard obsahu územních plánů

V případě územního plánování představuje první úroveň standardu právní úprava. Stavební zákon č. 283/2021 Sb. stanovuje mj. obsah a formu výstupů územních plánů. Neurčuje však detailní požadavky na metodiku zpracování, strukturu informací a další podstatná vodítka, která jsou určující pro návrh datového standardu. Kdybychom se mohli řídit pouze stavebním zákonem, mohl by být územní plán zpracován celou řadou způsobů s různou mírou detailu i charakterem výstupů. Upřesnění budou obdobně pro platnou právní úpravu přinášet prováděcí vyhlášky, které budou specifikovat výčet povinných prvků územního plánu včetně soupisu údajů, které o nich mají být vedeny. Definiční prvky plánu a metodika zpracování jsou pro některé prvky uvedeny v zákoně nebo budou uvedeny v prováděcích vyhláškách. Pro část prvků však zákon, ani vyhlášky popis významu, ani detailní metodiku zpracování určit nemohou a zůstanou u specifikace obecnějšího významu nebo uvedou obdobně jako v platné právní úpravě pouze název prvku regulace a jeho vlastnosti. Hlavním případem jsou plochy s rozdílným způsobem využití. Stavební zákon definuje v § 12 písm. f) obecně pojem plocha. V § 80 písm. c) zákon stanovuje povinnost vymezit plochy s rozdílným způsobem využití, aniž by tento pojem podrobněji definoval. Prováděcí vyhláška k novému stavebnímu zákonu není v době přípravy tohoto článku veřejně k dispozici, lze však předpokládat, že bude vycházet z pojetí jednotného standardu ÚPD a navazovat na aktuální vyhlášky č. 500/2006 Sb. a č. 501/2006 Sb., protože žádná koncepční alternativa ze strany MMR nevznikla a zpracování plánů dle jednotného standardu ÚPD MMR cíleně podporuje prostřednictvím dotačních programů [11]. Vyhláška č. 501/2006 Sb. obsahuje obecné definiční jednotlivých druhů využití území,

které může konkrétní územní plán dále zpřesnit a upravit a s jejich pomocí stanovit druhy ploch s rozdílným způsobem využití. Pro automatické zpracování dat z toho vyplývají velmi podstatná omezení.

Absence jednotného popisu obsahu a metodiky zpracování velké části prvků plánu neumožní strojové porovnávání obsahu plánů mezi sebou ani spolehlivé automatické vyhodnocení souladu projektové dokumentace vyhotovené podle datového standardu s vybranými regulativy územního plánu. Data územních plánů v jednotném standardu budou spolehlivě využitelná víceméně jen pro vytváření aplikací pro zobrazování plánů a získávání informací o regulativech v každém plánu a pro efektivnější zpracování změn. Bude je také možné bez dalších úprav využívat pro bilance a analytické úlohy, při kterých není potřeba pracovat s více plány různých obcí najednou. Při regionálních analýzách (např. pro potřeby ÚAP) bude nicméně vždy nutná odborná expertiza urbanisty znalého konkrétního znění analyzovaných územních plánů.

Standard výstupů územního plánu

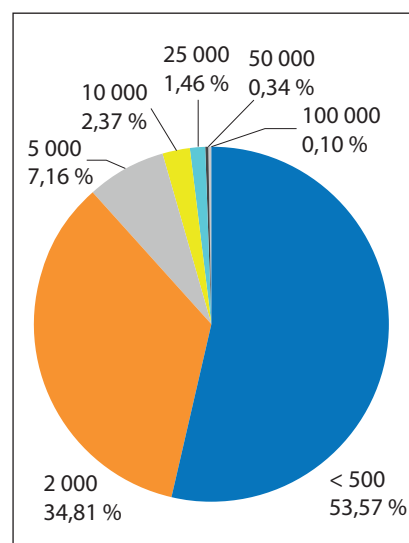
Součástí jednotného standardu územního plánu ve stavebním zákoně novém (č. 283/2021 Sb.) i starém (č. 183/2006 Sb.) je také standard grafické části. Sjednocení legend výkresů má význam pro základní orientaci uživatele o možnostech využití. Jednotná struktura prvků graficky vyjádřených regulativů má také odraz v podobném obsahovém členění různých plánů, což usnadňuje orientaci v textové části a seznámení s konkrétním nastavením obsahu každého plánu. Nicméně, jednotná legenda výkresové dokumentace sama o sobě není vodítkem pro spolehlivé porovnávání plánů, protože prvky vyjádřené stejnou symbolizací i stejným názvem nemají v různých plánech identický, ale pouze obdobný význam. Jednotná legenda umožňuje přibližné rámcové porovnání plánů, nicméně pro přesnější a fakticky spolehlivou interpretaci neposkytuje oporu. Z pohledu strojového zpracování dat územních plánů nemá jednotná legenda žádný význam. Neobsahuje totiž žádnou novou informaci o obsahu plánu, která by nebyla uložena v datech plánu.

Jakému charakteru obcí má standard sloužit?

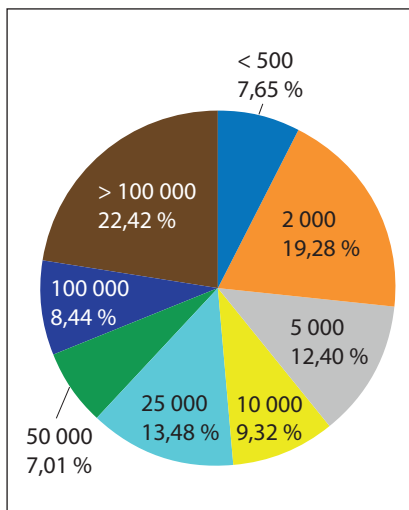
Podle údajů ČSÚ má 95 % obcí v ČR méně než 5 000 obyvatel, z toho více než 50 % obcí má méně než 500 obyvatel [1]. Nejčastěji zpracovávaným územním plánem je územní plán malé obce. I se započítáním všech měst má česká průměrná obec asi 1 700 obyvatel a rozlohu cca 18 km² (obr. 3 a 4). Nastavení jednotného standardu územního plánu vychází z charakteristik této velikostní kategorie obcí.

Z pohledu počtu uživatelů územních plánů různě velkých obcí je situace odlišná. Uživatelé územních plánů jsou zejména úředníci stavebních úřadů a také všichni obyvatelé (stavebníci, podnikatelé, kupci a prodejci nemovitostí aj.). Jak vyplývá z dokumentu RIA k novému stavebnímu zákonu [2], na stavebních úřadech obcí s výjimkou Prahy a územně členěných statutárních měst pracuje celkem 80 % všech úředníků stavebních úřadů. Protože vládní statistika nezahrnuje pracovníky stavebních úřadů v Praze a Brně, lze odhadovat, že celá čtvrtina úředníků stavebních úřadů pracuje s územními plány velkých měst (obr. 5). Tomu přibližně odpovídá také podíl obyvatel velkých měst. Statistika ČSÚ [1] uvádí, že asi 22 % obyvatel ČR žije ve městech nad 100 000 obyvatel.

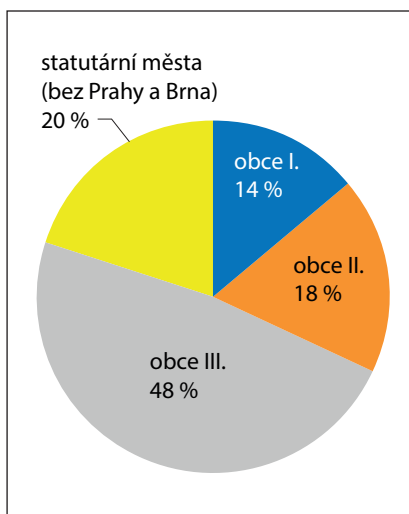
Podmínky velkých měst z hlediska množství různorodých zájmů, dynamiky ekonomické aktivity i koncentrací limitů využití území jsou oproti pod-

Obr. 3: Počet obcí podle počtu obyvatel [1]

Obr. 4: Počet obyvatel v obcích podle velikostní kategorie [1]

Obr. 5: Počet úředníků stavebních úřadů [2]

mínek malých obcí výrazně odlišné. Na to samozřejmě musí reagovat také územní plány, které se ve velkých městech od plánů pro malé obce v řadě věcí odlišují. Jde zejména o:

- Jiné měřítko řešení. V územních plánech malých obcí lze pracovat ve velkém detailu, často na úrovni jednotlivých pozemků nebo malých skupin. Charakter takto vymezených částí území může být velmi homogenní, což se odráží v možnostech úzce vymezených regulativů. V podmínkách větších měst nelze takového detailu při zpracování plánu prakticky dosáhnout, základní členění území je proto obecnější, čemuž odpovídá i vyšší míra heterogenity charakteru území s dopadem na nutnost obecnějšího stanovení regulativů.
- Odlišná dynamika rozvoje území. Zatímco v malých obcích je rozvojová

aktivita až na specifické oblasti relativně nízká a jednotlivé záměry se v čase příliš nemění, ve větších městech je koncentrace i rychlost změn v území nepoměrně vyšší. Tomu odpovídá vysoká četnost změn záměrů v průběhu času. Územní plány ve městech proto musí buď umožňovat relativně vysokou míru flexibility využití území, nebo se vypořádávat s velkým množstvím změn.

- Jiná míra a koncentrace střetů zájmů. Čím komplexněji urbanizované území, tím více zájmů se v něm střetává. To ovlivňuje všechny plánovací procesy, protože jednotlivé zájmy je nutné vzájemně vypořádat. Ve velkých městech trvají jednotlivé procesní plánovací kroky mnohem déle a jsou obvykle výrazně náročnější co se týká odborné připravenosti všech dotčených účastníků.
- Jiná míra citlivosti na změny. Zatímco v malých obcích mohou i relativně drobné stavební zásahy výrazně ovlivnit charakter sídla, citlivost měst na narušení charakteru běžnou stavební činností je nepoměrně nižší. I z tohoto důvodu musí mít územní plány malých obcí a měst jinou úroveň detailu řešení. Citlivá místa ve velkých městech vyžadující vyšší míru detailu lze řešit pomocí podrobnějšího územně plánovacího podkladu nebo dokumentace. Územní plán, který musí být zpracován pro celé město, nicméně není vhodný nástroj pro řešení detailu.

Jeden datový standard pro různé plány

Jak již bylo konstatováno, dosavadní pojetí jednotného standardu územního plánu vychází z metodiky vycházející ze situace malých obcí. Zůstaneme-li u ploch s rozdílným způsobem využití, vychází metodika jednotného standardu z požadavku na jejich co nejmenější a nejkonzkrétnější kategorizaci (současně ovšem umožňuje stanovit obsah jednotlivých kategorií víceméně libovolně) a také využít v plánu jen některé ze standardních kategorií využití území. Jednotlivé územní plány tedy obsahují stejně nazvané kategorie ploch s rozdílným způsobem využití, které mají obdobný, nikoli shodný obsah, přičemž míra rozdílnosti obsahu stejných kate-

gorií využití může být v různých plánech zejména u polyfunkčních území značná. Z hlediska výstupů plánu je tento fakt opticky maskován pevně danou barevnou legendou grafické části. Výsledkem je stav, kdy standardizovaná data plánů nemohou být, co se týče využití území, využita pro žádné automatizované validační procesy v průběhu stavebního řízení, ale pouze pro účely dílčího zlepšení práce s nahlížením do plánu.

Částečného zlepšení dosavadního pojetí standardu můžeme dosáhnout zohledněním více reálných úrovní podrobnosti jednotlivých plánů. Protože stávající stavební zákon připouští vydání ve dvou měřítkových úrovních – 1 : 5 000 a 1 : 10 000, je řešením stanovit pro jednotný standard možnost dvou úrovní struktury vybraných prvků, zejména ploch s rozdílným způsobem využití. Volba měřítko plánu neznámá jen parametr formální podoby grafické části dokumentace, ale především zcela zásadní volbu nejmenšího nejen grafického detailu, ale hlavně věcně zohlednitelného územního detailu, míry obsahové generalizace a celkové granularity plánu.

Příklad datové specifikace INSPIRE ukazuje, že je možné pro každý modelovaný typ objektu nalézt základní stavební kameny, ze kterých je možné následně skládat jeho různorodé formy a vytvořit tak formálně pevný standard umožňující popis velmi proměnlivého obsahu. Mají-li v budoucnu digitální územní plány sloužit pro digitální stavební řízení, musí být především sjednoceny a spárovány pojmy popisující způsoby využití v oblasti projektování staveb, povolování staveb a v územně plánovací dokumentaci. Základními stavebními kameny pro toto sjednocení musí být položky seznamu všech základních způsobů využití staveb a jejich částí. Takový seznam včetně jednotných definic využití musíme vytvořit. Regulativy ploch s rozdílným způsobem využití, mají-li sloužit pro automatickou validaci souladu záměru s regulativy územního plánu, musí tyto pojmy využívat. Skladba využití staveb může být pro každou plochu s rozdílným způsobem využití teoreticky unikátní. Každá plocha plánu bude vždy umožňovat celou řadu základních způsobů využití staveb. Přestože prvotní nastavení takto defi-

novaných ploch s rozdílným způsobem využití bude bezpochyby náročné, výhody plynoucí z odstranění podstatné části nejednoznačných interpretací plánu jsou zřejmé. Vhodným východiskem pro vytvoření slovníku základních způsobů využití společného pro celou oblast stavebnictví a územního plánování je klasifikační systém CCI [3]. Jedná se o vyspělý klasifikační systém, který umožňuje vytvoření jednoznačného párování jak s pojmy stavebního práva, tak i oborových norem v oblasti stavebnictví a který je využíván pro přípravu datového standardu staveb pro účely zpracování projektových dokumentací metodou BIM (*Building Information Modeling nebo Building Information Management*) [10]. Určení specifických regulativů využití území pomocí sady standardizovaných pojmů označujících základní způsoby využití území, resp. staveb je kvalitativně zcela odlišné od stávajícího popisu regulativů pomocí nestandardizovaných údajů a volného textu. Rozdíl spočívá v tom, že zatímco regulativ určený pomocí sady standardních základních kategorií využití území, resp. staveb lze jednoznačně interpretovat a strojově zpracovávat (např. při porovnání s údaji o stavebním záměru v žádosti o povolení stavby využívajícím stejný standard), provedení obdobné úlohy v případě nestandardizovaných pojmů a volného textu v regulativu a z pohledu popisu účelu užívání stavby nestandardizovaného formuláře žádosti o povolení stavby je realizovatelné víceméně jen s využitím vyspělého modelu umělé inteligence a s výsledkem, který nemusí být jednoznačný.

Geometrické a topologické vlastnosti prvků územního plánu

Charakter prvků regulativů vyjádřených v grafické části územního plánu je určen nejen obsahem, ale také způsobem územního vymezení a jeho topologickými vlastnostmi, jako je možnost překrývání prvků, spojitě pokrytí území aj. Je zajímavé, že tuto zásadní oblast právní předpisy nijak přesněji neupravují, přičemž praktické zpracování plánů vychází z většinové praxe. Protože ale právě topologické vlastnosti jsou

velmi podstatné pro možnost dalšího využití dat, dochází ke zvláštní situaci, kdy data územních plánů jsou při převzetí úřadem územního plánování kontrolována na dodržení některých technických parametrů, aniž by však právní předpisy tyto požadavky na vlastnosti prvků regulativů stanovovaly.

Příkladem je např. požadavek na nepřekrývání ploch. Obecně se má za to, že plochy s rozdílným způsobem využití se nesmí překrývat, musí spojitě pokrývat celé řešené území plánu a každá musí být popsána právě jednou kategorií využití území. Stejně tak není např. stanoven jednoznačný topologický (a ostatně ani věcný) vztah mezi vymezením rozvojových a transformačních území a ploch s rozdílným způsobem využití a jejich částmi s rozlišením časového horizontu. Určení přípustných topologických vlastností jednotlivých standardizovaných prvků regulativů by mělo být nezbytnou součástí právní úpravy již na úrovni definice jednotlivých pojmů. Topologické vlastnosti jsou totiž určující v prvé řadě pro metodiku stanovení regulativů, až následně se promítají do technického provedení dat.

Jednotný standard a výměna dat

Pro předávání standardizovaných dat územních plánů slouží výměnný formát. Výměnný formát musí být strojově čitelný a nezávislý na konkrétním softwarovém řešení, proto se pro výměnné formáty využívají otevřené standardy. Výměnný formát by měl také umožňovat přenést celý datový model včetně jeho vlastností, jako jsou datové typy, povolené rozsahy hodnot a další pravidla. Čím větší část datového modelu dokáže výměnný formát přenést, tím menší bude prostor pro chyby a nesprávné interpretace na straně tvůrce dat i na straně uživatele. V praxi tyto požadavky dokáží splnit zejména formáty založené na standardu XML/GML. XML/GML umožňuje v rámci jednoho souboru předávat nejen informace o všech prvcích grafické části plánu, ale také metadata o plánu jako takovém, o významu jednotlivých tříd objektů (např. mapový podklad, závazný regulativ, informativní doplněk) a další

údaje. Pomocí XML je technicky možné předávat také celou textovou část plánu. Logický datový model výměnného formátu XML, včetně členění na objekty, jejich vlastnosti, vlastnosti vlastností a další údaje jsou popisovány pomocí struktury XSD. Ta pak slouží jednak pro vytváření fyzického modelu pro finální uložení dat, tak zejména pro validace a kontroly dat ve formátu XML. XML je objektově orientovaný jazyk. Základní popisovanou jednotkou XML struktury je jeden výskyt konkrétního objektu. Např. plocha nebo koridor územního plánu. XML umožňuje vést pro každý jeden výskyt objektu individuální sadu údajů.

Většina běžně používaných GIS softwaru používá pro uložení dat zjednodušené relační databázové modely. Základní jednotkou těchto systémů je třída objektů (vrstva), v níž mají všechny objekty shodnou sadu vlastností, přičemž každá vlastnost může být standardně popsána právě jednou hodnotou. Práce s třídami prvků významně usnadňuje řadu technických operací, nicméně současně také bývá příčinou vyšší míry zjednodušení datového modelu vůči modelované skutečnosti. Systémy pro pokročilejší datové modelování na místo toho vycházejí z modelování jednotlivých typů objektů, které jsou definovány svým typem, chováním a vlastnostmi, přičemž vlastnosti mohou být popsány opět pomocí dalších (podrobnějších) typů objektů. Jedna vlastnost může být např. popsána více hodnotami, odpovídá-li to lépe popisované skutečnosti.

Pro využívání v rámci softwaru GIS jsou takto definované typy objektů sdružovány do tříd následně a účelově dle aktuální potřeby. Územní plánování v GIS je tradičně založeno na jednoduchém modelování tříd objektů. Např. již zmínované plochy s rozdílným způsobem využití jsou definovány jako jedna třída objektů, všechny plochy v rámci této třídy proto musí mít přesně stejnou sadu vlastností. Plochy pro bydlení proto musí být popsány stejnými vlastnostmi jako vodní toky nebo plochy technické infrastruktury. Je-li potřeba pro jednotlivé plochy doplnit další údaje, je nutné je popisovat pomocí dalších pomocných tříd prvků, což může naru-

šovat logickou představu o základních objektech plánu a jejich vlastnostech. Jiné současné informační systémy pro správu prostorových dat (např. DTM, ZABAGED) naproti tomu definují primárně typy objektů (např. budovy, vodní toky, silnice) a jejich specifické sady vlastností. To by mělo být jednoznačně inspirací i pro vhodnější návrh standardu výměnného formátu územního plánu.

Stávající znění vyhlášky č. 500/2006 Sb. předpokládá využití ESRI Shapefile, resp. DXF jako alternativních výměnných formátů. Přestože se jedná o v současnosti nejčastěji využívané formáty pro předávání dat územních plánů, jedná se o nastavení zastaralé a nevhodné. Předně DXF a SHP neumožňují z principu předávat obsah plánu v totožné logice. DXF jako CAD formát je určen pro předávání grafiky konstrukčních výkresů, nikoli databázového obsahu, takže neumožňuje předávat jednoduchým způsobem údaje o vlastnostech jednotlivých objektů. SHP formát jako GIS formát to sice umožňuje, nicméně tím, že vyžaduje členění objektů do tříd, navíc rozlišených podle typu geometrie objektů, je výsledkem předání dat ve formátu SHP velká množina souborů. Jak SHP, tak DXF provázejí další principiální nevýhody. Ani jeden z formátů neumožňuje předávat v rámci jednoho výměnného souboru také metadatové údaje o jednotlivých objektech, o plánu jako takovém (verzi, názvu, měřítku), o využitých číselnících a jejich hodnotách, o výčtu a významu nestandardizovaných prvků regulativů plánu atd.

Moderní formát pro předávání dat územních plánů by měl být založen na XML/GML standardu, obdobně jako např. technické specifikace směrnice INSPIRE nebo zmiňovaný německý standard XPlanung. Standard výměnného formátu grafické části by měl obsahovat:

- údaje o plánu (název plánu, verze, pořizovatel, projektant),
- údaje o jednotlivých prvcích regulativů grafické části (typech objektů),

jejich významu (závazný regulativ, informativní údaj), sadě vlastností,

- údaje o vlastnostech (název, význam, datový typ, rozsah přípustných hodnot = popis číselníků, možnost vícečetných hodnot aj.),
- součástí popisu vlastností by měly být také údaje o polohové přesnosti, údaje o historizaci (údaje o vzniku, poslední aktualizace a zániku objektu) aj.

Výměnný formát by měl umožňovat také předávání údajů o připravovaných a schválených změnách územních plánů a o částech plánu zrušených soudním rozhodnutím. Využitím historizačních záznamů by mělo být možné předávat také libovolné historické stavy územních plánů k jakémukoli dni v minulosti. Tyto dvě možnosti by byly velmi užitečné zejména pro řešení soudních sporů.

Závěr

Současně probíhající digitalizace stavebního řízení a územního plánování a dalších systémů eGovernmentu je příležitostí k celkové proměně způsobu zpracování i využívání územních plánů jako digitálního nástroje. Digitalizace nám nepřináší jen nutnost zavést novou formu zpracování a předávání plánů, ale také možnost k zásadnější proměně metodiky věcného zpracování a celkového způsobu práce s informacemi v plánu. Na rozdíl od jiných informačních systémů veřejné správy nejsou bohužel v oblasti územních plánů dosud příležitosti, které digitalizace nabízí, dostatečně využity. Je nezbytné se zejména věnovat identifikaci cílového stavu užívání digitálních dat územních plánů a jejich celého životního cyklu v kontextu systémů digitalizace stavebního řízení, zohlednění rozdílných potřeb různých velikostních kategorií obcí na obsah, detail a prostředí, v němž jsou plány pořizovány a uplatňovány. Nové pojetí digitálních územních plánů také vyžaduje využívání současných formálních jazyků a otevřených standardů pro popis geografických dat.

Použité zdroje:

- [1] Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2023*. On-line. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>.
- [2] EEIP, a. s. *Hodnocení dopadu regulace (RIA) protransformaci stavebních úřadů*. 2013. Praha. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/Revidovana-Zaverecna-zprava-RIA-k-VZZ-o-stavebnich-uradech.pdf>.
- [3] CCI. *Klasifikační systém staveb*. On-line. Dostupné z: <https://www.koncepcebim.cz/bim/co-je-co-v-bim/cci/>.
- [4] W3Schools. *Introduction to XML*. On-line. Dostupné z: https://www.w3schools.com/xml/xml_whatis.asp.
- [5] Open Geospatial Consortium. *Geography Markup Language*. On-line. Dostupné z: <https://www.ogc.org/standard/gml/>.
- [6] HIESS, J.; BRADÁČ, J.; POKORNÝ, Z.; KOUBEK, P.; ŘÍHA, M.; FISCHEROVÁ, B. *Unifikace digitální formy ÚPD*. Studie, v. 01/00. 1999. Česká asociace pro geoinformace, Praha.
- [7] MMR. *Jednotný standard územně plánovací dokumentace*. On-line. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/stanoviska-odboru-uzemniho-planovani-mmr/2-uzemne-planovaci-dokumentace-a-jejich-zmeny/jednotny-standard-uzemne-planovaci-dokumentace>.
- [8] European Commission. *INSPIRE Data Specification on Land Use*. On-line. Dostupné z: <https://inspire.ec.europa.eu/Themes/129/2892>.
- [9] XLeitstelle Planen und Bauen. *Was ist XPlanung?* On-line. Dostupné z: https://xleitstelle.de/xplanung/ueber_xplanung.
- [10] Česká agentura pro standardizaci. *Datový standard staveb (DSS)*. Dostupné z: <https://www.koncepcebim.cz/bim/co-je-co-v-bim/dss/>.
- [11] MMR. *Podpora územně plánovací činnosti obcí*. On-line. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/narodni-dotace/podpora-uzemniho-planovani-a-architektonickych-u-uzemni-plany-pro-obce>.

Mgr. Jiří Čtyrkoký, Ph.D.
ředitel Sekce prostorových informací
Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy

Standardization of Spatial Plans Differently, by Jiří Čtyroký

The Czech Republic is currently gradually introducing a standard for the content and data processing of spatial plans. The article analyses the basis on which the standardisation process has to be based and confronts it with current practice. It shows what features a data standard of a spatial use plan should have for effective use in public administration information systems and how it should be better adapted. Particular attention is paid to the possibility of creating a uniform standard in the conditions of spatial plans of different size categories of municipalities and cities.

**KOMENTÁŘ MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ
K ČLÁNKU STANDARDIZACE ÚZEMNÍCH PLÁNŮ JINAK**

Nezbytnou podmínkou efektivního využívání digitálních dat je jejich standardizace. Aktuální podoba jednotného standardu územního plánu v České republice vychází z dosavadní platné právní úpravy, tedy ze zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a jeho prováděcích vyhlášek, zejména vyhlášky č. 500/2006 Sb., která stanoví náležitosti obsahu územního plánu. Pro zachování co největší kontinuity bylo při přípravě jednotného standardu přihlíženo i k do té doby uplatňovaným datovým modelům a výměnným formátům na úrovni jednotlivých krajů. Řada obcí již převod územního plánu do jednotného standardu zajistila, nebo se nachází ve fázi převodu, radikální zásahy do jeho aktuální podoby by tak způsobily územně plánovací praxi další komplikace, vyvolaly by výkladové problémy a neopodstatněné náklady. Proto nový stavební zákon (zákon č. 283/2021 Sb.) a jeho prováděcí vyhláška na úseku územního plánování nepřinášejí v této oblasti revoluci, ale spíše evoluci, a to jak po obsahové stránce územního plánu, tak z hlediska pojetí jeho jednotného standardu.

Standardizovány jsou v tuto chvíli nejčastěji užívané prvky územního plánu, tedy kompletní obsah výkresu základního členění území a výkresu veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací. Z pohledu hlavního výkresu jsou standardizovány především plochy s rozdílným způsobem využití, koridory, územní rezervy, plochy změn (zasta-

vitelné plochy, transformační plochy a plochy změn v krajině) a územní systém ekologické stability. Kromě standardizovaných jevů může být každý územní plán rozšířen o jevy nestandardizované s povinností specifikace těchto jevů v rámci předávaných metadat, aby bylo možno s nestandardizovanými prvky dál účelně pracovat.

Ministerstvo je toho názoru, že stávající standard územních plánů nebrání tvorbě územních plánů u charakterově různých typů sídel v České republice. Tato skutečnost již byla ověřena na řadě územních plánů obcí různé velikosti i charakteru. Nastavení jednotného standardu v případě ploch s rozdílným způsobem využití [definovaných v novém stavebním zákoně v § 80 odst. 2 písm. c) jako plochy vymezené podle stávajícího nebo nově požadovaného způsobu využití] umožňuje jak podrobné členění v obcích, kde je to účelné, tak nabízí plochy všeobecného charakteru, pokud to dané obci vyhovuje pro usměrnění jejího rozvoje lépe. Z hlediska měřítka zpracování a vydání územního plánu je třeba upozornit na skutečnost, že všechny územní plány se zpracovávají nad mapovým podkladem v měřítku katastrální mapy nebo v měřítku 1 : 5 000, vydání v měřítku 1 : 10 000 je nejčastěji vázáno na velikost správního území, pro které je územní plán zpracován. Jedná se tedy o velmi nesourodou skupinu sídel zahrnující jak stotisícová města, tak obce s pár desítkami obyvatel. Ministerstvo do budoucna

předpokládá další rozvoj i úpravy jednotného standardu. Například co se týká problematiky výměnných formátů XML/GML (případně dalších – OGC GeoPackage, GeoJSON), ministerstvo počítá s jejich postupným zaváděním. Aktuálně se připravuje využití formátu GML u jednotného standardu zásad územního rozvoje, v rámci standardu územních plánů zatím ministerstvo vychází vstříc požadavkům řady projektantů a pořizovatelů, kteří jsou při předávání dat zvyklí zejména na ESRI Shapefile a formáty na bázi CAD, které doposud využívá velká část zpracovatelů územních plánů.

Celkové směřování standardizace výstupů územně plánovací činnosti by mělo postupnými kroky vést k maximálnímu využití dat v rámci rozhodovacích procesů ne k vytváření informativních, ale závazných dat. Pokud opravdu chceme v budoucnu využít výstupy územně plánovací činnosti pro zavedení poloautomatických rozhodovacích procesů, a tedy parametrizovat výstupy územně plánovací činnosti, bude to znamenat pořízení závazných dokumentací, které stanoví podrobné podmínky pro vymezení a využití pozemků. V praxi to znamená pořízení dokumentací na úrovni dnešních regulačních plánů. Využití klasifikačního systému staveb je jednoznačně jedna z cest, které jsou prověřovány.

*Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

DIGITALIZACE NA ÚROVNI ŠVÉDSKÉHO ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Irena Klingorová

Digitalizace neboli převod informací do počítačem čitelného formátu je proces, který by měl mimo jiné přispět ke zjednodušení, zefektivnění a sjednocení informačních toků a procesů s tím spojených. V oblastech územního plánování a stavebnictví se jedná zejména o zjednodušení celých procesů plánování a výstavby. Očima Švédské národní rady pro bydlení, výstavbu a plánování je v dnešní době digitalizace nezbytným krokem, který má zefektivnit a sjednotit veškeré plánovací a stavební procesy a zároveň zajistit, aby data stavebního inženýrství byla aktuální, přesná a srovnatelná pro celé Švédsko. Tyto předpoklady zásadně přispívají ke zvýšení intenzity bytové výstavby a dlouhodobě udržitelnému sociálnímu rozvoji.

Digitalizace ve Švédsku

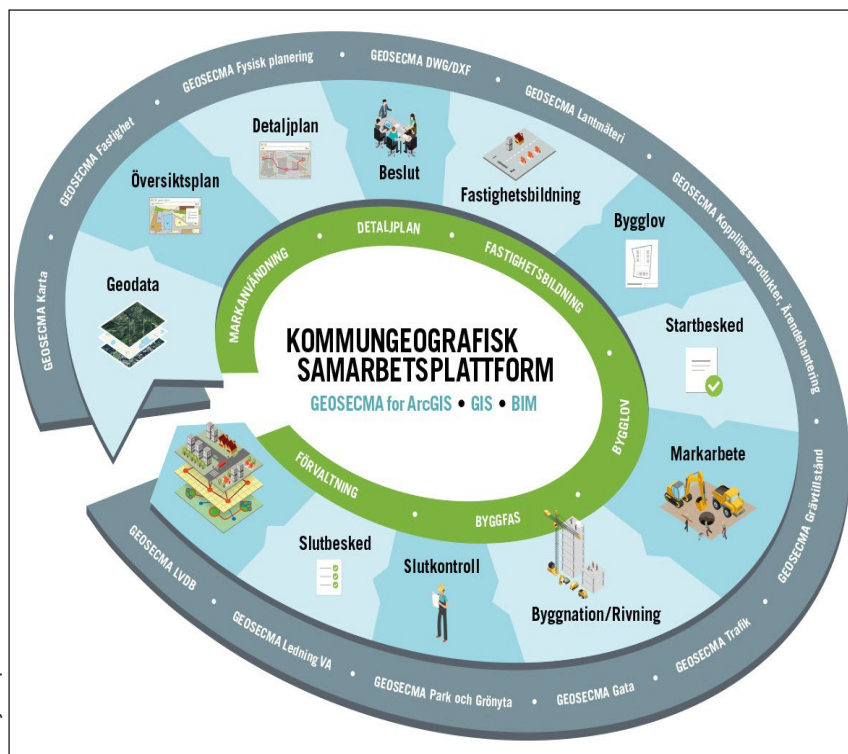
Není pochyb, že zcela digitální proces přináší spoustu výhod nejen pro občany a společnost, ale také pro všechny aktéry v procesu sociálního rozvoje. Díky digitalizaci mají všichni přístup ke stejným informacím, čímž se vzájemný kontakt a komunikace stává snadnější a rozhodnutí tak mohou být činěna rychleji a kvalitněji. Aby tento „digitální svět“ řádně fungoval, je třeba ho udržovat aktuální a neustále jej rozvíjet. Budování

národní digitální infrastruktury vyžaduje dlouhodobé investice a také zdroje pro správu systému. Aby byl výsledek procesu digitalizace úspěšný, je důležité postupovat systematicky a strukturovaně.

Švédská politika digitalizace se zajímá o využívání a podporu příležitostí v oblasti digitálního světa, které je možné přinést pro společnost ve všech jejích úrovních, tedy pro jednotlivce, podniky, občanskou společnost a veřejnou správu. Oblast digitalizace zahrnuje mimo

jiné práce na digitalizaci veřejné správy s důrazem na potřeby občana. Účelem a samotným cílem digitalizace veřejného sektoru je nabídnout jednodušší, otevřenější a efektivnější služby všem, bez ohledu na to, zda je uživatel ve Švédsku, nebo v zahraničí. Digitalizace v podání Švédska neznámá jen převod informací do digitální formy, ale také vytváření dobrých podmínek pro digitální infrastrukturu, jako je širokopásmové připojení, digitální pošta, digitální identita a rozvoj 5G sítě, a vytváření dobrých podmínek pro vývoj a využívání nových technologií, jako jsou data a umělá inteligence. Do stejné oblasti patří také práce na podpoře digitální kompetence a vzdělávání.

Za digitalizaci v oblasti územního plánování a stavebnictví ve Švédsku je zodpovědný státní orgán zvaný *Boverket*¹, který celý proces řídí a spolu s několika dalšími veřejnými aktéry přebírá odpovědnost za digitalizaci celého procesu plánování a výstavby. V rámci národní digitální infrastruktury se neustále vyvíjí různá digitální řešení prospěšná pro celou společnost. Jsou jimi například katalog plánovacích předpisů, katalog územních plánů, účelový katalog, prohlášení o klimatu a různé další procesní a informační modely. Kromě vedení celého procesu digitalizace přispívá *Boverket* také svou odbornou kompetencí i do práce jiných úřadů, kde jsou informace sektoru plánování a výstavby klíčové pro digitalizaci provozu v jiných sektorech.

Zdroj: <https://www.boverket.se>

Proces digitalizace

¹ *Boverket* – Švédská národní rada pro bydlení, výstavbu a plánování. *Boverket* je ústředním orgánem státní správy, který spadá pod švédské Ministerstvo financí a zabývá se vývojem v oblasti bydlení, výstavby a plánování. Hlavní kancelář se nachází v přístavním městě Karlskrona na pobřeží Baltského moře a je doplněna dvěma odděleními se sídlem v Malmö a Stockholmu. Rozsah činnosti rady je upraven obecným nařízením švédského parlamentu.

Švédská digitální infrastruktura a její správa

Švédská digitální infrastruktura zvaná též „Ena – Sveriges digitala infrastruktur“² je založena a provozována jako centrálně řízený systém, za který je zodpovědná švédská vláda (*Regeringen*). Ta přebírá odpovědnost za vytváření podmínek a předpokladů pro digitalizaci stejně jako za ochranu veškerých dat, a to ve všech veřejných odvětvích. To, že je digitalizace řízená centrálně, je klíčové pro efektivní řízení, využívání veřejných prostředků a standardizaci. Švédský úřad pro digitální správu provedl na toto téma výzkum na vzorku 290 obcí, který ukázal, že pokud stát vybuduje služby pro obce, místo aby si každá z 290 obcí budovala vlastní, pohybují se náklady v úrovni 3,9 miliard švédských korun (SEK) místo 39 miliard SEK. Tento rozdíl je markantní a nezanedbatelný.

Stát může také podporovat obce informačními modely a národními specifikacemi například pro nové stavební mapy namísto toho, aby si je obce

vytvářely celé samy. Další centrální podpora ze strany státu může být využita v oblasti ustanovování procesů komunálního plánování a povolování staveb. Pro jednodušší komunikaci a hladký průběh procesů jsou v rámci Ena definovány různé úřady, které tvoří spojovací mosty mezi státem a obcemi. Právě tyto orgány jsou v konečném důsledku odpovědné za předpisy, definice pojmů, výklady procesů, informace a pokyny.

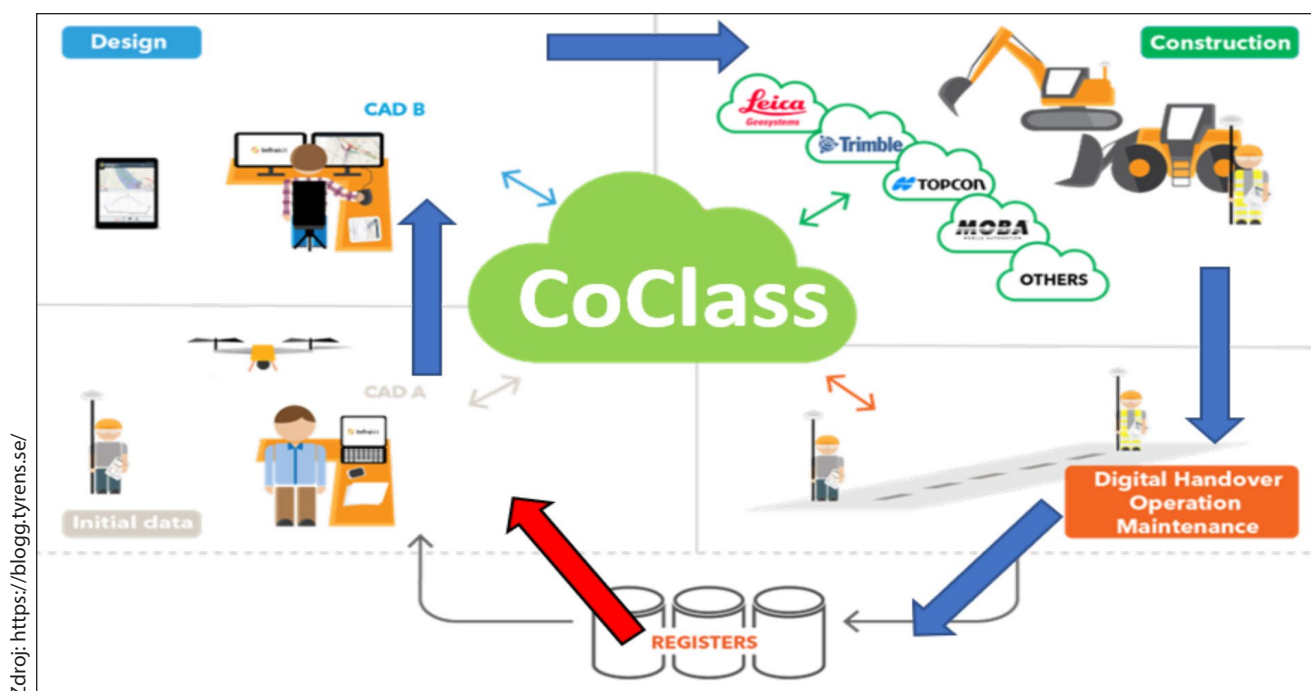
Chod procesu digitalizace

Společným cílem veškerých procesů je, aby veškerá práce, respektive veškeré výstupy byly integrovány do služeb, které mohou obce a další aktéři využívat v různých operačních systémech. Stejně jako i jiné významné procesy je i digitalizace závislá na zdrojích, které musí držet krok s postupem prací. Jedná se jak o hmotné zdroje, tedy financování, o zdroje lidské, tak i o vytvoření předpokladů ze strany vlády a parlamentu. Pokud mluvíme o předpokladech, patří mezi ně učinění nezbytných rozhodnutí o změnách zákonů a předpisů, stejně

jako o financování konečného rozvoje a řízení spolu s případnými konkrétními úkoly prospěšnými pro společnost.

Pokud není určena prioritizace prací, pak Boverket upřednostňuje práce, které byly zahájeny dříve, které lze provést ve spolupráci s dalšími aktéry a které mají potenciál co největšího přínosu společnosti. V současnosti se například zajímá o dobudování klasifikačního systému CoClass³, uživatelské rozhraní pro zabudování do platformy geodat, o vývoj platformy digitálních vzorů plně moci pro zástupce ve stavebním řízení, o zpracování digitálních přehledových plánů a regionálních plánů anebo o specifikaci podmínek výstavby týkajících se národních zájmů a podobně.

Vývoj každého procesu vyžaduje čas a není vždy možné určit jeho přínos a sociální zisky, protože jsou často závislé na tom, jak do sebe zapadnou s dalšími kousky skládačky celého digitálního systému. Příkladem neúspěchu může být sice vyvinutý informační model připravený k užívání, ale chybějící nebo nekompletní národní systém

Ukázka komplexního fungování systému CoClass

² Ena je název pro digitální švédskou infrastrukturu, která byla zavedena na úrovni veřejné správy, aby bylo možné vyměňovat informace bezpečným a efektivním způsobem. Název by měl odrážet ambici shromažďovat řešení pro běžné administrativní potřeby v jednotné infrastruktuře. Práci koordinuje a vede organizace DIGG – orgán pro digitální správu.

³ CoClass je švédský klasifikační systém pro zastavěná prostředí, který byl publikován na konci října 2016. Poskytuje společnou objektivě orientovanou informační strukturu v průběhu celého životního cyklu všech zastavěných prostředí.

Schéma cílového obrazu pro nepřerušovaný proces budování digitální komunity

sloužící k implementaci nebo chybějící potřebné zákony, předpisy a pokyny úřadů. Aby se takovýmto situacím předešlo, je nutné, aby fungovala úzká spolupráce mezi řídicím orgánem, tedy Boverketem, a dalšími vládními úřady, obcemi, organizacemi a soukromými subjekty ve veřejném sektoru. Cílem této spolupráce je formulovat a ukotvit cestu vpřed s nezbytnými prioritami. Jinými slovy, v jakém pořadí a jakým tempem musí být celý vývoj, respektive jednotlivá opatření, prováděna.

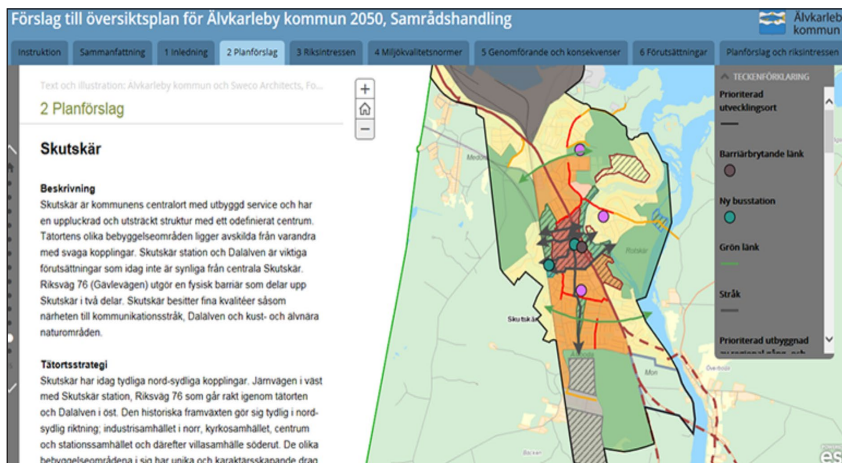
Organizovanost a přehlednost

Pro přehlednost a organizovanost celého procesu vytvořil Boverket strukturované podklady pro proces budování digitální komunity spolu s podmínkami pro pokračující digitální rozvoj a popsal hodnotu otevřených a jednotných stavebních dat.

Samostatný dokument nazvaný Zpráva o digitalizaci shrnuje základní body procesu, kterými jsou:

• Zvýšení porozumění celku

Zvýšit porozumění tomu, jak obecný trend digitalizace spolu s mezinárodními a národními strategiemi a pravidly vytváří podmínky pro rozvoj procesu budování digitální komunity ve Švédsku. To je zajištěno prostřednictvím dokumentu, jehož cílem je poskytnout každému, kdo má odpo-

Ukázka digitálního prostředí spolu s přehledovým plánem

vědnost a zájem o oblast stavebnictví, představu o tom, jak odpovědný úřad odpovědný za plánování, výstavbu a bydlení nahlíží na podmínky digitálního rozvoje v rámci své oblasti odpovědnosti. Zpráva také popisuje hodnotu jednotné správy stavebních dat.

• Spolupráce

Některé z předpokladů digitalizace sektoru stavebnictví jsou obecné pro celý veřejný sektor, a proto je musí řešit vláda a orgány odpovědné za obecný rozvoj digitalizace ve správním právu. Musí být zařízeno, aby byl vývoj řízen kolektivně se zaměřením na pravidla, která specifikují obecné principy digitální veřejné správy. Dále je potřeba regulace, která v zásadě řídí dostupnost otevřených dat, a musí být jasné role, rozdělení odpovědnosti a mandáty pro formování procesu budování digitální komunity. V neposlední řadě je třeba vzhledem k objemu dat a potřebě společnosti zvýšit pracovní tempo.

• Investice do budoucna

Na digitalizaci nelze pohlížet pouze jako na náklady pro společnost. Analýzy nákladů, jak místních, národních, tak mezinárodních, poukazují na skutečnost, že na digitalizaci a zpřístupňování a poskytování dat by se mělo pohlížet jako na investici, která v krátkodobém horizontu přináší výnosy daleko přesahující investovaný kapitál.

• Kontinuální proces

Zpráva mimo jiné zahrnuje výčet činností, které Boverket považuje za nezbytné k dosažení nepřerušovaného procesu budování digitální komunity. Seznam není úplný ani přesný, cílem je, aby byl vnímán spíše jako výňatek ze zprávy a podklad pro dialog o dalším postupu.

Digitalizace plánovacího procesu

Digitalizace plánovacího procesu probíhá jak na celostátní, tak i na regionální a komunální úrovni. V současnosti jsou ve Švédsku v oblasti plánování stále právně platné analogové originály. Vizí Boverketu je však přejít na kompletně digitální plánovací dokumenty, kde by bylo možné vyhledávat a znovu využívat vybrané části plánovacích informací jak pro nové inovativní služby, tak v základních procesech stavebního povolení a dozoru. Cesta k tomu je ale dlouhá a bude vyžadovat jak legislativní změny, tak širokou spolupráci úřadů na národní úrovni.

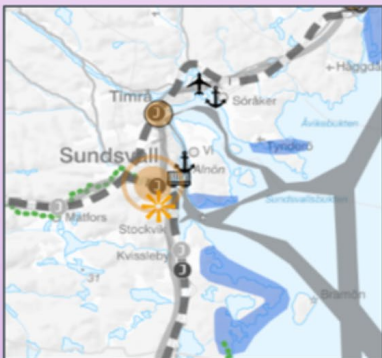
Národní úroveň digitalizace

Digitalizace na národní úrovni probíhá v rámci projektu „Chytřejší proces komunitního plánování“, jehož základem je spolupráce Boverketu a Zeměměřického úřadu (*Lantmäteriet*)⁴. Cílem projektu je zpřístupnit geodata, kterými jsou

⁴ *Lantmäteriet* – Zeměměřický úřad nebo také Švédský úřad pro mapování, katastr a evidenci pozemků je vládní agentura ve Švédsku s hlavním sídlem v Gävle, která poskytuje informace o švédské geografii a majetku.

ÖP-modell

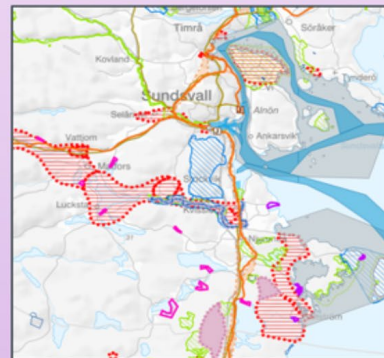
Plán rozvoje

Využití území a vodních ploch

Státní zájmy a hodnoty území

Zdroj: <https://www.boverket.se/>

Příklady zobrazení různých vrstev ÖP plánu

jak mapové podklady, tak plánovací dokumenty samotné, na národní úrovni z důvodu zvýšení udržitelnosti, zvýšení právní jistoty, zvýšení efektivity procesů a snížení nákladů. První dvě oblasti údajů, které mají být zpřístupněny nejdříve, jsou podrobné plány (*detaljplaner*)⁵ a mapa stavebních objektů. V rámci projektu vznikla také tzv. Příručka pro základní mapy, která slouží jako průvodce, který definuje, jaké informace jsou třeba vložit do základních map, aby mohly sloužit k podrobnému plánování. Nutno podotknout, že Příručka je odpovědí Zeměměřického úřadu na zmocnění udělené vládou k sepsání předpisů pro základní mapy.

Spolupráce mezi oběma odpovědnými úřady na vývoji specifikací digitalizace, tedy popisů toho, co lze shromažďovat, ukládat a poskytovat, probíhá od roku 2019. První obce se přihlásily ke zpřístupnění svých podrobných plánů prostřednictvím národní platformy geodat již v roce 2021. Informace o národní geodatové platformě a národní specifikaci, stejně jako shrnutí výhod a potenciálu pro snižování nákladů v různých částech procesu budování komunity,

lze nalézt přímo na webových stránkách švédského Zeměměřického úřadu.

Regionální a přehledové plány

Jedním z největších úkolů Boverketu je práce na usnadnění přechodu na digitální regionální plány (*regionplaner*)⁶, přehledové plány (*översiktplaner*)⁷ a s nimi související digitální plánovací dokumenty. Součástí tohoto úkolu je vytvoření pravidel, která specifikují společné základní požadavky na digitální regionální plány a přehledové plány, vytvoření národní specifikace pro přehledové plány a také vytvoření technických řešení a pokynů na podporu obcí při aplikaci výše uvedených pravidel a specifikací.

Velkým krokem vpřed ve směru digitalizace byl učiněn začátkem února 2023, kdy švédská vláda schválila novelu územního a stavebního řádu, která požaduje, aby územní a stavební plány byly zpřístupněny a zpracovány digitálně, tzn. aby byly dostupné on-line na k tomu určených platformách. Boverket nyní pracuje na upřesnění požadavků na digitalizaci směrem k obcím a krajům v územní a stavební vyhlášce. Novela

územního a stavebního řádu ustanovuje, že všechny regionální plány a přehledové plány, které vejdou v platnost po 31. prosinci 2026, musí být navrženy tak, aby informace v nich byly zpracovány a zpřístupněny digitálně. Tento požadavek platí také při změnách plánu, které budou provedeny po tomto datu. Na již platné plány a plány, u kterých bude zahájeno řízení před 1. lednem 2027, se tento požadavek nevztahuje. Návrh předpisů pro digitalizaci přehledových plánů byl veřejně projednáván v průběhu léta 2023. Začátek veřejného projednání návrhu předpisů pro regionální plány je plánovaný na duben 2024.

Nutno podotknout, že i do tohoto procesu vstupuje Zeměměřický úřad, který spolu s Boverketem vytváří národní specifikaci pro přehledové plány. Tato specifikace určuje celostátně jednotným způsobem, které informace musí být obsaženy v přehledovém plánu, a zároveň řídí, jak lze informace technicky převádět a digitálně zpracovávat.

Jako podpora byl v tomto směru vyvinutý takzvaný „ÖP model 2.1“, který poskytuje obcím návod, jak by měly být

⁵ Obdoba českých regulačních plánů.

⁶ Obdoba českých územních plánů.

⁷ Obdoba českých zásad územního rozvoje.

informace o geografickém plánování v přehledovém plánu strukturovány jednotným způsobem. Model je flexibilní, takže jej mohou používat všechny obce pro různé úrovně plánování. Současně probíhají vývojové práce na další verzi ÖP modelu, která bude podporovat obce v plnění požadavků stanovených v budoucích předpisech a v národní specifikaci pro regionální plán. Počítá se s tím, že různé typové části, takzvané katalogy modelu, budou dodávány postupně. V polovině dubna 2024 je v plánu aktualizovat katalog obsahující využití půdy a vody a na podzim katalog o databázové řešení a zpřístupnění dat GIS. ÖP model pak bude společně s obcemi a dalšími organizacemi vyvíjen i v následujících letech.

Tento model však není jediným modelem v procesu digitalizace. Ze zkušeností z již proběhlého procesu digitalizace vzešla potřeba, aby měl každý účastník procesu společné výchozí body. Například je důležité, aby existoval konsenzus pro proces tvorby regionálních plánů a přehledových plánů. Prostřednictvím vytváření modelu se získávají nástroje, které pomáhají vytvářet společnou vizi mezi těmi, kteří pracují s regionálním a přehledovým plánováním, a těmi, kteří vyvíjejí software. Zároveň je tento proces příležitostí pro Boverket, který může do vývoje vstoupit jako podpora v celém digitálním procesu.

Digitalizace podrobných plánů

Digitalizace stávajících podrobných plánů, pravidla pro nové digitální podrobné plány a pokyny pro digitalizaci stávajících podrobných plánů spadají také pod Boverket. V určitých případech vstupuje do procesu také Zeměměřický úřad, jako

například při vypracování nařízení týkajících se zeměměřických map, která jsou klíčová v otázce dostupnosti geodat na národní úrovni.

Účelem vypracování nařízení pro nové podrobné plány a jejich popisy je vytvořit předpisy s jednotnou strukturou a jednotným obsahem, kde lze informace mechanicky vyměňovat, tedy vytvořit jakési matrice. Ambicí také je, aby i podrobné informace o plánu byly zpřístupněny digitálně. První předpisy pro podrobné plány vešly v platnost 1. října 2020, podrobná nařízení a obecné rady k popisům plánů vešly v platnost 1. ledna 2021 a předpisy ukotvené v územním a stavebním řádu vešly v platnost 31. prosince 2021. Veškeré podrobné plány vydané po těchto datech se musí bez výjimky řídit výše uvedenými předpisy, které detailně uvádějí celý proces digitalizace.

Podrobné plány vzniklé před lednem, respektive prosincem 2021, je možné digitalizovat, ale dosud neexistují žádné přesné požadavky nebo postupy na provádění těchto prací. Protože se ale původní plány ve většině případů velmi odlišují od standardní matrice pro digitalizaci, doporučuje Boverket všem uživatelům zdůraznit, že aktuálním podrobným plánem je vždy původní rozhodnutí, digitalizovaný podrobný plán je pouze interpretací současného plánu. Velmi důležité je při digitalizaci uvést původní znění ustanovení, aby nedošlo ke ztrátě informací. Přesnost při interpretaci například hranic oblastí závisí na tom, k čemu má být nástroj/ služba/podpora použita.

Digitalizace starších plánů na úrovni obcí však přináší spoustu výhod. Pokud

se provádí komplexně v celém rozsahu obce, pak proces digitalizace přináší kolektivní kompetenci, jednotný a systematický výklad. Vytváří se struktura, kterou lze následně přizpůsobit nebo přenést na nové požadavky nebo jiné IT systémy. V neposlední řadě proces poskytuje možnost detailního poznání plánovacího materiálu obce a odhalí například místa, kde existují nedostatky, které je třeba napravit. Digitalizovaný plánovací materiál dává rozhodujícím činitelům lepší přehled o aktuální situaci a vytváří možnost zefektivnit sběr dat a reportování statistik.

Závěr

Digitalizace je v dnešní době nezbytným procesem pro další vývoj nejen v oblasti územního plánování a stavebnictví. Nelze rozporovat, že když se proces stane zcela digitálním, tedy nepřerušným, stane se také rychlejší, jednodušší, efektivnější, transparentnější, a tím lépe podporuje proces budování komunity. Ke stavu „zcela digitální“ vede ale velmi dlouhá a komplikovaná cesta, která vyžaduje velké množství zdrojů a také disciplínu a systematickост celého procesu, která nemůže být v daném případě podceňována, pokud mají data do budoucna sloužit celé společnosti, případně i na nadnárodní úrovni.

Použité zdroje:

Digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Boverket [on-line]. Švédsko, 2024 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/digitalisering/>.

*Ing. arch. Irena Klingorová, Ph.D.
Veidekke Entreprenad AB, Švédsko*

ENGLISH ABSTRACT

Digitisation at the level of Swedish Spatial Planning, by Irena Klingorová

Digitisation, in other words, the conversion of information into a computer-readable format, is a process that should contribute, among other things, to simplifying, facilitating and unifying information flows and related processes. In the fields of spatial planning and construction industry, this means particularly the simplification of the entire planning and construction processes. From the point of view of the Swedish National Council for Housing, Building and Planning, digitisation is nowadays a necessary step to facilitate and unify all planning and construction processes, while ensuring that civil engineering data is up-to-date, accurate and comparable throughout Sweden. These prerequisites contribute substantially to increased housing development intensity as well as long-term sustainable social development.

28. ROČNÍK STUDENTSKÉ SOUTĚŽE URBAN DESIGN AWARD UKAZUJE NETRADIČNÍ PRINCIPY ROZVOJE SOUČASNÝCH SÍDEL

Již 28 let srovnává soutěž Urban Design Award urbanistické projekty z různých univerzit ve střední Evropě. Loni se jí zúčastnilo celkem osm vysokých škol ze zemí Visegrádské čtyřky. Vítězi z polské Wrocławu ve svém projektu představili ohleduplnou a násilnou revitalizaci jedné ze čtvrtí nedalekého města Wałbrzych. Tři z dalších ocenění putují na půdu ČVUT v Praze, dvě na Fakultu architektury, konkrétně do ateliérů Borise Redčenkova a Veroniky Šindlerové.

Vyhlášení vítězek a vítězů proběhlo ve čtvrtek 4. dubna 2024 za účasti děkana Fakulty architektury ČVUT v Praze Dalibora Hlaváčka, vedoucího Ústavu prostorového plánování doc. Jakuba Vorla a „otce soutěže“, docenta Jana Mužika z Katedry urbanismu a územního plánování Fakulty stavební ČVUT v Praze. Na půdu Fakulty architektury dorazili nejen domácí studenti, ale také týmy z Brna, Wrocławu a Budapešti. Velké uznání bylo směřováno porotě, která ve 28. ročníku hodnotila necelých 70 přihlášených projektů. „*Díky patří nejen zde přítomným oceněným, ale vám všem, kteří své práce do soutěže přihlašujete,*“ vzkázal děkan fakulty Dalibor Hlaváček. Urban Design Award není jen kláním mezi studenty, ale je přínosná také pro pedagogy napříč univerzitami.

Porota sestavená z odborníků a odbornic ze všech zúčastněných zemí a vybraných univerzit (**Eva Němcová** – předsedkyně poroty, **Jakub Cigler**, **Jiří Kugl**, **Karol Görner**, **Árpád Szabó**, **Péter Szaló** zastoupen **Jánosem Gyergyákem**, **Daniel Piotrowski** a **Martin Baloga**) hodnotila ve dvou kolech celkem 69 přihlášených prací za školní rok 2022/2023. Druhé kolo hodnocení proběhlo tradičně formou on-line diskuse nad 14 vybranými projekty.

Návrh studentů Maji Stankowské a Mateusze Baranowského si odnáší ocenění nejvyšší, především za důkladnou analýzu odhalující přirozený potenciál míst podél řeky Pelcznica. Díky drobným zásahům se tato místa stávají tím, co kultivuje prostředí čtvrti jako celku a zároveň zachovává stávajícího ducha místa. „*Předložený plán obsahuje promyšlené urbanistické zásahy ve formě dostaveb v odpovídající formě a měřítku. Důleži-*

tým prvkem projektu je analýza možných dopadů přijatých řešení na zvýšení kvality života obyvatel území,“ vyzdvihuje porota.

Soubor všech oceněných přináší pestrou mozaiku inspirujících přístupů pro řešení současných výzev v rozvoji měst. Věnují se především přestavbám zanedbaných či zapomenutých částí měst, ale najdou se mezi nimi i koncepční řešení využitelné pro výstavbu nových sídel tak, aby poskytovala prostor pro udržitelný rozvoj komunit. Výběr projektů komentuje předsedkyně poroty Eva Němcová: „*Mezi přihlášenými projekty cítíme chuť studentů řešit svými urbanistickými návrhy skutečné problémy konkrétních míst a dobře popsat a rozvíjet jejich hodnoty. Včetně těch přírodních.*“ V letošním roce udělila porota také mimořádné ocenění – zvláštní zmínku poroty. Navzdory obvyklému přístupu k rozvoji tzv. brownfieldů navrhuje zmínění studenti z brněnské Fakulty architektury VUT na místě bývalé staré cihelny nic trvalého nestavět. Naopak se pokoušejí samovolně vzniknuvší potenciál území nenáročně rozšířit na další místa v Brně.

Výstava oceněných projektů bude na Fakultě architektury ČVUT v Praze otevřená do 18. 4. 2024 a po jejím skončení se objeví postupně na všech univerzitách, které jsou do soutěže zapojeny. Projekty si můžete prohlédnout i on-line na odkazu <https://www.fa.cvut.cz/cs/galerie/souteze/25939-urban-design-award/archiv-projektu?year=52780>.

Ocenění studenti po skončení vernisáže představili své projekty blíže na následném semináři, jehož záznam společně s vyhlášením bude možné zhlédnout

na YouTube kanálu soutěže. Diskuse se účastnili zástupci poroty a pedagogové ze zúčastněných univerzit. Cílem semináře je sdílení a výměna zkušeností z ateliérové výuky na různých univerzitách. Studenti za svůj úspěch děkovali mj. přístupu ke kvalitním analytickým podkladům a zapojení místních aktérů do tvorby zadání nebo přímo do procesu navrhování. „*Hned po návštěvě území jsme sestavili tento model a do něj promítali strategie. Stavěli jsme je na analýzách, kterým jsme se věnovali prakticky do úplného konce. Práci s modelem jsme během semestru strávili zhruba 40–50 procent času,*“ okomentovali v rámci diskuse vítěz a vítězka prestižního ocenění Urban Design Award 2022/2023. Součástí vlastního průzkumu byla také rešerše řešení podobných míst jinde a návštěva výstavy zaměřené na návrat přírody do města. „*Tím jsme se hodně inspirovali,*“ řekli ocenění studenti. Jako další příklady dobré praxe zazněla mezioborová spolupráce nebo teoretická podpora v jiných předmětech mimo prostor ateliéru. „*Sběr inspirace z jiných škol je jedním z nejdůležitějších cílů Urban Design Award. Proto chceme v seminářích pokračovat a dále je zkvalitňovat. Prezentace studentů jsou navíc velmi efektivní cestou, jak urbanistické projekty přiblížit širšímu publiku,*“ dodává sekretář soutěže Vít Řezáč, který debatu moderoval.

Nezbývá než ještě jednou pogratulovat oceněným studentům za dobře odvedenou práci a poděkovat za přínos, který svou účastí v debatě soutěži Urban Design Award a zúčastněným univerzitám přinesli.

Více informací o soutěži najdete na webu: <https://urbandesignaward.eu>.

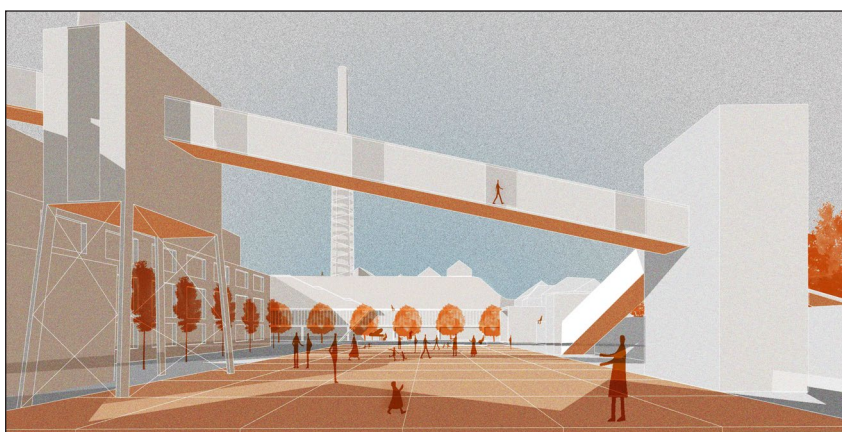

hranici, rámec se smíšenou funkcí, zatímco zvlněná pásová instalace vícebytových a spolubydlících funkcí uvnitř vyúsťuje v různé veřejné a poloveřejné prostory. Jak píše autoři, vytvořená typologie může poskytnout klidný městský život těm, kteří se nechtějí stěhovat na předměstí.

3. cena: Lukáš Mottl, Jan Vařečka – MIRIS GARDEN (FAST ČVUT v Praze, Katedra architektury, vedoucí ateliéru: Luboš Knytl, Petr Lédl)

Hodnocení poroty

Tento projekt se poměrně inovativním způsobem zabývá složitým úkolem navrhnout nové velké letovisko v Chorvatsku. Namísto tradičního způsobu umístění systému velkých objemů hotelů podél pobřeží přináší mnohem šetrnější, udržitelnější a kontextově velmi citlivé řešení. Projekt je silně inspirován tradiční hustou urbanistickou strukturou místních rybářských vesnic, ale citlivě a vkusně přetváří klasickou urbanistickou strukturu a zároveň vychází vstříc potřebám moderního rekreačního střediska. Návrh koresponduje s velmi komplikovaným terénem, ale zároveň jej využívá a vytváří naprosto okouzlující veřejná prostranství, struktury a celkovou siluetu prázdninového městečka. Někdy je návrh až na hranici toho, aby se stal téměř replikou města, ale nikdy tuto hranici zcela nepřekračuje a daří se mu najít velmi přesvědčivou a kreativní alternativu ke standardnímu způsobu výstavby rekreačního střediska.

BELOW 350 (Mária Dvorská, Timotej Hlaváček, Mário Melek)

Hodnocení poroty

Představený studentský projekt poskytuje inovativní typologii pro přechodnou městskou strukturu mezi hustým městským a roztržitým příměstským prostředím. Práce ve více měřítkách, která se

zabývá urbanistickým, krajinářským a stavebním designem, je vhodným řešením pro nízkopodlažní zástavbu s vysokou hustotou, která odpovídá udržitelnému urbanistickému plánování, řešením založeným na člověku a přírodě. Umístění stavebních bloků vytváří definovanou

Odměna: Gergely Bence Bodnár, Bálint Biró – From Worker's Village to Hick Town (FA BME, Budapešť, Katedra urbanismu a designu, vedoucí ateliéru: Julianna Szabó)

Rivulus Houses (Flóra Fanni Imre, Hanga Izabella Reppert)

obvodu a možný scénář výsledku. Vnitřní prostory bloků jsou využity jako veřejná a poloveřejná zeleň. Projekt se zabývá také vlastnickými podmínkami a navrhuje jemnou novou síť uvnitř bloků.

Výjimečná hodnota projektu spočívá v tom, že se zabývá obrovským, téměř univerzálním, ale velmi složitým problémem čtvrti s nízkou hustotou zástavby a navrhuje rafinované a inteligentní nástroje pro jeho transformaci. Díky svému komplexnímu postoji a přístupu je cenný pro udělení ceny UDA.

Odměna: Petr Sulan – Praha – Rajská Zahrada: The New Garden of Eden (FA ČVUT v Praze, Ústav prostorového plánování, vedoucí ateliéru: Veronika Šindlerová)

Hodnocení poroty

Projekt přestavby Rajské zahrady je příkladem moderního městského plánování, v němž se prolínají zásady současného designu se stávající městskou strukturou. Návrh vyniká integrací konceptu 15minutového města, který zajišťuje dostupnost služeb a občanské vybavenosti v krátkém dojezdovém čase, a podporuje tak propojené městské uspořádání. Podporuje udržitelný rozvoj tím, že upřednostňuje infrastrukturu pro pěší a cyklisty, snižuje závislost na automobilech a snižuje emise uhlíku. Tento přístup je v souladu s Novou městskou agendou a podporuje rovný

MIRIS GARDEN (Lukáš Mottl, Jan Vařečka)

Hodnocení poroty

Projekt se zabývá revitalizací a zahušťováním nízké čtvrti v budapeštské čtvrti Pesterzsébet mezi historickým centrem a okrajovou částí města. Páteří rozvoje je přestavba stávající tramvajové trati procházející projektovým územím, která má za cíl změnit umístění lokality ve struktuře města. Studenti počítají

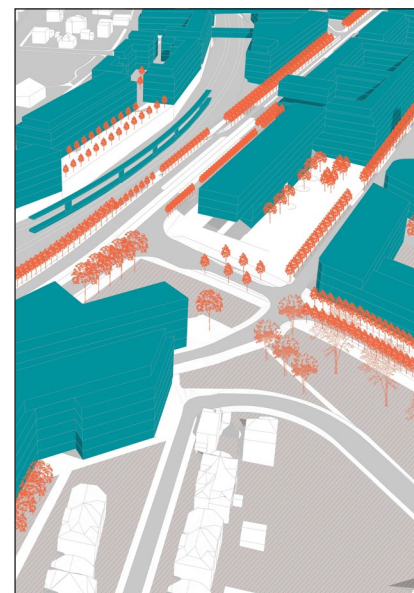
s možnou intenzifikací okolních bloků se zástavbou méně závislou na autech a s řadou komunitních a zeleně orientovaných developmentů.

Po důkladné analýze území projekt identifikuje možnosti transformace veřejných prostranství a interiéru rozvojových bloků, a to řadou převážně drobných zásahů. Nejprve navrhuje rámcový plán rozvoje

From Worker's Village to Hick Town (Gergely Bence Bodnár, Bálint Bíró)

Praha – Rajská zahrada: The New Garden of Eden (Petr Sulan)

přístup k veřejným prostorům a občanské vybavenosti.

Zásadní je, že návrh citlivě spolupracuje se stávající městskou strukturou, promyšleně ji posiluje a doplňuje, aby vytvořil jasnou hierarchii veřejných, polo-veřejných a soukromých prostor. Nově navržená struktura se plynule prolíná se stávající a zahrnuje městskou dopravu, která klade důraz na pěší a veřejné dopravní plochy. Strategické zvažování hmoty a objemu budov přizpůsobuje výšku a hustotu významu okolních prostorů. Pro klíčové uzly je určena hustší zástavba a větší veřejná prostranství, což zajišťuje funkční a estetické městské prostředí. Tento holistický, inovativ-

ní přístup podtrhuje závazek projektu vytvořit obyvatelnou, odolnou a udržitelnou městskou oblast, která se stane měřítkem pro budoucí iniciativy v oblasti přestavby měst.

Čestné uznání: Nina Oleškáková, Eliška Štainerová, Paulína Demovičová, Kristína Molnárová, Tomáš Koudelka – (Not So) Lost Site (FA VUT, Brno, Ústav urbanismu, vedoucí ateliéru: Gabriel Kopáček)

Hodnocení poroty

Projekt (Ne tak) ztracené místo je velmi cenný, protože představuje důležitý alternativní přístup ke zlepšení kvality

veřejného prostoru v dnešních městech, obcích a na brownfieldech. Zkrátka všude tam, kde naše „civilizace“ zanechala zdevastované životní prostředí, jehož náprava je obtížná a nákladná. Bohužel dnes používané standardní metody regenerace městské zeleně nás často zavádějí do složitých, neřešitelných a byrokratických pastí, přičemž předkládaný návrh nabízí velmi přímočaré a v podstatě levné řešení.

*Ing. arch. Zuzana Poláková
koordinátorka soutěže
Ústav prostorového plánování
Fakulta architektury
České vysoké učení v Praze*

(Not So) Lost Site (Nina Oleškáková, Eliška Štainerová, Paulína Demovičová, Kristína Molnárová, Tomáš Koudelka)

Aktivity ESPON v rámci belgického předsednictví v Radě Evropské unie

Od 1. 1. 2024 se ujala předsednictví v Radě EU Belgie, která si jako jednu ze svých priorit stanovila nulový čistý zábor půdy. Tomuto tématu je věnováno nejnovější vydání časopisu TerritoriALL, konference v belgickém městě Mons a publikace spadající do kategorie Tezí politik, které vznikají jako výstup z předsednictví dané členské země EU.

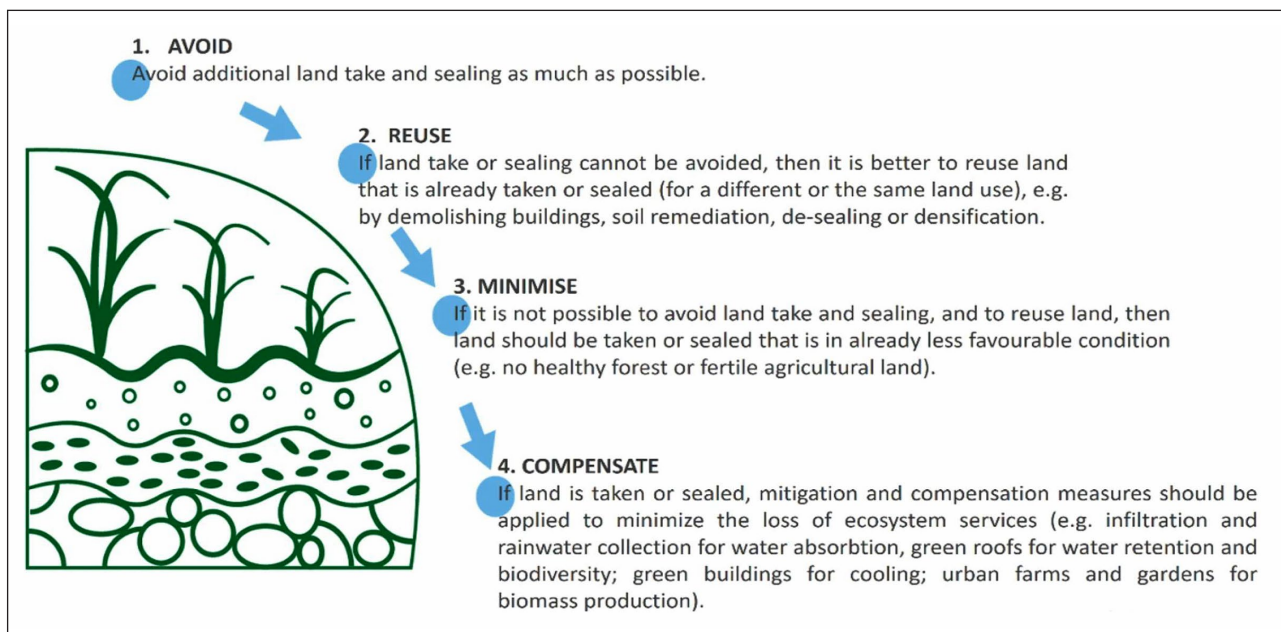
Nejnovější vydání časopisu TerritoriALL s podtitulem „Nezabírejte další půdu: na půdě záleží“ řeší prostřednictvím mnoha příspěvků všeobíhající otázku, jak skloubit potřebu bydlení a ochranu přírody. V publikaci jsou prezentovány hlavní výstupy z projektu ESPON SUPER¹ zaměřeného na udržitelnou urbanizaci. Dále zde místopředseda Valonska vysvětluje dva hlavní využívané nástroje územního plánování cílené na efektiv-

ní využívání půdy, zástupci z Vlámka, jako jednoho z nejvíce osídleného regionu Evropy, zde řeší nalezení rovnováhy mezi růstem a ochranou veřejného prostoru. Další příspěvky v časopise jsou věnovány benefitům mezinárodní spolupráce mezi subjekty odpovědnými za územní plánování nebo významu přeshraničního a meziregionálního prvku spolupráce v oblasti strategií pro řešení klimatických změn.

Nulový zábor půdy je také hlavním tématem konference ESPON s názvem „Trajektorie nulového čistého záboru půdy: politiky a postupy napříč Evropou“, která má proběhnout ve dnech 5.–6. června 2024 v belgickém městě Mons. Konference bude zaměřena na otázky související s přeměnou půdy a její dopady na biodiverzitu a obecně na demografický a ekonomický rozvoj všech typů regionů. Výstupy z konference budou zpracovány do publikace, která by měla být na podzim dostupná

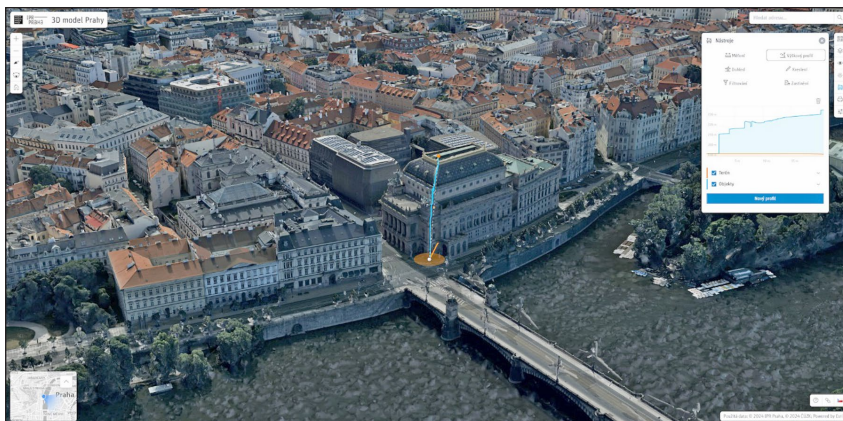

veřejnosti na oficiálních stránkách programu ESPON (www.espon.eu), kde jsou také k dispozici informace o konferenci ESPON a ke stažení časopis TerritoriALL.

Ukázka z časopisu TerritoriALL (Mirco Barbero: Land take in the EU Soil Policy, str. 12–13)

¹ Příklad publikace obsahující výstupy z tohoto projektu byl zpracován Ústavem územního rozvoje v roce 2023. Publikace byla obsahem článku v č. 1/2024 tohoto časopisu.

Nový Geoportál hl. m. Prahy přináší revoluční změny v poskytování geografických dat. Nabízí i digitální dvojče Prahy

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy (IPR) spustil nový Geoportál hl. m. Prahy, který představuje významný krok vpřed ve světě geografických dat. Nová platforma prošla rozsáhlými technologickými, obsahovými a designovými úpravami nabízející uživatelům širokou škálu vylepšení. Výraznou novinkou je foto-realistický model Prahy, který kromě řady funkcí nabízí vysoce kvalitní reprodukci skutečného pohledu z ptáčích perspektivy.

Geoportál denně navštíví přes 500 uživatelů. Ti se nyní mohou těšit na mnoho nových funkcionalit, které nejen usnadňují práci s daty při jejich stahování, ale také podporují automatické zpracování. Kromě nových sekcí, jako jsou stránka pro městské části nebo aplikace Atlas Prahy, se výrazně změnil i způsob poskytování dat.

„Nový Geoportál přináší další usnadnění práce s geografickými daty Prahy. Je rychlejší, intuitivnější a obsahuje řadu novinek. Vedle snazšího hledání dat má uživatel možnost si všechna otevřená data prohlédnout v interaktivním okně a získat tak lepší přehled o datech, se kterými pracuje. Výrazně bohatší jsou také možnosti stahování v různých formátech a souřadnicových systémech. Věříme, že novou podobu Geoportálu uživatelé ocení,“ uvedl Ondřej Boháč, ředitel IPR.

Výrazná změna se týká i otevřených dat, která byla zcela přepracována. Data se nyní stahují přímo z mapového okna, což zvyšuje efektivitu procesu. Vektorová otevřená data mají nově generované API, což umožňuje jednoduché napojení na data bez nutnosti opakovaného stahování. Tento inovativní přístup k získávání dat je zvláště účinný při využívání dat aplikacemi.

„Nová verze 3D modelu nabízí několik nových funkcí, které lze využít napříč pražskými odbornými pracovišti a využívat je budou hojně i soukromé subjekty. Příkladem může být například možnost velmi přesného měření vzdáleností, ploch či převýšení. Takto detailní model má jen několik málo měst na světě, mezi nimi Vídeň, Helsinky, Hamburk, Rotterdam či Singapur, což jsou zároveň města, se kterými Praha na datových modelech spolupracuje,“ doplňuje Boháč.

„Spuštěním Geoportálu práce na jeho vylepšování nekončí. Pro následující měsíce

připravujeme další vylepšení a upgrady, abychom zajistili, že poskytování dat v Praze bude na vysoké úrovni nejen v rámci České republiky, ale i v celoevropském měřítku. Do budoucna plánujeme aktualizaci modelu budov na základě nově získaných dat z leteckého snímkování a rádi bychom vybrané významné budovy vymodelovali do větších podrobností,“ podotkl Jiří Čtyroký, ředitel Sekce prostorových informací v rámci IPR Praha.

Za práci s prostorovými informacemi a podobu, jakou je veřejnosti prezentuje a poskytuje, získal IPR v roce 2022 od společnosti ESRI jedno z nejprestižnějších světových ocenění na poli dat a geografie.

Nový Geoportál naleznete na webové adrese <https://geoportalpraha.cz>. Je plnohodnotně spustitelný i na mobilních zařízeních díky přepracovanému uživatelskému rozhraní.

[IPR Praha, 15. 3. 2024]

Nový 3D model brněnských budov zjednoduší práci architektům a ukáže kontext všem

Přes 107 000 budov, stromy z pasportu zeleně nebo digitální model terénu. Brno má nový kompletní 3D model, který pokrývá celé území města. A nejde jen o vymodelované budovy. U každého objektu je možné si zobrazit typ střechy nebo jeho výšky. Zkusit lze po-

hyb světla a stínů během dne i ročních období. Pro přehlednost pak v aplikaci dostaly stěny, střechy a komíny různé barvy.

Veškerá data jsou dostupná také ke stažení i v rozličných formátech. Uplatnění tak nachází v různých oborech, ať už se jedná o architektu, územní plánovače nebo studenty.

Ke zhotovení 3D modelu města Brna byly primárně využity letecké snímky. Webová aplikace je založena na platformě ESRI a jejím správcem je Kancelář architekta města Brna.

Využita byla i data města, právě jeho rozvoji bude model primárně sloužit.

[KAM, 19. 3. 2024]

Praha projednává návrh nových stavebních předpisů. Pravomoc vyjednala během přípravy novely stavebního zákona

Rada hl. m. Prahy postoupila do projednání návrh městských stavebních předpisů (MSP). Jeho znění mohou připomínkovat jednotlivé městské části. Účinnosti by předpisy měly nabýt souběžně s novelou stavebního zákona, tedy 1. 7. 2024.

„Novela stavebního zákona od 1. července mění podmínky, za kterých se česká města mohou rozvíjet. Zaměřena je ale primárně na malé obce, pro velká města je v mnohém nevyhovující. Jsem proto moc rád, že se nám podařilo pro Prahu vyjednat pravomoc městských stavebních předpisů,“ uvádí Petr Hlaváček, náměstek pražského primátora pro oblast územního a strategického rozvoje.

„Městské stavební předpisy zaručují kontinuitu s dřívějším zněním Pražských stavebních předpisů (PSP) a zároveň se přizpůsobují novému znění stavebního zákona,“ dodává Ondřej Boháč, ředitel Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

Na návrhu městských stavebních předpisů pracovali společně odborníci z Prahy, Brna a Ostravy, tedy z měst, kterým novela stavebního zákona umožní odchýlit se od jednotné vyhlášky Ministerstva pro místní rozvoj.

„Pravomoc se podařilo vyjednat i díky úsilí iniciativy českých měst CityDeal. S kolegy z Brna a Ostravy jsme následně vypracovali společné znění návrhu městských stavebních předpisů, které by v budoucnu mohla převzít i další velká města,“ doplňuje Boháč.

Zastupitelé jednotlivých městských částí budou mít nyní možnost návrh po dobu 30 dní připomínkovat, aby byly do předpisů zaneseny specifické potřeby jednotlivých městských částí. Finální podoba předpisů by měla být schválena tak, aby nabyla účinnosti společně s účinností novely stavebního zákona.

„Naším cílem je, aby nové městské stavební předpisy pro Prahu nabývaly účinnosti zároveň s chystanou novelou, tak abychom předešli přechodné účinnosti celostátní vyhlášky, která nebere ohledy na potřeby hlavního města,“ dodává Hlaváček.

[IPR Praha, 13. 3. 2024]

Brněnské stavební předpisy zaručí kvalitní rozvoj města

Rada města Brna obdržela v únoru 2024 k projednání koncept Brněnských stavebních předpisů (BSP). Nabýt účinnosti by měly k 1. červenci tohoto roku, tedy shodně s novelou nového stavebního zákona, kdy nahradí novou celostátní vyhlášku. Od tohoto data se stanou závaznými pro všechny stavebníky, projektanty i úřady zapojené do povolovacího procesu. Zpracování dokumentu zajistila Kancelář architekta města Brna (KAM) ve spolupráci s Odborem investičním Magistrátu města Brna.

„Vydání Brněnských stavebních předpisů umožňuje nový stavební zákon, který přinesl možnost pořízení vlastních městských předpisů pro tři největší města České republiky. Dokument tak po schválení umožní zohlednit charakter velkého města a stanovit přesnější standardy a požadavky, než jsou uvedeny v celostátních předpisech, a může přispět ke zrychlení stavebního řízení. Důraz je tak kladen na prostupnost města a jeho zahušťování i kvalitu uličních prostranství,“ uvedla primátorka Markéta Vaňková.

„Koncept BSP bude během následujících měsíců projednán v připomínkovém řízení s jednotlivými městskými částmi a příslušnými dotčenými orgány. Po vypořádání připomínek bude tento dokument v květnu předložen brněnským radním k odsouhlasení a následnému vydání,“ řekl Petr Bořecký, radní pro územní plánování a rozvoj.

Předpisy přispějí k rozvoji města v souladu s principy udržitelnosti. „Velký důraz je kladen na zachování a rozvoj krajinná- ské, urbanistické a architektonické hodnoty území stejně jako na zvyšování kvality městského prostředí. V neposlední řadě bude ještě více podporováno využívání modrozelené infrastruktury – mimo jiné zadržování a vsakování dešťových vod – nebo výsadba uličních stromořadí,“ doplnil ředitel Kanceláře architekta města Brna Jan Tesárek.

Záměrem je, aby spolu s nabytím účinnosti Brněnských stavebních předpisů bylo vydáno také úplné znění stavebních předpisů pro Brno 2024, které bude obsahovat BSP včetně celostátní vyhlášky v rozsahu platném pro Brno. Dokument bude významnou pomůckou zjednodušující orientaci v platnosti předpisů pro veřejnou správu, projektanty, investory a celou odbornou i laickou veřejnost.

[KAM, 21. 2. 2024]

Představujeme Rikena Yamamota, laureáta Pritzkerovy ceny za architekturu 2024

Riken Yamamoto vystudoval Nihon University, Katedru architektury, College of Science and Technology v roce 1968 a získal titul Master of Arts v architektuře na Tokyo University of the Arts, Fakultě architektury v roce 1971. Svou praxi, Riken Yamamoto & Field Shop, založil v roce 1973.

Z vyjádření poroty:

Silnou a konzistentní kvalitou svých budov si klade za cíl důstojnost, zlepšení a obohacení života jednotlivců – od dětí po seniory – a jejich sociálních vazeb. A dělá to prostřednictvím sebevysvětlující, ale skromné a relevantní architektury se

Foto © Nam Goongsun

Pangyo Housing, Seongnam, Jižní Korea, 2010

Yokosuka Museum of Art, Yokosuka, Japonsko, 2006

Foto © Tomio Ohashi

Foto © Riken Yamamoto & Field Shop

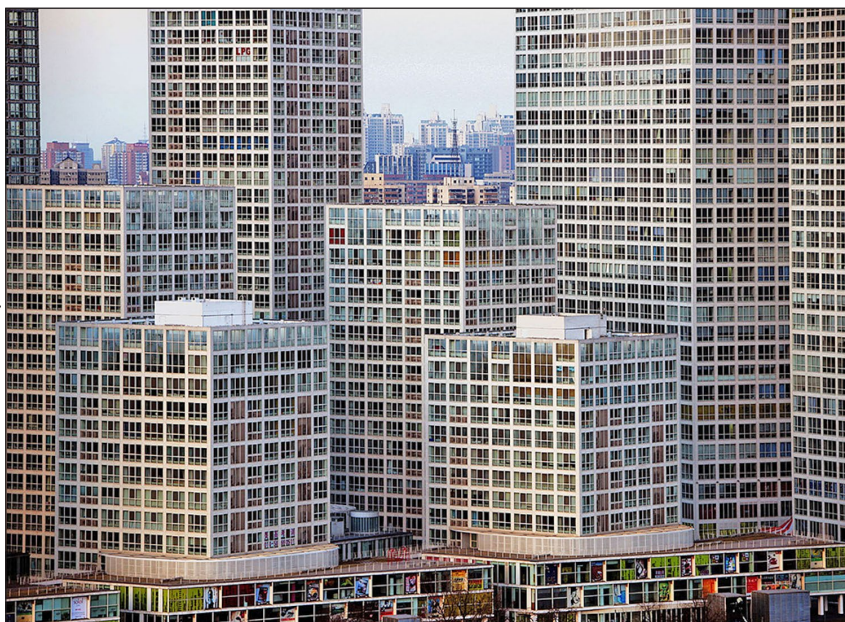
THE CIRCLE na letišti Zürich, Švýcarsko, 2020

Shinonome Canal Court CODAN, Tokio, Japonsko, 2003

Foto © Tomio Ohashi

Foto © Riken Yamamoto & Field Shop

Jian Wai SOHO, Beijing, Čína, 2004

Riken Yamamoto záměrně využívá nejširší škálu typů budov a měřítek. Ať už navrhuje soukromé domy nebo veřejnou infrastrukturu, školy nebo hasičské stanice, radnice nebo muzea, vždy je přítomen společný a přátelský rozměr. Jeho neustálá, pečlivá a podstatná pozornost věnovaná komunitě vytvořila systémy veřejného prostoru, které podněcují lidi, aby se scházeli a využívali veřejný prostor různými způsoby. Celý prostor budovy Saitama Prefectural University (1999) je například pojat jako komunita.

Zdroj fotografií: Pritzker Architecture Prize
[www.pritzkerprize.com]

Šedesátý světový plánovací kongres ISOCARP „Znovuobjevování (ne)viditelných měst“, Siena, Itálie, 9. 12. října 2024

strukturální poctivostí a přesným měřítkem, s pečlivou pozorností ke krajině okolí.

Jeho architektura jasně vyjadřuje jeho přesvědčení prostřednictvím modulární

struktury a jednoduchosti její formy. Ne-diktuje však činnosti, spíše umožňuje lidem utvářet si vlastní životy v jeho budovách s elegancí, normalností, poezií a radostí.

Šedesátý kongres ISOCARP se uskuteční v Sieně v říjnu tohoto roku. Diskutovaná témata: Kulturní dědictví pro města

odolná vůči změně klimatu, Kulturní identita v městském plánování, Obnova městské krajiny, Udržitelná hustota měst.

[isocarp.org]

Hlavní město Bratislava a Metropolitní institut Bratislava pořádají ve dnech 28. a 29. května 2024 mezinárodní sum-

mit „Start with Children“ jak tvořit města přívětivá a bezpečná pro děti.

Svoje vize představí architekt Jan Gehl, urbanista Gil Penalosa a další odborníci. Více informací na <https://startwithchildren.com/sk/>.

[MIB News, únor 2024]

Nová publikace ACE – Politiky architektury v Evropě

Evropská rada architektů (Architect's Council of Europe – ACE) vydala s podporou programu Creative Europe EU novou knihu, která představuje výsledky

panevropského průzkumu evropských politik architektury.

Publikace poskytuje přehled o genezi a šíření politik architektury po celé Evropě, hlavních institucionálních aktérech zapojených do souvise-

jících aktivit a zkoumá následný dopad na procesy správy městského plánování v oblasti architektury a urbanismu.

Publikaci si lze prohlédnout na: https://issuu.com/acecae/docs/architecture_policies_europe_final_hr.

[ČKA, 22. 3. 2024]

TISKOVÉ ZPRÁVY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Dostupné bydlení má zelenou od Evropské komise. Dvacet let od vstupu do Unie může Česko poprvé financovat dostupné byty z veřejných zdrojů

Ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš a Státní fond podpory investic dojednali s Evropskou komisí podporu dostupného bydlení v České republice z veřejných peněz. Díky tomu může stát financovat vznik nájemních bytů s nižším než tržním nájemným například pro mladé lidi do 35 let nebo prospěšné profese v regionech. Dotace a výhodné úvěry na projekty dostupného bydlení budou moci získat samosprávy i soukromé subjekty – už letos to budou zhruba dvě miliardy korun.

Stát dosud finančně podporoval vznik sociálních bytů, na které může v ČR do-

sáhnout zhruba 130 tisíc lidí. Podpora dostupného bydlení, tedy standardních nájemních bytů i pro střední třídu, ale dosud možná nebyla. Bránil tomu chybějící souhlas Evropské komise, že je to v souladu s pravidly veřejné podpory. „V zahraničí hraje sektor dostupného bydlení klíčovou roli při zvládnání bytové krize, u nás se ale žádná z předchozích vlád ani nepokusila ho s Evropskou komisí vyjednat. Zhruba za rok se nám podařilo dohodnout vše potřebné a ve druhé polovině roku rozjždíme první program. Podmínky pro cílovou skupinu splňují asi dva miliony lidí v ČR,“ uvedl místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš.

V rámci takzvané notifikace státy sedmadvacítka oznamují Evropské komisi své záměry podporovat určité oblasti z veřejných zdrojů. Musí prokázat, že kvůli nim nedojde k narušení volného trhu, případně dokládají, že společenský přínos veřejné podpory převáží nad riziky. Teprve poté může Evropská komise potvrdit, že konkrétní záměr vyhovuje pravidlům a je slučitelný s vnitřním trhem. „Rozhodnutí Evropské komise nám

dovoluje poskytnout podporu sektoru dostupného nájemního bydlení až ve výši dvanácti miliard do roku 2030. První tři roky máme zajištěné financování z Národního plánu obnovy. Do programu se mohou přihlásit obce i ostatní právnické osoby. Půjde o kombinaci dotací a výhodných úvěrů, takže se investované prostředky budou státu vracet a v budoucnu podpoří další bytové projekty,“ dodává ředitel Státního fondu podpory investic (SFPI) Daniel Ryšávek.

Náklady na výstavbu, rekonstrukce nebo nákupy dostupných nájemních bytů se budou postupně vracet z nájemného. To se bude dlouhodobě držet pod tržní hladinou nájemního bydlení v daném místě a srovnatelné kvality. „Chceme, aby tu byla důstojná alternativa pro lidi, kteří z různých důvodů nedosáhnou na vlastní bydlení nebo si ho nepřejí. Budeme rádi, když se o podporu budou co nejvíce hlásit obce – podle průzkumu jich je většina se svými bytovými fondy nespokojená. Zároveň jsme se snažili vše nastavit tak, aby bylo dostupné bydlení zajímavé i pro soukromý sektor,“ prohlásil Bartoš. Podporované byty budou například pro mladé

rodiny, učitele, zdravotníky i lidi, kteří nevlastní nemovitost a zároveň nepatří mezi 20 % obyvatel s nejvyššími příjmy.

Notifikaci programů dostupného bydlení už Evropská komise dříve schválila například Irsku nebo Švédsku. „Příklad Irska ukazuje, že podpora dostupného bydlení má na trh pozitivní dopady. V době vysokých úroků hypoték a padající poptávky po nemovitostech se stavební firmy mohou více zaměřit na dostupné nájemní byty. Díky tomu během krizí nedochází k tak prudkému poklesu celkové výstavby,“ dodal Bartoš.

Podpora dostupných nájemních bytů je součástí širší reformy Bydlení pro život realizované MMR. Mimo jiné do ní patří také nový stavební zákon nebo návrh zákona o podpoře v bydlení. Na hledání vhodných projektů dostupného bydlení i zdrojů financování resort spolupracuje s Evropskou investiční bankou a dalšími institucemi. Samosprávám dále nabízí finanční podporu přípravy bytových projektů a přímo v regionech i související expertízu.

[9. 4. 2024]

V krajích začala fungovat centra podpory investic do bydlení. Obcím nabídnou praktickou pomoc s bytovými projekty

Starostkám a starostům centra nabídnou vhodné modely financování projektů dostupného bydlení a poradí například s právními a technickými dotazy. Experti budou působit ve všech krajích. Centra jsou financována z evropských zdrojů, konkrétně z komponenty Národního plánu obnovy Ministerstva pro místní rozvoj pro podporu dostupného bydlení.

Z loňského reprezentativního průzkumu Ministerstva pro místní rozvoj a Svažu měst a obcí v ČR vyplynulo, že 69 % samospráv není spokojeno se svým bytovým fondem a 72 % ho chce rozšiřovat nebo rekonstruovat. Zároveň jen zhruba třetina obcí měla v posledních osmi letech nějakou zkušenost s vlastním bytovým projektem. „Velká města mají své experty, umí projektové řízení. Naopak

menším městům a obcím často chybí, i proto se do výstavby, oprav nebo nákupů bytů tolik nepouštějí. Ostatně kvůli nízkému zájmu samospráv neuspěly programy podpory za minulé vlády. I z toho důvodu nabízíme kromě finanční podpory také praktické rady a doporučení, například jak sehnat kvalitního stavěče a ekonoma, jak změnit územní plán nebo připravit urbanistickou studii,“ vysvětluje místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš.

Regionální centra podpory investic do bydlení SFPI vznikla v osmi krajích a ve zbytku působí jejich pobočky – díky tomu pokryjí celé území České republiky. Fungovat budou ve spolupráci s regionálními rozvojovými agenturami a sítí vybraných expertů. „Nově vzniklá centra budou zdarma poskytovat starostům nejen poradenství ohledně podpor státu v oblasti bydlení, ale i expertní investiční poradenství. Jejich pracovníci mají předchozí zkušenosti s regionálním rozvojem a veřejnou výstavbou ve svých regionech. Budou aktivně kontaktovat a objíždět jednotlivé obce, aby obě strany plně využily svůj potenciál,“ říká ředitel Státního fondu podpory investic (SFPI) Daniel Ryšávek.

Detailní seznam regionálních center podpory investic do bydlení i s kontakty můžete najít na internetových stránkách SFPI.

Ministerstvo pro místní rozvoj ve druhé polovině roku plánuje nastartovat podporu dostupného nájemního bydlení v rámci stejnojmenného programu, který bude realizovat SFPI. Letos v něm bude k dispozici nejméně 2,25 miliardy korun. V příštích dvou letech resort počítá s dalšími téměř pěti miliardami korun. Bude se jednat o kombinace dotací a výhodných úvěrů pro samosprávy i soukromé subjekty. Použití těchto návratných finančních nástrojů pomůže zajistit dlouhodobou podporu dostupného bydlení, která je součástí široké reformy MMR Bydlení pro život. Patří do ní například také finanční podpora obcí při přípravě bytových projektů, nový stavební zákon nebo návrh zákona o podpoře v bydlení.

[4. 4. 2024]

Na demolice zchátralých budov poskytneme obcím 117 milionů korun

Podpora demolice zchátralých budov v sociálně vyloučených lokalitách nebo územích s rizikem vzniku takových lokalit. Na to se zaměřuje nově vyhlášená výzva Ministerstva pro místní rozvoj, která pomůže obcím a krajům částkou 117 milionů korun. Po odstranění objektu bude následovat celková revitalizace prostoru. Dané území pak bude možné znovu využít k rozvoji obce. Žádosti o poskytnutí dotace mohou zájemci podávat do 28. června 2024.

„Chátrající nevyužívané objekty trápí spoustu měst a obcí. Že na ně často není hezký pohled je vedlejší, hlavně mohou představovat zdravotní rizika a soustředí se kolem nich sociální problémy. Starostky a starostové už o našem programu vědí z minulých let a často ho využívají. Důležitý je zejména pro menší obce, které nemají na nákladné demolice dostatek financí ve svém rozpočtu,“ říká místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš.

Cílem výzvy je podpořit demolice budov dříve využívaných k bydlení, ubytování, rekreaci nebo sloužících jako občanská vybavenost v obcích s rizikem vzniku sociálně vyloučené lokality. Pro letošní rok na to MMR vyčlenilo 117 milionů korun. Po demolici objektu musí následovat celková revitalizace prostoru. Na daném území poté může vzniknout například školka, komunitní centrum nebo sportovní zařízení, aniž by bylo třeba zastavovat nové zelené plochy.

Výzva se člení na dva dotační tituly. První se zaměřuje na území strukturálně postižených regionů, tzn. Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje, druhá pak na zbytek území České republiky. Žadatelé mohou podávat i více žádostí. Dotace bude poskytována až do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů.

Příjem žádostí bude ukončen 28. června 2024. Bližší informace o výzvě naleznete na webových stránkách MMR.

[3. 4. 2024]

VÝZVA

Redakce časopisu Urbanismus a územní rozvoj vyzývá k zasílání článků
pro č. 5 a 6/2024 k tématům

VELKÉ INVESTICE V ÚZEMÍ KOORDINACE ROZVOJE V ÚZEMÍ

V případě zájmu o publikaci článku k danému tématu zašlete příspěvek na adresu redakce@uur.cz.

Termín pro odevzdání recenzovaných příspěvků do recenzního řízení k tématu **Velké investice v území** je **17. června 2024** (pro nerecenzované příspěvky je **7. července 2024**). Termín pro odevzdání recenzovaných příspěvků do recenzního řízení k tématu **Koordinace rozvoje v území** je **26. srpna 2024** (pro nerecenzované příspěvky je **8. září 2024**). Číslo 5/2024 bude vydáno v říjnu, č. 6/2024 v prosinci tohoto roku.

Redakce přijímá recenzované/nerecenzované články i k jiným tématům souvisejícím se zaměřením časopisu. Pro informační rubriku redakce uvítá zaslání relevantních zpráv, recenzí publikací nebo záznamů z odborných akcí.

Pokyny pro publikování naleznete zde: <https://www.uur.cz/casopis-uaur/pro-autory-for-authors/>.

U&UR

UUR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR